

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

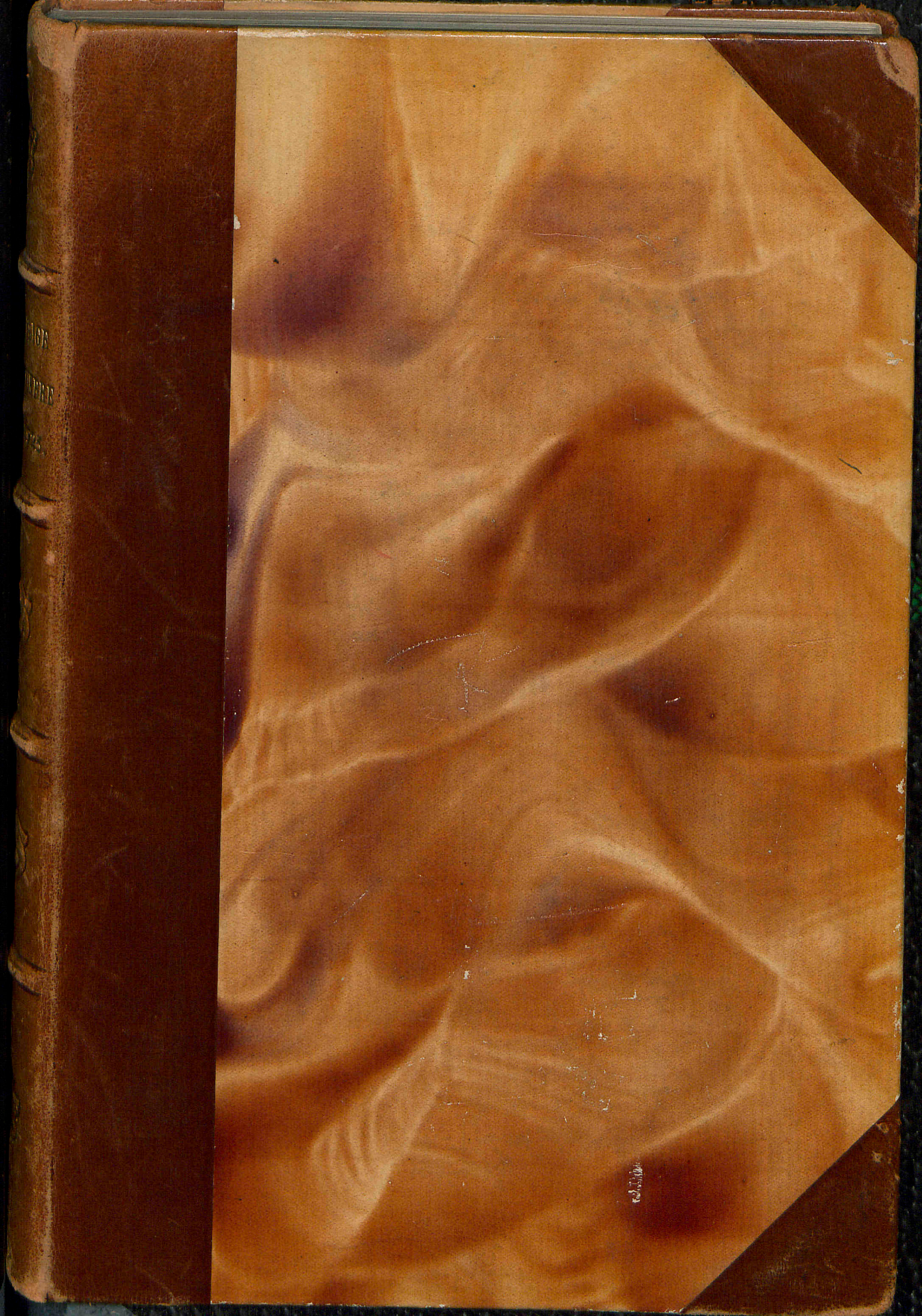
Forfatter(e) Author(s):	udg. af Clara Black ... [et al.]. Under Red. af Lis Jacobsen.
Titel Title:	<u>Kvindelige Akademikere 1875-1925</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	København : Gyldendal, 1925
Fysiske størrelse Physical extent:	239 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

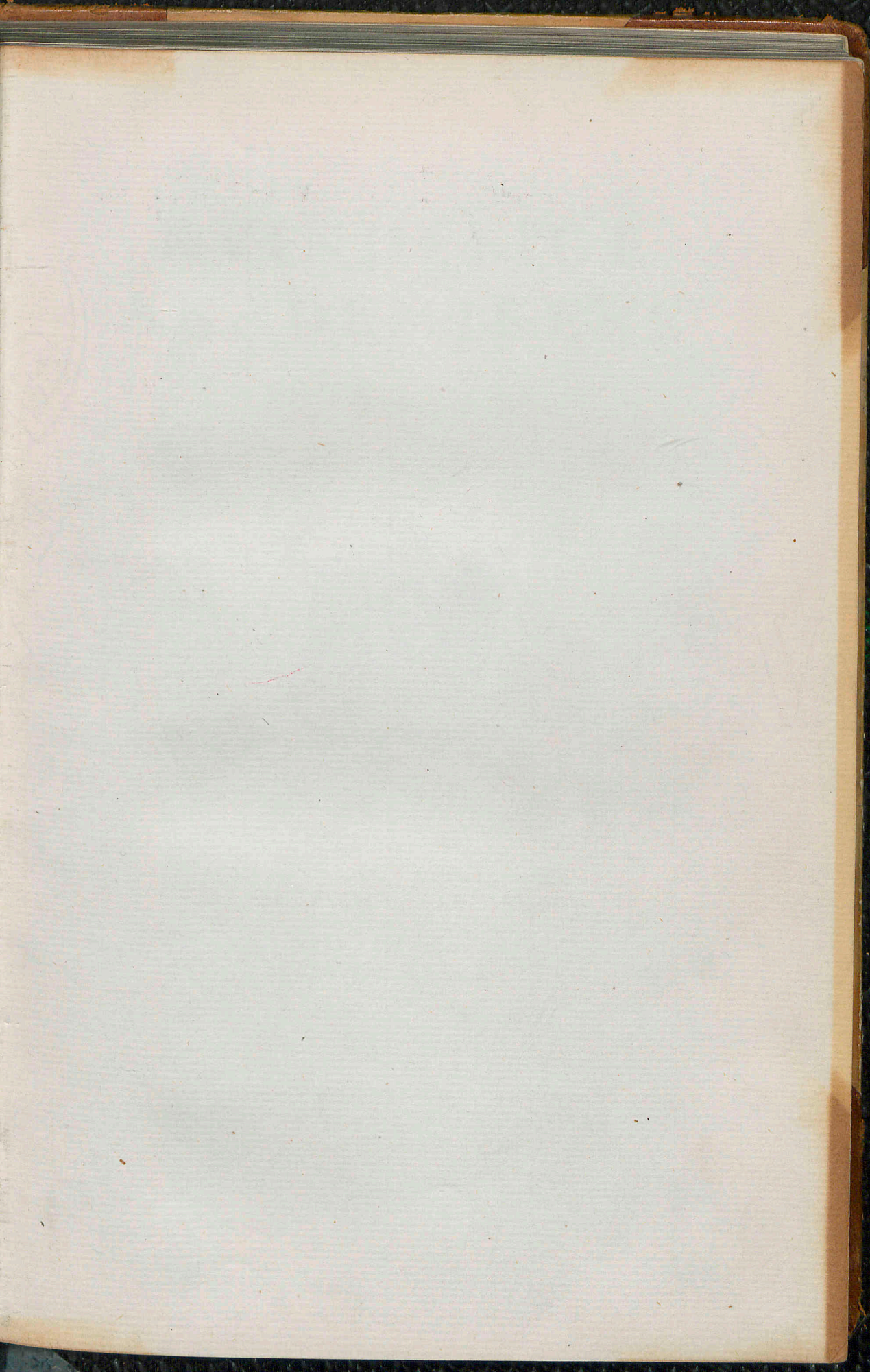
34^{III}-77-40

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130023742412

Handwritten text in red ink, possibly a title or author name, which is very faint and difficult to decipher. It appears to be written in a cursive or semi-cursive script.

KVINDELIGE AKADEMIKERE

1875—1925

UDGIVET AF
CLARA BLACK ESTRID HEIN
LIS JACOBSEN OG MARIE KROGH

UNDER REDAKTION AF
LIS JACOBSEN

1926-1597

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
MCMXXV

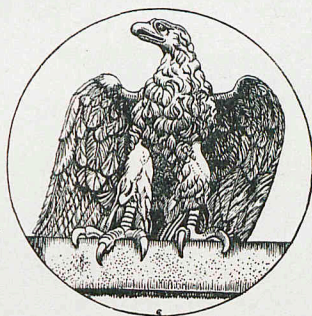
KVINDELIGE
AKADEMIKERE

1875-1925

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE
AF
CARLSBERGFONDET
OG
JULIUS SKRIKES STIFTELSE

KVINDELIGE AKADEMIKERE

1875—1925

UDGIVET AF

CLARA BLACK ESTRID HEIN
LIS JACOBSEN OG MARIE KROGH

UNDER REDAKTION AF

LIS JACOBSEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK
FORLAG · KØBENHAVN · MCMXXV

PRINTED IN DENMARK
GYLDENDALS FORLAGSTRYKKER
KØBENHAVN

Studenter foran Universitetet efter Immatrikulationsfesten 1924.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	9
Indledning af <i>Lis Jacobsen</i>	15
UDTALELSER OG OPLEVELSER AF PROFESSORER	
OG DISCIPLE	29
Prof. <i>Harald Høffding</i>	31
Prof. <i>Thorkild Rovsing</i>	33
Dr. med. <i>Eli Møller</i>	45
Øjenlæge <i>Estrid Hein</i>	49
Dr. med. <i>Marie Krogh</i>	52
Kredslæge <i>Margrete Glud</i>	60
Venerolog <i>Thyra Sloth Brun</i>	63
Prof. <i>Vilh. Andersen</i>	66
Dr. phil. <i>Ellen Jørgensen</i>	70
Rektor <i>Maria Nielsen</i>	72
Prof. <i>W. Johannsen</i>	75
Dr. phil. <i>Kirstine Meyer</i>	81
Prof. <i>V. Bentzon</i>	86
Overretssagf. <i>Astrid Holten Bechtolsheim</i>	91
Landsretssagfører <i>Ingeborg Hansen</i>	94
Kontorchef <i>Clara Black</i>	98
Prof. <i>F. Torm</i>	102
Cand. teol. <i>Gudrun Carstens</i>	106
Folketingsmand, cand. mag. <i>Elna Munch</i>	109
Cand. mag. <i>Agnete Bertram</i>	111
DEN KVINDELIGE AKADEMIKERS HISTORIE GEN-	
NEM 50 AAR	115
Hvorledes Retten vandtes	
I. Ansøgningen	117
II. Bevillingen	121

III. Studiet paa Universitetet	136
IV. Oprettelse af Artiumskursus	138
V. Embedseksamen og Kandidattjeneste.....	140
VI. Adgang til Embeder.....	143
Hvorledes Retten brugtes	
I. Antallet af Studenter	154
II. Hovedstad og Provins	158
III. Matematikere, Gammelsproglige, Nysproglige..	160
IV. Alder	164
V. Socialt Niveau	164
VI. Filosofikum og Embedseksamen	166
VII. De fem Fakulteter.....	176
VIII. Frafald — Fuldendelse af Studiet	178
IX. Eksamensresultater	179
X. Ægteskab og Erhverv	180
XI. Prisaftagelser og Disputatser.....	186
XII. Stipendier og Beneficier	192
XIII. De, der drog ud	195
STAT OVER KVINDELIGE KANDIDATER	
I. Medicinere	201
II. Cand. mag.'er og Magistre	210
III. Statsvidenskabelige Kandidater	221
IV. Jurister.....	223
V. Teologer	226
Register til Staten	227
TILLÆG: KVINDELIGE AKADEMIKERE I ANDRE	
LANDE	231
I. Naar Retten vandtes	233
II. Hvorledes Retten brugtes	237

FORORD

En Dag i Efteraaret 1924 henledte Medicinalhistorikeren Prof. *Vilh. Maar* i en Samtale med nogle kvindelige Akademikere Opmærksomheden paa, at det i 1925 var 50 Aar siden, Københavns Universitet var blevet aabnet for Kvinder. Vi drøftede, hvorledes vi skulde fejre denne Begivenhed. Resultatet af vore Raadslagninger er nærværende Festskrift.

Det skal nu aabent siges, at det var med ikke ringe Tvivl, vi besluttede os til at fejre Mindeaaret for Anerkendelsen af Kvindens Ret til Uddannelse ved Landets Universitet. Ikke fordi vi tvivlede om, at denne Ret var en Mindefest værdig, men fordi vi ikke følte os overbeviste om, at Kvinderne havde benyttet den Ret, der var givet dem, paa en saadan Maade, at der var Grund til at holde Fest. Den Forudydelse i Spørgsmaalet, som en historisk-statistisk Undersøgelse af den kvindelige Akademikers Udvikling har givet Anledning til, har ikke i væsentlig Grad ændret dette vort Forhaandsindtryk; naar vi til Trods herfor har besluttet i Skrift og ved Tale at fejre den Ret, man gav os for 50 Aar siden, er det, fordi vi — og sikkert alle de Kvinder, der har benyttet sig af Retten — føler en dyb Taknemmelighed overfor dem, der ved at give Kvinden Adgang til en systematisk Universitetsuddannelse, muliggjorde hende at hellige sit Liv til det Arbejde, hendes Hu stod til.

Men Befrielsen ved, at Adgangen til Landets højeste Undervisning ikke mere er forment Kvinder — alene fordi de er Kvinder — den føles ikke blot af os faa, der selv har høstet Frugten af Uddannelsen, men af hele det store Antal Kvinder, der har taget Del i, og det langt større Antal, der i kommende Tider vil tage Del i Aandslivets og Samfundslivets Udvikling. — Nu vil ingen bestride, at der vilde øves Uret, om den, der havde Evner og Lyst til Lægekunst, Sprogforskning, Naturlære eller andre videnskabelige Fag, var udelukket fra Kundskabstilegnelse i dem, og dog har det for Kvindens Vedkommende været saadan i de Aarhundreder, vort Universitet har bestaaet — før 1875. Det er den store Retfærdighedsgerning, der dengang blev øvet, vi nu fejrer.

I hvilket Maal, Kvinderne har haft Evner og Vilkaar til at udnytte Universitetsadgangen, skal det forsøges i nærværende Skrift at give Svar paa.

Efter en Indledning af *Lis Jacobsen* bringes en Række Udtalelser om den kvindelige Akademikers Stilling inden for de forskellige Fakulteter af Professorer og Disciple ved vedkommende Fakultet.

Udtalelserne indledes af de unge Russers Lærer Prof. *Harald Høffding*, der har givet saa mange af os vor Indvielse til Læreaarene ved Universitetet.

Derefter følger en Skildring af Prof. *Thorkild Røvsing* som Repræsentant for det medicinske Fakultet, det til hvilket Kvinderne først erobrede sig Adgang. Fra Disciple ved dette Fakultet findes Bidrag fra Kirurgen Dr. med. *Eli Møller*, Øjenlæge *Estrid Hein*, Fysiologen Dr. med. *Marie Krogh*, Kredslæge *Margrete Glud* og Dermatologen *Thyra Sloth Brun*.

Som Repræsentanter for det filosofiske Fakultet — det

næste Kvinder drog ind i — har som Universitetslærer: Prof. *Vilh. Andersen* skrevet et Bidrag, og som Disciple: Historikeren Dr. phil. *Ellen Jørgensen* og Pædagogen Rektor *Maria Nielsen*.

Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet repræsenteres ved Bidrag fra Prof. *W. Johannsen* og Fysikeren Dr. phil. *Kirstine Meyer*.

For det juridisk-statsvidenskabelige Fakultets Vedkommende giver Prof. *V. Bentzon* en Skildring af Kvinden som Jurist, medens en af de tidligste kvindelige Jurister Overretssagfører *Astrid Holten-Bechtolsheim* og den første kvindelige Landsretssagfører *Ingeborg Hansen* giver Udtryk for Kvindens Syn paa Juraen. Det statsvidenskabelige Studium er repræsenteret ved et Bidrag af fhv. Arbejdsløshedsinspektør, Kontorchef *Clara Black*.

Det sidste Fakultet, Kvinder fik Adgang til, er det teologiske, hvis Embedseksamen jo endnu ikke giver Ret til Opnaelse af Embede, for saa vidt Kandidaten er Kvinde. Om dette Spørgsmaal skriver som Repræsentant for Lærerne ved Fakultetet: Prof. *F. Torm*, og som Repræsentant for de faa kvindelige Disciple: cand. teol. *Gudrun Carstens*.

Af kvindelige Akademikere, der har haft en fremtrædende Stilling i Landets Politik, har Folketingsmand mag. scient. *Elna Munch* givet os en Udtalelse om Universitetsuddannelsens Betydning ogsaa for dem, hvis Virksomhed ikke er en direkte Fortsættelse heraf; og endelig har som en af de Kvinder, der paa andre Omraader har gjort sin systematiske Uddannelse frugtbringende, Fornyeren af Kvindegymnastik, cand. mag. *Agnete Bertram*, sendt et Bidrag.

Redaktionen beder alle, der ved at yde Bidrag til Skriftet, har medvirket til at gøre dette til et alsidigt Dokument for Nutidens Opfattelse af den kvindelige Akademiker, modtage vor Tak.

Vi havde ønsket at kunne bringe Udtalelser fra endnu enkelte kvindelige Akademikere, saaledes af politisk betydende Kvinder: fra Undervisningsminister Landstingsmand cand. mag. *Nina Bang* og Folketingsmand Overretssagfører *Mathilde Malling-Hauschultz*, der imidlertid begge var hindrede i at yde Bidrag. Det er os en Glæde, at Undervisningsministeren har lovet paa de kvindelige Akademikeres Vegne at bringe Universitetet vor Tak ved den Fest, der afholdes samtidig med Udsendelsen af nærværende Skrift.

Af Kvinder, der har øvet videnskabelig Virksomhed, havde vi foruden til de ovennævnte henvendt os til den første Kvinde, der har taget Doktorgraden ved Universitetet, Historikeren Dr. phil. *Anna Hude*, og af kv. Akademikere, der har været førende indenfor Skolevirksomhed, til Rektor cand. mag. *H. Adler*, Grundlæggeren af den første Fællesskole. Ingen af disse mente at kunne imødekomme vor Opfordring, men vi vil paa dette Sted ikke unnlade at fremhæve den Betydning, de har haft for de kv. Akademikeres Stilling i det hele, ved den Indsats, de har gjort hver paa deres Omraade.

Hovedafsnittet af Skriftet udgøres af en historisk-statistisk Fremstilling af den kvindelige Akademikers Udvikling gennem det forløbne halve Aarhundrede. Ved Hjælp af utrykt Materiale har det været muligt at følge de statistiske Oversigter over Studenter og Kandidater til og med Sommereksaminerne 1924.

Afsnittet er udarbejdet af Frk. cand. polit. *Dorrit Rée*, der ogsaa har foretaget Indsamlingen af hele Materialet.

Bogen slutter med en fuldstændig »Stat« over alle de Kvinder, der har taget Embedseksamen ved Københavns Universitet. Til denne Del af Værket har vi modtaget autentiske Oplysninger fra næsten alle nulevende biograferede.

De Oplysninger om den kv. Akademikers Stilling i andre Lande, der er meddelt i Tillægget, er velvilligt tilstillet os fra vedk. Lands Bestyrelse for den derværende Afdeling af kvindelige Akademikers internationale Forbund. Vi beder disse Bestyrelser modtage vor Tak.

Dernæst takker vi Kontorchef i Undervisningsministeriet, Hr. *Andreas Møller*, Universitetets Arkivar Hr. Bibliotekar *V. C. N. Petersen*, Universitetsinspektør Hr. *Povel Fønss* samt *Den danske Lægeforenings Bureau*, der med stor Imødekommenhed har hjulpet os med Oplysninger og stillet Materiale til vor Disposition.

Til Slut bringer vi en ærbødig Tak til Direktionen for *Carlsbergfondet* og til Bestyrelsen for *Julius Skrikes Stiftelse*, der har tilstaaet Skriftet Understøttelser, uden hvilke dets Udgivelse ikke havde været mulig.

København, i September 1925.

Clara Black.

Estrid Hein.

Marie Krogh.

Lis Jacobsen.

INDLEDNING

Jo rigere Kvinden udvikles, des mere kommer hendes Væsen for Dagen, i des højere Grad bliver hun Kvinde.

Georg Brandes.

I

Nu, da der er gaaet et halvt Aarhundrede, siden Kvinden fik Adgang til Universitetet, er det rimeligt, at man gør Regnskabet op, undersøger, hvad Kvinden har ydet, og hvad hun har modtaget.

Af de godt 4000 unge Piger, der i Løbet af de 50 Aar er blevet Studenter, har omtrent to Tredjedele taget Filosofi-kum, hvorefter langt den største Del helt eller dog væsentlig har opgivet Studierne. For disse Studenter har Universitetets Indflydelse jo kun været af forbigaaende Art — den har ikke grebet ind i deres Liv. Men for de henved 400 kvindelige Studenter, der har fortsat og gennemført deres Studium, har Universitetsuddannelsen haft en central Betydning. Det er disse Akademikere og deres Indsats, de følgende Bemærkninger gælder. Mange vil maaske sige, at naar Antallet af kvindelige Kandidater i alt — i de 40 Aar der er gaaet siden den første Kvinde tog sin Embedsexamen — ikke har naaet 400, saa har Universitetets Aabning for Kvinder været af saa underordnet Karakter, at der overhovedet ikke er Grund til at fordybe sig deri. Men hertil kan man med Rette svare, at ganske bortset fra den individuelle Værdi, Universitetsstudiet har haft for de enkelte, er det ikke blot for Kvinderne, men for hele Samfundet noget væsentligt, at der er kvindelige Læger, at der er kvindelige Jurister osv.; det, at der for enhver Kvinde er Mulighed for Uddannelse og Virksomhed indenfor det Omraade, hun maatte ønske, det, at der ved enhver (eller næsten enhver) Stilling er Mulighed for Besættelse med en Kvinde, spiller en saa

stor Rolle baade fra et ideelt og fra et praktisk Synspunkt, at det fuldtud berettiger til en Undersøgelse af den akademiske Uddannelses Betydning for Kvinden og den kvindelige Akademikers Betydning for Samfundet. —

I nedenstaaende Bemærkninger følges ligesom ellers i nærv. Skrift Fakultetsinddelingen i kronologisk Række fra det første Fakultet, ved hvilket en Kvinde aflagde Prøve, det medicinske, til det sidste, hvortil hun opnaaede Adgang, det teologiske.

Det medicinske Fakultet har gennem hele Perioden øvet en stærk Tiltrækning paa kv. Studenter. I alt er op imod halvandet Hundrede Kvinder blevet medicinske Kandidater; langt de fleste af disse er som Læger gaaet ud i praktisk Virksomhed, mens nogle faa efter at have indgaaet Ægteskab har opgivet Medicinen. At de kvindelige Læger har ydet et solidt og dygtigt Arbejde, derom er alle enige, men de har gjort mere: de har udfyldt et utvivlsomt Savn.

Den engelske Dronning Caroline af Ansbach, Georg II.s Gemalinde, en klog og moden Kvinde, der med samme Dygtighed styrede sin Gemal og hans Rige, døde af en Underlivssygdom, fordi hun ikke vilde lade sig behandle af en mandlig Læge. Og sikkert er Tallet stort paa de Kvinder, der hellere har ladet Sygdommen gaa sin Gang end har villet lade sig undersøge af en Mand, endsige da Tallet paa dem, der modstræbende og med Ubehag har givet sig under en Mands Behandling. Et enkelt Tal vil kaste et Strejflys over dette Forhold. Der er som bekendt af Kommunerne ansat baade mandlige og kvindelige visiterende Læger for Kønssygdomme, og Patienterne kan frit vælge, til hvem de vil gaa. I 1923 søgte nu paa Frederiksberg c. 200 Kvinder til den kvindelige Læge, men kun c. 50 til den mandlige, skønt han foruden i Kønssygdomme havde offentlig Konsultation i Hudsygdomme, og Kvinderne saaledes kunde søge ham (i første Omgang), uden at alle strax fik at vide, at de led af en Kønssygdom, og skønt han gennem sin mandlige Praxis uvilkaarligt blev konsulert af en Del af de mandl. Patienters Hustruer. Dette tyder paa, at under lige Forhold vilde det være Undtagelser, at kvindelige Patienter

foretrak en mandlig Læge. Paa dette Omraade ligesom i det Hele som Læger overfor Kvinder udfylder de kv. Læger virkelig en Mission.

Den moderne Læge har jo, som det saa ofte er sagt, erstattet Præsten for mangfoldige Mennesker; og her vil Kvinde overfor Kvinde ofte have bedre Betingelser for at kunne forstaa og hjælpe end en Mand. Derfor burde ogsaa Autoriteterne i meget højere Grad, end det nu er Tilfældet, sørge for, at der var kvindelige Fængselslæger og Hospitalslæger, især paa de Afdelinger, hvor en intim legemlig og sjælelig Berøring med Patienten er nødvendig.

Medens det Arbejde, de kvindelige Læger har øvet i Praxis — ved deres Omhu, deres Dygtighed, deres Forstaaelse af Patienten — er af ubestridt Værd, er deres videnskabelige Indsats af meget begrænset Betydning. Selv om man kan nævne grundige og nyttige videnskabelige Undersøgelser, foretagne af Kvinder, saa har ingen kvindelig Mediciner paa et eneste af Lægevidenskabens talrige Omraader været banebrydende eller blot førende. Nu maa det ikke glemmes, at de kvindelige Medicinere kun udgør $\frac{1}{16}$ af de mandlige Medicinere, der er blevet Kandidater i de sidste 40 Aar Talen er om. Og hvor mange af disse hører til de førende? Men ikke alt kan gøres op i Tal. Vil man se Sandheden i Øjnene og sige den — og dette er Hensigten med nærv. Skrift — saa maa man stille Sagen op saaledes: der er over en Million voxne Kvinder i Danmark og adskilligt under en Million voxne Mænd. Begge Køn har haft lige Adgang til at blive fremragende indenfor Lægevidenskaben, hvorfor er der da ikke en eneste Kvinde, der kan staa Maal med de første blandt Mænd? — Dette Spørgsmaal er af væsentlig Betydning, hvor Talen som her er om Kvindens Forhold til vor videnskabelige Højskole, men da Spørgsmaalet ikke blot gælder Medicinerne, vil det være hensigtsmæssigst først at behandle det, naar vi har set, hvordan Forholdet ligger i de øvrige Fakulteter.

Det bør imidlertid her nævnes, at de kvindelige Læger i Forening med »Dansk Kvindesamfund« indenfor (og iøvrigt ogsaa udenfor) deres Fag paa det sociale Omraade har gjort et stort og betydende Arbejde til Højnelse af de hygi-

ejniske og moralske Forhold, saaledes ved Undervisning Landet over i sexuel Hygiejne og Moderkundskab og ved Bekæmpelse af den offentlige Prostitution.

Den gennemgribende Betydning, Adgangen til det lægevidenskabelige Fakultet fik ved at aabne Kvinden Adgang til en Virksomhed, som hidtil helt havde været lukket for hende, kunde Adgangen til det filosofiske og naturvidenskabelige Fakultet ikke faa.

Der er i disse Fakulteter to Hovedprøve: Skoleembedsexamen og Magisterkonferens. Efter deres Art skulde den sidste være en Forberedelse til selvstændigt videnskabeligt Studium, den første en Dygtiggørelse til Skoleembeder. Men dette Skel er langt fra gennemført, navnlig ikke i de humanistiske Fag. Magisterkonferens ansaas — og anses med Rette delvis endnu — som den lettere Prøve: man havde kun ét Fag, man slap for mundtlig Examination, fik ingen Karakterer osv., derfor var det ingenlunde altid Evner og Drift til videnskabeligt Studium, der fik Studenter til at vælge Konferensen. Omvendt var det almindeligt, at man — selv om man ikke havde til Hensigt at vie sig til Skolevirksomhed — tog Skoleembedsexamen, fordi denne med sine tre Fag gav en bred Kundskabsbasis. Der er derfor ingen Grund til her at drage noget Skel indenfor Uddannelsen.

Af de halvandet Hundrede Kvinder, der har taget Konferensen eller Skoleembedsexamen, har henvend en Fjerdedel helt eller delvis opgivet deres Studium for at blive Hustruer og Mødre. At det er udmærket for disse Kvinder at være rustet med en grundig Uddannelse, der sætter dem i Stand til et jævnbrydigt aandeligt Samliv med deres Mand og til at vejlede og fremme deres Børns Udvikling, skal ikke bestrides, men det vilde dog være urimeligt at paastaa, at en Skoleembedsexamen eller en Magisterkonferens er nødvendig, ja blot ønskelig, for at blive en god Husmoder. Lad os tilstaa, at det er en uøkonomisk Form for Uddannelse, at en Kvinde bruger Tiden, fra hun er 18—19 Aar, til hun er i Midten af Tyverne, til at dygtiggøre sig i et enkelt Fag for derefter at opgive dette, — selv om det altid kan have sin Værdi at have faaet en systematisk Uddannelse paa

et eller andet Omraade. Det virkelige Udbytte af den opnaaede Kundskabsprøve har kun de, der fortsætter Arbejdet i deres Fag — ved Undervisning eller Studium — udover Universitetet. Blandt disse Kvinder har Universitetet tilført Skolerne en Række dygtige Pædagoger, der fuldt ud i deres Gerning kan kappes med deres mandlige Kollegaer. Som Forholdene har udviklet sig, er Universitetsuddannelsen for de Kvinder, der vil undervise i den højere Skole, praktisk talt nu ligesaa nødvendig som for kvindelige Læger, og der er blandt moderne Skolefolk vistnok kun én Mening om, at det er godt saaledes. Iøvrigt kan her henvises til Rektor Frk. Maria Nielsens Udtalelse om dette Spørgsmaal (nedf. S. 72).

Dog skal det ikke lades uomtalt, at den førende Stilling, Kvinder har haft i hele sidste Halvdel af 19. Aarhundrede indenfor Skolen, opnaaedes, længe inden Kvinden fik Adgang til Universitetet; og den skyldtes ikke noget samlet Fremstød fra Kvinder, men en enkelt Kvindes Genialitet. Det var *Nathalie Zahle*, der reformerede Pigeundervisningen, ja, man kan vist sige revolutionerede den (skønt dette Ord ikke falder i Traad med den kloge Værdsomhed, hvormed hun gik frem), i hvert Fald var hendes Reformation saa grundig, at al senere Pigeundervisning af Værd bærer dens Præg; men Universitetet var uden Andel deri. I større eller mindre Tilknytning til Frk. Zahle uddannedes et stort Antal fremragende Lærerinder, som kom til at høre til Pigeskolens bærende Kræfter, men som, saa lidt som Frk. Zahle selv og de Lærerinder hun knyttede til sin Skole, havde nogen Universitetsuddannelse — Kvinder som *Henriette Skram*, *Marie Kruse*, *Karen Kjær*, *Ingrid Jespersen*, *Laura Jensen*. Paa den anden Side er der — ogsaa blandt de universitetsuddannede Pædagoger — fremragende Skolefolk, blandt hvilke først og fremmest maa nævnes Grundlæggeren af den ældste Fællesskole: *Hanna Adler*. — Hvad jeg har villet fremhæve er dette, at Adgangen for Kvinder til Universitetet ikke paa Skoleomraadet har spillet den Rolle som paa andre Omraader, hvor Universitetets lukkede Port betød Stænge for en hel Række sociale og videnskabelige Virksomheder.

Meget større er Universitetets almene Betydning for de

Kvinder, hvis Hovedinteresse er videnskabelig Forskning. En systematisk Uddannelse i et Fag er vel mulig, uden at man deltager i Universitetsundervisningen, mulig netop for dem, der har videnskabelige Anlæg; dog er et Studium under fremragende Læreres Vejledning selvfølgelig af overordentlig Værdi; og af afgørende Betydning er det, at man har et af Universitetet fastsat Maal at arbejde mod. Det er derfor ikke tilfældigt, at der overhovedet ikke herhjemme var ydet noget systematisk videnskabeligt Arbejde af nogen Kvinde — de mange »lærde« Fruentimmer ufortalt — før Universitetsuddannelsen blev Kvinder til Del.¹⁾ Noget stort Antal Kvinder, der efter 1875 har givet sig de naturvidenskabelige og humanistiske Videnskaber i Vold, er der ganske vist heller ikke, og blandt disse findes saa lidt som blandt Medicinerne nogen, der har skabt et banebrydende Arbejde. Set fra et Samfundssynspunkt har den videnskabelige Indsats, Kvinder har ydet, ikke været afgørende, og Værdien af, at de har faaet Adgang til systematisk Forskning, er derfor begrænset; men set fra vort eget Stade er Betydningen af, at det er muligt os at dyrke et Studium videnskabeligt, overmaade stor. Og har vi end ikke skabt nye Teorier eller paa afgørende Punkter udvidet Menneskets Erkendelse, saa har de faa Kvinder, der har virket videnskabeligt, dog gennem deres Arbejde givet Bevis paa, at Kvinder ikke mangler Evne til nøgtern og grundig videnskabelig Undersøgelse og Fremstilling. Blandt de smukkeste Resultater af Kvinders Forskning maa Fru Dr. phil. *Kirstine Meyers* historisk-fysiske Arbejder nævnes.

I Begyndelsen af Halvfemserne tog den første Kvinde statsvidenskabelig Examen; en halv Snes Aar efter fik Universitetet sin første kvindelige Jurist. Af de i alt circa 75 Kvinder, der har taget Embedsexamen ved det juridisk-statsvidenskabelige Fakultet, sidder nu godt et halvt Hundrede rundt om i Administration og Forvaltning og i privat juridisk Virksomhed. Adskillige af disse Kvinder har i offentlige og private Sager haft en ikke helt ringe Betydning ved at gøre Synspunkter gældende, som ligger Mænd

¹⁾ Schönau's omhyggelige Samling af Biografier over Lærde Fruentimmer er et slaaende Vidnesbyrd om det her fremførte.

fjernere, men som har været væsentlige til Sagens rette Forstaaelse og Behandling. — Imidlertid har Kvinderne indenfor de sociale og juridiske Virksomheder endnu været altfor faa til at have haft mere end en ren sporadisk Indflydelse, især har de universitetsuddannede Kvinder været for faa dertil. Dette bør blive anderledes og vil sikkert blive det, efterhaanden som det gaar op ikke blot for de modne Kvinder, der allerede tager Del i Løsningen af Samfundsopgaver, men for de unge Piger, der skal vælge deres Vej, at her er et Omraade, hvor sagkyndige Kvinder har en Mission. Betydningen af, at et Land har dygtige kvindelige Jurister, er med Styrke fremhævet af en af de Mænd, der har størst Indsigt i dette Forhold: Prof. *V. Bentzon* (se hans ndf. gengivne Udtalelser S. 86 ff.). — Hvad her er sagt om kvindelige Jurister, gælder i væsentlig Grad ogsaa kvindelige Nationaløkonomer, hvis Virksomhed naturligt falder indenfor sociale Omraader.

Det sidste Fakultet, Kvinderne fik Adgang til, var Universitetets ældste, det teologiske — det Fakultet, hvor Kvinder iøvrigt overalt længst er holdt ude fra. Endnu er Kvindernes Ret til at tage teologisk Embedsexamen problematisk, da det Embede, Studiet er en Forberedelse til, er forment dem. Man kan derfor ikke undres over, at kun ganske enkelte Kvinder har underkastet sig Universitetets teologiske Uddannelse. Forholdet vil sikkert ændres i det Øjeblik, der gives Kvinder Adgang til Præstegerning, en Gerning som nu ikke blot Kvinder, men ogsaa Teologer mener, at Kvinden (i hvert Fald indenfor visse Omraader) har særlige Betingelser for at udfylde (se Prof. *Torms* Artikel ndf.).

II

Vort Universitet har to Opgaver: at uddanne de studerende til saadanne Stillinger i Samfundet, hvor en systematisk Kundskabstiegnelse fordres, og at fremme Videnskaben. Den sidste Opgave er den fornemste, fordi en højtstaaende Videnskab er Betingelsen for en højtstaaende Universitetsuddannelse, for Universitetets hele Standard. Det

er derfor rimeligt, at man — nu da Kvinder i et halvt Aarhundrede har haft Adgang til videnskabelig Uddannelse — spørger: hvad har de præsteret videnskabeligt? Thi selv om det er af Værdi, at de med Dygtighed har tilegnet sig den Viden om Mennesket og Universet, andre har fundet, selv om de kan gøre denne Viden frugtbar i det praktiske Liv, saa er Maalet for Kundskabstilegnelse dog ikke at blive staaende ved det, man modtog, men være med til at bygge videre paa det modtagne, udvide og højne Menneskets Erkendelse.

Det er allerede i det foregaaende nævnt, at Kvindens Indsats i den videnskabelige Forskning ikke har været betydelig — ikke paa noget Omraade. Hvad er Aarsagen hertil? Dette Spørgsmaal turde være af central Betydning for hele Opfattelsen af Kvindens Stilling til Universitetsuddannelsen, og jeg skal derfor forsøge at løbe det paa Livet — for at faa et Svar.

Det var engang en Tro i Kvindekredse, at Kvinder, selv om de maaske i legemlig Styrke var Mænd underlegne, i aandelig Kraft var dem jævnbyrdige. Denne Tro er ikke ganske forsvundet. Der er et ikke helt ringe Antal Kvinder, som vil hævde, at Kvinders Ligestillethed med Mænd i skabende Aandsarbejde kun er et Tidsspørgsmaal: det er dog indlysende — siger de — at man ikke kan vente, at Kvinden i nogle Aartier skal naa, hvad Manden har brugt Aarhundreder, ja Aartusinder til.

Overfor denne Tro, der især er Kvinders, staar en modsat, der især er Mænds. Denne gaar ud paa, at aandelig Ligestillethed mellem de to Køn er udelukket baade i Nutid og Fremtid, fordi Mand og Kvinde fra Naturens Haand er væsensforskellige — indtil hver eneste af de Millioner Celler, der udgør deres Organisme.

Medens de Kvinder, der ndf. har udtalt sig om de kv. Akademikers Stilling, næsten alle har ladet dette Spørgsmaal uomtalt, har de fleste af de Mænd, der har ydet Bidrag, berørt Spørgsmaalet. Professor *Høffding* siger elskværdigt, at han ikke ser nogen Grund til, at Kvinder ikke ogsaa paa Videnskabens Højder kan maale sig med Mænd, men Udtalelsen virker som et fjernt og luftigt Fremtidsperspektiv —

i Modsætning til det foregaaende Virkelighedsbillede: den lille Kvinde-Student, der løber efter sin Lærer paa Frue Plads, trækker ham i Frakkeskøderne og spørger: Hvad skal jeg nu bestille? — Prof. *Rovsing* er saa venlig at hævde, at de kvindelige Læger i teoretisk Kundskab kan maale sig med de mandlige; men ak! blot for at fremhæve Modsætningen: at de i praktisk Handling er Manden underlegne. — Prof. *Vilh. Andersen* tilstaar uden Omsvøb, at Kvindens Natur er at modtage, Mandens at skabe; og han lader ikke skimte nogen Mulighed for, at dette skulde blive anderledes. — Prof. *W. Johannsen* er dog den haardeste; han forklarer videnskabeligt, hvorfor Kvinden er og maa være af anden aandelig Støbning end Manden: det ligger i det Stof, hvorfra hun er bygget op, som mangler Y-Traade, disse attraaværdige Traade, der giver Skabningens Herre hans Skaberkraft. Fra Prof. Johannsens Synspunkt er for Kvinden alt Haab ladet ude om at naa Manden i aandelig Idræt; til Gengæld har hun i dobbelt Maal de kvindelige Evner (das ewig weibliche), som »vi Mænd elsker og ærer«. Jeg har tilladt mig at fremdrage disse Bemærkninger her, fordi de giver et klassisk Udtryk for den mandlige Opfattelse. — Den eneste som virkelig ikke tror det udelukket, at Kvinder kan og bør give sig i Kast med videnskabelige Opgaver, er Prof. *V. Bentzon*, som maner de kvindelige Jurister til Daad og bebrejder dem, at de hidtil har været passive: ikke én har endog blot prøvet paa at skrive en Disputats eller en lille videnskabelig Artikel i et Tidsskrift!

Men er der end saaledes en Gradsforskel i de nævnte Videnskabsmænds Syn paa Muligheden af, at Kvinder kan præstere fremragende Arbejde, ogsaa inden for Videnskaben, er der Enighed om, at de ikke har gjort det.

Naar jeg nu skal forsøge at give et Svar paa, hvorfor det er saaledes, vil jeg i Modsætning til, hvad der er Skik, ikke tage Udgangspunktet fra Kvindens Ejendommelighed, men fra Videnskabens.

Videnskaben har det fælles med Kunsten — ja med alt skabende Arbejde — at den kræver én helt: fuldkommen Hengivelse i Arbejdet, fuldkommen Hensynsløshed overfor alt andet. Opfyldes dette Krav ikke, opnaes aldrig de

store Resultater. Kunstens og Videnskabens Gud er en nidkær Gud. Kun til den giver han sin Naades Gave, der ofrer sig selv — helt. Kun til den, der kan glemme sin Fader og Moder, sin Elskede, sine Børn, i det Øjeblik, i de Dage og Nætter, i de Maaneder og Aar, Løsningen af det videnskabelige Problem, Udførelsen af Kunstværket kræver. Skriftens Ord om den religiøse Hengivelses bitre Kaar og strenge Krav gælder i fuldt Maal ogsaa den videnskabelige Hengivelse. »Den, som elsker Fader eller Moder mere end mig, er mig ikke værd, og den, som elsker Søn eller Datter mere end mig, er mig ikke værd.« Just saadan til sidste Tøddel er det skabende Arbejdes Krav.

Dette Krav har — ogsaa for Manden — været Aarsag til Konflikter. Men Videnskabsmandens eller Kunstnerens Størhed er just betinget af, at hans Hensynsløshed sejrer over hans medmenneskelige Følelser. En berømt fransk Forfatter har udtrykt dette saaledes: »Den skabende Evne er ikke blot den, der glemmer Mangfoldigheden for det Ene, men Evnen til at lade sig henrykke i den Grad af sin Tanke, at al anden Attraa kvæles. Det er den Evne, der betinger Geniet.«

Denne Evne er givet faa Mænd, men færre Kvinder. Man kan føje Ordene som man ønsker: — sige, at Kvinden ikke har Mandens Brutalitet, eller: at hun mangler hans aandelige Kraft — Resultatet bliver det samme.

Jeg har i Anledning af nærv. Skrift haft, eller rettere søgt, Lejlighed til at tale med nogle betydelige Kvinder — Videnskabsforskere og Kunstnere om dette Spørgsmaal. Jeg har frittet disse Kvinder om, hvad de mente, Aarsagen var til Kvindens ringe produktive Indsats; og de har næsten alle svaret: Mangel paa Evne til Koncentration, Mangel paa Hensynsløshed. Vil man spørge, hvorfor Kvinden har vanskeligere ved at koncentrere sig om et Arbejde end Manden, turde Svaret være: fordi hendes Følelsesliv i Forhold til hendes Erkendelsesdrift (eller kunstneriske Drift) er stærkere end Mandens, hendes Optagethed og Afhængighed af de Mennesker, hun føler sig knyttet til, større end Mandens.

Vi er naaet til det andet Punkt: Kvindens fra Mandens

ganske forskellige Pligtfølelse. Der staar i Genesis, at Manden skal forlade sin Fader og Moder for at følge sin Hustru. Skriftens Ord gælder ikke længer. Det er Kvinden, der forlader, hvad hun hidtil har ofret sig for, for at følge den hun elsker og de Børn han giver hende. Det hedder, at Kvinden føder sin Husbond Sønner. Det er rigtigt, at Manden altid har anset det for et Gode at blive Fader, saa det endog har været tilstrækkelig Aarsag til Skilsmisse, at Kvinden var ufrugtbar; men Manden skulde kun bruge Sønerne — til at kæmpe for sig, til at hævne sig, til at føre Slægten videre. Det var aldrig Mandens Lod at opdrætte og opdrage Børnene. Og Forholdet er ikke ændret paa afgørende Maade. En Fader kan i en ledig Stund (hvis han har den) vederkvæge sig ved Leg eller Samtale med sine Børn, men den daglige Opdragelse og Varetægt af dem er Moderens Gerning. Enhver ufordærvet Moder vil føle dette ikke som en Pligt, men som en Drift. Den Moder, der uden at voldtage noget i sig, kan forlade sit syge Barn for at hengive sig til sit Arbejde, vil som Menneske have en Brist; men den Fader, der passer sit Arbejde og overlader Børnenes Røgt til Moderen, vil være som Mænd er, maaske endog som de bør være.

Kvindens Forhold til Manden og til Børnene har altid været og er stadig et vidt forskelligt fra Mandens Forhold til Kvinden og til hans Børn. Baade naar vi færdes oppe paa Følelsens og Tænkningens høje Vidder og nede i Livets Hverdag. Den Mand, der gifter sig, søger af praktisk-økonomiske Grunde at udvide sit Arbejde, den Kvinde, der gifter sig, søger at indskrænke sit Arbejde. Det er saa naturligt og selvfølgelig, at al Grublen er omsonst. Er Talen om Universitetsuddannelse, betyder det konkret, at de unge kvindelige Studenter, der forlover sig, som Regel opgiver deres Studium, mens de unge mandlige Studenter, der forlover sig, koncentrerer sig om deres Studium for at faa Examen og derefter et Erhverv. Saaledes sker det, at af det store Antal unge Piger, der begynder et Studium ved Universitetet, er det kun et ringe Antal, der fuldender det, og af dem, der tager Examen, er det et forholdsvis stort Antal, der ikke udnytter den.

Det videnskabelige Størværk er saare sjældent

Kvindens, fordi der er Drifter i hende, som er stærkere end Erkendelsens; det praktiske Studium og Udnyttelsen af det er ikke almindeligt Kvindens, fordi hendes Kald normalt er Moderens, ikke Erhververens.

Men for den, der føler et Kald baade til Kvindens almindelige Gerning og til et selvstændigt Arbejde, maa der opstaa en Konflikt; og jo større Krav Arbejdet stiller, des stærkere bliver Splittelsen. — I et Foredrag, jeg holdt i »Dansk Kvindesamfund« for snart en Snes Aar siden, gav jeg Udtryk for disse Betragtninger. Jeg stod da midt i Kampen og følte Smerten med Nuets Styrke, Smerten ved at maatte slaa af, altid slaa af paa de Krav, der med Rette stilledes til en, Smerten ved aldrig at kunne yde, hvad man efter sine Pligter burde og efter sine Evner kunde — hverken i sit Hjem eller i sin videnskabelige Gerning. Dengang mente jeg, at Løsningen kun var én: et Valg — ens Hjem eller ens »offentlige« Arbejde; og det forekom mig, at Resultatet af Valget burde være utvivlsomt: Kvindens Kald var i Hjemmet.

Jeg har ikke siden deltaget i nogen Debat om Kvindespørgsmaal, men Øjeblikket synes mig nu passende til at give et Korrektiv til mit gamle Foredrag, give det just paa dette Sted, hvor Talen er om Kvinders Forhold til videnskabeligt Arbejde.

Dette Korrektiv gaar ud paa, at man hverken kan vælge eller bør vælge. Den Livsharmoni, jeg dengang attraaede, er nok et Fantom. Hos de fleste udviklede Mennesker findes stærke Kræfter, der ingenlunde drager i samme Retning. Livet er en Kamp mellem disse Kræfter. Kunstigt at hæmme deres Udvikling er at hindre selve Livsudfoldelsen. For de Kvinder, der føler en Drift til en eller anden Gerning, det være sig Lægens eller Sagførerens, Lærerens eller Forskerens, vilde det være Selvmord at døde denne Drift — om man saa kunde blive Moder til tolv Sønner; men omvendt vilde den Kvinde, der af Hensyn til sit Arbejde gav Afkald paa at blive Moder, ikke være helt og fuldt Menneske. Vil man Livet, maa man tage Livskampen.

Og sikkert er det saadan, at de, der for at gaa ind i Ægteskabet har opgivet deres Ungdoms Lyst til en bestemt Ger-

ning, altid vil føle en Brod, mens næppe nogen af dem, der tog Kampen op, senere fortrød det. Thi selv om Kvindens Betydning for de Discipliner, Universitetet lærer, er og maaske vil vedblive at være beskeden, saa er det uden for al Tvivl, at Universitetets Betydning for de Kvinder, der har arbejdet videre paa den Lære de fik, har været stor. Deres Uddannelse har skolet deres Tænkning og gjort deres Syn videre og dybere, og Kampen har gjort deres Sjæl rigere.

Der er maaske ingen Grund for Minerva til at stige ned af sin Sokkel og takke sine Medsøstre for deres Daad i hendes Tjeneste, men der er al Grund til for de Kvinder, der har dyrket den hellige Jomfru, at bringe hende deres Tak og nedlægge en Krans ved Foden af hendes Billedstøtte.

Lis Jacobsen.

UDTALELSER OG OPLEVELSER
AF
PROFESSORER OG DISCIPLER

Prof. Høffding mellem Studenter efter en Rusforelæsning, 1912.

Professor *Harald Høffding*, der gennem sin Rusforelæsninger uden Sammenligning er den Universitetslærer, der har haft flest kvindelige Elever, har glædet Redaktionen ved at sende os følgende Linjer:

Jeg hørte til dem, der fandt det fuldt berettiget, at Kvinder fik Adgang til Universitetsstudier. Selv om ikke alle Kvinder, der benytter denne Adgang, fuldender deres Studium ved en Examen, kan der — naar fornøden Interesse er tilstede — vindes godt Udbytte af et Par Aars Ophold ved Universitetet, idet dette, baade hvad Naturfag og Kulturfag angaar, hvert Aar har Kursus, det kan lønne sig at følge. Jeg tror, Interessen ikke altid var saa stor hos de unge Kvinder, der en Tid færdedes paa Universitetet. En ung Dame, som jeg lige havde examineret til Filosofikum, indhentede mig derefter paa Frue Plads og spurgte mig, hvad hun nu skulde gøre. Det lod ikke til, at der var noget, hun særlig havde Interesse for, og jeg smigrer mig ikke med, at det skulde have været det filosofiske Kursus, der havde lokket.

Denne Bemærkning har jeg villet lade komme frem først, for saa des bedre at kunne dvæle ved Minder om den Friskhed og Interesse, jeg saa ofte mødte hos kvindelige Deltagere i mit Kursus. Meget ofte var de dygtigere end Gennemsnittet af de unge Mænd. Og ikke sjælden mødte jeg dem igen ved mine specielle Øvelser eller saa dem ved mine offentlige Forelæsninger. Det var naturligvis kun enkelte, der tog Magistergrad i Filosofi. Men jeg har med

stor Interesse fulgt dem, der fuldendte deres Studier paa andre Omraader, og der er jo nu en hel Række af Dygtigheder i forskellige Fag med solide Studier som Grundlag for deres Virksomhed. Det var mig en særlig Glæde som Dekanus at lede den første Disputats, hvor en Kvinde erhvervede sig Doktorgraden. Og idethele har det, saavidt min Erfaring rækker, vist sig at være fuldt berettiget, naar Universitetets Døre for 50 Aar siden aabnede sig for Kvinder. Helt op i de højeste intellektuelle Regioner kommer jo ogsaa kun faa Mænd, og man tør ikke hente sin Maalestok derfra. Jeg ser dog ingen Grund til, at Kvinder ikke ogsaa paa saadanne Højder skulde kunne maale sig med Mænd.

Harald Høffding.

Fra Professor *Thorkild Rovsing* har Redaktionen modtaget en Skildring af:

KVINDEN SOM MEDICINSK STUDENT OG LÆGE I DANMARK.

Dette Festskrifts Redaktion har bæret mig med en Anmodning om at skrive om de kvindelige medicinske Studenter og Læger. Jeg har haft nogen Betænkelighed ved at paatage mig dette, fordi jeg maa skrive det paa Rejse i Udlandet langt borte fra alle Hjælpemidler, hvilket, naar man skal berette om Begivenheder, der ligger 50 Aar tilbage i Tiden, let kan medføre Huller og Unøjagtigheder. Da Redaktionen ikke har delt disse Betænkeligheder, har jeg dog givet mig i Lag med Opgaven, som tiltrækker mig særlig af to Grunde: først fordi jeg maaske tidligere og mere end nogen anden nulevende har staaet denne Sag paa nært Hold igennem dens mest glødende Forkæmperske, Fru *Marie Rovsing*, født *Schack*, der var gift med min Farbroder, Skolebestyrer, Professor *Kristen Rovsing*, dernæst fordi det lægevidenskabelige Fakultet har gjort rigere Erfaringer end noget andet med Hensyn til kvindelige Studenter's Egenskaber og Berettigelse ved Siden af de tidligere eneherkende mandlige. Men jeg maa altsaa i høj Grad bede om Overbærenhed.

Gode Gærninger glemmes hastigt, og naar de, imod hvem de direkte øvedes, er døde, er der ingen til at fortælle Arvtagerne, de næste Generationer, hvem de egentlig skyldes. In casu er der sikkert mangan kvindelig Student, der ikke ved, hvem hun skylder den Plads under alma maters Vinger, der nu forekommer hende saa selvfølgelig.

Jeg har saaledes ved mange Lejligheder kunnet konstatere en fuldstændig Uvidenhed imellem kvindelige Studen-

ter om, hvem Marie Rovsing, født Schack, var, og hvilken Betydning hun har haft for deres Tilværelse som Studenter, Læger, Jurister o. s. v. — og det uagtet hendes Navn dog er knyttet til en Række Legater for kvindelige Studenter. Dette er en Grund mere for mig til at benytte Lejligheden til at drage min kære, længst afdøde Tantes ejendommelige Personlighed frem af Glemselen og med faa Streger tegne hendes Billede for den nulevende Slægt af kvindelige Studenter, Læger, Sagførere og Videnskabskvinder.

Marie Rovsing var Datter af Præsten *Nicolai Schack* og Søster til den fremragende Matematiker og Politiker *Andræs* Hustru samt til *Hans Egede Schack*, der ved sin Bog »Phantasterne« vandt sig en blivende Plads blandt fremragende danske Forfattere.

Det var ikke legemlig Skønhed eller Ynde, hvorved hun udmærkede sig — tværtimod, navnlig vel i den modnere Alder, i hvilken jeg lærte hende at kende, virkede hun i Begyndelsen paa de fleste som lidt af en Karikatur. Hun var ganske lille af Vækst og ganske overordentlig korpulent; paa en kort, tyk Hals sad et temmeligt stort rundt Hoved med Dobbeltthage og fede, hængende Kinder, der kronedes af en Kappe med Hængebaand til Siderne og med en Frugt-pynt, der daskede hende ned i Panden. Min Fader, der altid drillede hende lidt med Pynten, komplementerede hende for den originale Idé at anvende Kartoffler som Hovedpynt — og de paagældende Frugter lignede virkelig Kartoffler baade ved deres Størrelse og støvgraa Farve. Med høj Latter og uden Spor af Fornærmethed svarede hun: »Gud, det var den dejligste Klase store blaa Vindruer, da jeg for mange Aar siden købte dem, nu er jo bare Farven gaaet af, men Formen er da virkelig god nok!«

Men hvis man tror, at det var doven Fedme, tager man højlig fejl; fra tidlig Morgen til sildig Aften saa man hende rulle afsted som en Ildkugle, altid med fuld Damp oppe, rød i Hovedet af begejstret Arbejdsiver! Det begyndte om Morgenen tidlig i Hønsegaarden. Skolen havde to Legepladser, en større foran og en mindre bagved Skolebygningen, som var Baghuset i Bredgade 32. Den ene Ende af den mindre Legeplads var ved et højt Tremmestakit afgrænset til Hønseri, og de Klasser, der havde Vinduer ud

til den Side, saa Professorinden her hver Morgen i en fantastisk opkiltret »Hønsedragt« udfolde en mægtig og kyndig Virksomhed. Hun gjorde hele Arbejdet selv, alt imens hun paa den livligste Maade snakkede Hønsene dadlende eller opmuntrende tilrette.

Saa forsvandt hun med Æggehøsten op til Husholdningen, som hun forestod med en saadan Dygtighed og Økonomi, at hun af sine Husholdningspenge, der næppe var meget rigelige, sparede de betydelige Pengesummer sammen, som den sejrrige Gennemførelse af Kvindesagens forskellige Opgaver kostede hende. Det gik jo nok noget ud over den daglige Beværtning, som var meget spartansk, men hendes Mand var selv uhyre spartansk i sine Vaner og Fordringer, og beundrede hendes Finansgeni og alt det gode, hun udrettede paa aandelige Omraader med Sparepengene. Min Onkel fandt sig endogsaa i, at Fru Marie købte hans Tobak i store Partier paa Auktioner — oftest Strandingsauktioner. Det gik godt i mange Aar, men engang Fru Marie var paa Rejse med Døttrene i Italien — for det blev der ogsaa Raad til — slap Tobakken op, og min Fader var da saa venlig at sende ham en Pakke af den fine hollandske Kanaster, han selv røg. Jeg blev sendt ned med den og overværede min Onkels Nydelse af den første Pibe. Jeg glemmer aldrig den rørende Henrykkelse, der malede sig i hans Ansigt: »Det havde jeg sgu da aldrig troet, at Tobak kunde smage saa vidunderligt!« Dermed gik den for Kvindesagen profitable Virksomhed som Tobaksindkøber tabt for min Tante, der gav min Fader det glatte Lag, da hun kom hjem, fordi han havde lært sin gamle Broder saadanne Unoder som at ryge god og dyr Tobak! De Penge kunde da være anvendt langt bedre!

Marie Rovsing var iøvrigt overordentligt interesseret i sin Mands Virksomhed baade som Skolemand og som Politiker — han repræsenterede i en Periode sin Fødeby Mariagers Kres i Folketinget, og vedligeholdte en livlig, selskabelig Omgang med den Tids mest indflydelsesrige Mennesker. I det Rovsingske Hus kom *Andræs, Halls, Vedels*, gamle Overretsprokurator *Albertis, Casses*, Prof. *Engelsted* og mange flere. I disse Kredse forfægtede hun nu med glødende Veltalenhed og utrættelig Iver sine Kvinde-Emanci-

pationsideer. Og trods den Voldsomhed og Uforfærdethed, hvormed hun hvor og naarsomhelst slog til Mændene, var det umuligt at blive vred paa hende paa Grund af den uselvviske Begejstring for Sagen, der i lys Lue slog frem af hendes Ord, og det Humør og den personlige Elskværdighed, der altid mærkedes bag Ordene eller direkte kom frem gennem Afslutning med et: »Min sødeste, min kæreste!«, naar hun selv havde paa Fornemmelsen, at hun var kommet for langt ud.

Hun var meget elskværdig imod mig, bad mig ofte ud i Ferierne, hvor de laa paa Landet i Vedbæk, senere i Espergærde, og hun begyndte, da jeg var en 14—15 Aar, at holde Foredrag for mig om sit Yndlingstema: Mændenes Umulighed og Kvindernes vidunderlige Evner og elskelige Karakter! Da jeg forsøgte mig med en spagfærdig Paastand om, at Mændene dog havde udrettet en Del i Verden, blev jeg fuldstændig overvældet med et i Virkeligheden meget morsomt og skarpt Foredrag om alle de Ulykker, Mandfolkene havde lavet i Verdenshistorien — og jeg maa jo tilstaa, at de Ulykker, Mandfolkene siden da har anrettet under deres Forsøg paa at ordne og regere Verden, siger Sparto til alle tidligere.

Uforglemmeligt for mig og saare karakteristisk for hende var den Maade, hvorpaa hun endte sit lidenskabelige Angreb paa Mændene: »Det vil jeg sige dig rent ud, at jeg h a d e r M a n d f o l k e n e, søde Thorkild!« Kan man tænke sig »det evigt kvindelige« bedre udtrykt — baade i Hensende til Følelse og Logik!

Traf jeg hende paa Charlottenborg-Udstillingen, slog hun strax en Klo i mig og trak mig hen foran de af vore dengang faatallige kvindelige Kunstnere udførte Værker, som hun fandt staaende himmelhøjt over alle de mandlige Maleres og Billedhuggeres Værker.

Og saaledes overalt, hvor hendes Kønsfæller præsterede noget, der var dygtigt og godt, var hun strax paafærde for at sprede deres Ros, skaffe dem Anerkendelse og Penge, og fremforalt for at benytte det som Argumenter og Løftestænger i Agitationen for Kvindens Emancipation og Sidestilling med Manden.

Ganske særligt fandt de første unge Kvinder, der ar-

bejdede paa at faa Adgang til Universitetet og til at studere under de forskellige Fakulteter paa lige Vilkaar med Mændene, en trofast, tapper og formaaende Forkæmper-ske i Marie Roving. Med Penge, med Raad og Daad hjalp hun dem frem og havde stadig Kontakt med dem, idet de paa bestemte Dage om Ugen kom til Middag og blev en Del af Aftenen under livlig Drøftelse af Situationen. Jeg har ofte truffet *Nielsine Nielsen* og Frøken *Gleerup* — de to første kvindelige medicinske Studenter, naar jeg tilfældig kom paa Besøg om Aftenen, forsamlede med min Tante omkring Dagligstuebordet, ifærd med at betro hende deres Genvordigheder. Og var der Hindringer, Vanskeligheder af den ene eller den anden Art, der maatte ryddes afvejen, var min Tante strax Fyr og Flamme, og parat til næste Dag at styre lige løs paa de Autoriteter, der skulde bearbejdes.

Det laa jo meget nær, at det lægevidenskabelige Studium ganske særligt maatte egne sig for Kvinder, dels fordi Sygepleje var anerkendt som et næsten rent Kvindedominium, dels fordi man naturligt tænkte sig, navnlig i Kvindeemancipationskredse, at der vilde ligge et stort Arbejdsfelt for kvindelige Læger som »Kvindelæger«, idet man — fejlagtigt — antog, at alle Kvinder langt vilde foretrække at blive undersøgt og behandlet af en Kvinde fremfor af en Mand.

Der var imidlertid i de højere Kredse af Befolkningen en meget udbredt Opfattelse: at det var absolut uforeneligt med en Dames Blufærdighed, baade som Sygeplejerske og som Læge at pleje og behandle fremmede Mandspersoner, ligesom det ansaas for uforeneligt med Kvindernes Blufærdighed s a m m e n med unge Mænd at studere Anatomi og Klinik ved Sygesengen.

Man havde netop ved den Tid gjort det første Forsøg med »Damer« som Sygeplejersker i Stedet for »Stuekoner«. Det var paa »Diakonissestiftelsen«, hvor Diakonisserne rekrutteredes med unge Piger fra dannede Hjem. Da den første Overlæge *Holstein* forlangte, at Diakonisserne ligesaa vel skulde pleje Mænd som Kvinder, udbrød der Oprør imellem Diakonisserne, der med Forstanderinden i Spid-

sen erklærede det for uforeneligt med Diakonissernes Blufærdighed. Sagen blev lagt i Dronning Louises Hænder; hun afgjorde den i Diakonissernes Favør, og Overlæge *Holstein* forlangte og fik da sin Afsked. Han havde nok fortjent den Støtte hos sine Kolleger, at ingen vilde tage Stillingen, men det lykkedes dog snart Dronningen at finde en endog meget habil Mand i Dr. med. *Richard Paulli*. Denne kloge og smidige Mand fik snart Diakonisserne overbeviste om det ukloge og uholdbare i deres Standpunkt, saa at de efter kort Tids Forløb gik ind paa at passe mandlige ligesaavel som kvindelige Patienter.

Medens den overvejende Del af det medicinske Fakultet saa meget fordomsfrit og imødekommende paa Kravet om Kvinders Adgang til det medicinske Studium, mødte dette i Prof. *Mathias Saxtorph* en uforsonlig Repræsentant for det ovenfor omtalte Publikumsstandpunkt. Han ansaa det for ganske uforeneligt med Blufærdighed og Sædelighed hos en ung Pige at studere Medicin, ganske særlig naar de under Studiet færdedes sammen med de mandlige Studerende.

Fakultetet vedtog imidlertid imod hans voldsomme Protest at give Kvinder Adgang til det medicinske Studium. Man advarede dog de kvindelige Studenter mod at indskrive sig til Volontørtjeneste paa Saxtorphs Afdeling paa Frederiks Hospital. De fleste var saa fornuftige at følge Vinket og meldte sig paa den anden kirurgiske Afdeling paa Frederiks Hospital, hvor de fik en meget sympatisk Modtagelse af Prof. *Plum*, eller paa Kommunehospital, men en rethaverisk kvindelig Student var der, som ikke vilde vige, men netop demonstrativt indskrive sig som Volontør paa Saxtorphs Afdeling. Det gik hende ilde. Det var en lille, forlæst, bebrillet, kortklippet Blaastrømpe. Da hun den første Morgen sammen med de mandlige Volontører ventede Saxtorphs Ankomst paa Stuegangen Kl. 7¹/₂ var der stor Spænding paa, hvorledes Saxtorph vilde tage det, om han vilde ignorere hende eller gøre kort Proces. De færreste havde dog ventet en saa kort Proces, som det blev. Saasnart Saxtorph fik Øje paa hende, blev han ildrød i Hovedet og fór lige løs paa hende med følgende Ord: »Vil De herut! Tror De jeg vil have scorta paa min Afdeling!«

Hun forsvandt som et Lyn ud af Døren og løb lige over til Prof. Plum (hvor jeg dengang gjorde Tjeneste) og bad ham om at tage hende, hvilket han strax gjorde.

De fleste vil nu overhovedet have vanskeligt ved at forstå, at et dannet Menneske og ganske særligt en Læge kunde være saa bornert og give sin Bornethed et saa taabeligt og voldsomt Udtryk. I Virkeligheden viser det kun, hvilken uhyre Revolution, der i de forløbne 50 Aar er foregaaet i det »dannede« Borgerskabs Tankegang med Hensyn til Forholdet mellem Mand og Kvinde, fra Obskurantisme og Unatur til Forstaaelse og Naturlighed.

Medens Mænd som Saxtorph og det Borgerskab, han var Talerør for, opponerede imod Kvindernes Adgang til det medicinske Studium udfra den ærlige Overbevisning, at det vilde give Raahed og Usædelighed frit Løb indenfor de Studerendes Samfund, har de halvtredsindstyve Aars Erfaring tilfulde vist, at Virkningen blev lige den stik modsatte, paa ganske samme Maade, som Afløsningen af de gamle »Maddammer« eller »Stuekoner« med unge Piger fra dannede Hjem som Sygeplejersker har forbedret Tonen paa Hospitalsstuerne enormt.

Jeg tror, at jeg, uden at risikere Modsigelse fra nogen Side, paa det medicinske Fakultets Vegne tør erklære, at det kvindelige Elements Tilstedeværelse blandt Studenterne kun har haft en forædlende Indflydelse paa det mandlige. Tonen, der i gamle Dage ofte, navnlig paa Dissektionsstuen og ved selskabeligt Samvær kunde udarte i Retning af rask og raa Jargon, er bleven en ganske anden, og idethele har Samarbejdet og Samværet med de kvindelige Studenter — ligesom ogsaa med de dannede Sygeplejersker, i mange Henseender udviklet de unge mandlige Medicinere paa en heldig Maade.

Saavidt den sædelige Side af Problemet, hvoraf Modstanderne imod kvindelige Studenter ganske særligt havde været optaget, medens det langt vigtigere Spørgsmaal, om Kvinderne iøvrigt egnede sig for dette anstrængende og langvarige Studium og for det praktiske Lægekald, der stiller saa mange højst forskellige Fordringer til sine Udøvere, først rigtigt blev brændende, da de sædelige Bekymringer

var bortvejrede og kvindelige Medicinere blev et mere og mere dagligdags Fænomen.

Her har de 50 Aars Erfaringer givet ret overraskende Resultater, idet det har vist sig, at Kvinderne ingenlunde staar tilbage for Mændene med Hensyn til det teoretiske Studium, med Hensyn til flittig, nøjagtig og intelligent Tilegnelse af det teoretiske Lærestof, medens de umiskendelig staar tilbage for Mændene i de praktiske, kliniske Lægefag, hvor det gælder at anvende de teoretiske Kundskaber til i det enkelte foreliggende praktiske Tilfælde at stille den rette Diagnose og derudfra igen Prognosen og angive den for Tilfældet egnede Behandling.

A priori skulde man jo tro, at Kvinden, som fra Tidernes Morgen har haft den praktiske Husførelse, Børneopdragelse, Sygepleje etc. etc. som sit ubestridte Domæne, snarere skulde egne sig for den praktiske Lægegerning end for det teoretiske videnskabelige Studium. Og dog er det ganske modsat!

Hvad er det, der her gør sig gældende? Først og fremmest skorter det hende mere paa Koldblodighed, Ro og Ligevægt. Naar hun paa Basis af en Patients subjektive Oplysninger sammenholdt dels med den objektive Undersøgelse af Patienten, dels med hendes teoretiske Kundskaber og tidligere kliniske Erfaringer, skal træffe en Afgørelse af, hvad Patienten fejler, og hvordan han skal behandles, en Afgørelse, der ved Examen kan være meget skæbnesvanger for hende selv, ude i Livet først og fremmest for Patienten, bliver hun lettere nervøs, og hendes Fantasi, der er langt livligere end Mandens, fører hende hyppigere ud paa de vilde Vover, til fjerntliggende, sjældent forekommende Muligheder bort fra det simple og nærliggende.

Derfor egner kvindelige Læger sig som Regel bedre til medicinsk end kirurgisk Virksomhed, der kræver hurtig Diagnose og Beslutsomhed til at gribe ind i rette Tid og paa rette Maade, og som ofte medfører et stort og tungt Ansvar. Men: nulla regula sine exceptione! Vi har her i København en kvindelig Kirurg, Dr. *Eli Møller*, som jeg selv har haft den Glæde at uddanne, og som paa alle Punkter har gjort ligesaa god Fyldest som hendes mandlige Kolleger, baade videnskabeligt og praktisk. Hun har tillige haft den

Evne at vinde et meget stort Kvinde-Klientels Tillid og har udfoldet en omfattende Privatvirksomhed som Fødselshjælper og kirurgisk Gynækolog. Hun har desuden taget Doktorgraden ved vort Universitet og sammen med sin Mand Overkirurg Dr. *Helsted* skrevet Afsnittet om de kirurgiske Sygdomme i de kvindelige Kønsorganer i den nordiske Lærebog i Kirurgi.

Men det hører her som overalt i Verden til de store Sjældenheder at træffe en kvindelig Kirurg i større selvstændig Virksomhed.

Løvrigt er det paa Medicinens samtlige Omraader endnu kun lykkedes en eneste Kvinde, Overlæge ved Vedsted Sindssygehospital, Frk. *Maria Anchersen*, at naa op til en af de officielle ledende Stillinger som selvstændig Overlæge ved et af de mange kommunale eller Stats-Hospitaler her i Landet. Nu skal man være meget forsigtig med herfra at slutte, at dette beviser, at de kvindelige Læger mangler Evne til at indtage disse ledende Stillinger, dette saameget mere som det er meget sjældent, at der findes Kvinder blandt Ansøgerne, og at det derfor ikke er berettiget at sige, at de er blevet vraget for mandlige Concurrenter. Og naar de ikke findes mellem Ansøgerne til disse Poster, saa er det i og for sig ikke, fordi de selv føler sig uskikkede til overhovedet at indtage ledende Stillinger, men simpelthen fordi de fleste af dem hindres i at vandre den lange, tornefulde Uddannelsesvej, der fører op til Chefsposterne, paa den naturlige og glædelige Maade, at de optages af det for enhver Kvinde naturligste Kald: at blive Hustru og Moder.

Det er ogsaa relativt sjældent, at de kvindelige Læger uddanner sig til Specialister, men der findes dog dygtige kvindelige Specialister i Børnesygdomme, Kvindesygdomme, Øjensygdomme, ortopædiske Sygdomme, Sindssygdomme og i Kønssygdomme.

Flertallet af de kvindelige Læger bliver gift med Læger, og der findes en lang Række Exempler paa et overordentlig lykkeligt og harmonisk Samarbejde af saadanne Lægepar baade i Land- og Bypraxis. Ofte supplerer de hinanden paa en udmærket Maade ved, at de hver har sit Speciale, men allermest bliver de til Nytte for hinanden i alle alvorlige Situationer, hvor der kræves Assistance, hvor een Læge

ikke er istand til at klare Sagen: ved Operationer, der kræver Bedøvelse, ved Ulykkestilfælde etc.

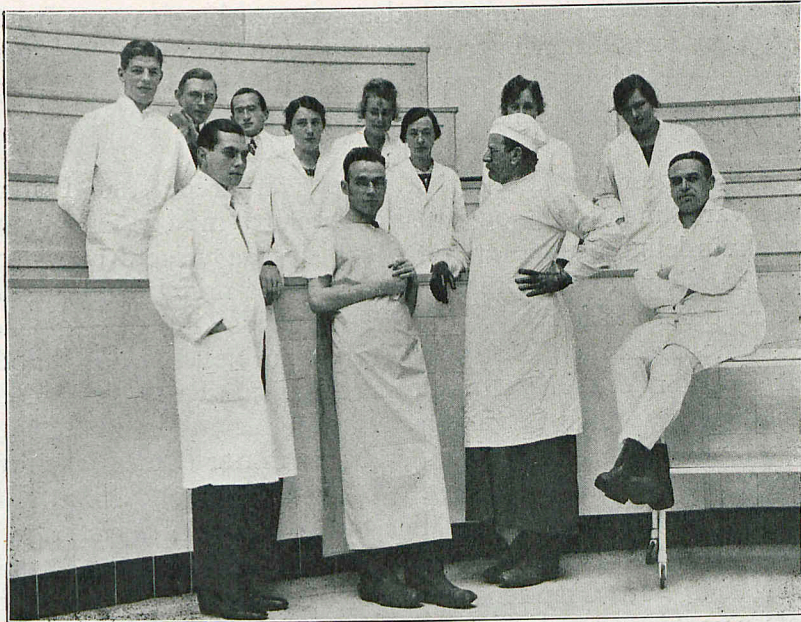
Der berettes dog om enkelte Tilfælde, hvor Fruen har haft et saadant Patienttække, har indgydt Befolkningen en saadan Tillid, at hun ganske har taget Luven fra Manden, hos hvem der da udvikler sig en pinlig Form af Jalousi. Det er naturligvis iøvrigt ikke morsomt for en Læge paa Landet aldrig at blive hentet ud, men sidde alene hjemme hos Børnene og vente paa Konen.

Vi kender Lægeægteskaber, hvor Fruen strax har taget det Standpunkt ikke at ville deltage i den praktiske Lægevirksomhed for at ofre sig for Huset som Hustru og Moder, men hvor hun ikke destomindre har haft den største Betydning for Mandens Lægevirksomhed som hans kloge Raadgiver. Som et smukt Exempel herpaa vil jeg nævne *Johannes Kaarsbergs* Ægteskab med Lægen *Henny Irminger*.

Spørger vi om de kvindelige Medicinere videnskabelige Indsats, kan heller ikke den af letfattede Grunde staa Maal med Mændenes, men det er dog ingenlunde nogen helt ringe eller betydningsløs Produktion. Efter at *Eli Møller* havde brudt Isen med sin obstetriske Doktorafhandling, kom Frk. *Hedvig Reinhard* med sin ortopædiske Disputats om Muskeltransplantationer ved paralytiske Foddeformiteter, Frk. *Jonna Christiansen*, Fru *Marie Krogh* og Frk. *Karen Marie Hansen* med dygtige Disputatser om medicinske Emner. Fru *Ingeborg Chievitz* f. *Jacobsen* har ydet vigtige Bidrag til Kighostens Patologi, Frk. *Johanne Feilberg* experimentelle Studier over Syfilis, Fru *Anna Sabroe* mindre Arbejder over urologiske Emner.

Der er næppe nogen Tvivl om, at Fru *Marie Krogh* i sit Ægteskab med Fysiologen, Nobelpristageren Prof. *August Krogh* har haft en stor Betydning ved at drage denne eminente Forskers Interesse over paa medicinske Omraader og gøre hans rent videnskabelige Forskninger og Metoder i høj Grad frugtbringende for rent praktiske Formaal indenfor Medicinen — jeg skal her kun pege paa de for den Basedow'ske Sygdom og Sukkersygens Behandling vigtige Arbejder.

Endelig er der et Omraade, paa hvilket de kvindelige Læ-

Tage Georg K. Ort- Lily Kamma Wera Emilie Gudrun
 Helms. Brandt. mann. Lüb- Bjerre. Ultsch- Arndal. Christiansen.
 bers. Petersen.

Helmuth Bruzelius. Ole Chiewitz. Prof. Rovsing. Dr. Eiken.

Professor Rovsing med assisterende Læger. Bag Skranken: mandl. og kv. Studenter. 1919.

ger forekommer mig at overstraale deres mandlige Kolleger, naar man tager deres relativt ringe Antal i Betragtning, det er i aktiv, spontan Interesse for de store Samfundsspørgsmaal. Det er virkelig stolt at kunne nævne tre nulevende kvindelige Læger, hvis Indsats og Betydning i det offentlige Liv er kendt af enhver, der overhovedet interesserer sig for dette og de store Samfundsspørgsmaal.

Disse tre Navne er: »Raadmand« Fru *Alvilda Harbou-Hoff*, Fru *Estrid Hein* og Fru *Eli Møller*. For disse vil alle deres mandlige Kolleger i Beundring og Taknemlighed sænke deres Kaarde i Erkendelse af, at de ud af den varmeste, uegennyttigste Trang til at læge Samfundets Brøst har offret al den Tid og Kraft, som deres Lægegerning og Husførelse levnede dem, i Samfundets Interesse. *Estrid Hein* har jo udøvet en væsentlig Indflydelse paa den nye Ægteskabslov, og paa andre Punkter gjort et stort Arbejde for idethele at føre »Kvindesagen« videre frem til Beskyttelse af Kvindens Interesser og henimod Ligestillelse med Man-

den, medens de to andres Indsats væsentlig er voxet frem af deres Læge-Erfaringer og særligt gaar i Retning af hygiei- niske Forbedringer, Oplysningsarbejde paa det sexuelle Omraade, i Alkoholspørgsmaalet o. s. v.

Jeg frygter for allerede at have overskredet den Plads, der var tilmaalt mig, og jeg skal da slutte med at udtale, at de kvindelige Studenter har gjort sig saa velsete indenfor det medicinske Fakultet, at dette meget nødigt vilde und- være dem. De har ganske gjort de Indvendinger og Spaa- domme tilskamme, der for 50 Aar siden blev fremført imod at give dem Adgang til at studere paa lige Fod og sammen med de mandlige Studenter. De har Æren for, at Tonen imellem Studenterne, uden at blive mindre fornøjelig og venskabelig, er blevet meget betydelig civiliseret. Som det fremgaar af ovenstaaende, har det vist sig, at deres Evner og Anlæg for Lægestudiet og Lægevirksomheden er meget forskellige fra Mandens, som det da ogsaa maatte ventes efter vort Kendskab til de to Køns Forskelligheder i psykisk og fysisk Henseende.

Jeg beundrer den Tapperhed og Udholdenhed, hvormed de har overvundet og trodset alle de Vanskeligheder, Natu- ren og deres særlige Forhold lægger dem ivejen for at gen- nemføre baade Studium og Praxis paa samme Vilkaar som Manden.

Alt taget i Betragtning, kan Kvinderne med Stolthed se tilbage paa det Arbejde, de i de første 50 Aar har ydet som Studenter og Læger. Og der ligger en stor Forjættelse for Fremtiden i, at de ikke blot er gaaet frem i Tal, men ogsaa i praktisk Dygtighed og i videnskabelige Præstatio- ner. Lykke paa Rejsen gennem de næste 50 Aar!

Thorkild Røvsing.

Kirurgen og Gynækologen Dr. med. Fru *Eli Møller*,
fortæller om »en Kvindes Vej gennem det medicinske Studium«:

Dengang jeg efter endt Forberedelsesexamen i 1890 påbegyndte det egentlige medicinske Studium, var det endnu ikke så almindeligt, at Kvinder studerede Medicin, at Sagen var helt selvfølgelig og dagligdags. Ialtfald følte vi (vi var 3 Kvinder på vort Hold), at vore Fejl og Fortrin ikke var vore egne alene, men også kom andre Kvinder til Skade eller Gavn, idet vi endnu brugtes som Exempler, ud fra hvilke man generaliserede — der blev mere lagt Mærke specielt til vore Fejl end til de »andres«, Mandfolkene. Vi følte os også derfor indbyrdes mere solidariske end sikkert de kvindelige Studenter i Almindelighed nu om Dage.

Forøvrigt blev der ikke lagt os mange Halmstrå i Vejen fra vore Kammeraters Side. De var naturlige og hjælpsomme overfor os som overfor hverandre. — Vi blev efter lidt Modstand Medlemmer af den »Medicinske Forening«, kun var det en stiltiende Forudsætning, at vi ikke mødte til de dengang måske også noget vel grovkornede Gåsegilder. Nu optræder i de ved Gilderne gængse Komedier både mandlige og kvindelige Medicinere som Skuespillere. Nå, vi var jo gennemgående nogle År ældre den Gang end vore mandlige Kammerater, hvilket måske i nogen Måde havde sin Betydning.

Også vore Professorer tog gennemgående Sagen naturligt og velvilligt med Undtagelse af den gamle Professor *M. Saxtorph*, der som bekendt anså Ansættelse af kvindelige Volontører på Afdelingen for så skadelig, at han derfor tog sin Afsked som Overkirurg. Helt undgå os kunde han jo ikke, men demonstrerede — ikke ved at være uret-

færdig, det må man indrømme — men ved så vidt muligt at betragte os som Luft. Under Examinationen så han altid til Siden, ikke på den vederstyggelige kvindelige Examinand, der sad lige overfor ham ved det grønne Bord. — Og så husker jeg selve den sidste Dag, da vi afsluttede Embedsexamen i hans Fag. Vi var 3 Kandidater oppe. Han læste Karaktergivningen op på følgende Måde: Hr. N. N. fik laud., Hr. M. M. fik h a u d. — »den tredje« (det var mig) fik laud. End ikke mit Navn vilde han tage i sin Mund! Da vi havde underskrevet Lægeløftet, tog han heller ikke mig i Hånden, som han ellers plejede overfor Kandidaterne. Det smertede mig ikke, jeg kendte Saxtorph, og det var den sidste Examensdag — Glæden var for stor!

Med Hensyn til Patienterne paa Hospitalerne har jeg aldrig mærket Modstand af nogen Art, hverken fra de mandliges eller de kvindeliges Side — måske snarere tværtimod.

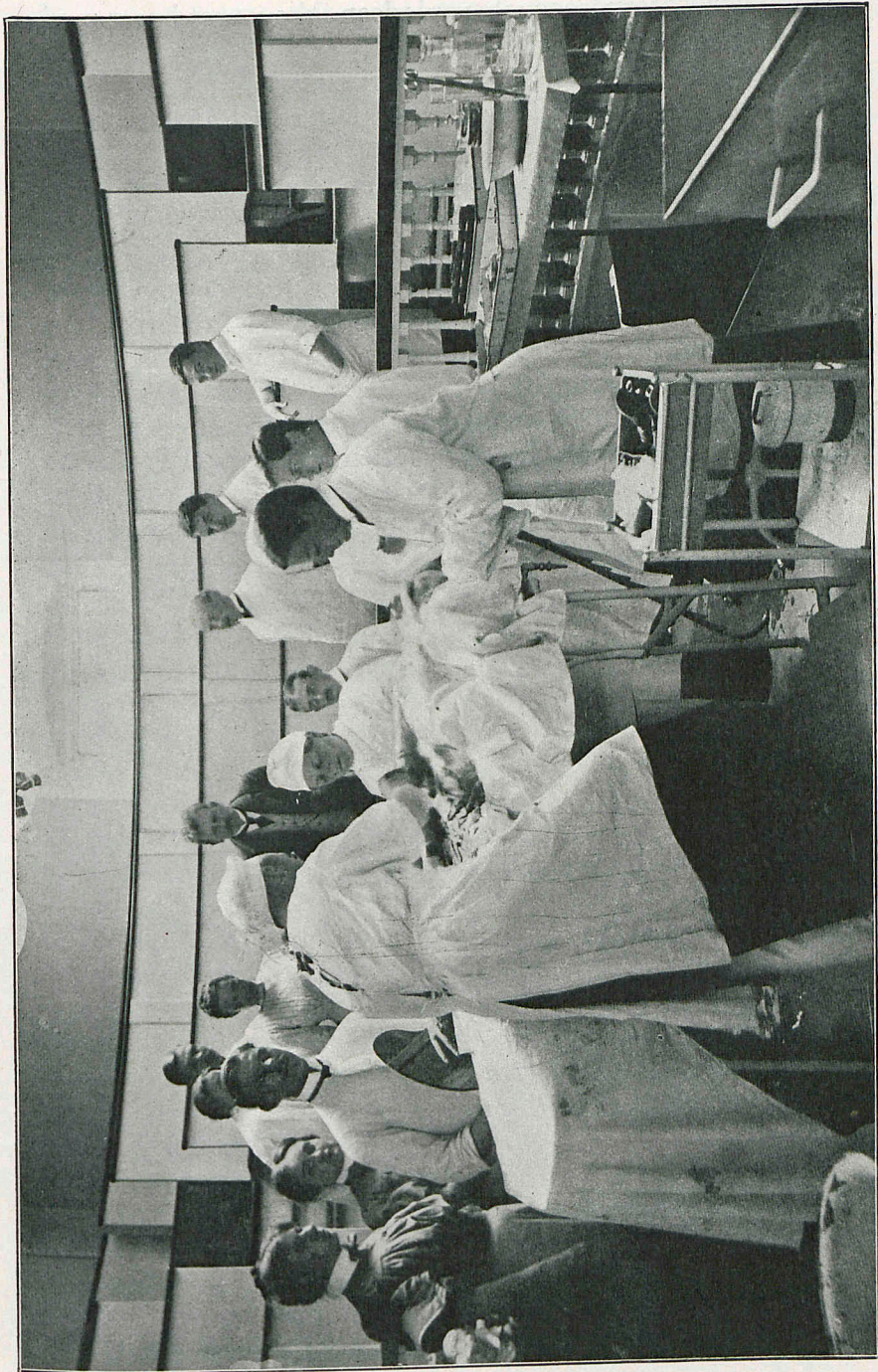
Ved Besættelse af Uddannelsespladser var Opnåelsen af de sædvanlige Turnuspladser jo uden Vanskelighed, og jeg havde desuden det Held at blive Kandidat hos Professor *Howitz*, hvem jeg skylder min første Uddannelse i Gynækologi.

Da jeg en Dag spurgte ham, om han troede, det gik an at tænke på også at blive Accoucheur, om han mente, at mine Kræfter vilde kunne strække til, svarede han: »Ja, min Pige, de Kræfter, der anvendes til en Forløsning, udover hvad De har, er såmænd kun af det onde.« *Howitz* var ingen Ven af høje Tænger!

Imidlertid var dette Fag netop det vanskeligste at opnå Uddannelse i. Professor *Stadfeldt* var meget tilbøjelig til at gøre Forsøget: »Kan De ikke nøjes med Jordemoderuddannelse, for det kunde jeg måske nok skaffe Dem?«

I Mangel af bedre i Øjeblikket tog jeg imod Tilbudet om at blive konstitueret i Overjordemoderens Ferie og opnåede på denne Måde en meget lærerig Tid som vagthavende Reservejordemoder, en Uddannelse, som jeg siden ikke har fortrudt. Senere hjalp han mig også til Rejsestipendium for at få Uddannelse ved Fødselsstiftelsen i Dresden. —

Professor *Leopold Meyer* har jeg at takke for senere Ansættelse som Kandidat og for Doktordisputatsemne. Men

Eli Møller som Operatør paa Frederiks Hospital 1910,
den sidste Operation foretagen her. — Prof. Rovsing som Tilskuere.

endnu har Reserveaccoucheurpladsen ikke været besat med en Kvinde!

Diakonissestiftelsen og Lucasstiftelsen så jeg langt efter, men den Gang yndede man ikke der fast ansatte kvindelige Læger.

Hvor skulde jeg endelig opnå en afsluttende og mere selvstændig Uddannelse?

Den fik jeg da hos den Mand, hvem jeg skylder så meget: Professor *Rovsing* vovede at ansætte en Kvinde som første Reservekirurg på sin kirurgiske Afdeling på Frederiks Hospital og senere på Rigshospitalet. — Så mange lærerige, glade og fornøjelige Minder knytter sig hertil, at jeg ikke kan slutte denne lille Oversigt over en Kvindes Vej gennem det medicinske Studium uden at bringe Professor *Rovsing* en Tak for, at han denne Gang, som så ofte, ikke var bange for at gå »stik imod« — op mod Strømmen.

Eli Møller.

Øjenlæge Fru *Estrid Hein* beretter om sin »Indvielse« til det medicinske Studium:

Paa min Vej gennem mit akademiske Liv har jeg mødt meget lidt Modstand og saa megen Venlighed, at mine mandlige Kammerater — naturligvis af den pure Misundelse — fortæller en Historie om, hvorledes jeg klarede »Botanikum«. Den gamle elskværdige Professor skal i Følge Sagnet have overrakt mig en Blomst til Analysering. Paa min første Bemærkning om, at det var en Rose, skal han overrasket have udbrudt: Udmærket! Efter min næste Bemærkning om, at det var en vild Rose, skal han jublende have udraabt: Bravo, ug.

Af og til har jeg dog haft en Anelse om, at der bag den megen Venlighed laa en vis — meget forklarlig — Skepsis, som forøvrigt kun virkede stimulerende paa mig. Jeg maa fortælle en lille karakteristisk Tildragelse, hvis Aarsag først afsløredes for mig circa 25 Aar efter dens Foregaaen:

Det var i 1896. Jeg var ganske ung Kandidat paa det gamle Frederiks Hospital, hvis Idyl sikkert alle vi, der har gjort vor Kandidattjeneste dér, mindes med Glæde. Jeg havde én af mine allerførste Vagtdage paa kirurgisk Afdeling, og en saadan Dag kunde være anstrængende nok. Mange ny Patienter og mange store og smaa Skader holdt én Dagen igennem i Aande.

Sent hen paa Eftermiddagen meldtes der saa pludselig til Kandidatgangen ved en meget energisk Kimen, at der var en særlig alvorligt Tilskadekommen, og jeg foer omgaaende afsted gennem Grønnegaarden til Skadestuen, der laa omtrent ud mod Amaliegade. Da jeg kom derhen, laa paa Operationsbordet en gammel Mand, der — ved at falde

fra et Kuskesæde ned mellem et Par Tipvogne — havde faaet den ene Arm omtrent skaaret af; den hang kun fast ved nogle Muskelrevler. Han blødte stærkt. Min gamle Overlæge — han var vel den Gang circa 50 Aar, men jeg ansaa ham for ældgammel — var allerede i Færd med de forberedende Øvelser, men han overlod mig Valpladsen og indskrænkede sig til Vejledning og Assistance, og denne bestod væsentligst i at komprimere den aller øverste Del af Armen og specielt arteria brachialis, der var snoet om den splintrede Knogle.

Under Løsningen af de forrevne og masede Bløddede fra Benstumpen, en Procedure, der af Hensyn til en mulig Blødning maatte foregaa med Varsomhed, ramtes jeg pludselig paa Hagen af en fingertyk Blodstraale, og Blodet strømmede ned ad min Hals, min hvide Kittel og ad min stakkels skotsktærnede Bluse. Jeg veg forbløffet tilbage et Øjeblik, men styrtede mig saa over det blødende Sted og fik Blødningen standset.

— — —

Der gik mange Aar. Jeg glemte aldrig det skete, men be-
tragtede det som en Slags Bloddaab, som en Indvielse til
min Virksomhed.

Saa traf jeg circa 25 Aar derefter min — nu virkelig —
gamle Overlæge i en Sporvogn, og efter forskellig Konver-
sation spurgte han mig, om jeg kunde huske min første
»Skade«, hvortil jeg svarede, at den glemte jeg aldrig.

»Det var mig, der slap,« sagde han.

»Slap hvad?« spurgte jeg.

»Kompressionen.«

»Hvorfor dog?«

»Jeg vilde se, hvordan De tog det,« sagde han; og han
tilføjede til min Glæde: »De tog det skam meget godt, for
De gik strax løs paa det blødende Sted.« (Jeg ved selv, at
jeg spildte et Øjeblik ved at retirere, det har jeg altid ærg-
ret mig over, og jeg ved ogsaa, at jeg paa Kirurgers Vis
burde have tordnet til »Assistenten« om at komprimere
bedre).

Dette var altsaa min »Blodprøve«.

Jeg har hverken da eller siden været bange for Blod, men

jeg har altid været en inkarneret Modstander af unødigt Blodsudgydelse.

Patienten kom sig.

Det var maaske heldigt, at jeg ikke den Gang anede Aarsagen til Blødningen, men i 25 Aar gik og syntes, at jeg havde baaret mig ukirurgisk ad.

Vilde Roser alene gør det visseligen ikke.

Estrid Hein.

Fysiologen, Dr. med. Fru *Marie Krogh* skildrer den højere Undervisnings Betydning for Kvinden — og derigennem for Samfundet — og kræver en videnskabelig Uddannelse ogsaa paa det Omraade, der ligger Kvinden nærmest: Børnenes Ernæring.

Da jeg for 24 Aar siden begyndte mit Universitetsstudium, var Vejen i Virkeligheden banet for de kvindelige Akademikere. Alle akademiske Foreninger stod os aabne. Vi havde ikke længere Nyhedens Interesse, og paa den anden Side var vi endnu for faa til, at den konkurrencemæssige Side af Sagen spillede nogen nævneværdig Rolle. Maa-
ske var vi kvindelige Medicinere særlig gunstigt stillede. For Lægerne, som gennem mange Aar var vant til ved Sygesengen at samarbejde med Kvinder, Sygeplejersker, kunde der intet revolutionerende være i, at der blandt de medicinske Volontører ogsaa var Kvinder.

Et andet Forhold, som ikke bør undervurderes, og som utvivlsonst har bidraget meget til, at de Fordomme og den Modstand, der maaske kunde være i Begyndelsen, saa hurtigt svandt, er, at der blandt de første kvindelige Akademikere og ikke mindst blandt de kvindelige Medicinere, var saa mange dygtige og ansvarsbevidste Kvinder.

Men nok er det, hvad enten vi særlig kunde takke vore mandlige Kollegers Fordomsfrihed eller vore kvindelige Kollegers Dygtighed derfor, for 24 Aar siden var vi saa lykkeligt stillede, at der egentlig intetsomhelst mærkværdigt var ved at være en kvindelig medicinsk Student ved Københavns Universitet.

I Modsætning til f. Eks. ved engelske og ved nogle amerikanske Universiteter har vi her ved det danske Universitet Adgang til den samme Undervisning, de samme Høspitaler og Klinikker som de mandlige Studenter. — Sandheden tro, maa jeg dog indskyde, at en lille Indskrænkning

i de kvindelige Medicineres Adgang til Hospitalsafdelingerne, var der endnu, da jeg var Student. Den daværende Overlæge paa Kommunehospitalets 4de Afdeling tillod os ikke at komme paa Mandsafdelingen. Motiveringen har aldrig staaet mig helt klar, da der dog var ansat Sygeplejersker der som paa de andre Afdelinger. Nogen praktisk Betydning for Uddannelsen fik denne Indskrænkning ikke, da Chefen for Poliklinikken tillod os fri Adgang til denne, ligesom der naturligvis heller ikke paa Universitetsklinikken blev lagt os Hindringer i Vejen. Den ovenfor nævnte Indskrænkning m. H. t. 4de Afdeling er ogsaa for flere Aar siden bortfalden. For et Par Aar siden var en Kvinde (nuv. Fru Thyra Sloth Brun) endog fungerende Overlæge paa denne Afdeling.

Mit personlige Indtryk fra Studietiden er, at vi ikke alene med Hensyn til det ydre Apparat, men ogsaa i det daglige Arbejde baade af Overordnede og af Kammeraterne blev stillet paa lige Fod uden nogen hverken Favorisering eller Tilsidesættelse.

Denne Ensartethed i Behandling, som vi i højeste Grad paaskønner, har præget den videre Udvikling. Der har herhjemme aldrig været Brug for nogen Sammenslutning af kvindelige Læger til at varetage deres særlige Interesser af den simple Grund, at vi ikke har haft Særinteresser.

En anden Sag er det, at den kvindelige Læges Virksomhed og videre Udvikling i en Del Tilfælde vil forme sig væsentlig forskellig fra den mandlige Kollegas.

Selve det Forhold, at den kvindelige Læges Klientel overvejende er Kvinder, er ikke helt uden Betydning for hendes Udvikling.

Syge Mennesker vil vel almindeligvis gaa til den Læge, de anser for bedst egnet til at behandle deres Tilfælde, ligegyldigt om Lægen er Mand eller Kvinde. Men der findes utvivlsomt for Patienter af begge Køn Situationer, hvor mange absolut foretrækker at søge Hjælpen hos en Kønssælle, idet de mer eller mindre instinktivt der venter at finde den bedste Forstaaelse.

Men Forskellen i den videre Udvikling og Interesser afhænger dog først og fremmest af selve den dybtgaaende

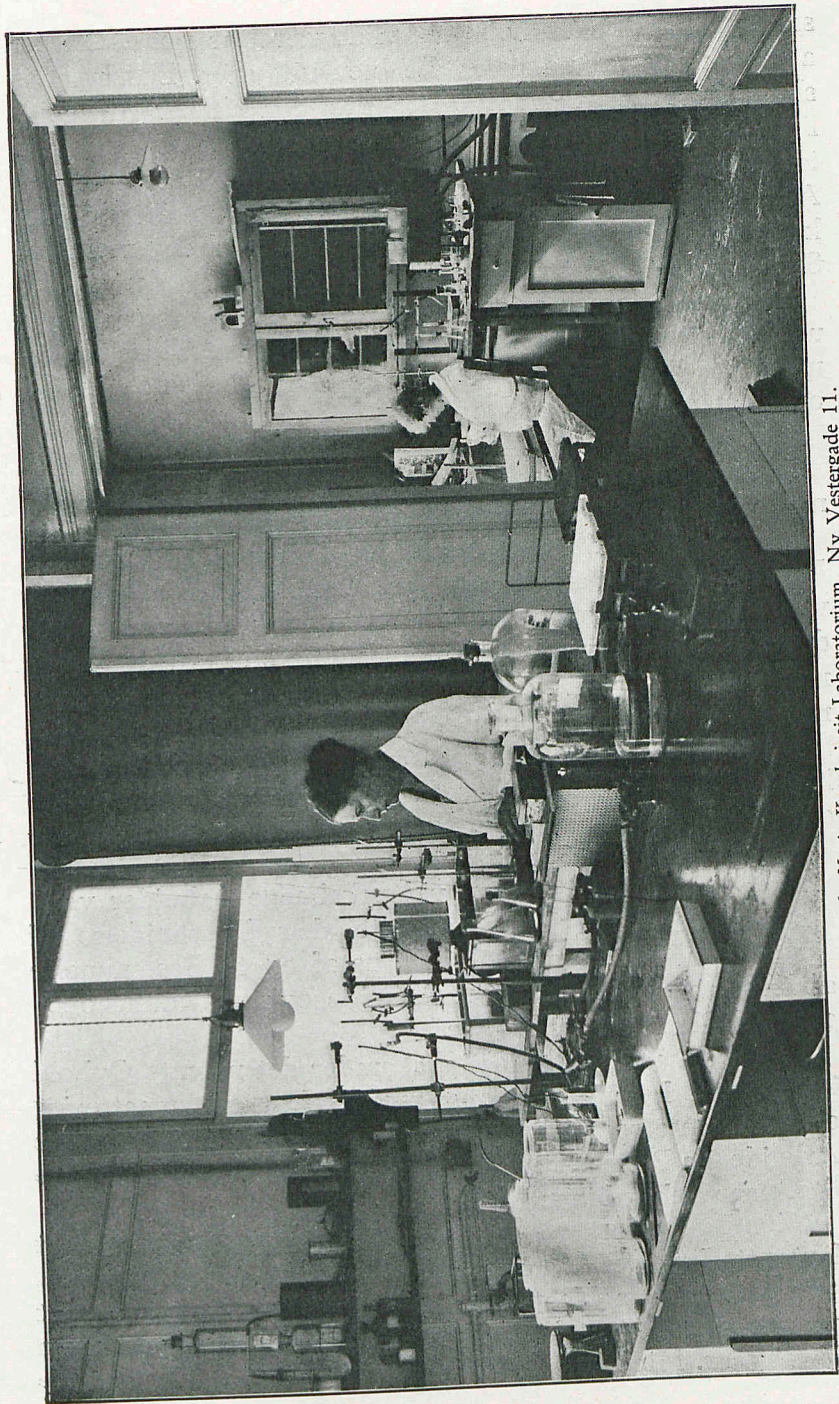
Kønsforskel. Hvis nogle derfor kan have næret Frygt for, at Universitetsstudiet, in casu det medicinske Studium, skulde berøve dets Dyrkere noget af deres Kvindelighed, kan man berolige dem.

Det er velkendt fra Dyreeksperimenter, at Forskellen mellem de to Køn aldeles overvejende bestemmes af Funktionen af visse Celler i Kønskirtlerne. De hunlige Kønskirtler har saaledes foruden de Celler, som frembringer Æggene, ogsaa Celler, der frembringer et særligt Hormon. Tilstedeværelsen af dette Hormon er det, der betinger den kvindelige Habitus. Paa samme Maade har de hanlige Kønskirtler foruden de Celler, der frembringer Sæden, andre Celler, der producerer et Hormon, der er bestemmende for den masculine Habitus. Der er derfor ikke nogensomhelst Grund til at tro, at en speciel Uddannelse i en eller anden Retning eller ydre Paavirkninger i det hele taget skulde kunne forandre de specifikke kvindelige Egenskaber; det dominerende for deres Udvikling er Hormonet fra Celler, hvis samlede Masse ikke er større end en Nød.

Endnu mere velkendt end de nævnte Forhold er det jo, hvorledes Kønskirtlens øvrige Funktion griber ind i Kvindernes Liv i den Periode, hun skal føde Børn.

Kvinder, der vil sætte Børn i Verden og tage sig af deres Trivsel og Opdragelse, kan selvsagt ikke sætte den fulde Energi ind paa andre Opgaver. Ja, der vil jo endog være Perioder, mens Børnene er smaa, hvor de andre Opgaver maa blive ret stedmoderligt behandlet.

Det Spørgsmaal, der ofte rejses ikke alene for de akademisk uddannede Kvinders Vedkommende, men i det hele taget: om Kvinder, der har Børn, ikke bør nøjes med at passe dem, — vil jeg besvare med et absolut Nej. Hvis en Kvinde har uddannet sig til en speciel Gerning, bør hun ikke definitivt opgive den, fordi hun faar Børn. Det kan maaske blive nødvendigt midlertidigt at indstille eller modificere Virksomheden, men det bør ikke ske paa anden Maade end, at den kan genoptages, saasnart Børnene er store nok dertil. Det vil være mest tilfredsstillende og udviklende for Moderen selv og derved ogsaa i Virkeligheden bedst for Børnene. Enhver Specialuddannelse, hvad enten den er af praktisk eller teoretisk Natur, kræver som Regel

Dr. med. Marie Krogh i sit Laboratorium, Ny Vestergade 11.

saa lang Tid af ens Liv, at det vilde være for store Værdier at bortkaste, i Fald den ikke blev udnyttet. Eksempelvis skal jeg nævne, at en Læge ofte først kan afslutte sin egentlige Uddannelse en halv Snes Aar efter Studentereksamen, idet Minimumsstudietiden er 7 Aar og hertil et eller flere Aars Hospitalstjeneste. Dertil kommer for Kvindernes Vedkommende, at de efter den nuværende Ordning ved flere Skoler først kan blive Student i 19—20 Aars Alderen.

Det forekommer mig at være slet Økonomi og meget utilfredsstillende, om Kvinder efter saa lang Tids Uddannelse paa Grund af Vanskeligheder, mens Børnene er smaa, opgav deres specielle Gerning.

Et Par Ord om hvorledes min egen Virksomhed har formet sig, kan maaske kaste Strejflys over dette Problem.

Allerede som Student havde jeg Lejlighed til paa *Chr. Bohrs* Laboratorium sammen med min Mand at arbejde videnskabeligt. Formaalet med disse Arbejder var at bidrage til at klargøre Lungens Funktion ved Luftsiftet gennem den. Et Aarstid efter at jeg var bleven Kandidat, var min Mand og jeg i Grønland. Hensigten var her ligeledes at løse et rent fysiologisk Spørgsmaal: nemlig paa de stærkt kødspisende Eskimoer, — som var særligt egnede Forsøgsobjecter dertil — at undersøge Æggehvidestoffernes særlige Virkning paa Stofskiftet.

Mine første selvstændige videnskabelige Arbejder var i samme Linie som de ovennævnte, dels Udarbejdelse af Metoder til Bestemmelse af Urinstof og til Bestemmelse af Kvælstof i Urin, dels et Arbejde over Luftdiffusionen gennem Menneskets Lunger.

Jeg kan maaske her tilføje, at under det nævnte Ophold i Grønland, hvor der er langt mellem Lægerne, maatte jeg ogsaa fungere som Læge. Det var et meget tilfredsstillende Arbejde, da Patienterne var tillidsfulde og rørende taknemlige, naar Behandlingen hjalp.

Mine Lægeerfaringer fra Grønland tilskyndede mig til at fortsætte Lægegerningen ogsaa herhjemme, saa meget mere, som jeg gennem Hospitalsuddannelsen var bleven stærkt optaget af den Mangfoldighed af Problemer, som Patologien frembyder. Min Hensigt var derfor at udnytte min fysiolo-

gisk-medicinske Uddannelse ved fortrinsvis at søge mine Opgaver indenfor Patofysiologien.

Dette Maal lod sig nu imidlertid ikke forfølge i en lige Linie.

I en Aarrække, mens Børnene var smaa, maatte jeg lægge mit Arbejde noget om for at kunne være ved Hjemmet. Jeg afstod derfor fra praktisk Lægegerning. En Lykke for mig var det, at vort Hjem og Laboratorium var i samme Hus, saa jeg uden Vanskelighed kunde fortsætte mit Laboratoriearbejde i Forening med Undervisningsarbejde i Fysiologi.

I de forløbne Aar har jeg publiceret en Del Arbejder, Undersøgelser og Metoder vedrørende dels rent fysiologiske Spørgsmaal, dels fysiologisk-kliniske og i de senere Aar farmakologiske Spørgsmaal. I de seneste Aar — da Børnene er større — er jeg igen kommen i Berøring med Patienter, idet jeg nu daglig har Lejlighed til at foretage Stofskiftebestemmelser paa Patienter og derigennem stilles overfor de Problemer, som forskellige Sygdomsbilleder frembyder, hvorved jeg modtager Impulser til fornyet Arbejde i den Retning.

Som det nu har formet sig, er mit Arbejde maaske nok bleven noget mere fragmentarisk, end hvis jeg havde kunnet følge en lige Linie, men jeg haaber, at det alligevel er lykkedes mig at gøre noget nyttigt Arbejde.

I Løbet af de 50 Aar Kvinderne herhjemme har haft Adgang til Universitetet, har de i stigende Antal benyttet denne Ret, og man tør vel ogsaa sige, at de i det store og hele har kunnet udnytte den akademiske Undervisning og siden i Kraft af deres Uddannelse kunnet gøre Fyldest paa forskellige Omraader. Det, som jeg specielt fremhævede for Lægegerningens Vedkommende, at der netop paa Grund af Kønsforskellen var Brug for Kvinder, har vel ogsaa Gyldighed paa andre Omraader, i juridiske, i pædagogiske o. fl. a. Virksomheder. Det er derfor sikkert af Værdi ikke blot for de kvindelige Akademikere, men ogsaa for Samfundet, at Kvinderne uden Indskrænkning har Del i den højere Undervisning.

Der er dog et Forhold, som jeg gjerne ganske særligt vil

fremhæve. Det er den Ejendommelighed, at der her i Landet indenfor de Fag, der ligger Kvinderne allernærmest, ikke findes nogen tilrettelagt højere Undervisning.

Naar der i vore Tider tales om Kvindernes Ansvar for Hjemmenes og derigennem for hele Samfundets Økonomi og om deres Ansvar for Børnenes og derigennem for hele Slægtens Udvikling, tillægger man Kvinden et større Ansvar, end hun kan bære, idet man glemmer, at hun ikke har haft Lejlighed til at erhverve den fornødne Sagskundskab. Denne kræves for at kunne tage selvstændigt Standpunkt til de mange Spørgsmaal, der rejses, Spørgsmaal der baade økonomisk og sundhedsmæssig set kan være meget vidtrækkende.

Lad Talen være om et af vore vigtigste Næringsmidler, f. Eks. Mælk. Mange kender maaske dens Pris og hvilke Retter der kan laves af den, men kun de færreste aner, om dens ernæringsmæssige Værdi staar i rigtigt Forhold til Prisen, om man kan nyde den i raa Tilstand uden Smittefare, og hvis man ikke kan det, hvorledes man da bør behandle den, uden at den ernæringsmæssigt set forringes.

Det forekommer mig af stor Betydning, om Videnskabens Resultater i langt højere Grad end det nu er Tilfældet, kunde blive anvendt paa Hjemmenes Problemer. Med al Respekt for den praktiske Erfaring, saa gælder det dog her som paa alle andre Omraader, at den teoretiske Viden er en nødvendig Betingelse for virkelige Fremskridt. Det har man ogsaa forlængst erkendt indenfor Industri, Landbrug, Handel og andre Virksomheder og draget Konsekvensen deraf, idet man har indført en højere Undervisning i Fag, der vedrører disse Ting. Paa Landbohøjskolen kan — for at tage et Eksempel — de unge lære, hvorledes vore Husdyr skal opdrættes rationelt, men hvor kan de lære noget om vore Børns Ernæring og Pleje?

I Virkeligheden er Sagens Betydning ogsaa for en Aarrække siden erkendt af de ledende Kvinder indenfor Husholdningsfagene. For 25 Aar siden oprettedes paa Statens Lærerhøjskole en Afdeling med korte — senere et-aarige — Kursus for Skolekøkkenlærerinder, og omtrent samtidig oprettedes private Husholdningsseminarier med noget længere — nu to-aarige — Kursus, hvor Eleverne foruden

i de praktiske Fag fik Undervisning i Fag som Kemi, Ernæringslære, Bakteriologi, Hygiejne m. m. Dette betød et kolossalt Fremskridt. Men det er givet, at det, som Elever i Løbet af henholdsvis et eller to Aar kan naa at tilegne sig af en Række teoretiske Fag, samtidig med at de arbejder med de praktiske Fag, kun kan blive ret begrænset. Det bør fremhæves, at de samme Kvinder, som har ledet disse Institutioner og paa den Maade trukket Retningslinierne for Undervisningen i Husholdningsfagene herhjemme, selv er de ivrigste til at kræve en videregaaende teoretisk Undervisning.

Nogen almindelig Interesse for en saadan højere Undervisning har der jo endnu ikke været herhjemme, medens det som Modsætning kan nævnes, at ved flere amerikanske Universiteter »The Department of Home Economics« er ligestillet med andre Fakulteter. En saadan fleraarig Universitetsuddannelse omfatter — foruden praktiske Fag — en Række teoretiske Fag som Fysik, Kemi, Fysiologi, Anatomi, Hygiejne, Bakteriologi m. fl. Det forekommer mig, at en tilsvarende videregaaende Undervisning ogsaa herhjemme maatte kunne faa stor Betydning ikke alene til Uddannelse af Lærerkræfter, Konsulenter, Ledere af større Husholdninger, men ogsaa, og ikke mindst, derved, at en Række unge Kvinder skoles paa en saadan Maade, at de bliver i Stand til at gøre nye Fremstød paa de Felter, der ligger dem nærmest.

Marie Krogh.

Den første kvindelige Embedslæge, Kreds­læge i Ringsted, Frk. *Margrete Glud*, fremhæver de store fysiske Krav, der stilles til den kvindelige Landlæge og Vanskeligheden ved at forene Hvervet som Hus­moder med et Arbejde uden for Hjemmet.

Man har gjort mig den Ære at opfordre mig til at give et Bidrag til den Bog, der skal udkomme i Anledning af de kvindelige Akademikers Jubilæum; jeg har med Glæde sagt ja dertil, idet jeg dog er mig bevidst ikke at have gjort de store Indsatser, der giver meget Stof til Med­delelser.

Jeg begyndte som Jurist, men opgav det, da Vejene dengang syntes strengt spærrede: en Kvinde kunde ikke blive Sagfører — end ikke Sagførerfuldmægtig, hun kunde ikke underskrive som Testamentvidne eller som Vidne paa en Løsøre­Obligation, og jeg havde desværre hverken Tid, Raad eller Lyst til at afvente Begivenhedernes Gang.

Min medicinske Studietid forløb i enhver Henseende normalt, forsaavidt som jeg ikke noget Øjeblik havde Følelsen af som Kvinde at indtage nogen Særstilling hverken ved den theoretiske Undervisning i Auditorier og paa Labora­torier eller ved den praktiske Hospitalstjeneste som Volon­­tør og Practicant og senere som Kandidat, Assistent og Reservelæge. Jeg delte med mine mandlige Kammerater Dagens Glæder og Dagens Slid, fik de uundgaaelige »Høvl«, af og til en Smule Ros, mærkede aldrig andet end den absolute Ligestilling i Pligter og Rettigheder.

Da jeg i 1915 som Landets første kvindelige Embedslæge sammen med mine Embedscolleger fejrede vor Udnævnelse og af Kreds­lægeforeningens Formand blev budt velkom­men, takkede jeg, idet jeg med Sandhed kunde fremhæve, at jeg gennem den Aarrække, jeg havde arbejdet sammen med Mænd dels som underordnet, dels som sideordnet og

dels som overordnet, altid havde mødt en usvigelig Loyaltet og Liberalitet i Handling og Tanke.

Mine Erfaringer som Embedslæge og praktiserende Læge har været baade glædelige og bedrøvelige, saadan som jo nu Livets Gang er. Det er fysisk et strengt Arbejde at være Læge, det kræver et robust Helbred og megen aandelig og legemlig Udholdenhed, ikke mindst, naar man som jeg næsten udelukkende har haft — og ønsket at have — Landpraxis. Efterhaanden er iøvrig Interessen for selve Praxis traadt tilbage for Interessen for Embedslægevirksomheden, navnlig for dennes juridiske Side (en Embedslæge er som bekendt Retslæge).

Jeg tror imidlertid, at man bør raade en ung Kvinde til at betænke sig 10 Gange, inden hun bestemmer sig for Stillingen som praktiserende Landlæge, thi det er de færreste givet at have de fornødne fysiske Kræfter dertil.

Forøvrigt tvinges man jo til at mene, at enhver Kvinde bør lære et Erhverv, saaledes at hun — om fornødent — kan ernære sig selv. Hjemmene har ingen Plads til det store Overskud af Kvinder, og visse Personers Kærlighed til gamle, hjælpsomme, men erhvervsløse — 3: fattige — Tanter paavirker én lidt ubehageligt selv med Paaberaabelsen af, hvor vidunderligt et saadant Individ kan være for et Hjem; audiatur et altera pars. At en Kvinde helst skal lære Husholdning og Husførelse er saa indlysende og saa selvfølgelig, at man ikke behøver at nævne det. Vanskeligheden ligger deri, at det ofte er en Umulighed at faa Tid til baade det ene og det andet.

Det gælder for Kvinder som for Mænd — men det forekommer mig, at Mænd dér har det lettere end Kvinder — at finde det Felt, som deres specielle Evner giver Anvisning paa, og saa at lære deres Metier til Gavns, fra Bunden af, uden Genveje og uden Undtagelse fra Reglerne. For Kvinderne kniber det ikke sjældent med »Drengestadiet«; det skal helst overskydes. Det har — synes det mig — været de kvindelige Akademikers Lykke, at de altid har maattet tage deres Uddannelse fuldt og helt, aldrig har kunnet slaa af paa Kravene, altid har maattet begynde fra neden og tage det hele med.

Jeg mindes, at jeg engang talte med en kvindelig Bogbin-

der om hendes Uddannelse. Hun fortalte mig, at hun havde faaet sin Uddannelse paa et Kursus, og at hun aldrig »havde gjort Sjoeverarbejde«. Hun fik ikke Arbejde fra mig, og det vil Kvinder af hendes Art aldrig faa, thi det er — efter min Mening — netop punctum saliens i det hele: Gaar Kvinder ind paa Arbejdsmarkedet sammen med Mænd, da maa de være klare over, at de skal staa lige, lige i Ansvar, lige i Pligter, uden Undtagelsesbestemmelser; gør de det, eller rettere formaar de det, bliver de nok staaende; gør de det ikke, maa de finde sig i at blive lempet væk.

Aldrig skal saaledes nogen eller noget faa mig til at tro paa, at en gift Kvinde med Hjem og Børn og Mand nogen-
sinde vil kunne være i Stand til at passe baade sit Erhvervs-
arbejde og sit Hjem — hun maatte jo simpelthen have over-
menneskelige Evner — aandelige som legemlige. Jeg husker en lille 10 aarig Pige, hvis Moder var ansat i en »Etat«, og som paa Spørgsmaalet, om hun ikke, naar hun blev stor, vilde gaa samme Vej, svarede følgende Ord: »Nej — for det duer ikke for Børnene.«

Lægen ser meget, hører meget og tvinges saa at sige hver Dag i Aaret ind paa Livet af Mennesker og Menneskers Forhold; og éns Viden bliver ikke mindre, naar man som jeg gennem 10 Aar har været Retslæge. Livet og den saakaldte Udvikling gaar sin Gang, skal gaa og kan ikke standses, men det hænder af og til, at man selv ligesom staar stille et Øjeblik borte fra al »Udviklingen«s larmende Uro; da kan der liste sig ind over én et uendelig fredfyldt Billede af svundne Tidens Kvinder, de, der i deres Hjem var som et fast Punkt, hvortil man altid kunde søge, fordi man altid vidste, hvor de var at finde.

Margrete Glud.

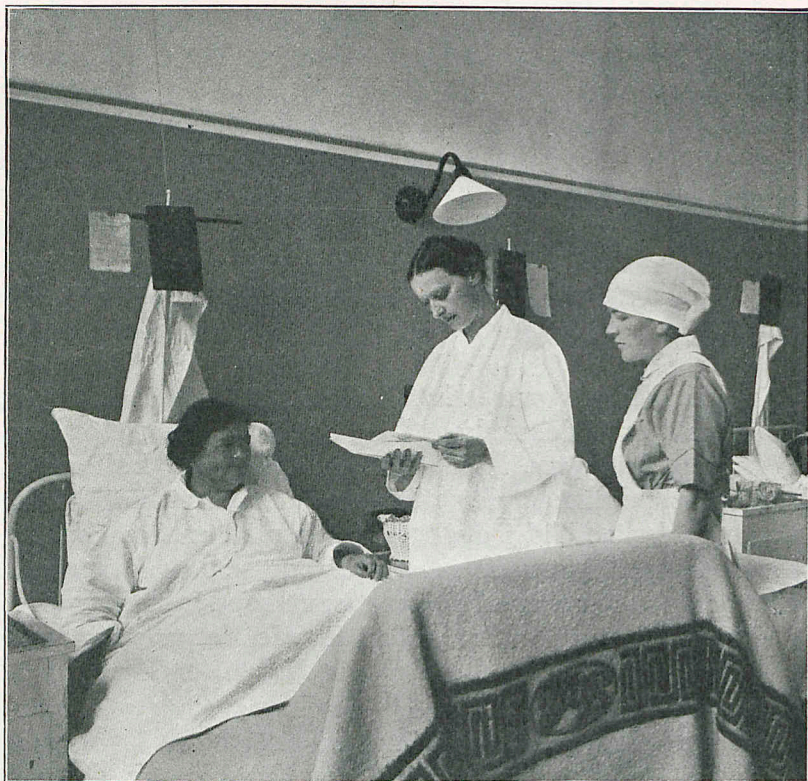
Visiterende Læge paa Frederiksberg, Fru *Thyra Sloth Brun*, skildrer den kvindelige Dermatologs Stilling:

Coelestem adspicit lucem —

Hvilken Skare af unge Kvinder har i de forløbne 50 Aar ikke søgt Videnskabens Lys; og selv om nogle af dem har brændt Vingerne i Flugten mod de højere Luftlag, er der dog neppe mange, der vilde have undværet hin Udviklings lykkelige Tid i daglig Færden med en Samtid, der arbejdede mod samme Maal og nærede samme Interesser, og under Paavirkning af Lærere, som øvede deres Indflydelse paa den ene eller den anden Maade, det være sig gennem en stærk Personlighed, en rig Viden, en særlig Ansvars- eller Pligtfølelse.

Erfaringen lærer, at Medicinen kræver store Ofre, saaledes som Studiet er anlagt, og at den Kundskabsfylde, som er nødvendig til Opnaaelse af Eksamen inden for normal Tid, ikke er ringe. For den unge Kvinde, hvis fysiske og psykiske Kræfter gennemgaaende er mindre end hendes mandlige Studiefælles, betyder det som Regel delvis eller hel Opgivelse af mange tidligere Interessesfærer — huslige, sproglige, litterære, kunstneriske, sportslige. Men det er en Trøst, at hvad der tabes i Alsidighed, vindes i Intensitet — ikke blot videnskabeligt, men ogsaa menneskeligt.

Det dermato-venerologiske Specialstudium ligger efter min Mening det kvindelige Naturel fjernest, og tilfældige Omstændigheder var da ogsaa medvirkende til, at jeg efter Almenuddannelsen slog ind paa denne Vej; som Volontør nægtede jeg endogsaa at gøre Tjeneste paa Hudafdelingen, saa afskyelig fandt jeg Tanken om at færdes der; senere hen overvandt jeg mig til at tage et Vikariat paa en Maaned paa en Hudafdeling — Rudolph Berghs Hospital. Men dette

Fru Thyra Sloth Brun i sin Virksomhed paa Finsens Lysinstitut.

Vikariat gav mig en saa dyb Interesse for Dermatologien, at jeg besluttede at vie mine Kræfter til denne Gren af Lægevidenskaben. Efter at have haft faste Stillinger paa Hudafdelinger og Poliklinikker, opnaede jeg 1918 Ansættelse i Frederiksberg Kommune som visiterende Læge, med det Hverv at undersøge og behandle Patienter lidende af Kønssygdom. Min Virksomhed her har, ligesom min Privatpraksis, gjort det utvivlsomt for mig, at den kvindelige Læge paa dette Felt virkelig har en Mission: der er et meget stort Antal Kvinder, der — naar det drejer sig om disse Lidelser — foretrækker at søge Hjælp hos en Kvinde fremfor hos en Mand. Hvor ofte er en Konsultation ikke indledet med de Ord: »Jeg kunde ikke tænke mig at have henvendt mig til Sygekasselægen —«. Lovgivningsmagten har haft aabent Øje herfor, idet den i Loven af 30. Marts

1906 om Modarbejdelse af offentlig Usædelighed og venerisk Smitte har bestemt, at tvungen Lægeundersøgelse skal foretages af en Læge af den paagældendes eget Køn, med mindre Patienten udtrykkelig giver Afkald derpaa.

Der har imidlertid været og er endnu hos Overlægerne paa de dermatologiske Hospitalsafdelinger Modstand mod kvindelige Lægers Ansættelse i overordnede Stillinger her. Grundene angives forskelligt; hyppigst hævdes det, at Klientelet er for vanskeligt, og at den mandlige Autoritet er nødvendig for Disciplinen paa Afdelingerne og Poliklinikkerne. Fra Patienternes Side er det min Erfaring, at Forholdet stiller sig noget anderledes, i hvert Tilfælde har jeg aldrig hos mandlige Patienter mødt nogen Modstand, og jeg er tilbøjelig til at tro, at de ikke har saa let ved at lade deres Ubehageligheder gaa ud over en Kvinde som over en Mand; det har da ogsaa altid været mandlige Læger, der har maattet søge Politiets Hjælp i de Tilfælde af Uro og Respektstridigheder paa Afdelingerne, som undertiden er indtruffet. Jeg tror ikke de fremtidige kvindelige Dermatologer skal nære Betænkeligheder af den Grund.

Ved 50-Aaret for vor Adgang til Universitetet, er der Grund til, at vi kvindelige Læger i Taknemmelighed mindes de første Kvinder, som banede Vej for os andre, og de geniale selvstændige Forskere, paa hvis Arbejde hele den moderne Lægevidenskab hviler, og i hvis Spor alle vi Læger vandrer, — Mænd som *Lister*, *Pasteur*, *Robert Koch*, *Ehrlich*, *Niels Finsen* og flere, der naaede de store Resultater, fordi den rene Videnskabs hellige Flamme brændte i deres Sjæl.

Thyra Sloth Brun.

Professor *Vilh. Andersen*, der blandt sine Elever har og har haft mange unge kvindelige Studenter, meddeler nogle Betragtninger.

FRA DET DANSKE AUDITORIUM

En Gang i Slutningen af forrige Aarhundrede var jeg paa samme Tid Lærer i Dansk for Søkadetterne og for de unge Damer, baade Gymnasiaster og de den Gang saakaldte Valmuer, d. e. vordende Almueskolelærerinder, i N. Zahles Skole. Mellem de to sidste Grupper var der vel en ikke ringe Forskel, da de sidste vistnok maatte tage Fornuften fangen under Troens og Disciplinens Lydighed i noget højere Grad end de første, for hvem Aandsfrihed var Løsenet. Men hvis det er tilladt ved en festlig Lejlighed at skrive Epigrammer om Festens Genstand, vil jeg vove det Udtryk om de to hver for sig udprægede Køns Modtagelighed, at for mine mandlige, meget mandlige Elever var — gennemgaende og med mange Undtagelser — det, jeg havde at lære dem, lige uvæsenligt, men for de kvindelige, ja for de den Gang overmaade meget kvindelige Elever var det — do. do. — omtrent lige væsenligt alt sammen. Ved Artiumsbordet hørte jeg en ung Dame af Gennemsnittet gøre Rede for de mere romantiske Partier af Johannes Ewalds Biografi: »Og saa blev han flyttet til Søbækshuset, der ligger ved Hornbæk — nej, Gud! Humlebæk.«

Det var den Gang. Og nu? Ja, nu er det vel ikke saa meget væsenligt mere. Jeg holder ikke saa meget af at skrive det, for i en levende Undervisning i et Aandsfag er intet uvæsenligt, men alt »eksistentielt«. Bliver det det ikke, behøver det ikke at være Lærlingens Skyld. Men for mange af de unge Piger, der nu efter endt Artium, d. e. en udvidet Præliminæreksamen, søger til det danske Auditorium og de dermed beslægtede sproglige og historiske Auditorier,

er det ikke noget væsentligt at gaa paa Universitetet, Interessen svinder, om ikke før, saa med Forlovelsesringens Fremkomst. [Og der er meget væsentlige Sider af det væsentlige, som de i deres Jomfrustand slet ikke forstaa. De forstaa ikke Oversynet, Sammenhængen, hverken i Skemaets eller i Udviklingens Form, skønt bedst det første; det bliver Kanevas uden Ramme. Bedre forstaa de Indsynet, naar en Enkelthed bliver levende ved intim Analyse og personlig Medfølelse.]

[Hvad der her er sagt om de mange kvindelige Studenter, der ikke studerer, kan vistnok med nogen Varsomhed overføres paa dem, for hvem Universitetsstudiet er Alvor, og som gør det færdigt.] Heller ikke for dem er en mandlig Professor-Hjerne et saa overvældende Fænomen i Naturen. Tilsyneladende er de mindre selvstændige end deres Forgængersker fra det forrige Aarhundrede, der kappedes med Mændene og med Mændenes Vaaben. Men paa deres Vis er de dog temmelig selvstændige. Udviklingen i de mellemliggende Aar har ført det med sig, at de er mere sikre i Overbevisningen om den kvindelige Dannelses Værd og den kvindelige Opfattelses Ret, de er ikke intellektuelt frigjorte, men intellektuelt fribaarne. Dersom ogsaa de vil kappes med Mændene, skal det være med deres egne Vaaben. Og af disse Vaaben bruger de hellere og bedre Naalen end Saksen. Vanskeligheden ligger stadig i at skære bort af det store Stof, at forme det; meget faa Kvinder har den skabende Evne, som man maaske bedre kunde kalde den formende.

[De — jeg taler stadig om Gennemsnittet, Typen — kan vel tilegne sig Rammerne, lære dem, baade Systemet og Udviklingen, men de kan ikke bruge dem paa selvstændig Vis, de gaar dem ikke i Blodet, Kategorierne er ikke medfødte. Men de kan meget fint baade forstaa og selv iagttage ikke alene Finheden og Skønheden, men Sammenhængen og Loven i det enkelte og konkrete.]

Med hver Aargang af de kvindelige Studenter, de hvide Studenter, der er kommet til Universitetet i den Snes Aar, jeg har været Lærer derved, er der kommet en ny Kritik ind i det filosofiske Fakultets Auditorier og Laboratorier. Ikke blot en Uforstaaenheds Kritik, der virker irriterende,

5*

men en anden Forstaaelses eller den anden Forstaaelses Kritik, der kan virke meget inciterende. Jeg mener fra mit Auditorium at kende to Slags kvindelige Smil: et, som viser, at nu røres der ved noget levende, og et andet, der venligt, men bestemt reserverer sig mod hvad en Mandfolkehjerne kan udklække. Men der er med de kvindelige Studenter ogsaa kommet en ny Arbejdsmaade. Det selvstændigste Svar paa hvad Undervisningen har kunnet byde er de større Afhandlinger indenfor et selvvalgt Emne, som de Studerende i Fakultetets forskellige Fag skriver til den afsluttende Prøve. Af de litteraturhistoriske Afhandlinger, der i Faget Dansk er i Flertal, er de kvindelige Studenters gennemgaaende ikke ringere end de mandliges, men de er anderledes, ikke blot i Valget — sjældent kvindelige Forfattere, oftere Kvindeskikkelser hos mandlige Forfattere, men lige saa ofte udpræget mandlige Forfattere — men i Behandlingen, der er fuldt saa reel som de mandlige Kammeraters og stundom har naaet det ypperlige i Paavisningen af Ordenen i det enkelte.

Foruden de kvindelige Studenter, der ikke studerer, og dem, der studerer ved Universitetet, er der den tredje Gruppe, dem der bliver ved at studere, efter at de har taget deres Eksamen. Af dem er der ikke saa mange, at man ikke vel kunde nævne Navnene. Jeg maatte efter de nysomtalte Erfaringer ønske, at der var mange flere. Men det er ikke venteligt, at mange Kvinder vil eller kan sætte Livet ind paa en aandelig Produktion. Den intellektuelle Lidenskab trækker sig under Livets Modning tilbage for Sansen for det reelle. Ogsaa velstuderede Kvinder drages af Kvindens aarhundredgamle Arbejde, Opdragelse og Husførelse. Af Modersansen fødes Lærerindekaldet; det vil kun kunne gavne Udviklingen af den kvindelige Selvstændighed og Selvbevidsthed, at Undervisningen i Modersmaalet og Nationallitteraturen og i Aandsfagene i det hele paa Kvindeskolens højeste Trin gives af Kvinder. Af den husholderiske Evne og Ordenssansen kommer den kvindelige Dygtighed til at administrere og registrere: baade Regnskabsbogen og Rengøringskosten har faaet Afkom i kvindelige Akademikers litterære og sociale Arbejde efter Universitetstiden. Anderledes med den skabende eller som sagt formende Evne, der

i den reproducerende Videnskab gør hele Sagen. Man har kvindelige Digtere, men har man ogsaa kvindelige Arkitekter? Alt i alt kan Udviklingen af Kvindernes intellektuelle Evne og Arbejde i de 50 Aar næppe siges at have omstødt Sandheden af det gamle Mandfolke-Ord: Lad din Kvinde have den korte Kniv, og hav selv den lange!

Vilh. Andersen.

Fra det danske Auditoriums aarlige Cykleudflugt, 1924.

I Baadens Midte: Vilh. Andersen.

Historikeren Dr. phil. *Ellen Jørgensen*, skriver om Universitetets Betydning for hende:

Studieaarene ved Universitetet var i mange Maader en indholdsrig og afgørende Tid for mig. Overgangen fra Skole til Universitet følte som en Befrielse, idet den akademiske Undervisning med sine Laboratorieøvelser aabnede Bane for en indestængt Trang til Selvvirksomhed. Det var især Professor *Kr. Erslevs* kildekritiske Øvelser, der satte Skel. Hans Klarhed og Stringens fyldte mig med dyb Erkendelsesglæde. Forelæsningerne betød mindre; maaske fordi Trangen til Aktivitet paa dette Tidspunkt var saa stærk, eller vel snarere fordi jeg endnu i flere Henseender var uudviklet. Senere har jeg med Udbytte hørt Forelæsninger ved fremmede Universiteter, men kom da med bedre Forudsætninger. Det var dog ikke alene Kundskabsmeddelelse og Undervisning i Metode de historiske studerende modtog paa Universitetet. Vore Lærere, Professorerne *Steenstrup*, *Erslev* og *Fridericia*, gav os i Kraft af deres Personlighed Opdragelse langt ud over det faglige. For mig fik det en afgørende Betydning at have Mennesker for Øje, der levede for deres Videnskab; lidt efter lidt klaredes det for mig, at det historiske Studium maatte blive mit Liv, fuldt og helt.

Endnu eet. Der var i de Aar i det filosofiske Fakultet en Række karakterfulde Mænd af forskellig Tradition og modstridende Anskuelse. De æggede Spørgsmaal frem om de Storme, der havde sat Sindene i Bevægelse i den sidste Menneskealder, og som jeg kendte saa lidt til, fordi jeg, skønt Barn af Aarhundredets sidste Fjerdedel, væsentlig havde hentet Næring i den gamle danske og tyske Kultur fra Aarhundredets Begyndelse.

Der var Problemer nok, Arbejde nok i Studenteraarene, men rigtig Alvor blev det først efter min Embedsexamen. Paa dette kritiske Tidspunkt greb de historiske Professore ind. De satte mig Maal og var strenge i deres Krav; men med det samme gjorde de det muligt for mig at give min Tid til Studier baade hjemme og paa mange og lange Rejser. Saa lærte jeg da Forskerlivets Sorger og Glæder at kende, — øde Dage, da man ikke skred et Fjed frem, og lykkelige Dage, da gode Fund kom som en uventet Gave; den knugende Følelse, naar Enkelthederne ikke vilde samle sig til en Helhed, og saa atter Befrielsen, naar Værkets Bygning med eet stod klart for Tanken. Paa den Vis er snart mange Aar gaaet hen, og naar jeg nu en Gang imellem klager over Dagens Byrde for mine gamle Lærere, kommer Svaret med et underfundigt Smil: »Det har vi oplevet alt sammen«. Men søger en eller anden Historiker af den yngre Generation mit Raad, og jeg prøver at betale af paa den Gæld, jeg har paadraget mig, kan det hænde, at Tilskyndelserne lyder saa nogenlunde som de lød til mig Aar tilbage. Saaledes rækker Forsker-Broderskabet ned gennem Slægterne.

Ellen Jørgensen.

Rektor ved Rysensteen Gymnasium, Frk. cand. mag. *Maria Nielsen*, giver en Udtalelse om den kvindelige Akademiker og Skolen:

Naar det i Aar er 50 Aar, siden Kvinder fik Adgang til Københavns Universitet, er det rimeligt at benytte Lejligheden til at se tilbage og overveje, hvad Betydning dette har haft. — At det for Kvinderne som Helhed og derigennem ogsaa for Samfundet, er en Vinding, at ingen Mulighed for at yde godt Arbejde behøver at gaa tabt, fordi en Del af Menneskeheden paa Forhaand er udelukket fra Landets højeste Uddannelse, vil vel næppe nogen bestride. Hvor stor denne Vinding er, lader sig derimod vanskeligt udmaale; den kan i alt Fald slet ikke angives gennem det, ganske naturligt, lave Procenttal af Kvinder, der har gennemført et Universitetsstudium. Ogsaa for de ikke helt faa, der studerer nogle Aar uden at slutte af med en Examen, kan Universitetsuddannelsen have haft varig Betydning, og hertil kommer saa det egentlige: den indirekte Virkning gennem de akademisk uddannede Kvinders Arbejde i Samfundet.

Nu er dette vel nok noget, man skal tale lidt sagte om, netop fordi det er vanskeligt at paavise; men paa den anden Side har man dog Lov til at hævde, at der er en saadan Virkning, altsaa at der er en vis Mængde Arbejde i en Generations Liv, der bliver bedst gjort af universitetsuddannede Kvinder. Mest iøjnefaldende er dette for Lægegerningens Vedkommende; der vil altid forekomme Situationer, hvor den kvindelige Læge i særlig Grad er paa sin Plads.

Indenfor mit eget Omraade, Skolen, ligger det noget anderledes. Kvindens særlige Evner har her længe været

anerkendt; ikke faa af de førende i dansk Skoleliv i Løbet af de sidste halvhundrede Aar har været Kvinder.

Spørgsmaalet bliver da snarest, om Universitetsuddannelsen har vist sig at være en Fordel eller ej; at den, som Forholdene nu ligger, nærmest er en Nødvendighed for dem, der vil undervise i Gymnasieskolen, er en Sag for sig. Her er nu først det at sige, at det varede ret længe, inden Kvinder i større Tal uddannede sig ved det filosofiske og matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, og allerede derfor er det vanskeligt at paapege deres særlige Indsats, saa meget mere som det jo altid vil være svært at afgøre, hvad der skyldes Personligheden alene, og hvad tillige Uddannelsen. Imidlertid forekommer det mig at være indlysende, at ikke blot mindre Børn, men ogsaa unge Piger mellem 15 og 19 Aar ikke udelukkende eller blot overvejende bør undervises af Mænd, og endvidere at de Kvinder, der underviser disse Aldersklasser, særlig selvfølgelig Gymnasie-Elever, har større Muligheder for at yde formaalstjenligt Arbejde, naar de gennem et Universitetsstudium i nogen Grad har tilegnet sig videnskabelig Metode og Tænkning og derigennem er blevet selvhjulpne paa en helt anden Maade, end det ellers var muligt. Det er da ogsaa en naturlig Ting, at den, der dimitterer til Universitetet, selv har studeret der og ved, hvad det betyder. At der har været og fremdeles er Lærerinder, der yder fortrinligt Arbejde i Gymnasiet uden denne Træning, behøver vel næppe at tilføjes.

Er det imidlertid vanskeligt at udtale sig om Betydningen af et Arbejde, man endnu staar midt i, og at overskue dets Konsekvenser, saa er det noget lettere rent personligt at gøre op, Gevinst eller Tab. — Og naar jeg har sagt ja til Opfordringen om at sende et Bidrag til nærværende Festskrift, saa er det især, fordi der her gives en god Lejlighed til at faa sagt Tak. Jeg kan roligt sige, at det for mig var en Lykke at komme ind til Universitetet. De 6 Aar, fra 1904—1910, jeg studerede ved Universitetet, har givet mig det, jeg senere har haft Brug for i mit Arbejde. Nu var Kaarene maaske nok særlig gode for dem, der dengang studerede Historie; i de Aar stod de 3 Professorer *Steenstrup*, *Erslev* og *Fridericia* i deres fulde Kraft, vidt forskellige,

særprægede og overlegne. Her er ikke Stedet til nærmere at karakterisere dem og gøre Rede for hver enkelts Betydning; men en Tak for, hvad der af dem blev givet de historisk studerende ved Københavns Universitet, ved jeg, at mine Fagfæller er enige med mig i at bringe.

Om Arbejdskaarene for de kvindelige studerende er det kun gode Minder, der dukker op. Det var næsten symbolsk, at Universitetets Portner var en Kvinde. I alt Fald virkede den statelige *Frøken Jensen* med sin utrolige Viden om og Interesse for hver enkelt meget velgørende. — Fra Professorernes Side mærkedes aldrig — forøvrigt heller ikke fra Kammeraternes — andet end, at Ligestillingen var en Selvfølge, noget, man slet ikke behøvede at drøfte mere; det galdt dem alle, fra den mest konservative til den mest radikale, og det var en Behagelighed. Der kunde endogsaa vises os en særlig Interesse. Professor Fridericia undlod saaledes aldrig paa sin elskværdige Maade at gøre opmærksom paa, naar der paa et eller andet Omraade var gjort et godt Arbejde af en kvindelig Historiker i Ind- eller Udland.

Det var derfor i Virkeligheden en Overraskelse, da jeg senere hen opdagede, at Kvinders Arbejde ikke i Almindelighed blev vurderet paa tilsvarende Maade.

Man skal være forsigtig med at bruge stærke Ord; men det er dog rigtigt at sige, at vi ved Universitetet i de Aar lærte, at Ordene »i Aand og Sandhed« ikke var en Frase; vi fik Horizonten gjort vid omkring os, og vi lærte ogsaa, at ingen Ting er saa ringe, at den ikke kan faa Betydning; at det derfor lønner sig at gaa i Dybden, og at det er et Privilegium, naar man en enkelt Gang kan faa Lov dertil.

Maria Nielsen.

Indenfor det naturvidenskabelige Fakultet har vi bedt Arvelighedsforskeren, Professor Dr. *W. Johannsen*, om en Udtalelse. I nedenstaaende Linjer fremhæver Professor Johannsen den dybe Forskel mellem Mand og Kvinde og hævder Kvindens gennemsnitlige Underlegenhed som selvstændig Forsker:

I den Menneskealder, jeg har været Lærer ved højere Læreanstalter — i de sidste 20 Aar ved Universitetet — har jeg haft ikke faa kvindelige Studerende. Jeg kan ikke give nogen Statistik med Hensyn til deres Dygtighed sammenlignet med de mandlige Kollegers; i begge Grupper er der meget stor Variation, fra det udmærkede til det ret umulige — man undres af og til over, hvorledes en Person fra sidstnævnte Kategori har kunnet slippe gennem Artium.

Saa længe der kun var faa kvindelige Studerende, var de vel mere »udsøgte« og hævdede sig som — gennemsnitlig set — dygtigere end de mandlige Studenter; de var tilmed gennemgaaende noget ældre og modnere. Nu er det jo kun en temmelig lille Brøkdal af de unge Damer med Artium, som gennemfører et Studium. Deri staar vi vel nok overfor en Slags Sortering — men det kan dog paa ingen Maade siges at være Sortering efter Intelligens, saa at det skulde være fortrinsvis mindre begavede, der ikke fuldfører et Studium. I saa Tilfælde maatte man nemlig komme til det — utvivlsomt urigtige — Resultat, at Kvinderne med Artium som Helhed stod meget betydelig tilbage for de mandlige Studenter. Selvfølgelig er det de forskellige Kaar, eller rettere de forskellige Livsmuligheder, for unge Mænd og unge Piger, som er væsentlig medbestemmende ved Afgørelsen af, hvorvidt et Studium skal gennemføres eller ej — en Afgørelse, der turde være langt vigtigere for Mænd end for Kvinder. Jeg tror ogsaa, at mange af de nybagte kvindelige Studenter, om nok saa intelligente, ikke har legemlige Kræfter og Udholdenhed til at gennemføre et Studium.

Med det Materiale af kvindelige Studerende, som jeg har været Lærer for, har jeg i det Hele gode Erfaringer. Jeg har mødt megen Flid, solid Dygtighed og Intelligens hos ikke faa baade fra Indland og Udland. De biologiske Fag, som staar mig nærmest, er vel indenfor Naturvidenskaberne et Omraade, som ligger godt for de studerende Kvinder, især idet de uddanner sig til Lærerinder.

Jeg tror imidlertid at, indenfor Universitetets Rammer, sproglige Studier er det gunstigste for dem, idet dog Uddannelse af kvindelige Læger utvivlsomt har stor Betydning. Forøvrigt har vistnok Dr. med. Fru Krogh Ret, naar hun ved forskellige Lejligheder har vist hen til Studiet af de mange for Dagliglivets Økonomi vigtige Spørgsmaal, som maa synes særlig at høre til Kvindernes Domæne.

Ved Lærergerning vil kvindelige Akademikere vistnok altid kunne hævde en smuk Position. Og saafremt Udviklingen gaar i den Retning, at en stedse større Del af Optrædelsesvirksomheden glider fra Hjemmene over i Skolerne, vil dannede Kvinders Virksomhed her utvivlsomt betyde mere og mere, og i stigende Grad blive baade paakrævet og paaskønnet. Hver normal Kvinde er jo dog »noget af en Moder« som Digteren siger — eller anses dette i vor Tid for en taabelig Mandsforestilling?

Egentlig videnskabelig Forskning vil vistnok kun forholdsvist faa studerende Kvinder egne sig til. Det er jo een Ting at lære noget, uddannes i et Fag, naa til mere eller mindre høje Grader af Lærdom — og en helt anden Sag at forske, at eje Gnister af »Hittepaasomhed«, skabe ny Forstaaelse. Dette er i Grunden helt uafhængigt af egentlig »Lærdom«. Her, i den selvstændige Forskning, tror jeg, at Kvinderne gennemsnitlig set staar langt svagere end Mændene. Dette er jo forresten saa ofte bleven hævdet og turde vel være en Erfaring, indrømmet af Kvinderne selv. Naar »Ideer« ikke kontrolleres, være sig ved Kundskabsballast (der dog ofte kun virker som død Vægt) eller gennem den langt vigtigere Verifikation, altsaa ved omhyggelig — ofte trælsom — Prøvelse af, hvorvidt ens Forestillinger passer med Virkeligheden — ja saa kan det let føre til ren Spekulation, til Fantasteri. Jeg er ikke vis paa, at

den her interesserende Form af Virkelighedssans gennemgaaende er højere udviklet hos Mænd end hos Kvinder. Snarest tror jeg det modsatte.

Jeg har dog det Indtryk, at kvindelige Studerende gennemgaaende møder med mindre Oppositionslyst overfor hvad der doceres; de ligesom er villigere til at »tage ved« end mandlige Studerende, der oftere (hvad jeg unægtelig sætter Pris paa) møder med mere Skepsis. Hvis dette er rigtigt, bliver det ikke mærkeligt, at de kvindelige Studerendes ogsaa her færre Anfægtelser støtter den jævnt fremskridende Kundskaberhvervelse i Studietiden. Opdragelse er, som Fysiologen Morot siger, Originalitetens Dødsfjende; mon de kvindelige Studerende ikke tager mere Skade paa deres Selvstændighed ved Uddannelsens Afslibning end Mændene? Men det er jo ingenlunde altid Selvstændighed i Opfattelser og Meninger, der er det vigtigste for at »klare sig« i Livet!

Til de overmaade vigtige Hjelpearbejder ved Forskning — i alt Fald paa det Omraade, jeg kender til — som bestaar i omhyggelige Enkeltanalyser, Optællinger o. s. v. samt gennemførte Regningsarbejder, Bogføringer o. a., hvor til der kræves trofast Samvittighedsfuldhed, taalmodig Flid, en Given sig hen i det ensformige Arbejde (hvortil der dog ofte hører en ikke ringe Uddannelse), staar de kvindelige videnskabelige Medarbejdere i det store Hele vistnok langt over de mandlige. Jeg har blandt mine bedste Medhjælpere haft baade Studenter og Magistre samt udenlandske videregaaende kvindelige Elever, som med forbausende Trofasthed har udført saadanne nødvendige Arbejder, der iøvrigt for en enkelts (Udlændings) Vedkommende — idet hun ogsaa selv drog Konklusionerne af Arbejdet — førte til Doktorgraden i hendes Hjemland.

Man maa ikke undervurdere Værdien af saadanne Arbejder, og her er kvalificeret kvindelig Assistance nærmest uundværlig. Som Formand i Frøkontrolkommissionen kan jeg sige, at Arbejdet i vor med Rette ansete Statsfrøkontrol i meget væsentlig Grad bæres af de kvindelige »videnskabelige Assistenters« pligtopfyldende Omhu og faglige Indsigt.

Er det saaledes paa den rene og anvendte Videnskabs

Omraade, saa gør noget lignende sig vel ogsaa gældende — gennemsnitlig set! — paa rent praktiske Omraader. I selve de engelske Suffragettes Hovedorgan fandt jeg i de talrige Annoncer om Klædedragt atter og atter fremhævet, at »male tailors« udførte Tilskæringen — det er jo dog en Indrømmelse! Og hvorledes staar det til paa Kogekunstens Omraade?

Her skulde dog nærmest kun tales om Kvinderne som Studerende; og naar det vistnok maa indrømmes, at Mands-Gennemsnittet paa disse Omraader staar højere end Kvinde-Gennemsnittet — selvfølgelig med mange overgribende Variationer — saa er dermed blot givet en Vurdering, og hvad jeg beder bemærket: en Gennemsnitsvurdering, m. H. t. et specielt intellektuelt Forhold, men aldeles intet sagt i Retning af »Menneskeværd« i det Hele — Intelligens i den her interesserende særlige Betydning er jo kun en enkelt Side af vor Natur. Vi supplerer hinanden og det lykkes vel bedst ved at udvikle hvert Køns særlige Evner og Anlæg. Her maa tilføjes, at jeg intet har spor til, og ej heller kan tro, at Studier i og for sig skulde skade den vanskelig definerbare »Kvindelighed« (das ewig weibliche), som vi Mænd elsker og ærer. Hvor sligt paa staaes, forveksler man vistnok Aarsag og Virkning, — den meget variable Beskaffenhed hos Rekrutteringen, altsaa Tilgangen til de helt gennemførte Studier og dermed beslægtede Virksomheder, maatte selvfølgelig først og fremmest være prøvet. Her ligger vistnok en ganske interessant Opgave, ikke uden Betydning for »Kvindesagens« Belysning i sin Sammenhæng med Kvindernes Overtallighed.

Der er i Almindelighed noget tragikomisk over Kvinder, der vil være som Mænd og vice versa. Vi skal her ikke komme ind paa, at der fra Naturens Haand er mer eller mindre udpræget intersexuelle Individuer, hvis Antal maaske endda ikke er saa helt lille. Men den dybe Forskel, der normalt er mellem Kønnene, lader sig ikke udviske. Biologisk set er den af arvelig Natur, idet den hos Mennesket og de fleste Dyr samt Tveboplanter, er begrundet i Forskel fra aller første Færd i de befrugtede Ægs Anlægspræg. Hos Pattedyr, Mennesket medregnet, udvikles hos Hunnerne Køns-celler (Æg), som alle har samme Kønspræg, d. v. s. de gør

ganske samme Indflydelse gældende ved Kønsbestemmelsen. Hos Hannerne er der derimod i saa Henseende to Slags Kønsceller. En Sædcelle af den ene Slags vil ved Befrugtningen, d. v. s. i sin Forening med et Æg, normalt betinge Hankøn; en Sædcelle af den anden Slags vil i Forening med et Æg normalt betinge Hunkøn.

De to Slags Sædceller har karakteristisk forskellig Bygning, saaledes at et befrugtet hanbestemt Æg ved mikroskopisk Undersøgelse ofte vil kunne kendes fra et hunbestemt Æg. I mange Tilfælde — navnlig tydelig hos visse af de Insekter (Fluer, Græshopper, Biller), der med Hensyn til Kønsforskellen forholder sig analogt med Pattedyrene — kan man i Legemsceller paavise Kønnen, altsaa endog sige om et lille Stykke Væv er taget fra en Han eller en Hun! Muligvis vil man en Gang i Fremtiden ogsaa hos Mennesket af en Vævstump kunne diagnosticere Kønnen. Kort sagt, den gennemgribende Kønsforskel er os alle dybt i »Kødet baaren«.

Endnu et. De fine Bygningsforskelligheder, som her er Tale om, viser sig deri, at den Slags Sædceller, som fører til Dannelse af Hunkøn, har ganske samme her interesserede Bygningselementer (Kærnetraade) som Ægget. Derfor er Hunkønnet hos os »ensdobbelt« kønskarakteriseret i Cellebygningen. De Sædceller, som med Ægget bestemmer Hankøn, afviger fra Ægget derved at en af Kærnetraadene har en anden Beskaffenhed end den tilsvarende hos Ægget. Hankønnet er derfor her »uensdobbelt« kønskarakteriseret.*) Med Henblik paa disse Forhold kan man give korte »Kønsformler« for Pattedyrene og de nævnte Insekter. Man bruger dertil sædvanlig Bogstaverne x og y . Hunkønnet vil da faa den ensdoppelte Formel xx , Hankønnet derimod den uensdoppelte Formel xy , idet y betegner det fra Æggets x afvigende Traadelement. (Forstyrrelser i disse Forhold staar altid i Forbindelse med abnorme Kønsforhold). Ved disse Formler illustreres ogsaa det tidligere sagte, at der kun fremkommer én Slags Æg; alle faar et x , medens der hos Hannerne dannes to Slags Sæd, henholdsvis med x og med y . Dette Spil fortsættes Slægt efter Slægt

*) Hos Fugle og hos Sommerfugle er Forholdet modsat: her er Hankønnet det ensdobbelt karakteriserede, Hunkønnet uensdobbelt.

og er i alt Fald et vigtigt Udtryk for Kønsforskellen — de dybere liggende Aarsager er os ukendte. Men det ses, at Hankønsindividerne i alle deres Celler her fører noget, som Hunkønsindividerne ikke har, nemlig en y -Traad; til Gengæld har Hunnerne i alle deres Legemsceller to x -Traade. Dette giver noget at tænke over; og Arvelighedsforskningen staar her overfor interessante Opgaver. Hvad der maatte hænge fast sammen med et givet y 's Beskaffenhed, være sig Skavanker eller værdifulde Egenskaber, vil kun Mænd besidde, og kun Sønner arver det; medens hvad der er knyttet til x 'erne kan findes hos begge Køn, dog hos Mænd altid kun i »enkel Dosis«.

Jeg vil ikke filosofere over disse Ting, skønt Fristelsen ligger nær; men kun have peget paa den dybtgaaende normale Forskel i Anlægspræg mellem Mand og Kvinde, som det vilde være naturstridigt at modarbejde. Men det naturstridige har maaske netop Fremtiden for sig — dog vel kun foreløbigt.

W. Johannsen.

Fysikeren Dr. phil. Fru *Kirstine Meyer*, meddeler
Erindringer fra sin Studentertid — for 40 Aar siden:

For 40 Aar siden — i 1885 — forøgedes de kvindelige Studenters Tal med 7 til de 12, der var der iforvejen. De fem af de syv havde taget den mat. naturv. Examen, og af disse valgte to at studere Matematik, to Fysik; de to første gik efterhaanden andre Veje, men de to »Fysikere« blev ved den første Bestemmelse og førte Studiet igennem til en Magisterkonferens og fik saaledes rig Løjlighed til at prøve, hvorledes Kaarene var for kvindelige studerende i den Gren af Universitetet, hvor Undervisningen var nær knyttet til den polytekniske Lærestanstalt. Jeg var den ene af de to, og naar jeg har sagt ja til at berette lidt om vore Erfaringer fra de svundne Dage, kunde jeg næsten ønske, at jeg havde at fortælle om Bryderier, der kunde give et Slags Martyrium for den fælles Sag, saa sandt som overstandne Besværligheder vilde give Fortællingen Krydderi, men saaledes ligger Landet ikke — tværtimod. Naar jeg har indvilliget i at skrive lidt om vor Studietid, er det nærmest en Følelse af Taknemmelighed, der har drevet mig, Taknemmelighed overfor vore Universitetslærere, der ikke blot tog godt imod os, men som viste os Venlighed — og for mit Vedkommende gav Støtte — langt ud over Studietiden.

Vi begyndte Arbejdet i Ørsteds gamle polytekniske Lærestanstalt i Studiestræde; i Forhuset hørte vi matematiske Forelæsninger hos Professor *Zeuthen* sammen med en Mængde Polyteknikere, og i Baghuset havde vi kemiske Øvelser i Kælderen og fysiske Forelæsninger og Øvelser paa første Sal. Den eneste specielle Foranstaltning, der blev

taget af Hensyn til os, var, at Professoren i Kemi, *S. M. Jørgensen*, lod indrette et Omklædningssted for os i et af Lagerrummene ved Laboratoriet, ellers blev vi behandlede som de andre studerende. I det kemiske Laboratorium, hvor vi mødte uden Forkundskaber, fik vi en udmærket tilrettelagt Undervisning af Assistenten, *Dr. Odin Christensen*, og vi blev inkvisitorisk examinerede i, hvad vi tog os for med de forskellige Ting, vi havde i Reagensglas og Skaale, naar Professoren kom paa sin daglige Runde; vi fik ransagende Blikke gennem Brillerne, klare Spørgsmaal, værdifulde Oplysninger og muntre Bemærkninger som de andre studerende.

Paa første Sal hos Professor *Christiansen* var Studiet mere frit. *Christiansen* holdt ikke af den metodiske Tilrettelæggelse for et Specialstudium; jeg spurgte ham en Gang i det første Aar, om jeg skulde læse en bestemt stor tysk Haandbog som Grundlag for Studiet. Han svarede paa sit jydsk Maal: »Ja, jeg ved ikke, hvad De synes, jeg kan ikke lide de store Bøger.« Jeg var altsaa lige klog i det omhandlede Spørgsmaal, men jeg forstod jo nok, at vilde jeg drive et Specialstudium, burde jeg kunne orientere mig selv og finde ud af, hvad jeg mente var af Værdi for mig at læse og hvad ikke. Derimod blev vi ret tidligt ført ind paa det værdifulde i at læse Originalafhandlinger. *Christiansen* gennemgik saaledes *Maxwells »Electricity and Magnetism«* med os; det var hans egen første Læsning af Bogen, og den Interesse, han selv viste, gav os Lyst til at gaa til Kildeskrifter i Steden for til Haandbøger paa Omraader, hvor man ønskede dybere Viden.

Forholdene var yderst primitive for Udførelsen af fysiske Øvelser; noget Laboratorium fandtes ikke; man brugte Apparaterne fra Demonstrationssamlingen og stod med dem paa Katedret, i Vindueskarme og paa Bænke i Avditoriet og i Samlingens Rum. Hvad man ønskede af Øvelser udover det, Polyteknikerne fik, maatte man selv finde paa, men saa fik man ogsaa Lov til at arbejde med det, som man vilde, og det kunde undertiden blive tilladt at hjælpe Professoren med Indøvelse af nye Forsøg; jeg husker endnu den Oplevelse, det var, da vi fik Lov at være med at udføre de første Forsøg over elektriske Svingninger.

Baade de tre Professorer, jeg her har nævnt, og Professoren i Astronomi, *Thiele*, modtog os altsaa med den selvfølgeligelige Velvilje, som en Universitetsprofessor viser studerende, der kommer til ham af Interesse for hans Fag; de gjorde os den største Tjeneste ved hverken at være uvenlige mod os eller give os en begunstiget Særstilling og lettede derved Forholdet til de mandlige Kammerater. Først da vi havde vist, at vor Interesse var varig, og at vi vilde gøre et ordentligt Arbejde, blev deres Velvilje mere personlig farvet, men saa var den ogsaa af holdbar og aktiv Art.

Forholdet til de studerende voldte ingen Vanskelighed; de var venlige og hjælpsomme og ved Øvelserne, hvor man har mere med hinanden at gøre end ved Forelæsninger, gik alt fornøjeligt og behageligt. Et lille Exempel paa deres Velvilje kan jeg fortælle. En af os var nødt til at komme lidt for sent til én af Zeuthens Forelæsninger og havde den Ærgrelse, at Sagen ikke kunde gaa ubemærket hen, da Døren peb i Hængslerne. Vi spøjte med det sammen med nogle af de studerende, og et Par af dem sørgede da uopfordret for, at Døren blev smurt til næste Gang.

Professoren i Geologi var dog noget nervøs ved at have én kvindelig Tilhører sammen med de mange Mænd; af Hensyn til hende mødte han da altid overordentlig præcis til sine Timer for at gøre det muligt for hende at gøre den Tid, hun skulde være alene med sine mandlige Kammerater, ganske kort; da hun meldte sig som Deltager i en Excursion til Bornholm, formaaede han uden hendes Vidende én af sine kvindelige Bekendte til at tage med, for at hun ikke skulde føle sig ene. Det var omsorgsfuldt — men unødvendigt.

Vor berømte Kemiker *Julius Thomsen* var ikke en Ven af Kvindens Adgang til Studier; han vilde ignorere hendes Existens. Da den nye polytekniske Lærestalt blev bygget i 1888, var Thomsen dens Direktør; han modsatte sig, at der ved Indretning af Toilet- og Omklædningsrum blev taget Hensyn til, at der kunde være Kvinder blandt de studerende; Øjnene skulde være lukkede for denne Mulighed. Jeg husker, at jeg følte det, som om jeg fik min Tilværelse erkendt, da jeg mange Aar senere i min Egenskab af Redaktør af »Fysisk Tidsskrift« fik tilsendt et Særtryk fra ham personlig. Mærkeligt nok har jeg aldrig set ham.

I Publikum udenfor Universitetet mærkede man egentlig heller ikke nogen Uvilje mod kvindelige studerende; i konservative Officerskredse fandtes den, men ellers kun i ringe Grad. Det maa i det hele betragtes som et Tegn paa, hvor rimelig og i Overensstemmelse med Tidsaanden det havde været at give Kvinder Adgang til Studier ved Universitetet, at der i Tiaaret efter faktisk var Velvilje deroverfor fra Universitetets Side og ingen Vanskeligheder fra Befolkningens.

Der var derimod en anden Fare, der dukkede op i de følgende Aar, da efterhaanden mange unge Piger af de velhavende Klasser, der havde Lyst og Trang til at lære noget, søgte til Studentereksamen. Det blev betragtet som en Bedrift af den unge Pige at gennemføre Læsningen, mens det samme Arbejde ikke betragtedes som andet end selvfølgeligt for en ung Mand. Til Gengæld stillede Forældre og Venner, Skoler, Lærere og Censorer ogsaa uvilkaarlig det Krav til den unge Pige, at hun skulde tage en »stor« Examen; man var næsten bedrøvet, naar hun ikke naaede »Udmærkelsen«. Det var en Børnesygdom, som foranledigede Overanstrengelse og Skuffelser, naar det glansfulde Examensresultat ikke viste sig at have givet Garanti for Velegnethed til selvstændige Studier.

Den Animositet mod kvindelige Studerende, som man af og til kunde støde paa, var i Almindelighed ikke større, end at den let svandt bort. Jeg husker saaledes, at jeg i 1892 efter endt Magisterkonferens blev sendt ud som Censor i Fysik ved Studentereksamen. Jeg skulde til et Par Skoler i Jylland; den ene Examinator var Pebersvend og Kvindehader og tilmed en saa passioneret Tobaksryger, at han plejede at ryge lidt efter hver Examinand, inden den næste kom ind; han skrev omgaaende til Formanden for Undersøgningsinspektionen om at blive fri for at faa en kvindelig Censor, men fik Afslag. Jeg vidste intet om alt dette og mødte paa den aftalte Tid paa Skolen, hvor der trods det tidlige Tidspunkt var en talrig Forsamling af Skolens Lærere for at se, hvorledes den plagede Kollega tog Situationen. Der skete intet dramatisk. Vi var Dagen igennem de bedste Venner og havde jeg blot anet noget om Savnet af Tobakken, kunde alt have været saare godt.

Embede kunde en Kvinde jo ikke faa. Jeg har dog søgt et saadant to Gange for at prøve, om man vilde ræsonnere saaledes, at hvad der ikke er forbudt — da det aldrig er tænkt muligt — er tilladt; Administrationen mente imidlertid, som rimeligt var, at der maatte Lovændring til.

Selv ved Arbejde af officiel Art, der ikke krævede egentlig Embedsansættelse, kunde man være bange for at bruge Kvinder, bange for at trodse en Stemning. Da Professor Christiansen, der var Medlem af den da eksisterende Undervisningsinspektion for at repræsentere Fysiken, i Begyndelsen af dette Aarhundrede ønskede at trække sig tilbage, foreslog han mig til sin Efterfølger; der blev svaret ham, at det kunde ikke lade sig gøre, fordi Lærerne ved Statskolerne ikke vilde finde sig i, at en Kvinde overværede deres Timer; det har senere vist sig, at de har kunnet tage den Ting med Sindsro.

Nu er jo Forholdene ganske anderledes; lovmæssig set er Skrankerne for, at en Kvinde kan faa Arbejde og Embede, som hun egner sig til at bestride, faldne, og Fordommene derimod er tagne stærkt af; maaske er det dog her, som det siges at være for fremmede i Amerika, at det er vanskeligt at naa de højeste Stillinger; Kvalifikationerne maatte i saa Fald ligge et godt Stykke over Konkurrenternes. Dog — heri er der jo en nyttig Spore til Dygtiggørelse, og de, der vil arbejde sig frem, kan jo med Haab om bedre Tider se hen til, at i den allersidste Tid har to Kvinder naaet de højeste Trin paa Administrationsstigen — en Ministerpost og en Raadmandsstilling — den sidstes Indehaver er en af Studenterne fra 1885.

Kirstine Meyer,
f. Bjerrum.

Professor *Viggo Bentzon*, der i de ca. 25 Aar, Kvinder har studeret Jura ved Københavns Universitet, har virket som deres Lærer, giver en Bedømmelse af

KVINDEN SOM JURIST

Om Kvindernes Studium ved Universitetet har jeg kun godt at sige: Ligesom deres personlige Optræden og Studiet sammen med Mændene altid har været som det burde, — ingen Rivninger af nogen Art er mig bekendt — saaledes har selve Kvindernes Arbejde været upaaklageligt. Deres Flid har sikkert været mindst ligesaa stor som Mændenes. Deres Svar ved Eksaminatorier og Eksaminer og deres skriftlige Besvarelser har haft ganske samme Karakter som Mændenes. Jeg husker aldrig, at jeg ved Læsning af Eksamensopgaver (der afleveres med »Nummer« uden Navn) har ment at kunne skønne, om Kandidaten var en Mand eller en Kvinde.

Derimod er det ganske vist mit Indtryk, at kun meget faa Kvinder efter Evner og Studieresultat har været »Studerer af første Klasse«, men da der overhovedet endnu er et saa lille Antal kvindelige Jurister, maa man være meget varsom med »statistiske« Slutninger om, hvad Kvinderne i Fremtiden vil kunne udrette paa Jura'ens Omraader.

Jeg bør dog, Sandheden tro, tilføje, at selv de flinke kvindelige Studenter gennemgaaende synes mig at vise mindre Selvstændighed under Studiet end de flinke mandlige Studenter. Der synes hos Kvinderne at være større Tilbøjelighed til at forsømme Kritiken af deres Lærere; men Kritiken *kan* jo have været tavs, naar de syntes at »jurare in verbum magistri«. I alt Fald i min Studietid var der mellem os Studenter en Trang til at nære Respektløshed overfor vore Lærere, og undertiden lod vi den komme frem; det sagdes om Professor Matzen (sikkert dog med Urette), at han ved Gennemgangen af de skriftlige Opgaver havde sagt: Studenten skal referere, han skal ikke kritisere!

Maaske er det kun et Begynderfænomen, at Kvinderne mere reciperende gaar ind i vort Studium, der jo angaar Forhold i Livet, hvor Mændene hidtil saa uantastet har regeret. I alt Fald bør Kvinderne arbejde paa, at dette blive anderledes, saa at Billedet af de kvindelige Studerende ikke mere bliver vel »graat i graat«. Thi den særlige kvindelige Indsats — efter Kvindens Natur, hendes Interesser og Erfaringer fra det personlige og praktiske Liv — bør i vidt Omfang udnyttes i Samfundets Tjeneste, derunder i de retlige Stillinger, hvor Embedsmanden alene, eller som et Led i et Kollegium, afgør saa vigtige Spørgsmaal. Eksempelvis kan fremhæves Børnenes og Kvindernes Sjæleliv og praktiske Trang, hvor man navnlig ikke bør nøjes med Mænd som de afgørende. Det gælder her iøvrigt ikke blot Statens og Kommunens Doms- og Administrationsforvaltning, men ogsaa de mange private, godgørende og sociale Sammenslutninger.

Som en Forberedelse hertil under det juridiske Studium (før ligesom efter Eksamen), er det nyttigt, at Kvinderne langt mere end hidtil viser Interesse for det selvstændige retsvidenskabelige Arbejde. Endnu har ingen Kvinde vundet det Universitetets juridiske Guldmedalje, eller blot forsøgt paa at blive Dr. juris.

Det er nok rigtigt, at juridisk Videnskabelighed heller ikke mellem Mændene tiltrækker mange, (og maaske ogsaa kun ligger for ret faa); men det synes mig dog lidt trist, at vore kvindelige juridiske Kandidater, bortset fra nogle Anmeldelser navnlig indenfor Ægteskabslovgivningen, end ikke har taget sig sammen til at præstere nogle af de smaa Afhandlinger i »Ugeskrift for Retsvæsen« eller lignende Ste-der, hvoraf Mændene har skrevet saa mange.

At Forholdet ikke beror paa Kvindens svigtende Evne, at hun, endog uden særlig juridisk Uddannelse, men ganske vist med anden Universitetstræning, kan klare »den finere Jura« — det kan jeg godtgøre af egen Erfaring:

Da Ægteskabslovene udarbejdedes af de tre nordiske Familieretskommissioner (fra 1910), deltog i den danske Kommissions Arbejder indtil 1913 et Udvalg af Kvinder nedsat af »Dansk Kvindesamfund«. Det gjaldt Loven om Ægteskabets Indgaaelse og Opløsning. Lovgivningsarbejde har i sig

et Moment af skabende Virksomhed. At forme en Lovtekst rigtigt og at give den det rette Indhold kræver en vis Produktivitet — et Overblik over, hvad der er ønskeligt og gennemførligt, saaledes som Samfundets Forhold og den øvrige Lovgivning er — der er i Slægtskab med retsvidenskabelig Virksomhed.

Udvalget gjorde her et fortræffeligt Arbejde, kritiserede og gav Impulser. Navnlig maa jeg fremhæve Lægen, Dr. med. *Hedvig Reinhard*, der om Sygdomme som Ægteskabs-hindring udarbejdede en Betænkning, som netop i retlig Henseende var en akademisk uddannet Kvindes fine og selvstændige Indsats. Denne blev en Støtte for Kommissionen til at fastholde, overfor Modstand især fra Sveriges Side, at man ved Kønssygdomme ikke skulde opstille Forbud mod de syges Ægteskab, men søge at fremkalde Sanddruhed overfor den raske af Brudefolkene, og saa at lægge Ansvaret paa dem selv.

Da Kommissionerne i 1915—1918 udarbejdede Udkastene til, hvad der hos os blev Loven af 1925 om Ægteskabets Retsvirkninger, blev i hvert af de tre Lande en Kvinde egentligt Medlem af Kommissionen. De tre Kvinder, der arbejdede lige godt indbyrdes og sammen med de mandlige Kolleger, gjorde en højst betydningsfuld retlig Indsats, akademisk trænede som de var, uagtet kun een af dem var Fagjurist. Dette var den norske Højesteretsadvokat *Elise Sem*, der havde en Række Aar af selvstændig Sagfører-gerning bag sig, og viste en klar og selvstændig Opfattelse af den Lov, som var, og den, der kunde blive Tale om at indføre. Det svenske Medlem var Fru *Emilia Broomée*, en ældre Kvinde, gennem en Række Aar Borgerrepræsentant i Stockholm og fremtrædende Kvindesagsforkæmper. Hun havde indtil sin Vielse, og snart efter atter da hun tidlig blev Enke, levet i sin Faders, en anset Dommers Hus. Hun var indlevet i de retlige Forestillinger og solidt akademisk tænkende. Hendes Forstaaelse af, hvad Kvinden kunde og burde kræve af en ny Ægteskabslovgivning, var gennemtænkt og klar. Hun var i Forholdet til alle interesserede og især til alle Medarbejderne den fødte Diplomat. Bøjelig og dog fast, forstaaende men derfor ingenlunde altid anerkennende overfor de særlige maskuline Krav og Anskuelser.

Nordiske Lovgivere bør mindes hende, der døde i Vinter, med varm Taknemmelighed; og Kvinderne i Norden vil savne hendes kloge Raad.

Den tredje var den danske Øjenlæge Fru *Estrid Hein*. Heller ikke hun var Jurist (hun blev Medlem, idet de da værende kvindelige Jurister vistnok ansaas for vel unge). Men hun havde sin videnskabelige Træning, hun havde retlig Forstaaelse fra sit Arbejde med praktiske Kvindespørgsmaal og som en ledende Personlighed indenfor »Dansk Kvindesamfund« — og saa var hun en Datter af Højesteretsadvokat Octavius Hansen. Hendes Indsats i vort Arbejde lignede i meget Fru Broomée's. Hun havde Overblik over en Retsregels praktiske Virkeevne, og saa blid og kvindelig hendes Aandsform end var, saa klar var hendes Tanke og saa sejt hendes Vilje. En Gang, da et andet Medlem af vor Kommission blev syg, netop som Lovudkastet skulde have sin endelige Form, maatte hun deltage i et stort Formuleringsarbejde — og hun skilte sig udmærket derved.

Saaledes hævdede den særlig kvindelige akademiske Indsats sig ved et omfattende Lovgivningsarbejde — for første Gang i Nordens Retsliv. Det bør tilføjes, at de tre Kvinders Arbejde støttedes af kvindelige Sammenslutninger, særlig hos os: »Dansk Kvindesamfund«. Baade førend Kommissionerne begyndte deres Arbejde, og under dette, virkede de med Maadehold og Konsekvens i de videre Kredse for Lovenes Gennemførelse.

I kommende Arbejder af retlig Art vil de kvindelige Jurister være kvalificerede til at tage en betydningsfuld Del — hvis de da kan vokse med Opgaverne. Det bør derfor i Fremtiden ikke ske, at et Lovudkast som Ægteskabslovens kan gøres til Genstand for hæftige, maaske farlige Angreb, uden at man mærker til de kvindelige Jurister. Medens de kvindelige Organisationer virkede, efterhaanden som med een Haand i Slaget, og medens Mændene i Pressen udvekslede drøje Hug, tav Juristkvinderne — ikke med en eneste lille Artikel i »Ugeskrift for Retsvæsen« kom de Forsvarerne til Hjælp.

Men skal Kvindens juridiske Studium, ligesom vistnok ogsaa andet kvindeligt Universitetsstudium, gøre sin fulde Gavn, maa alle, og ikke mindst Kvinderne, sætte et bevidst

Arbejde ind paa at gøre Universitetet til Virkeplads for begge Køns Videnskabelighed. Allerede i elementær Undervisning, men navnlig i al højere Undervisning, tages der ofte ikke tilstrækkeligt Hensyn til Kvindernes særegne Evner og Trang, baade til hvad de fortrinsvis kan yde, og til hvad man kun med varsom Hensyntagen bør kræve af dem.

Uagtet jeg ikke kan paavise det i Enkeltheder, maa det paa Forhaand staa som sandsynligt, at alt Universitetsarbejde ved i Aarhundreder, ja i Aartusinder at have været forbeholdt Mændene, har faaet et noget ensidigt maskulint Præg. Det bestemmende har været Mænds Idealiser og Erfaringer om Mænds bedste Uddannelse til Mænds Liv og Arbejde.

Antagelig vil meget i Videnskaben og Undervisningen — maaske det væsentligste og dybeste — egne sig ligesaa godt for Kvinder som for Mænd. Og i hvert Fald har det nok været gavnligt, at Kvinderne i disse første 50 Aar ved Universitetet har levet sig ind i Videnskaben netop som Mændene havde formet den. Jeg troer egentlig heller ikke, at de videnskabelige Metoder, som Aartusinders Mandarbejde har opbygget, væsentlig vil blive ændrede af Kvinderne — dog hvem ved! Men Kvinderne vil i alt Fald sikkert fremdrage nye Sider af Videnskabens Opgaver, og nye Værdidomme, nye Vurderingsgrundlag vil de hævde. Mon saaledes f. Eks. ikke Historien, studeret af en fremragende kvindelig Professor, vil føre til Domme over det forbigangne og Retningslinjer for Fremtidens Idealiser, som viser, at nu ogsaa den anden Halvdel af Menneskehedens Evner og Erfaringer er taget i Brug? Mon ikke i det hele netop Etiken og den almindelige Retslære vil blive fornyet af Kvinderne?

Vejen, som aabnedes for kvindelige Studerende i 1875, er nu fri. Fra 1921 kan de »blive« det samme som Mændene. De skal da udvikle deres Egenart, gøre deres Indsats i det videnskabelige Arbejde, hvad enten de snart gaar ud til Kvindernes normale Kald: Hjemmet, eller de tager en særlig Samfundsgerning op, paa eller udenfor Universitetet. Længe var Samfundsopgaverne og Videnskaben betroet alene Mændene; i Fremtiden skal i vidt Omfang Kønnene samvirke ogsaa her: det tvestrengede skal afløse Ensidedigheden.

V. Bentzon.

En af de første kvindelige Jurister, Fru Overretssagfører *Astrid Holten-Bechtolsheim*, f. *Rickmann*, meddeler sit Syn paa det juridiske Studiums Betydning for Kvinder:

Da jeg i 1901 var bleven Student og vilde til at begynde paa det juridiske Studium, blev det mig fortalt, at en kvindelig Student nylig var bleven fordrevet fra de juridiske Forelæsninger ved, at Studenterne pustede hende i Nakken! Om Historien er helt rigtig, ved jeg ikke. Jeg selv mærkede ialfald aldrig nogen Modvilje blandt de mandlige Studenter; tværtimod havde jeg altid Følelsen af at befinde mig mellem gode Kammerater. Til enkelte Forelæsninger var der én Kvinde til foruden mig, nemlig daværende Frk. Henny Petersen, der var begyndt paa det juridiske Studium Aaret før, men oftest var jeg ene Kvinde mellem mange unge Mænd. At man i Begyndelsen saa lidt paa mig, undrede mig ikke; men man vænnede sig snart til Synet, og jeg har i de Aar, jeg færdedes paa Universitetet, fra mine Medstuderende mødt saa megen Venlighed og saa meget godt Kammeratskab, at denne Tid for mig er fuld af gode Minder.

Ogsaa fra Universitetslærernes Side mødte jeg lutter Velvilje og Opmuntring, saa mine Studieaar forløb uden Genvordigheder.

Først da jeg i Februar 1907 var bleven juridisk Kandidat, begyndte jeg at mærke Modgangen. For at blive Sagfører skulde jeg først være Sagførerfuldmægtig i 3 Aar, og jeg skulde altsaa se at finde mig en Stilling som Fuldmægtig. Jeg gik til den ene Sagfører efter den anden; for det meste blev jeg uhyre venligt modtaget, men ingen havde Brug for mig. Paa mindre Kontorer, hvor man kun havde een Fuldmægtig, svarede man undertiden, at denne ene m a a t-

te være en Mand, da man ikke kunde bruge en Kvinde til alting, f. Eks. Fogedforretninger. Undertiden blev jeg mødt med en Slags Mistro; det var, som man mente, at den unge Kvinde, der havde kunnet finde paa at ville være Jurist, maatte der være noget mistænkeligt ved!

I Sommerens Løb fik jeg gennem en af mine Manuduktører et Vikariat paa 3 Maaneder, men saa var jeg atter uden Stilling. Jeg var bleven lidt mistrøstig, for jeg havde efterhaanden opdaget, at de fleste Stillinger blev besat gennem Bekendtskaber, ofte længe før de blev ledige.

Det blev da ogsaa ad denne Vej, at jeg endelig i September 1907 fik Fuldmagt hos Overretsprokurator Steinthal, der i over en Menneskealder havde været Tillidsmand for min nærmeste Slægt, og hans Søn Overretssagfører Harald Steinthal. Jeg er dem begge Tak skyldig for, at de vovede Forsøget, skønt de kun havde een Fuldmægtig, og skønt det Arbejde, der var knyttet til denne Fuldmagt, ikke var Arbejde paa Kontoret, men Møde i Retterne og Affattelse af alle Indlæg i de kriminelle Sager, som Overretsprokurator Steinthal havde som offentlig Sagfører. Først i Begyndelsen af 1908 fik jeg yderligere en Fuldmagt, der var forbundet med almindeligt Arbejde paa et Sagførerkontor, nemlig hos daværende Overretssagfører Sigurd Thamsen, der uden Kendskab til mig havde Mod til at gøre Forsøget med en kvindelig Fuldmægtig.

I min Virksomhed i København som Sagførerfuldmægtig og fra September 1910 tillige som Overretssagfører kan jeg egentlig ikke sige, at jeg har stødt paa Vanskeligheder, der særlig opstod ved, at jeg var Kvinde. Derimod var der Sider af Virksomheden, som ofte var mig en Del imod, saaledes Fogedforretninger, hvor man faar et direkte Indblik i mange fortvivlede Forhold og ofte en dyb Medfølelse med de Mennesker, over for hvem man er nødt til at staa som Bøddel. Ogsaa mit Arbejde i de kriminelle Sager viste mig Vrangsider af Livet, der maatte gøre et dybt Indtryk paa mig. Undertiden ønskede Arrestanter at »tale med« deres Defensor (hvilket oftest indskrænkede sig til, at de ønskede at vide, hvor stor Straf de kunde vente at faa), og jeg drog da ud i Vestre Fængsel eller i Kvindefængslet paa

Christianshavn. Da jeg første Gang kom til Vestre Fængsel, havde der aldrig før været en kvindelig Defensor derude; Betjentene blev lidt betænkelige, da Arrestanten var en ualmindelig slem Slagsbroder og Bølle, og raadede mig til at lade en Betjent overvære Samtalen, hvilket jeg dog afslog. Jeg vilde staa ganske paa lige Fod med mine mandlige Kolleger, og jeg havde da hverken denne første Gang eller senere nogen Ubehageligheder under den Slags Samtaler.

Som Helhed betragtet var jeg glad for og interesseret i Sagførerarbejdet, selv om det navnlig var en enkelt Side, nemlig Procedure, som jeg følte mig draget til. Og ofte havde jeg Indtryk af, at de Kvinder, der søgte mig, netop var glade for, at jeg var Kvinde, og at de netop derfor lettere kunde vise mig Fortrolighed.

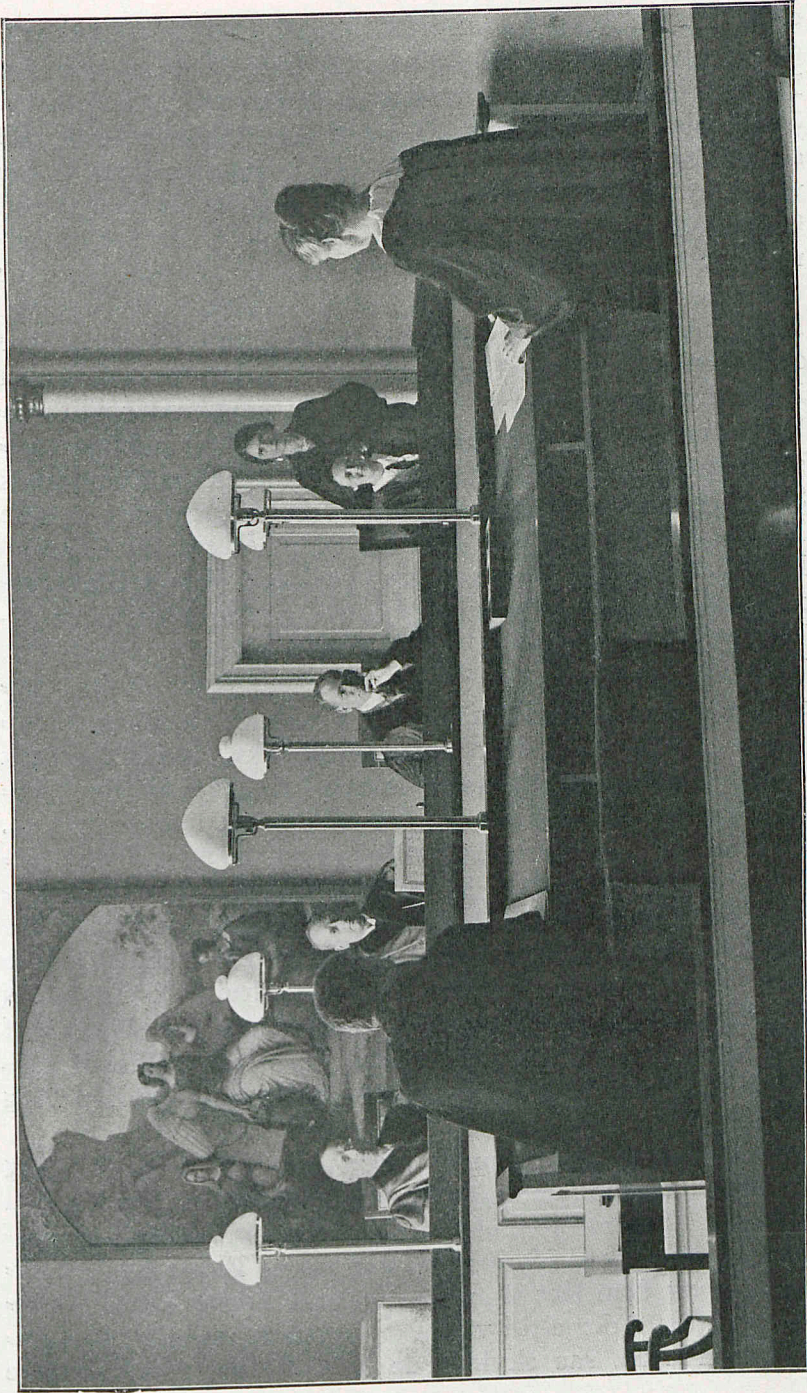
Det juridiske Studium fortrød jeg aldrig at have valgt, og det er min Mening, at det egner sig godt for Kvinder. Det har sin Værdi for Livet, idet det i høj Grad giver Øvelse i logisk Tænkning og Kendskab til og Forstaaelse af mange menneskelige Forhold og af Samfundslivet i det hele. Selv om den juridiske Embedsexamen ikke »anvendes« i praktisk Forstand, tror jeg derfor, at den maaske mere end nogen anden Embedsexamen giver et udmærket bredt Dannelsesgrundlag, ligesom den positive Viden, den bibringer, vil være af Betydning og til Udvikling og Berigelse for et hvert Menneske, der har Interesse for, hvad der rører sig i Livet omkring en.

Astrid Holten-Bechtolsheim

f. Rickmann.

Landsretssagfører, Frk. *Ingeborg Hansen*, skriver om de kvindelige Juristers Evner og Opgaver:

Naar man spørger, om det har haft eller har nogen Betydning, at Kvinder har faaet Adgang til juridiske Stillinger, maa efter min Opfattelse Svaret blive: det er vel altid ikke blot rimeligt overfor den enkelte, men ogsaa nyttigt overfor Samfundet, at de, der har Lyst og Evner til at udføre et Arbejde, ogsaa faar Lov dertil; og hvis der — hvad mange mener — er væsentlig Forskel paa Mænds og Kvinders Evner, Arbejdsmetode og Synsmaader, kan det vel kun være til yderligere Gavn for Samfundet, at denne Variation i Evner kommer til Anvendelse, saa baade mandlige og kvindelige Synsmaader øver deres Virkning til Bedste for det af Mænd og Kvinder bestaaende Samfund. Men mon iøvrigt Forskellen mellem de to Køns Arbejdsevne og Intelligens er saa stor? Rent erfaringsmæssigt har jeg faaet det Indtryk, at Evnerne er saa temmelig lige fordelt mellem Mænd og Kvinder, et Forhold, som jeg ogsaa mener gælder mandlige og kvindelige Jurister. Naar de kvindelige Jurister hidtil har ydet saa lidt, praktisk og videnskabeligt, saa er det en ganske tilstrækkelig Grund her til, at de er saa faa. Der er for Tiden i Danmark kun mellem 40 og 50 kvindelige Jurister, medens der er over 3000 mandlige; af disse har 15 taget Doktorgraden, medens kun 5 har faaet Udmærkelse til deres Embedseksamen. Kan man da undres over, at der blandt de knapt halvhundrede Kvinder — hvoraf endda langt den største Del er blevet Kandidater i de sidste 10 Aar — endnu ikke er nogen, som har udmærket sig videnskabeligt? Eller for at nævne et andet Omraade: Man hører tit Forundring over, at ingen Kvin-

Landsretssagfører Ingeborg Hansen procederende i Sø- og Handelsretten.

de endnu er blevet Højesteretssagfører, skønt Vejen hertil dog har været Kvinden aaben i 20 Aar. Men hvor mange Højesteretssagførere er der blandt de henved 2000 Jurister, der er blevet Kandidater i disse 20 Aar? I alt 9. Vi skulde altsaa i hvert Tilfælde først blive 200 kvindelige Jurister, før vi havde talmæssig Ret til at faa en Sagfører for Højesteret. Og saaledes paa alle Omraader. Examinationsresultaterne er gennemsnitlig snarere bedre for de kvindelige Jurister end for de mandlige, saa vi har ingen Grund til aldeles at fortvivle. Men omvendt er der ganske vist heller ikke noget at hovere over. Hvad der er naaet er, at Kvinder i Administrationen og i Sagførervirksomheder har udført et jævnt og solidt Arbejde; men nogen egenartet Indsats har vi kvindelige Jurister næppe givet. De vigtige nye Love, hvorved Kvindernes Stilling i Samfundet er blevet forbedret paa gennemgribende Maade — Love, der har givet Kvinden Valgret og Valgbarhed til Stat og Kommune paa lige Fod med Mænd, fuld Lige ret med Manden i Familjen, Ligeret til Embeder m. m. — har kvindelige Jurister ingen direkte Andel i; Æren for, hvad der er opnaaet her, som paa saa mange andre Omraader, maa tilskrives den store Kreds af Mænd og Kvinder — Politikere, Læger, Jurister og ikke mindst Lægfolk — der i mere end 50 Aar sammen har arbejdet for Gennemførelsen af Principet om Ligestilling mellem de to Køn. Men der er ingen Grund til at tvivle om, at naar de kvindelige Jurister bliver flere i Tal og ældre af Aar og af Erfaring, vil de yde deres Bidrag til Løsning af de Samfundsopgaver, som da ligger for, og ved hvilke kvindelig Indsats vil være naturlig, ikke blot paa Grund af Kvindens Ligestilling med Manden, men ogsaa paa Grund af Kvindens forskellige Stilling fra Manden, fordi Opgaver skal løses, der kalder paa Kvindens særlige Evner og Viden.

Men naar Kvinder nu — i 50-Aaret for deres Adgang til Universitetet — som den naturligste Sag af Verden kan tage den akademiske Examen, de vil, og kan beklæde de Embeder og opnaa de Stillinger, som deres Evner og Uddannelse giver dem Ret til, uden at møde andre Vanskeligheder end dem, der altid vil være forbundet med et ansvarsfuldt Arbejde, saa skylder de Tak til den nylig omtalte

Skare af Mænd og Kvinder, der gennem Kvindesagens Bærere i Danmark »Dansk Kvindesamfund« har banet Vejen for dem, og til de Personer, der har haft Mod til at udføre det Pionerarbejde, uden hvilket mange af os, der er kommet efter, ikke vilde have haft Mod til at betræde Vejen.

Ingeborg Hansen.

Fhv. Arbejdsløshedsinspektør, Kontorchef Frk. *Clara Black* meddeler et Par karakteristiske Smaatræk fra sin første Kandidattid og skildrer den akademiske Uddannelses Betydning.

Jeg kom sent til mit Studium, fordi der var Brug for mig hjemme, og jeg selv var ganske enig i under de Omstændigheder at finde det i sin Orden, at min videre Uddannelse maatte vente. Da jeg begyndte, var jeg derved bleven adskilligt ældre end mine mandlige Kammerater, og det var sandsynligvis en af Grundene til, at de oprigtig talt ikke interesserede mig. Den væsentlige Grund til min Mangel paa Interesse for Samværet med Kammeraterne var dog, at mit Studium ganske opslugte og overvældede mig.

Jeg valgte at studere Nationaløkonomi ud fra en Fornemmelse af, at her var et Felt, der berørte levende og store Interesser for alle Mennesker. Og det var et Omraade, hvor jeg var netop saa totalt uvidende, som man maatte være efter at have gennemgaaet en Datidens Skoleundervisning for Piger. Jeg var derfor, da jeg kom til mit Universitetsarbejde, som en Svamp, der blot optog, og optog alt i kaotisk Forvirring. Hele det udskillende Arbejde fik min Hjerne først gjort efter Examen. Men en værdifuld Haandsrækning hertil havde jeg dog allerede i min Studietid faaet af daværende Professor *Falbe-Hansen*, hvis klare Forelæsninger med deres Optrækken af de lange Linjer var af stor Værdi for mig.

Resultatet af min kaotiske Aandstilstand har utvivlsomt været, at jeg ikke var nogen lovende Student. Men jeg tror dog ikke, det alene er heri, Forklaringen ligger paa følgende Oplevelse: da jeg var færdig med min Examen, søgte jeg en af mine Professorer for hos ham at faa Raad om mit fremtidige Arbejde. Og Professoren sagde da til mig, der stod med en nylig opnaaet god første Karakter til Embeds-

Clara Black med Repræsentanter f. Arbejdsløshedskasserne.

examen: »Jeg synes, at De skulde lære at stenografere«!! — Det var sikkert slet ikke Udtryk for Modvilje mod den kvindelige Kandidat, endsige da personlig Uvenlighed; det var, tror jeg, en ubevidst Mistillid til Kvinden som Aandsarbejder. Det er vist utænkeligt, at en saadan Bemærkning kunde være fremsat til en mandlig Kandidat med tilsvarende Kundskaber.

Udtalelsen var overordentlig gavnlig for mig: jeg svor ved mig selv, at det skulde blive forkert set. Og ikke blot da, men mange Gange senere i mit Liv har den virket stimulerende paa mig.

Min Følelse for Universitetet er en meget stor Taknemmelighed for den Mulighed for rent menneskelig personlig Udvikling, som det har givet mig.

Min Beundring for Universitetets usvigelige Loyalitet overfor os Kvinder fra det Øjeblik, da det gik ind paa at modtage os, er saa meget større, som jeg ikke er i Tvivl om, at vor alma mater foretrækker sine Sønner for Døtre-

7*

ne. Jeg har autoritativ Bekræftelse paa denne Opfattelse, idet jeg fra Universitetets daværende Rektor Professor *Biilmann* fik uforbeholden og højlydt Tilslutning til en Udtalelse i den Retning, som jeg fremsatte i en Tale holdt ved en Fest i Nationaløkonomisk Forening i 1922.

Men har vor »milde Moder« Ret, hvis hun virkelig gør den Forskel? Nu da Kvinderne i 50 Aar har haft Adgang til den akademiske Uddannelse, er det rimeligt at gøre Regnskabet op over, hvad de fik og hvad de gav.

Hvad de fik. Har den akademiske Uddannelse gjort de Kvinder, der har faaet Del i den, rigere og mere tilfredse, har den gjort dem til blot lidt større Mennesker? Jeg mener: ja.

Universitetsstudiet gør Basis bredere; det aabner Øjet for de mange Problemer, Tilværelsen rummer. Det paatvinger enhver Erkendelsen af alle Tings Sammenhæng, af at intet og ingen staar isoleret, men at der bag alt og foran alt ligger en Udvikling. Det lægger derved Grundlaget for en rigere og rigtigere Forstaaelse. Det lærer som den første og ufravigelige Pligt: Samvittighedsfuldhed og Redelighed i Arbejdet. For den, der har gennemført et Studium ved Universitetet, kan derfor, forekommer det mig, Livet aldrig blive helt fattigt, levet alene i snæver Interesse for én selv og éns nærmeste paarørende. Akademikeren kan ikke, uden at komme i Konflikt med sig selv, blive en uforstaaende og ligegyldig Tilskuer overfor Tilværelsen.

Hvad de gav. Indtil nu ingen Stordaad, ingen betydningsfuld Forøgelse af Glorien om vort gamle Universitets Pande, blot en Række Enkelttilfælde af godt og redeligt Arbejde. Glorien, Stordaaen, er naturligvis for Videnskaben Maalet; men er den det eneste værdifulde? Er ikke ogsaa det af Vægt, at en ny Gruppe af Mennesker har vundet frem i Kultur, en Gruppe af Mennesker, af hvilke i ethvert Fald en Del vil have haft Kvindens særlige Mulighed for at gøre det de vandt frugtbringende for den næste Generation. Og vil man ikke, hvis man vil veje Mænds og Kvinders Indsats, og naar man er en ikke blot mild, men ogsaa viis Moder, tænke paa Vejen til Maalet, paa de Vanskeligheder, der skal overvindes, og som er større for Kvinden end for Manden. Vi kommer aldrig udenom, at medens den unge Mand

tidligt kan lægge Planen for sit Arbejdsliv, saa kan den unge Kvinde kun gøre det med Forbehold, fordi hun maa, og vil, regne med, at en stor Del af hendes bedste Arbejdsaar kan gaa til at sætte Børn i Verden og tage sig af dem.

Derfor: naar alma mater faar tænkt sig om, tror jeg, at hun vil vide at værdsætte ogsaa sine kvindelige Børn, selv om de endnu ikke har baaret de store Sejre hjem, men hun, og alle vi andre Kvinder, vil jo nok nære et lønligt Haab om, at der en Dag vil komme en Kvinde, der vil gøre hende stor Ære.

Clara Black.

Universitetets Rektor, Professor *F. Torm*, fremhæver Værdien af det teologiske Studium for unge Kvinder, og de Samfundsopgaver, der venter de kvindelige Teologer.

Da Kvinderne i 1875 fik Adgang til at tage Eksaminer ved Københavns Universitet, mente det teologiske Fakultet at maatte tage det Forbehold, at kvindelige Studerende ikke skulde tage den samme Eksamen som de mandlige, fordi denne Eksamen gav Adgang til Præsteembedet, og man foreslog derfor Oprettelsen af en særlig Religionsprøve for kvindelige Studerende. Til denne Prøve indstillede der sig imidlertid aldrig nogen Kvinde. Det varede overhovedet længe, inden nogen kvindelig Student søgte Undervisning under det teologiske Fakultet. Men i Aaret 1904 indgav en kvindelig Student en Ansøgning til Fakultetet om Tilladelse til at indstille sig til teologisk Embedseksamen. Fakultetets Flertal anbefalede denne Ansøgning i sin Erklæring af 15. Okt. 1904, og Ministeriet satte derfor efter Fakultetets Forslag den gamle Bestemmelse om en særlig Religionsprøve for Kvinder ud af Kraft.

Nu var Vejen aabnet for Kvinder til den teologiske Embedseksamen, idet det Syn var trængt igennem, at denne Eksamen slet og ret er en Kundskabsprøve. Der gik dog endnu en Del Aar, inden nogen gik ind ad den aabne Dør. Det var i Juni 1916, at den første Kvinde tog teologisk Embedseksamen. Siden den Tid er ialt syv kvindelige Studerende blevet teologiske Kandidater, og i Øjeblikket studerer tolv Kvinder under Fakultetet.

Det er let forstaaeligt, at de kvindelige Studerende længe holdt sig borte fra det teologiske Fakultet. Der synes jo ingen Muligheder at være for at benytte deres teologiske Uddannelse i Livet. Fra Præstestillingen var Kvinderne udelukkede, og hvad Skolen angaar, var det kun de faa Pladser

som Lærerinder i Religion ved de højere Pigeskoler, hvortil en saadan Uddannelse som den teologiske kunde være en Forberedelse. Antagelig var det Oprettelsen af en Eksamen i Kristendomskundskab under det filosofiske Fakultet (i Aaret 1912), der først lokkede nogle unge Kvinder ind paa teologiske Studier; ikke sjældent saa man nu saadanne, der begyndte paa Studiet af Kristendomskundskab, senere vendte sig til Studiet af Teologien.

Der er ingen Tvivl om, at de unge Kvinder, som har valgt det teologiske Studium, har været dreven af en virkelig Interesse for Studiet. Thi Fremtidsudsigterne er jo alt andet end lokkende. Dog skulde man tro, at der nu, da Drengene og Piger i mange Gymnasier undervises sammen, efterhaanden maa blive større Mulighed for, at kvindelige teologiske Kandidater kan opnaa Ansættelse som Religionslærere ved Gymnasier. Ligeledes vil en teologisk Embedseksamen være overordentlig værdifuld for unge Kvinder, hvis de tænker enten paa at tage Del i et Menighedsarbejde herhjemme eller paa at gaa ud som Missionærer paa Missionsmarken. Til begge disse Livsgjerninger stilles der nemlig efterhaanden større Krav til Uddannelsen. Jo mere de nationale Kirkesamfund, især i Lande som Indien, Kina og Japan, naar frem til et større Maal af Kultur og Selvstændighed, og navnlig jo mere det efterhaanden lykkes hos de nævnte Folkeslag at vække Forstaaelse for, at Piger bør gennemgaa en lignende Skoleuddannelse som Drengene, desto mere nødvendigt bliver det, at kvindelige Missionærer har den bedst mulige Uddannelse, særlig med Henblik paa Virksomhed i Skolen. — Ogsaa i det hjemlige Menighedsarbejde paaskønner man nu i højere Grad end før en god Uddannelse. Det vil, for at nævne et enkelt Eksempel, være meget ønskeligt, om flere kvindelige teologiske Kandidater vilde melde sig som Sekretærer i K. F. U. K.

Der findes vel ikke mere nogen, som vil betvivle, at Kvindene med Dygtighed og godt Udbytte kan drive teologiske Studier og tage en teologisk Embedseksamen, ikke heller at de vil kunne udnytte denne Uddannelse paa den ovenfor antydede Maade. Dette er da ogsaa altsammen kun i Traad med det Syn paa Kvinden, som den kristne Kirke har haft lige fra den første Begyndelse. Allerede i de apostoliske

Menigheder ser vi jo Kvindens Arbejdskraft taget i Brug i Menighedsarbejdet som Diakonisser eller som »Enker«.

Derimod deler Meningerne sig, naar der bliver Spørgsmaal om at give Kvinderne Adgang til endnu flere Hverv indenfor Kirken, og ganske særlig naar der bliver Tale om at lade dem blive Præster. Det teologiske Fakultet har senere (den 13. Februar 1919) om dette Spørgsmaal udtalt, at der efter dets Skøn ikke findes noget i det ny Testamente, ikke heller i vor Kirkes Bekendelsesskrifter, som kan være til Hinder for Ansættelse af kvindelige Præster. Det skulde jo da ogsaa synes indlysende, at Kirken allerede længe faktisk har betragtet Paulus' Forbud mod, at Kvinder taler i Menigheden, som ikke bindende til alle Tider og paa alle Steder, idet de mange fremragende Kvinder, som har øvet et Arbejde indenfor den danske Kirke, mange Gange har ført Ordet baade i Forsamlingsale og i Kirker. Kirken har gjort dette ud fra den Overbevisning, at dette Forbud lige saa lidt har vedvarende bindende Kraft som Paulus' Paabud om, at Kvinderne skal være tilslørede i de gudstjenstlige Forsamlinger. — Men ikke desto mindre maatte man være forblindet, hvis man ikke kunde se, at der er mange praktiske Vanskeligheder forbundet med Kvinders Ansættelse som Præster. Ogsaa denne Side af Sagen fremhæves i ovennævnte Erklæring fra det teologiske Fakultet.

Jeg skal her ikke gaa i Enkeltheder, men kun særlig gøre opmærksom paa den Vanskelighed, at den Kvinde, som har Mand og Børn, ikke til ethvert Tidspunkt kan være rede, som en Præst bør være det, til at komme øjeblikkeligt, naar der kaldes, — og at den ugifte Kvinde, i hvert Fald den unge ugifte Kvinde, af let gennemsigtige Grunde ikke kan være Sjælesørger for Mænd. En helt anden Sag er det, om ikke Udviklingen, især i de store Byer, kan siges at have medført saadanne Tilstande, hvor det heller ikke er muligt for Mænd at gøre Fyldest som Sjælesørger for Kvinder, og hvor der derfor kunde være en virkelig Trang forhaanden til kvindelige Hjælpere i Præstegerningen. Det vil maaske være noget, inden Befolkningen paa Landet helt forstaar denne Situation. Men mange af dem, som véd lidt Besked om Forholdene i Kvindefængsler, paa Kvindeafdelinger paa Ho-

spitaller og i det hele taget blandt den kvindelige Ungdom i Storstæderne, begynder at skimte Tilstedeværelsen af en saadan Trang. Dette blev klart udtalt af tolv Medlemmer af det kirkelige Udvalg af 1921. Disse henstillede til Kirkestyrelsen at søge ansat lønnede kvindelige Medhjælpere hos Præsterne ved Fængsler og Hospitaler samt i saadanne Sogne i Byerne, hvor Menighedsraadet ønskede det, og Biskoppen skønnede, at Forholdene gjorde dette Ønske berettiget.

Det er vel ikke usandsynligt, at det her stillede Forslag før eller senere vil blive realiseret, bl. a. fordi det ser bort fra Ordinationsspørgsmaalet, som vel nok volder de største Vanskeligheder. Men dersom det skal blive virkeliggjort, maa man være klar over, at det kun kan ske derved, at Trangen til kvindelige Medhjælpere stærkere og stærkere gør sig gældende. Derimod vil Agitation fra »Dansk Kvindesamfund«, eller Indgreb paa egen Haand fra Politikeres Side kun opnaa at vanskeliggøre Forslagets Gennemførelse, fordi man her ganske mangler Forstaaelse for, at Kirken nu engang er et Samfund, som ikke kan lade sig sine Love foreskrive udefra.

Det har iøvrigt været mig en Glæde at se, at der til Trods for de ringe Fremtidsudsigter alligevel i de senere Aar har været en ikke ringe Tilgang af unge Kvinder til det teologiske Studium. Det er et Vidnesbyrd om, at de store religiøse, filosofiske og etiske Problemer, hvormed dette Studium sysler, udøver en dragende Magt ogsaa over de unge kvindelige Studenter. Og det teologiske Studiums store Alsidighed vil sikkert medføre, at hvilken Livsgerning end de kvindelige teologiske Kandidater senere kommer ind i, vil de utvivlsomt erfare, at det, som de har lært under det teologiske Studium, ogsaa i Livet vil faa megen Betydning for dem, for saa vidt som det umuligt har kunnet undgaas, at Studierne har indvirket paa det centrale i deres Personlighed.

F. Torm.

Sekretær i Danmarks kristelige Studenterforbund,
Frk. cand. teol. *Guðrun Carstens*, skriver om Kvin-
dens Forhold til det teologiske Studium og til Præste-
gerningen.

Den kvindelige Teolog og hendes Existensberettigelse i det danske Samfund, — dette til Dato uløste Problem har i de senere Aar sat mange Hjerner og Penne i Virksomhed. Adskillige Mennesker har undret sig over, at den mest interesserede Part, den kvindelige Teolog selv, gennemgaaende har holdt sig passiv under den almindelige Debat. I Virkeligheden er det ikke saa mærkeligt: Hovedparten af de, ikke synderlig mange, unge Kvinder, som har studeret Teologi her i Landet, har gjort det som Enkeltpersoner, — fordi de nærrede Interesse for Teologien som Fag, eller fordi de følte sig kaldede til en eller anden særlig Gerning, hvortil teologisk Uddannelse var ønskelig, — og ikke fordi de mente, at nu skulde Kirken have kvindelige Præster.

En anden Grund til, at den kvindelige teologiske Student i Reglen ikke betragter sig selv fra et Samfundssynspunkt, er den, at hendes Stilling i selve Studietiden ikke er væsensforskellig fra hendes Kammeraters i de andre Fakulteter. —

Det teologiske Studium interesserer i Reglen den kvindelige Student stærkt; ellers vilde hun ikke have valgt det. Dog kan det berede hende Vanskeligheder, som, hvis hun iøvrigt er vaagen, let vil kunne overstige den mandlige Teologs Anfægtelser. Teologien er nu engang udpræget maskulin; det kendes paa dens Arbejdsmaade, at den har existeret i Aartusinder, uden at nogen Kvinde har faaet Lov til at pille nævneværdigt ved den. Dette er ikke sagt som noget nedsættende i og for sig. Men det kan til

Tider være svært for den kvindelige Student at føje sin Hjerne efter Tankegange, som en Mand kalder logiske, medens hun selv synes, de er spidsfindige og uvirkelige. Det teologiske Studium er imidlertid her i Landet saa frit og mangfoldigt, at ingen behøver at lade sit Arbejde hæmme heraf: der er nok at øse af for enhver Smag.

Men der gives vist ikke mange teologiske Studenter, som ikke maa sande Prædikerens Ord: at den, der øger sin Videnskab, øger sin Smerte. Den unge Mand eller Kvinde, for hvem Gudsforholdet er Livets dybeste Indhold, kan ikke studere dette Forhold igennem paa Kryds og tværs uden at forgribe sig paa det helligste i sig selv. Og saa kan der komme Tider, hvor det hele smuldrer hen i lutter relative og tvivlsomme Enkeltheder, som intet Menneske kan leve paa. En saadan Krise er vistnok vanskeligere for en Kvinde end for en Mand, fordi Mandens Hjerne er mere indstillet paa at spille Bold med Teorierne, medens hans egentlige Jeg er i Behold et andet Sted. En Kvinde, som giver sig af med Teorier, tager dem mere alvorligt, muligvis fordi hun forstaar mindre af dem, men maaske ogsaa, fordi hun har større Trang til at lægge hele sin Sjæl i det, hun giver sig af med.

Dette Forhold giver et Fingerpeg til Besvarelsen af det Spørgsmaal, som saa mange stiller i disse Aar: Hvilken Betydning vil Kvinderne faa i den teologiske Verden? Kan de udrette noget, som Mændene ikke kan gøre lige saa godt? Det er ikke let at sige ret meget herom paa det nærværende Tidspunkt. Men en halv Snes Søndage, tilbragt under den engelske Præst, Miss *Maude Royden's* Prædikestol, har dog klaret visse Hovedlinier for en som før den Tid ikke troede meget paa kvindelige Præster.

Miss Royden er en midaldrende Dame af det bedste engelske Selskab, som, foruden at holde adskillige Møderækker i Eastend i London og rundt omkring i andre engelske Byer, har samlet en stor Frimenighed om sig i det vestlige London, vistnok uden at træde ud af Statskirken. Denne Menigheds Gudstjeneste holdes hver Søndag Eftermiddag, uden Sakramenter (fordi Menigheden forventes ogsaa at gaa i Kirke andetsteds) og med et noget forkortet Ritual. Sang og Musik spiller en stor Rolle, og Menigheden er ual-

mindelig aktiv, saavel paa dette Omraade, som naar det gælder at give Bidrag til Kirkekassen eller at deltage i den Diskussion, som efter Gudstjenesten staar aaben for alle, som har noget paa Hjerte. Miss Royden's Prædikener er ogsaa af en saadan Art, at de ægger til Modsigelse: altid er de praktiske og aktuelle; dagligdags Ting, som fylder Aviserne og bestemmer Folks Tankegang de seks Dage af Ugen, tages her op til Drøftelse i Evighedsbelysning sammen med den frimodigste Anvendelse og Bedømmelse af den mest moderne Teologis Resultater. Naturligvis er meget subjektivt farvet og til Tider ogsaa overfladisk bedømt; men denne Maade at holde Gudstjeneste paa sætter dog Deltagernes Tanker i Bevægelse og søger at hindre den i vor Tids Menighed saa udbredte Tilbøjelighed til at leve i to Verdner: en religiøs og en verdslig, som ikke kommer hinanden ved og derfor let bliver golde begge to.

Maude Royden er en rigt begavet og særpræget kristelig Personlighed, og man kan saaledes ikke regne hende som normgivende for kvindelige Præster; dertil kommer, at hendes Form næppe vil egne sig helt for danske Forhold og Temperamenter. Men her er dog et Eksempel paa, at en Kvinde har udført i Praxis noget af det, som den moderne Kirke, ogsaa vor Kirke, har Brug for. —

Iøvrigt — naar vi engang faar kvindelige Præster — vil der næppe blive lagt meget Mærke til dem, efter at den første Sensation har fortaget sig. Deres Indsats vil være af en saadan Art, at den ikke kan ses paa Afstand. De vil ikke udtænke nye teologiske Systemer, men de kan maaske faa et og andet af det, som de virkelig har forstaaet, til at blive til Kød og Blod hos deres Menighed. De vil heller næppe samle store Skarer om sig; men de vil gennem deres Instinkt maaske have Evne til at forstaa og hjælpe nogle af de Mennesker, som ikke selv kan forklare, hvad de trænger til. Derfor vil de have en betydningsfuld Opgave i Menigheden som Medarbejdere og Medhjælpere for de mandlige Præster, — hvis disse da ikke viser Hjælpen fra sig.

Gudrun Carstens.

Folketingsmand, Fru cand. mag. *Elna Munch* mindes den første kvindelige Akademiker, Læge Frk. *Nielsine Nielsen*, og fremhæver den Betydning, Adgangen til Universitetet har haft for Kvindens Udvikling.

Man har opfordret mig til at give en Skildring af saadanne Oplevelser under mit Universitetsstudium, som særlig skulde belyse Kvindernes Stilling ved Universitetet. Jeg har ikke haft saadanne Oplevelser. Jeg har aldrig mærket, at Kvinder, der vilde dyrke deres Studium med Alvor og Interesse, blev behandlet med nogen Art af Uvilje fra Universitetets Side. Men her gælder som overalt: Det er det første Skridt, det kommer an paa.

Hvis det derfor maa være mig tilladt at gaa noget udenfor det Emne, man har opgivet mig, griber jeg med Glæde Lejligheden til at mindes den Kvinde, som for et halvt Aarhundrede siden gjorde det første Skridt og derved banede Vejen for alle senere kvindelige Akademikere. Alle vi, der gennem Aarene har haft fri og uhindret Adgang til at studere ved Universitetet, bør med Taknemmelighed mindes Læge Frk. *Nielsine Nielsen*. Ikke blot fordi hun satte igennem — trods megen Modstand, Haan og Spot — at hun fik Adgang til at studere, men fordi hun med saa stor Dygtighed gennemførte sine Studier og ikke mindst fordi hun — netop hun, den første — udnyttede sine Studier i sin Gerning med en aldrig svigtende Pligt troskab og Dygtighed, som skabte Respekt om hendes Navn. Hun blev derved et lysende Exempel til Efterfølgelse. Hun viste derved, at en Kvinde ikke blot kunde tage en Embedsexamen, men at hun ogsaa kunde udnytte den i Praxis fuldt paa lige Fod med de mandlige Akademikere.

Maaske har altfor faa fulgt hendes Exempel. Det fremhæves ofte, at de kvindelige Studenter falder fra paa Halvvejen uden at fuldende deres Studier. Dette maa beklæ-

ges. Derfor vil jeg dog ingenlunde indrømme, at man kan drage den Slutning, at Kvinder ikke bør studere. Jeg tror baade, at Studenteruddannelsen er et udmærket Grundlag at bygge videre paa ogsaa udenfor Universitetet, og at selv nogle faa Aars Studium ved Universitetet skaber aandelige Værdier, som aldrig mistes, selv om Studierne ikke sluttet med en Embedsexamen.

I særlig Grad gælder dette naturligvis, hvis den paagældende Student er saa heldig under sit Studium at træffe paa »de store Aander« blandt Universitetets Lærere. Jeg kan fra min egen Studietid nævne en Lærer som Matematikeren Prof. *Julius Petersen*. Jeg tror, at alle der har haft Lejlighed til at stifte Bekendtskab med denne vidunderlig klare Tænkter og særprægede Personlighed, vil indrømme, at deres Liv havde været en Oplevelse fattigere, om de ikke havde mødt ham.

Forholdene har ført med sig, at jeg i de senere Aar har maattet opgive at beskæftige mig med de Fag, jeg havde valgt til Studiefag ved Universitetet, saa at de Kundskaber, jeg har samlet der, kun indirekte kommer mig til Gode i min Virksomhed. Alligevel vil jeg aldrig betragte mine Studieaar ved Universitetet som spildte. Det Arbejde, man som ung Akademiker har set udført af fremragende Lærere ved denne vor lærde Højskole, gør, at man aldrig senere betræder Universitetet uden en Følelse af hellig Andagt.

Og mærkværdig er den Fællesfølelse, der skabes mellem dem, der har studeret ved Universitetet, et Slags aandeligt Fostbroderskab, et Frimureri, som knytter Akademikerne sammen, ikke en hovmodig Følelse af at være »Herter i Aandernes Rige«, men en Taknemmelighedsfølelse over at have haft Lov til at arbejde med i Aandens Værksted.

Jeg vilde anse det for en stor Mangel, om Kvinderne ikke havde faaet Del i disse Goder.

Derfor bør alle kvindelige Akademikere et Øjeblik vende sig fra Døgnets Larm og travle Færden og samles i en fælles dyb Taknemmelighedsfølelse overfor den Kvinde, som gjorde det første Skridt.

Elna Munch.

Fru *Agnete Bertram*, der jo har gjort et banebrydende Arbejde for Kvindens harmoniske Legemsopdragelse, et Arbejde, der som hun selv siger er Frugten af, at hun »er Kvinde og er Akademiker«, skildrer den akademiske Uddannelses Betydning for Kvinden.

I 1912 blev jeg Student, og siden da har jeg levet mellem kvindelige Studenter først i min Studietid og derefter som Gymnastiklærer for de kvindelige Studenter ved Universitetet. I den Periode synes jeg ikke, at der er foregaaet store Forandringer indenfor Begrebet kvindelig Student.

Jeg tror heller ikke, at der er fremkommet en ny Type Student, derved at det kvindelige Element er kommet til paa Universitetet. Typerne: den videnskabelige, den pædagogiske og den brødstuderende findes fordelt paa samme Maade blandt Kvinderne som blandt Mændene. Det, at Mændene synes at have mere videnskabelig Interesse, kan skyldes, at de har Overtaget numerisk. Bymenneskeprocenten er størst blandt Kvinderne, hvilket betyder en hel Del for den kvindelige Akademikers Stilling blandt Kammeraterne og for hendes Udvikling, sammenlignet med de mandlige Kammeraters.

Naar den kvindelige Rus ankommer til Universitetet er hun allerede mere udviklet end sine mandlige Kammerater. Det er jo en kendt Sag, at en 17aarig Kvinde er mere voksen end en 17aarig Mand. Og bliver hun Student fra en Pigeskole, er hun ovenikøbet et Aar ældre end den mandlige Rus. Særlig iøjnefaldende i Rusaaret bliver derfor Forskellen paa den kvindelige Hovedstadsstudent og den mandlige Landbostudent. Lad os se lidt paa disse Grænsetyper.

For den første bliver Rusaaret ofte den store intellektuelle Oplevelse, en hæsblæsende Svælgen i de forskellige Discipliner, Verden bliver større og mangfoldigere, men ogsaa mere familiær og solidarisk. Tænk, der er andre, der

har grundet over de samme Ting som en selv, ja, for Aarhundreder siden.

For den anden bliver Rusaaret altfor ofte et degenereende Ferieliv, hvor den akademiske Frihed kun virker som Mangel paa Tyng, hvor Videnskabens Mangfoldighed bliver et overvældende Kaos, der slapper det endnu ikke udviklede Initiativ.

Da jeg selv var midt i mit Studium, skete det, at en ung, meget ung mandlig Student søgte min Assistance, da han kom fra sin Hjemstavn. Jeg gik med ham hen til Universitetet, satte ham ind i Livet der og Detaillerne, gav ham gode Raad osv. Paa Hjemturen, efter at vi havde studeret Opslag og fundet ud af, at der for hans Vedkommende vilde være tre Forelæsninger om Ugen at passe, foruden Filosofikum, kom han med den Bemærkning: »Ja, men hvad i al Verden skal jeg bruge alle de andre Timer til?« Livet var stadig for ham »Timer«. Senere, da Friheden rigtig var gaaet op for ham, kneb det endda svært med at overkomme de tre Timer. Den 17aarige Landbo-Rus har endnu ikke Personlighed nok til at sende maalbevidste Fangearme ud blandt Disciplinernes Virvar. Det Studium, der vælges, bliver i et saadant Tilfælde tidt kun taget paa Grund af en fiks Idé, behøver ikke engang at ske ved et ubevidst Interesesevalg, men er altfor ofte kun en inertisk Vedhængen ved et Skoleyndlingsfag, hvorfra saa i Studiets ellefte Time det akademiske Lys, det videnskabelige Livs Betydning, »Kulturen« begynder at gaa op for Studenten. Det er jo en Trøst, at dette Lys kan straaale, i hvilken Lejr man saa slaar sig ned, men jeg tror, at det samme Lys faar det til at gro i det kvindelige Sind paa et tidligere Stadium.

Bondestudenten lever sig langsomt til Forstaaelse af de Resultater, som Videnskaben har kæmpet sig til gennem Tiderne, fordi han maa følge Udviklingen Led for Led, gennelleve den — hvis han er grundig — historisk.

Den kvindelige Hovedstadsstudent kan allerede i sin tidligt modne Ungdom springe Genveje og benytte andres Resultater som Arbejdsmetode, fordi hun intuitivt forstaaer den systematiske Sammenhæng.

Hvorledes dette Forspring viser sig positivt, er maaske ikke saa meget ved videnskabelig Nyvinding, snarere vir-

Unge kvindelige Akademikere under *Agnete Bertram's* Ledelse.

ker det i det skjulte, ligegyldig hvad hun beskæftiger sig med, maaske kun som en Livsorientering for hende selv. Det er nok typisk kvindeligt snarere at slaa Kreds om sit Bevidsthedsliv end at bygge til paa det, men hertil hjælper ogsaa den videnskabelige Uddannelse. Den gør Kredsen større, de vundne Resultater bliver organisk Baggrund. Det er denne Frugt af Studietiden, jeg finder er det betydningsfuldeste for Kvinden, og det er en rent menneskelig Landvinding, selv om denne organiske Baggrund »kun« betyder en aandelig Start for hendes Børn.

Da jeg har faaet den Lykke at være skabende i et Arbejde, hvis Opstaaen netop er Frugten bl. a. af de to Fak-

8

torer: at jeg er Kvinde, og at jeg er Akademiker, maa jeg antage, at Kvindens Adgang til Universitetet, ogsaa paa andre Omraader, ikke blot vil resultere i Kvindens mere omfattende Opdragelse, men ogsaa maa kunne bidrage til at faa Problemerne set i ny Belysning.

Kvindens Adgang til Universitetet er jo i min Generation et naturligt Faktum. Over det Emne kunde der maaske skrives en psykologisk Redegørelse om Kønnenes Betydning for og i Videnskaben. Men det rummer ikke mere noget Sprængstof af moralsk og juridisk Art.

Agnete Bertram.

DEN KVINDelige AKADEMIKERS
HISTORIE GENNEM 50 AAR

Nielsine Nielsen
den første kvindelige Akademiker

HVORLEDES RETTEN VANDTES

I

ANSØGNINGEN

Den, der gav Stødet til, at Kvinder fik Adgang til at studere ved Københavns Universitet, var ikke en af Frihedsbevægelsens Førere, ikke en af Kvindesagens Forkæmpere, men en ung Pige, en Skipperdatter fra Svendborg, der følte Kaldet i sig til at blive Læge, og som fulgte denne Kaldelse — modig og støt, til Maalet var naaet.

Nielsine Nielsen er født 1850¹⁾. Hun havde allerede som Barn en udpræget Læse- og Lærelyst, men fandt ikke i den lille Provinsby nogen Forstaaelse af endsige Vejledning for sin Kundskabstrang. Hun fik dog Lov af sine Forældre til at blive Lærerinde — den eneste Form for aandeligt Arbejde man dengang kunde tænke sig for en ung Pige — og underviste fra hun var 18 til hun var 23 Aar først i et Pige-pensionat i København, derefter som Privatlærerinde paa Landet. Men Lærer-Hvervet formaaede ikke at tilfredsstille hendes higende Sind, der stadig aabent og modtageligt ventede sin Besøgelses Stund. Denne kom en Dag i 1873 — kom som en lille dagligdags Begivenhed og dog som en Aabenbaring fra de skæbnebestemmende Magter. I sine Erindringer skildrer *Nielsine Nielsen* Oplevelsen, der blev af banebrydende Betydning ikke blot for hende selv, men i det hele for danske Kvinder, saaledes:

»Situationen og Øjeblikket er dybt indprentet i min Hu-

¹⁾ Den følgende Skildring af *Nielsine Nielsen* bygger paa Uddrag af hendes Erindringer ved Dr. *Henrik Bertelsen* »Tilskueren« 1923, II, 4 ff., 97 ff. og paa en Artikel af hende i »Studenterbladet« 1894, 418 ff.

kommelse: Inde i mine Forældres Dagligstue var man ved at sætte sig til Whistbordet, og man var saa optaget af Spillet, at man ikke ænsede Posten, der bragte Kjøbenhavnsbladene ... Jeg greb med Begærlighed Avisen ... Jeg ser endnu for mit Øje den lille Notiits, skrevet med allermindste petit. Dens Indhold var, at nu var Damerne i Amerika begyndt at studere Medicin, og i en af Staterne var man endog naaet saa vidt, at en Dame havde nedsat sig som Læge. Aldrig har jeg før eller senere i mit Liv oplevet en saadan Bevægelse i mit Indre. Det var, som om jeg pludselig fra at være blind var bleven seende. Jeg tog mig selv højtidelig i Ed paa, at jeg vilde være Læge. Gaa som det kunde, vare saa længe det skulde, men Læge vilde jeg være.«

For at blive Læge maatte Frk. Nielsen først være Student, og da hun var den første danske Kvinde, der vilde være Akademiker, maatte hun forespørge Autoriteterne om deres Stilling.

»I Januar 1874« — fortæller hun — »indgav jeg min Ansøgning til Kultusministeriet, en Ansøgning, der i Følge Sagens Natur nærmere var en Forespørgsel, idet den gik ud paa hos Ministeriet at indhente Oplysninger om, hvorvidt det var mig tilladt at naa mit Maal: at underkaste mig examen artium samt som Student at arbejde videre ved Københavns Universitet. Hall var dengang Kultusminister, og Borgmester Fenger, tidligere Overlæge ved Frederiks Hospital, ledsagede min Ansøgning med en Anbefaling, hvori han betoner det ønskelige i, at der uddannes kvindelige Læger, særlig med Hensyn til den Udvikling, som Behandlingen af de for Kvindekønnet særegne Sygdomme har faaet i de senere Aar, ligesom det ogsaa for Fødselshjælpen vilde være til stor Nytte, om der fandtes kvindelige Læger.«

Ansøgningen, der blev Aarsag til, at Københavns Universitet blev aabnet for Kvinder, lyder i sin Helhed:

Til Kirke- og Undervisningsministeriet.

Undertegnede Nielsine Mathilde Nielsen andrager herved underdanigst om at meddeles Tilladelse til at underkaste mig Examen artium ved Kjøbenhavns Universitet. Jeg er

en Datter af Skibskaptejn Lars Nielsen i Svendborg og er født i Svendborg den 10de Juni 1850.

Efterat jeg i min Fødeby havde nydt den Undervisning, som i Almindelighed meddeles i en privat Pigeskole, fik jeg i en Alder af 18 Aar Lyst til at uddanne mig videre og paa- tog mig derfor, da min Faders Formueomstændigheder ikke tillod ham at bekoste mit Underhold her i Kjøbenhavn, en Plads i Frøknerne Villemoes-Qvistgaards Institut her i Byen, hvor jeg i to Aar nød den Undervisning, som der med- deles de ældre Elever mod at jeg samtidig selv underviste i de lavere Klasser.

Efter de omtalte to Aars Forløb modtog jeg en Lærer- indeplads hos Proprietair Vedel til Aldumgaard, hvor jeg forblev et Aar og derefter hos Grosserer Weber i Svend- borg, hvor jeg ligeledes forblev 2 Aar til 1ste Maj 1873 — Fra disse forskjellige Ansættelser har jeg erhvervet mig Anbefalinger, som jeg tillader mig at lade følge hermed i Afskrift.

Imidlertid havde jeg modtaget et Tilbud fra Frøknerne Villemoes-Qvistgaard om at vende tilbage hertil og over- tage en Plads som Lærerinde i Institutet.

Jeg modtog dette Tilbud med stor Glæde, fordi jeg ved at vende tilbage til Kjøbenhavn indsaa Muligheden af at komme mit egentlige Livsmaal nærmere; thi om jeg end i flere Aar havde beskæftiget mig med at undervise, var det dog tidlig gaaet op for mig, at det var i Udøvelsen af en Læges Pligter, at jeg opnaaede den mest tilfredsstillende Virksomhed.

Jeg prøvede nøje selv, om denne Beslutning var alvorlig og fast; dernæst raadspurgte jeg forstandige og begavede Mænd, som baade advarede og raadede mig, men alligevel folte jeg, at jeg maatte gaa denne Vej, at Lægens Virksom- hed var mit rette Kald, og at det ikke var som en Erhvervs- kilde, men fordi denne Bane syntes mig den højeste og bed- ste, man kunde efterstræbe, at jeg for Alvor havde beslut- tet at ofre min Tid og mine Kræfter i den Lidendes Tje- neste.

Da endnu ingen Kvinde her i Landet er gaaet denne Vej, vilde jeg hos det høje Ministerium indhente Oplysninger om jeg har Tilladelse til ad den lovbefalte Vej at naa

mit Maal, i Forbindelse med hvilket jeg ligeledes anmoder om en Udtalelse, om det efter Tilendebrielsen af Examen artium kan tillades mig som Student at forberede mig videre ved Kjøbenhavns Universitet. —

Ærbødigst

Nielsine Nielsen

boende hos Frøknerne V. Qvistgaard
Nørregade 6. 3. Sal

Her til føjer Faderen følgende næppe helt frivillig afgivne Erklæring:

At det er med mit Vidende og med mit fulde Samtykke, at min Datter Nielsine Mathilde Nielsen læser til Examen artium bevidnes paa forlangende.

Svendborg den 12. Januar 1874.

L. Nielsen.

Endelig vedføjedes en Erklæring fra den Præst, hvor hun var blevet konfirmeret. Han synes at have frygtet, at man — paa Grund af Beslutningens Vovethed — skulde faa Indtryk af en noget excentrisk ung Dame, i hvert Fald fandt han det hensigtsmæssigt at give hende Attest for ikke at være overspændt, men en fuldt tilregnelig Kvinde:

»Froken Nielsine Nielsen, som jeg har konfirmeret, og hvis Familieforhold jeg kjender, er en sædelig ren, i enhver Henseende hæderlig Kvinde. Dette kan jeg med fuld Sikkerhed erklære. Uden Understøttelse fra Hjemmet — ogsaa i den Betydning, at der ikke kunde bringes hende Strømme af en højere Dannelse — har hun arbejdet sig frem til, hvad hun allerede har naaet. Jeg har aldrig mærket Spor hos hende til Overspændthed, og er vis paa, at den Beslutning, hun har taget nu, er født under alvorlig Overvejelse og modnet indenfra, og dette turde være saa meget sikrere, som det er den Første, der her i Danmark har fattet saadan Bestemmelse. Det vil blive hende et strengt Arbejde; men dette indseer hun fuldtvel, og viger dog ikke tilbage. — Jeg tillader mig da paa det Bedste at støtte hendes Andragende. —

Svendborg St Nicolai Prestegaard 12 Januar 1874

E Varburg

Sogneprest.α

Noget direkte Svar paa denne Ansøgning modtog Nielsine Nielsen aldrig. Men en Dag i Sommeren 1875 — altsaa halvandet Aar efter at Ansøgningen var indsendt — læste hun i en Avis, at i Følge kgl. Resolution var det nu tilladt Kvinder at erhverve sig akademisk Borgerret ved Københavns Universitet.

I disse halvandet Aar havde et stort Maskineri arbejdet, — mange Forespørgsler var udsendte, mange Erklæringer afgivne, mange Møder holdte, inden Sagen var uddebatteret af de officielle Myndigheder, men da var Spørgsmaalet ogsaa undersøgt til Bunds, saa Anordningen i Enkeltheder kunde fastsætte den kvindelige akademiske Borgers Stilling ved Universitetet.

II

BEVILLINGEN

Sagens nærmere Historie er følgende.

Efter at Ministeriet i Midten af Januar 1874 havde modtaget Ansøgningen, sendte man den straks (^{22/1} 74) til Konsistorium og bad dette om at udtale sig.

Konsistorium vilde først have den rent juridiske Side undersøgt og spurgte derfor det rets- og statsvidenskabelige Fakultet, om Frk. Nielsine Nielsen efter Lovgivningen var berettiget til at underkaste sig Afgangseksamen og derefter lade sig immatrikulere ved Universitetet.

Fakultetets Erklæring, der forelaa 18. April s. A. gik ud paa, at Kvinder ikke ifølge Loven havde noget Krav paa at blive immatrikuleret ved Universitetet. Selv om Fundatsen af Maj 1788 i Indledningen om Universitetets Formaal havde Udtryk, der var vide nok til ogsaa at omfatte Kvinder, saa forudsatte den nærmere Ordning af Universitetets Institutioner, at dettes Virksomhed kun var beregnet paa Mænd, ligesom det stod i nøje Forbindelse med Tidens traditionelle Opfattelse af Kvindekønnets sociale Stilling; endelig stemte det ogsaa med Sprogbrugen, idet der overalt, hvor de studerende omtaltes, brugtes Pronominet »han«. Men da Lovgivningen paa den anden Side hverken direkte eller indirekte havde forbudt Kvinder Ad-

gang til Universitetet, maatte det ligge indenfor de højeste Universitetsmyndigheders Competence at give dem Adgang. En Bestemmelse om en saadan Adgangsret vilde være i Overensstemmelse med Universitetets Formaal: at fremme og udbrede Videnskabens Dyrkelse, saaledes som Tidsaanden maatte kræve det. Universitetsmyndighederne kunde derimod ikke tage Bestemmelse om de retlige Følger af den af en Kvinde opnaaede Embedseksamen i Forhold, der laa udenfor Universitetets Omraade, f. Eks. med Hensyn til jus practicandi.

Denne Erklæring var enstemmig. Blandt Underskriverne var *Nellemann, Goos, Matzen* og *Deuntzer*.

Konsistorium sendte Erklæringen videre til det lægevidenskabelige Fakultet for at høre dettes Mening; det var jo det eneste af Fakulteterne, for hvem Sagen var aktuel.

De fleste af de medicinske Professorer stillede sig ret villigt overfor Sagen, men hos enkelte fremkaldte den baade Vrede og dyb Indignation.

Dekanus, Professor *With*, skrev følgende: »Efter min Mening kan Fakultetet intet have imod, at hun [Frk. N.] faar Tilladelse til at tage Artium, studere ved Universitetet og senere underkaste sig lægevidenskabelig Embedsexamen. Jus practicandi maa naturligvis følge med, men derom er der for Øieblikket ikke Spørgsmaal. Kun mener jeg, at Fakultetet bør fastholde, at der ikke paalægges det nogen Forpligtelse til at holde særegne Forelæsninger og Øvelser for Kvinder, men at disse i et og alt maa være underkastede de samme Bestemmelser, Forpligtelser og Prøver, som de mandlige Studerende. Denne Retning af Kvindens Emancipation ligger i Tidsaanden. Skal den begrænses paa den rette Maade, maa man ikke lægge Vægten paa i ndskrænkende Bestemmelser for hendes Virksomhed og Rettigheder, der snarere vilde virke i modsat Retning, men paa de dermed forbundne Forpligtelser.«

Denne liberale Udtalelse blev kraftigt imødegaaet af Prof. *Matthias Saxtorph*. Hans Skrivelse taler for sig selv. Den lyder:

»M. H. t. en Ansøgning fra en Frk. Nielsen, hvorom Consistorium har udbedt sig Facultetets Yttringer, har Decanus udtalt, at man kunde anbefale den, da den hængte sammen

med »Emancipationen« der fulgte med »Tidsaanden«. Jeg vil haabe at Majoriteten i Facultetet af al Magt vil bekjæmpe dette Foster af Tidsaanden, netop fordi en ærlig Mand bør modsætte sig disse Tendentser og jeg vilde finde det usselt og uværdigt om Facultetet nedlod sig til at give efter for denne Retning af Tidsaanden, som — enten det kaldes Socialisme eller Emancipation eller Communisme — vil omstyrte den bestaaende Samfundsorden og retslige Forhold. — Det vilde være til ubodelig Skade for den danske Lægestand, om vi give vort Minde til at Fruentimmer fik Lov til at trænge sig ind imellem Studenterne og da Facultetet bør have sine Studenter Vel for Øie, bør vi ogsaa gjøre Alt for at forskaane dem for disse Personer, der med Tilsidesættelse af enhver Følelse for Qvindelighed, Sømmelighed og Velanstændighed ville søge at tilfredsstille deres Kjønndrift ved at gaae paa medicinske Forelæsninger sammen med Studenter. Et saadant Fruentimmer kan ikke være at betragte som anstændigt og endskjønt maaskee en enkelt medicinsk Student kan finde dette Samliv piquant, tør jeg dog haabe, at Flertallet vil finde et Fruentimmers Tilstedeværelse gemeent — naar dernæst Facultetet seer hen til de Conflicter, Retssager og Protester, som Fruentimmernes Indtrængen imellem de medicinske Studenter har fremkaldt ved fremmede Universiteter, bør man modsætte sig Saadant ved alle mulige Midler. Da heldigvis det juridiske Facultets Erklæring gaar ud paa at Retten ikke hjemler Fruentimmer Adgang til Universitetets Examina og Forelæsninger er det saameget lettere for os at fraraade Sagen. — Skulde først eet Fruentimmer faae sin Ansøgning bevilliget ville vi snart være oversvømmede af den Slags uanstændige Personer og det vil kun føre til at man bittert fortryder at have givet efter for »Tidsaanden« — eller ogsaa maa man, saaledes som det vel gaaer i Edinburgh, tilsidst bøie sig for de medicinske Studenter og mange Professorers forenede Protest og atter forvise Fruentimmerne fra de almindelige medicinske Lærestalter hvor man ikke bør forstyrre Frenden for de mandlige Studenter.

Saxtorph.«

Flertallet af de øvrige Fakultetsmedlemmer sluttede sig til Dekanus, nogle dog ikke uden Forbehold. Professor F.

Schmidt vilde saaledes ikke nægte Kvinder Adgang, selv om Sagen maatte »vække alvorlig Betænkelighed, først og fremmest for de paagjældende Kvinders egen Skyld«. Han mente ogsaa, at Fakultetet ikke burde sky at udtale dette, »men hvis de stadig ønskede det — efter en alvorlig og moden Overvejelse og efter at de ere advarede paa tilbørlig Maade — vilde jeg finde det Uret at nægte dem Adgangen.«

Professor *C. Reisz* fandt ikke, at der i Princippet var nogen Hindring for Medicinstudiet, dog var han bange for, at Kvinderne vilde udsætte »de mandlige Studenters Dyd for Fare«. Men da der foreløbig kun vilde blive Tale om et mindre Antal Kvinder, »tror jeg, at man med Decanus klogelig bør fire for Tidsaanden.«

Professor *Stadfeldt* skrev: »Stemmer med Dekanus. Det drejer sig efter min Mening blot og bart om et Tidsspørgsmaal. Sagen vil gaa igjennem og jeg seer ingen Anledning til at paatage mig det Arbejde at standse Stenen for en kort Tid. Heldigt er det, at Sagen er stillet saaledes hos os, at Kvinden ikke søges favoriseret men blot stillet ligeberettiget med Manden, thi derved vil Faren for et større Tilløb og Rekrutering af Demi-mondens Damer falde bort. En Examen artium vil nok tage det Behagelystne og Stimulerende ved Kvinden bort og stille de mandlige Studerendes Sindsro udenfor Fare. — Spørgsmaalet om Kvinderne kunne vente Udbytte af deres Arbejde, om de kunne reusere med Tiden som Læger, er af underordnet Betydning, kan i hvert Fald ej afgøres nu.«

Professor *Panum* skrev kun »Enig med Decanus«.

Foruden Professor *Saxtorph* var to andre af Fakultetets Medlemmer afgjort imod Kvinders Studium; Prof. *Holmer*, der skrev: »Mig forekommer omhandlende Retning af Tidsaanden forkastelig«, og Professor *S. Engelsted*, som tilføjede nedenunder: »Mig ligesaa, men jeg troer, man vil befordre dens Udvikling ved at forsøge paa at stoppe den ved Forbud«. (I en Artikel i »Fædrelandet« i Oktober fik Prof. *Engelsted* Lejlighed til nærmere at begrunde sin Stilling til Spørgsmaalet, se ndf.).

Fakultetets Møde om Sagen resulterede i en Flertalserklæring og en Mindretalserklæring, begge dateret 1. Juni 1874.

Flertallets Udtalelse var som Helhed taget præget af samme velvillige Tone som i Dekanus' Skrivelse.

Man imødegik dog den almindelige Opfattelse, at det lægevidenskabelige Studium og Lægevirksomhed i særlig Grad egnede sig for Kvinder og erklærede, at det beroede paa en Misforstaaelse, idet Lægegerning her urigtigt sammenbandedes med Sygeplejegering. Ansøgerindens Følelse af et særligt Kald til Lægegerningen kunde man heller ikke lægge Vægt paa, da denne Følelse ikke kunde støtte sig paa en klar Forestilling om Virksomheden. Da det imidlertid maatte indrømmes, at enkelte Kvinder i andre Lande havde naaet at indtage en hæderlig Stilling saavel i Lægevidenskab, som i dens praktiske Udøvelse, maatte man finde det ubilligt at nægte Kvinder Adgang til det medicinske Studium, hvorfor man foreslog, at denne skulde gives hende, og gives i samme Udstrækning og paa samme Betingelser som til Mændene. Hvad Fællesstudiet med de mandlige Studenter angik, havde man store Betænkeligheder, men indrømmede, at Vanen gjorde det vanskeligt at dømme fordomsfrit, og da desuden flere ansete Kvinder var optraadt som varme Forkæmpere for Fællesstudiet, syntes man ikke, at dette burde opgives, før Erfaringen havde godtgjort, at det var nødvendigt. Erklæringen sluttede med følgende Udtalelse: »Vi mene altså ikke at burde fraråde, at den af N. M. Nielsen indgivne Ansøgning bevilges, men vi tillade os at udtale det Ønske, at Ansøgerinden gjøres bekendt med de af os fremsatte Bemærkninger.«

I Mindretalerklæringen fraraadede Professor *Matthias Saxtorph* med stor Skarphed, ligesom i sin Skrivelse til Dekanus, at give Kvinder Adgang til Universitetet og især til det medicinske Studium. Han siger herom: »hvad der navnlig maa opfordre mig til af al Magt at modarbejde Kvinders Indtrængen imellem de medicinske Studerende, er Hensynet til disse og den almindelige Sømmelighedsfølelse. En Kvinde, der i den Grad kan tilsidesætte enhver Følelse af Anstændighed og Blufærdighed, at hun kan ønske sammen med de studerende at overvære Forelæsninger over det mandlige Legemes Anatomi og Sygdomme og at hun kan have Lyst til at undersøge og behandle Mandens kirurgiske og syfilitiske Sygdomme paa de respektive Ho-

spitalsafdelinger, kan af de studerende kun betragtes med Modbydelighed og Væmmelse. At de studerende derfor ville betragte det som en Fornærmelse, hvis de skulle taale, at saadanne Personer trænge sig ind imellem dem, er forklarligt nok ... Vistnok kan man indvende imod mig, at Staten paa en Maade kan siges at tage Uanstændigheden under sin Beskyttelse, naar den tillader og ordner Prostitutionsvæsenet, men dette betragtes vel nutildags som et nødvendigt Onde, medens kvindelige Læger kunne kaldes et aldeles unødvendigt Onde, hvilket enhver dansk Mand vistnok maa ønske sit Land forskaanet for.«

Den 1. Juli blev Sagen behandlet i Konsistorium, og ved en Skrivelse af 9. Juli fik Ministeriet Indberetning om Forhandlingerne. Konsistorium sluttede sig enstemmigt til det juridiske Fakultets Udtalelse om, at Kvinden ikke havde nogen lovhjemlet Adgang til Universitetet, derimod var kun et Mindretal paa 3 Medlemmer enig med Fakultetet i, at den højeste Universitetsmyndighed var kompetent til at give Kvinderne Adgang. Flertallet (10 Medlemmer, deriblandt Professor Madvig) hævdede, at Forandringen i den paagældende Ret blev saa væsentlig ved, at der gaves Kvinderne Adgang, at den kun kunde foretages ved Lov. Anordning eller Dispensation var ogsaa uhensigtsmæssig, da Spørgsmaal som f. Eks. om kvindelige Studerendes Adgang til de akademiske Understøttelser ikke derved blev løst.

Hvad selve Adgangsretten angik, sluttede Konsistorium, fraregnet Professor Saxtorph og endnu et enkelt Medlem, sig til det medicinske Fakultets Flertalsindstilling, idet man hertil føjede Ønsket om, at der maatte gives den akademiske Lærerforsamling Lejlighed til at udtale sig om Spørgsmaalet.

Med Ministeriets Tilslutning forelagdes Sagen da — 5. Okt. 1874 — for Universitetets Lærere, saaledes at der blev Afstemning om, hvorvidt man skulde tiltræde det lægevidenskabelige Fakultets Flertalsudtalelse: ikke at fraraade, at Frk. Nielsine Nielsens Ansøgning bevilligedes.

Af 34 Medlemmer stemte 25 for, 8 imod og 1 stemte ikke.

De adspurgte Universitetsorganer var da i fuld Overensstemmelse med Hensyn til Sagens Realitet. Derimod var der Uenighed om den formelle Side. Konsistoriums Flertal men-

te jo, at der fordredes Lov, medens Mindretallet og det juridiske Fakultet var af den Opfattelse, at Sagen kunde ordnes administrativt.

Efter at Kultusministeriet havde faaet disse modstridende Erklæringer om det retlige Spørgsmaal, bad det Justitsministeriet om at udtale sig. Dette sluttede sig — i Skrivelse af 15. Dec. 74 — til det juridiske Fakultets Opfattelse. Man maatte hævde, at Tilladelsen kunde gives ad administrativ Vej, hvorimod man fandt det tvivlsomt, om der kunde blive Tale om Anvendelse af Dispensationsmyndighed, thi enten var det et Administrationsanliggende, saa de administrative Myndigheder kunde give Kvinder en almindelig Adgang til Universitetet, eller ogsaa var det et Lovgivningsanliggende. Paa Kultusministeriets Spørgsmaal om Justitsministeriet, hvis Frk. Nielsens Andragende blev bevilget, og hun fik Eksamen, vilde meddele hende jus practicandi, erklærede dette, at jus practicandi automatisk fulgte med bestaaet Embedseksamen.

Da nu foruden Konsistoriums Mindretal to Autoriteter enstemmigt havde udtalt, at den administrative Myndighed maatte være kompetent til at give Kvinderne Adgang til Universitetet, og da man efter Justitsministeriets Mening ikke kunde nøjes med at give Tilladelsen til den enkelte Kvinde, der havde ansøgt om Adgang til et enkelt Studium, saa tog Kultusministeriet Skridtet fuldt ud og udarbejdede et Forslag til en kgl. Anordning, der gav ikke blot Frk. Nielsen Dispensation, men enhver Kvinde lovlig Adgang til Universitetsstudium, og ikke blot til et enkelt Fakultet, men til alle Fakulteter. Endvidere ordnedes Kvindens nærmere Stilling ved Universitetet, især m. H. t. Stipendier.

Udkastet til Anordningen har flg. Ordlyd:

§ 1.

Det tillades Kvinder at erhverve akademisk Borgerret ved Københavns Universitet.

§ 2.

De Kvinder, der ønske at indskrives ved Universitetet, have, ligesom de mandlige Studerende, der ere forberedte ved Privatundervisning, i Overensstemmelse med de gjældende Forskrifter at underkaste sig Afgangsexamen for Studerende enten ved en offentlig lærd Skole eller ved en Privatskole, der har Tilladelse til at afholde Afgangsexamen.

§ 3.

De ved Universitetet indskrevne kvindelige Studerende have samme Adgang, som de øvrige Studerende, til et frit Studium af de af dem valgte Fag og til at indstille sig til de ved Universitetet anordnede almindelige Prøver og akademiske Grader, naar de herfor i enhver Henseende opfylde de samme Fordringer, som stilles til de mandlige Studerende, saavel med Hensyn til de forudgaaende Prøver og et forberedende Studium, som til selve de afsluttende Fakultetsprøver og Disputatser. Dog skal der ikke ved de afsluttende Fakultetsprøver eller akademiske Grader være erhvervet nogen bestemt Adkomst for Kvinder til privat Lærervirksomhed ved Universitetet eller til offentlig Embedsansættelse.

§ 4.

De akademiske Beneficier og Understøttelser, der nu ere tillagte de mandlige Studerende, blive fremdeles disse forbeholdte, uden Adgang til dem for de kvindelige Studerende.

Kultusministeriet meddelte 9. April 1875 Konsistorium Justitsministeriets Stilling til Sagen og udtalte, at det nu mente: »at en eventuel allerhøjeste Anordning angaaende dette Forhold rettest burde strax give Kvinderne Adgang til at benytte Universitetet i et saa vidt Omfang, som det medfølgende Udkast udsiger.« Ministeriet anmodede Konsistorium om, inden Sagen blev ført videre, at indhente Fakulteternes Erklæring og at gøre Sagen, som den nu forelaa, til Genstand for en ny Afstemning i den akademiske Lærersforsamling. I Skrivelse af 10. April 1875 bad Konsistorium da de 5 Fakulteter om at udtale sig om Ministeriets Forslag.

Det rets- og statsvidenskabelige Fakultets Dekan Professor *Deuntzer* meddelte Fakultetets øvrige Professorer Sagen. Han henviste til en Udtalelse i Fakultetets tidligere Skrivelse til Konsistorium om, at Administrationen ikke kunde tage Bestemmelse om den retlige Betydning af den af en Kvinde aflagte Embedseksamen i Forhold, der laa udenfor Universitetets Omraade. Naar Udkastet i § 3 sidste Stykke nægtede Kvinder med Embedseksamen nogen bestemt Adkomst til privat Lærervirksomhed ved Universitetet eller til offentlige Embeder, maatte Meningene være at give dem Adgang til alt andet, altsaa f. Eks. til jus practici som Læge, til Sagførerernæring m. v., og dette maatte Fakultetet anse for at ligge ganske udenfor den administrative Magt. Det var imidlertid kun af rent juridiske Grunde, at han ikke vilde give Kvinden Adgang til Statsembeder; en Lov kan, som han sagde, kun ændres ved en ny Lov. Hans

menneskelige Syn paa Sagen kommer frem i følgende Udtalelse i Slutningen af Skrivelsen. »Naar Sagen sees i sin Helhed forekommer det mig at være uretfærdigt og urimeligt at aabne Kvinder Adgang til et eller alle Studier men forholde dem Arbeidets Løn ved at udelukke dem fra Ansættelse i deres Fag eller dog stille dem ringere end Mændene i saa Henseende, hvor dette ikke p. Gr. af de eksisterende sociale Forhold er absolut nødvendigt. Anordningsudkastet synes mig at gaa Kvinderne for nær i denne Henseende.« Paa den anden Side mente han, at Anordningen burde have indskrænket sig til at give Kvinden Adgang til det medicinske Fakultet.

I Fakultetets Erklæring af 19. April 75 hævdede det, at man intet fandt at indvende imod, at Kvinden fik samme Adgang som Manden til Studiet af de rets- og statsvidenskabelige Fag, naar hun i enhver Henseende opfyldte de samme Fordringer, som stilledes til den mandlige studerende. M. H. t. Kvindens Adgang til Beneficier og Understøttelser forstod man Udkastets § 4 saaledes, at Anordningen ikke vilde foregribe Afgørelsen af dette Fortolkningsspørgsmaal. Erklæringen sluttede med en Udtalelse om, at der ikke fandtes tilstrækkelig Grund til at udelukke Kvinder, der var i Besiddelse af de for Mænd hertil fornødne Kvalifikationer, fra samme Adgang til Lærervirksomheden inden for Fakultetet, som tilkom Mænd.

Det lægevidenskabelige Fakultets Flertal havde intet at bemærke til Udkastet og henviste kun til sin tidligere Udtalelse. — Professor *Saxtorph* brugte stadig den skarpe Pen: »Henholdende mig til mit tidligere udførlige Votum, mener jeg at Universitetet af al Magt bør modarbejde denne udskeiende Retning af Emancipationen, hvorved qvindelige Personer søge at trænge sig ind i Stillinger der ere fuldstændigt upassende for dem, og hvorved de gjøre sig aldeles uskikkede til det, som er deres Opgave i Samfundet.«

Det filosofiske Fakultets Dekan, Professor *S. P. van Mehren*, meddelte Fakultetet Sagen i en længere Skrivelse, hvori han udtalte, at efter hans Overbevisning vilde Kvindernes Adgang til Universitetet blive temmelig betydningsløs, da kun faa vilde benytte sig af Tilladelsen; han vilde der-

for helst have, at man i Stedet for en almindelig Anordning gav Dispensation i de enkelte Tilfælde. Iøvrigt udtalte han sig — ligesom Prof. Deuntzer — til Gunst for den kvindelige Akademikers Adgang til Understøttelser, Embeder m. m.: »Naar Kvinder i Almindelighed forudsættes at have de samme Evner og Anlæg som Mænd, hvorfor da tillade dem Arbejdet, men udelukke dem fra alle Understøttelser o. l., ligesom jeg ogsaa finder det upassende, at de skulle være berøvede bestemt Adkomst til offentlige Embedsansættelser. Kunne de aflægge de offentlige Prøver og Embedsexamina, maae de nødvendigvis have de samme Rettigheder som Mænd, og lettelig kunne gaa ind i deres Functioner, af hvilke en Del synes vel egnet for dem; i modsat Fald formaaer jeg ikke at see nogetsomhelst Skridt i Retning af en kvindelig Emancipation : et selvstændigt og med Manden ensartet Livserhverv, men kun en svag Opmuntring for Kvinderne til at deltage i den aandelige Udvikling, vi hidtil kun have anset hensigtsmæssig for det mandlige Kjøn.«

Fakultetet gik dog ikke med til de af Decanus foreslaaede Ændringer, men nøjedes med i sin Erklæring — efter at have udtalt, at man intet havde at indvende mod, at Kvinder fik Adgang til Universitetet ved en almindelig Anordning — at bemærke, at man fandt det nødvendigt at give Kvinder den eneste Ret, som den akademiske Grad aabnede Adgang til, nemlig Retten til at holde private Forelæsninger. — Et Medlem, Historikeren *Fr. Schiern*, erklærede sig bestemt mod Kvinders Adgang til Universitetet.

Det matematiske naturvidenskabelige Fakultet havde intet at indvende mod, at Kvinder fik Adgang til dette Fakultet i Overensstemmelse med Udkastet.

Medens de fire Fakulteter saaledes alle i Princippet anbefalede Udkastet, var det teologiske Fakultet meget betænkeligt ved overhovedet at give Kvinden Adgang til Universitetet, og det modsatte sig bestemt, at hun fik Tiladelse til at tage teologisk Embedseksamen, hvorved hun vilde faa Ret til ligesom Manden at bestige Prædikestolen.

Fakultetets Erklæring har flg. Ordlyd:

Hvad angaaer Sagen i sin Almindelighed, at aabne Qvinderne Adgang til Universitetets Forelæsninger og Examinere, da nære vi ingen Tillid til, at derved skulde opnaaes betydeligt Udbytte, enten til Videnskabens Fremme, Menneskehedens aandelige Udvikling eller nogen virkelig Forbedring i Qvindens Kaar. Den saakaldte Qvindeemancipation, som med stor Iver og Heftighed føres frem i vore Dage, hviler paa en Miskjendelse af Qvindens naturlige Evner og Anlæg og den Livsopgave, som ved disse er stillet hende. Den vil, hvor der ikke sættes Grændser for den, medføre stor Forvirring, ja ligefrem Fare for Samfundet, fordi den truer med at omstyrte een af Grundpillerne for dette, nemlig Familielivet. Dettets Sammenhold, Inderlighed og forældende Indflydelse beroer væsentlig derpaa, at Qvinden vil fastholde og opfylde de Pligter, som paahvile hende indenfor samme. Jo mere Qvinden drages bort fra Familien til en udadvendt Virksomhed, des mere vil Familielivet svækkes og opløses, og det Tab, som herved tilføies Samfundet, vil være ligesaa uberegneligt som uersatteligt.

Imidlertid kan det ikke nægtes, at om end Qvindens Livsopgave i Almindelighed maa søges løst indenfor Familien, der dog forekomme Undtagelser, hvor en sjælden og mærkelig Begavelse kræver Virksomhed i videre Kredse, ligesom det heller ikke kan nægtes, at formedelst de i mange Henseender opløste Samfundsforhold et ikke ringe Antal Qvinder ere stillede udenfor Familien og henviste til ved eget Arbejde at søge deres Underhold. At der aabnes saadanne Adgang til Universitetsstudiet, derimod er Intet at sige, naar det fastholdes, at Saadant er en Undtagelse, ikke Reglen.

Om vi end saaledes Intet have at indvende imod, at Universitetsstudierne aabnes ogsaa for Qvinderne, maae vi dog gjøre et særligt Forbehold med Hensyn til det theologiske Studium. Dette i Forbindelse med den afsluttede Embedsexamen giver nemlig Adgang til præstelig Virksomhed indenfor Folkekirken, men at tilstaae Qvinderne Saadant, er baade imod Skriftens udtrykkelige Forskrift (1 Kor. 14,33—35 og 1 Tim. 2,12) som og imod al kirkelig Vedtægt. Et Par enkelte Sekter fraregnede, have alle christelige Religionssamfund, trods al anden Splid og Uenighed, altid været enige om dette Punkt, ikke at tilstede Qvinder Adgang til præstelig Virksomhed. Vistnok fører det theologiske Studium ikke umiddelbart til præstelig Virksomhed, men hiint er dog det første Skridt, som letteligt kan drage det andet efter sig, især naar det betænkes, at den danske Folkekirke ikke har nogen Selvstyrelsesret, men maa underkaste sig de Love, som en bekjendelsesløs Rigsdag i Forening med en muligviis ikke christelig Cultusminister kunne paatvinge den.

En anden Sag er det, at Qvinder kunne ønske at underkaste sig den theologiske Embedsexamen for derved at erholde Ret til i Skolen at meddele Religionsunderviisning. Qvinder kunne ganske vist være vel skikkede til sidstnævnte Virksomhed, ja for de mindre Børns Vedkommede maaskee endog bedre end Mændene, under Forudsætning af, at de besidde den hertil nødvendige Kundskab. Imidlertid kunde dette vistnok bedre og hensigtsmæssigere ordnes paa den Maade, at der oprettes en særlig Prøve for Qvinder, som giver dem Ret til at meddele Religionsunderviisning, idet da denne Prøves Indhold og Beskaffenhed bliver nærmere at bestemme.

Vor Erklæring gaaer altsaa ud paa, at om der end tilstedes Qvinderne Adgang til de forskjellige Universitetsstudier og de afsluttende Embedsexaminer, bør herfra udtrykkelig undtages det theologiske Studium med tilhørende Examen. Derimod kunde der for Qvinder, som have bestaaet

9*

Lærerindeexamen eller Adgangsexamen ved Universitetet, oprettes en særlig Prøve i Religion, som gav Adgang til at undervise Skoleungdommen i dette Fag.

Den 21. April 1875.

Paa det theologiske Facultets Vegne
C. Henrik Scharling,
d. A. Decanus.

Den 26. April 1875 holdt Konsistorium Møde om Kvindestudiet. Et overvejende Flertal tilraadede at give Kvinden Adgang til Universitetet ved en kgl. Anordning, medens et Mindretal paa 3 Medlemmer stemte imod Forslaget. Hvad angik Tilladelsen til at tage teologisk Embedseksamen, stod Stemmerne lige, 6 imod 6; de, der ikke vilde give denne Tilladelse, foreslog med Professor Scharling, at Kvindernes Studium blev afsluttet med en Religionsprøve.

Alle Medlemmer af Konsistorium var enige om, at Embedseksamen ikke burde give Kvinder Ret til Embede, da en saadan Ret ikke kunde tildeles ved en Anordning, men krævede Lov. De konservative Konsistoriemedlemmer nærede desuden Frygt for, at de Kvinder, der maatte tage den foreslaaede Religionsprøve, skulde tro, at de derved erhvervede Ret til at tale i Folkekirken. De fordrede — og fik — en Tilføjelse om, at »kvindelige teologisk studerende ikke skulde have den Ret til at bestige Prædikestolen, som ved Lovgivningen er tillagt mandlige studerende.« — M. H. t. privat Lærervirksomhed ved Universitetet sluttede Konsistoriets Flertal sig til det rets- og statsvidenskabelige og det filosofiske Fakultets Standpunkt og foreslog at stryge Fors budet i Udkastet. Hvad endelig Stipendier og Beneficier angik, vilde et Flertal paa 7 Medlemmer have de eksisterende Stipendier forbeholdt de mandlige studerende uden Indskrænkning, medens et Mindretal paa 5 Medlemmer ønskede tilføjet: »for saa vidt ikke Fundatsernes Bestemmelse muliggjøre Adgangen ogsaa for Kvinder.«

Den 29. April blev Sagen behandlet af den sidste Universitetsorganisation, den akademiske Lærerforsamling, der med stor Majoritet (af 34 Medlemmer stemte kun 7 imod) tiltraadte Udkastet, idet man dog udtalte, at man betragtede Kvindens Adgang til Universitetet »som endnu befindende sig paa Forsøgsstandpunktet.« Lærerforsamlin-

gen sluttede sig endvidere til de af Konsistorium foreslaaede Ændringer, blot, at Flertallet i Lærerforsamlingen stemte for, at Kvinder, der studerede Teologi, afsluttede deres Studium med en Religionsprøve i Stedet for med Embedseksamen. (17 stemte for Religionsprøve, 16 for Embedseksamen).

Den 3. Maj gav Konsistorium Indberetning til Ministeriet om sin og de øvrige Universitetsmyndigheders Stilling. Ministeriet sluttede sig helt til Flertallets Forslag, saaledes at Udkastet ændredes paa to Punkter: der gaves Kvinder Adgang til at blive Privatdocenter, naar de havde taget Doktorgraden, og der formentes dem Adgang til at tage teologisk Embedseksamen. Inden to Maaneder — d. 25. Juni 1875 — forelaa den kongelige Anordning, der gav Kvinder Adgang til Københavns Universitet. (Se vedhæftede Bilag).

Naar man tænker paa, at der fra det Øjeblik, den unge Provinspige læste Notitsen om, at i Amerika var Kvinder begyndt at blive Læger, og derved fik Lyst til selv at blive Læge, og til Anordningen, der aabnede Universitetets Døre paa vid Gab for danske Kvinder, forelaa udarbejdet i alle Enkeltheder og underskrevet af Kongen, — at der mellem disse to Tidspunkter knapt ligger et Par Aar, saa opfyldes man af Forundring over, hvorledes denne Udvikling fuldbyrdedes saa fantastisk hurtigt. Man kan nemlig ikke sige, at Tiden var moden i den Forstand, at alt var forberedt, saa man kun ventede paa det Øjeblik, da den rette skulde komme og banke, for at Dørene skulde springe op. Intet var forberedt. Ingen havde før Nielsine Nielsen rejst Kravet om at give Kvinden Ret til at studere ved Universitetet; og da det nu rejstes, var det saare langt fra, at det følte berettiget i de toneangivende Kredse. Sagens hurtige Fremme maa vistnok forklares ved, at en stærk Vilje fra en Mand med Myndighed har staaet bagved. Denne Mand var Københavns Finansborgmester, den tidligere Minister *C. E. Fenger*, der fra første Færd havde givet Sagen sin varmeste Støtte. Men uden Velvilje fra de skiftende Ministre kunde Sagen naturligvis ikke være gennemført; baade *Hall*, til hvem Ansøgningen indgaves, hans Efterfølger *Worsaae* og *I. C. H. Fischer*, der var blevet Minister i Estrups Ministerium 11. Juni, maa have stillet sig imødekommende. Den of-

fentlige Deltagelse i Spørgsmaalet var ringe. Det bør dog nævnes, at paa det alm. Lægemøde i Aarhus i August 1874 havde Fysikus *Erik Holst* indledet en Diskussion om Kvindens Adgang til Lægepraksis. Dr. Holst mente, at Kvinden baade havde Evner til at blive Læge, og at der — ved Kvindes og Børnesygdomme — var Trang til kvindelige Læger (se Ugeskr. f. Læger 3. R. 18. Bind, S. 182 ff.); Meningerne herom var meget delte. Med Udgangspunkt i denne Diskussion skrev Professor *Sophus Engelsted*, som ovf. nævnt, i »Fædrelandet« en Artikel, som han lod fremkomme den Dag (5. Okt. 74), Universitetets Lærerforsamling skulde have Møde om Sagen. Prof. Engelsted hævder, at Kvinden aldeles ikke egner sig for Lægegerningen. Imedens adskilligt i hans Artikel nu virker forældet, er der ogsaa Betragtninger, som utvivlsomt mange mandlige Læger i Nutiden vilde give deres Tilslutning; saaledes f. Eks. følgende: »Der er neppe nogen praktisk Gjerning, der i den Grad fordrer netop en Mands Egenskaber som Udøvelsen af Lægekonsten. Ved enhver Behandling af en alvorlig Sygdom stilles den absolute Fordring til Lægen, at han skal være i Besiddelse af Ro, Koldblodighed og Aandsnærværelse, saa at han, uden at bekymre sig om Patientens Fordomme, uden at anfægtes af Sygdommens stormende Symptomer . . . foretager, hvad han efter klog Beregning og støttet til sin Erfaring anser for rigtigt, og gjør dette, uden at tænke paa, hvorledes hans Handling opfattes og bedømmes af andre. Evnen til at bære saadanne Situationer findes i Reglen ikke hos Kvinder.« Artiklen blev imødegaaet af Fysikus Holst ¹²/₁₀, og Professor Engelsted svarede derpaa i en Artikel ²¹/₁₀, i hvilken han fremhævede den store Betydning, Sygeplejegerningen i Mødsætning til Lægegerningen havde for Kvinden.

Dette var det væsentligste af offentlige Indlæg. Det mærkedes, at Sagen ikke var rejst som Agitation for Kvindens emancipationen af dennes Førere; og det er muligt, at dette ikke har skadet dens Fremme. Det er i denne Forbindelse karakteristisk, at Nielsine Nielsen selv aldeles ikke interesserede sig for Kvindesagen. Overfor en af dennes mest gløddende Forkæmpere, Fru *Marie Rovsing*, der tog sig meget af hende, erklærede hun frimodigt, at hun intet vilde have med Emancipationen at gøre: »Jeg for min personlige Del vilde

være Læge« — skriver hun i Erindringerne — »og havde ingen Bihensigter eller Ansvarsfølelse overfor Kvindesagen.«

Imidlertid havde Frk. Nielsen begyndt Arbejdet uden at vente paa Ministeriets Svar. Efter at hendes Beskytter, Borgmester Fenger, forgæves havde prøvet at faa Metropolitaniskolens Lærere til at undervise hende, havde han henvist hende til den kendte Pædagog *Ludvig Trier*, der beejstredes for Sagen. Hos ham forberedte hun sig nu — sammen med tre andre unge Piger — til Studentereksamen. Endnu inden Anordningen var udstedt, indstillede Ludv. Triers fire kvindelige Elever — med Ministeriets Sanktion — sig som Privatister ved Borgerdydskolen til 1. Del af Artium. Kun de tre bestod Prøven, og kun to — Frk. Nielsen og Frk. Glerup — fortsatte Læsningen.

Den 9. Juli 1877 blev de begge Studenter med første Karakter, Frk. Glerup som matematisk, Frk. Nielsen som sproglig Student. Om Eksamen skriver Frk. Nielsen i sine Erindringer: »Det var den drøjesten Eksamen, jeg har taget, da mine Skolekundskaber var mangelfulde og det alligevel undertiden kneb for et modent Menneske at sætte sig tilbage til en Skoledrengs Udvikling og lære efter de Bøger, der var bestemt for ham.«

De to kvindelige Studenter gled stille ind blandt deres mandlige Kammerater. Naturligvis var der rettet en Mængde nysgerrige og interesserede Øjne paa dem, men det var ogsaa alt. De fik ingen særlig Velkomsthilsen ved Immatrikulationen saaledes som f. Eks. Kvinderne senere i Norge.¹⁾ Ved Aarsfesten nævnede Rektor, Professor *Panum*, der ikke hørte til Sagens Venner, blot lige, at der var 2 Kvinder blandt Aarets Studenter: »Antallet af de nye akademiske Borgere har været 154, blandt dem 2 Kvinder, de første, der ved vort Universitet er optagne som Studenter.«

Aaret efter Studentereksamen tog de Filosofikum, og derpaa begyndte de begge at studere Medicin.

¹⁾ Se Det kgl. Frederiks Universitet 1811—1911, Kria. 1911, S. 315, hvor der bl. a. findes en meget morsom Illustration af den første kv. Students Immatrikulation.

III

STUDIET PAA UNIVERSITETET

Hvordan gik det nu de to unge Piger ved Universitetet? Det gik dem, som det er gaaet senere kvindelige Akademikere: de blev mødt med Venlighed og Hjælpsomhed og følte sig derfor hurtigt hjemme. De danske kvindelige Akademikere er ganske sluppet for den Skærsild af Drillerier og Demonstrationer, som de første Kvinder ved de fleste udenlandske Universiteter har maattet gennemgaa¹⁾.

Et Par Udtalelser af kv. Studenter fra de første Aar kan anføres.

Nielsine Nielsen skriver om sin Studietid (Studenterbلاdet anf. St. Sp. 420), at hun havde været forberedt paa at møde Vanskeligheder og Modstand, men »Genvordighederne blev i Virkeligheden faa; tvertimod synes jeg, vi ikke noksom kan vise os taknemmelige for al den Velvilje og Forstaaelse, der mødte os baade fra vore Læreres og medstuderendes Side. Naturligvis var det langtfra, at alle sympatiserede med at se Kvinderne bryde ind paa en Bane, der hidtil var forbeholdt Mænd. Men dette fik ikke noget synligt Udtryk, og under vort lange, til Tider anstrængende Fællesarbejde udviklede der sig et Forhold, der maa betegnes som korrekt og godt, en Omstændighed, der maa tilskrives den Takt og Humanitet, hvormed Lærere og medstuderende under det daglige Samarbejde forstod at akklimatisere det nye Element, de saa iblandt sig, mens vi paa vor Side let fandt os hjemme blandt dem.«

Endnu mere ubetinget i sin Dom er Litteraturhistorikeren og Pædagogen *Ida Falbe-Hansen*, der blev Student 1882. I en Skildring, hun har givet ved 25 Aars Jubilæet for de første kvindelige Akademikers Immatrikulation i Nordisk Universitets Tidsskrift (II. 1901—02, 229—39), siger hun: »Der er sikkert fra de første Aar kun én Mening om den fuldendte Elskværdighed og Hjælpsomhed, hvormed de kvindelige Studenter blev mødt saavel af deres Lærere, som af deres mandlige Kammerater. Der var virkelig noget som en Fest over dette Kvindernes Indtog paa Universitetet:

¹⁾ Se f. Ex. »Kvinden og Samfundet«, 1893.

ingen smaalige Begrænsninger af Adgangen, derfor ingen skinsyg Vaagen over Grænserne fra den ene Side, ingen bitter Trods fra den anden, og derfor heller ingen af de uhyggelige Rivninger, man har været Vidne til andetsteds.«

— — —

Den kammeratlige Ligestillethed strakte sig dog i de første Aar ikke udenfor Universitetet: til Foreningslivet fik de kvindelige studerende ikke Adgang. Frk. Nielsen og Frk. Gleerup havde straks meldt sig ind i »Studenteforeningen«, uden at det var faldet dem ind, at der kunde rejses nogen Indvending fra Foreningens Side; de betragtede det som en Selvfølge, at de som Akademikere kunde blive Medlemmer af den akademiske Forening. Formanden vilde ogsaa give dem Adgang, men Senioratet modsatte sig det; der blev da indkaldt en Generalforsamling, hvor det efter en stormende Aften blev vedtaget at nægte at optage kvindelige Studenter. Men da Studentersamfundet faa Aar efter (1882) blev stiftet af frisindede Akademikere, gav det straks Adgang for kvindelige saavel som for mandlige Studenter, og Ledelsen viste ved enhver Lejlighed de kvindelige Studenter, at de var endog særlig velkomne; de kom dog ikke til hverken i Diskussionerne eller i Foreningens Styrelse at spille nogen større Rolle. — For »Foreningen« blev Kvindens Udelukkelse et rent politisk Spørgsmaal, og Kvinderne selv gjorde aldrig mere Forsøg paa at komme ind; men efterhaanden som den ene Forening efter den anden optog Kvinder, blev Stillingen uholdbar; der fandt dog mange livlige Generalforsamlinger Sted, før det — d. 11. Maj 1898 — lykkedes at faa den $\frac{3}{4}$ Majoritet, som krævedes, for at kvindelige Akademikere kunde blive Medlemmer af den gamle akademiske Klub.

Ligesom i »Studentersamfundet« fik de kvindelige Studenter straks Adgang til »Studenterhjemmet«, der i 1890 blev stiftet af kristelige Akademikere. Der var saaledes Lejlighed saavel for radikaltsindede som for konservativtsindede Kvinder til Deltagelse i Foreningslivet, og man undgik dermed ganske som i de fleste andre Lande, at de kvindelige Studenter afsondrede sig fra deres mandlige Kammerater i en særlig Forening. Og naar Studentertiden med dens Klubliv var forbi, stod ogsaa de faglige Foreninger aabne for

de kvindelige Læger, Filologer, Skolefolk, Jurister osv., saa et frugtbart Samvær med deres mandlige Studier og Fagfæller kunde finde Sted. Der er af og til anket over, at de kvindelige studerende ikke har haft saa megen Fællesfølelse, at de har sluttet sig sammen i Forbund. Der er dog kun Grund til at glæde sig over, at der ikke har været Trang hertil, thi det er indlysende, at det er til større Udbytte f. Eks. for kvindelige Læger at drøfte Fag-Interesser med mandlige Læger end Kønsinteresser med f. Eks. kvindelige Filologer. Allerede Nielsine Nielsen har udtalt sig om det uheldige i Særsammenslutninger af kv. Akademikere: »At stifte en Studenterforening alene for Kvinder er selvfølgelig ikke falden os ind — i rette Forstaaelse af, at vi derved handlede stik imod de Grundsætninger, der i sin Tid gjorde, at vi betragtede det som en ret naturlig Ting, at Fællesskab i Studier ogsaa vilde afføde Fællesskab i de Interesser, der bevirker, at civiliserede Mennesker slutter sig sammen i Foreninger.« (Studenterbladet anf. St. Sp. 422). — Først i 1922 blev der herhjemme stiftet en akademisk Forening, der gik paa tværs af Fagene og kun tog Hensyn til Akademikernes Køn; men det er karakteristisk, at denne Forening (»Kvindelige Akademikere«) kun blev stiftet som Del af et internationalt Forbund og kun efter stærke Opfordringer fra dette Forbunds Repræsentanter i andre Lande. Ved Stiftelsen blev det udtrykkelig fremhævet, at Foreningens Formaal var at yde Støtte til kvindelige Akademikere i Lande, hvor deres Stilling endnu var vanskelig, men at danske kvindelige Akademikere som saadanne ingenlunde ønskede at danne nogen som helst Sæmmenslutning med Udelukkelse af deres mandlige Kollegaer.

IV

OPRETTELSE AF ARTIUMSKURSUS

Da Kvinderne fik Tilladelse til at blive akademiske Borgere, var der ingen Skole eller Kursus beregnet for dem; de var henvist til at blive uddannede hos forskellige private Lærere, hvilket var baade vanskeligt og kostbart. Det var derfor af den allerstørste Betydning, at *N. Zahles Skole* al-

lerede i 1877 oprettede et Artiumskursus for Kvinder. Det er overordentlig oplysende for den herskende Stemning overfor Spørgsmaalet om Kvindernes Adgang til Universitetet, at Frk. Zahle, der jo paa saa mange Omraader havde vist sit rige Initiativ, hvor det gjaldt den kvindelige Ungdoms Uddannelse, her, langt fra selv at tage Initiativet til Oprettelsen af et Artiumskursus, nærmest modstræbende gik med dertil og kun efter stærke Tilskyndelser udefra. Naar hun gav efter for Presset, var det, fordi hun indsaa, hvor vanskeligt det var for enhver ung Pige, men ganske særligt for den uformuende, at skaffe sig en ordnet samlet Undervisning, men det var ingenlunde, fordi hun mente, at den gamle Drengelatinskoles Uddannelse var den ideelle for unge Kvinder. Frk. Zahle har jo aldrig holdt paa Kvindens Ligestilling med Manden, men har altid og overalt fremhævet, at den Uddannelse var den ideelle, som i rigest Maal gav den unge Kvinde Lejlighed til at skole og udfolde de Evner, der var ejendommelige for Kvinden.

Nathalie Zahle
c. 1875.

I de første Aar havde Skolen ikke Ret til at dimittere Eleverne, men 1886 fik den Dimissionsret, og dermed var Vejen banet for Artiumskursuset som normal Fortsættelse af Barneskolen i organisk Sammenhæng med denne (se Henriette Skram »Nathalie Zahle«, 1914, S. 228 og sa. »N. Zahles Skole« 1916, S. 74 ff.).

Efter at Landets mest ansete Pigeskole havde optaget Uddannelsen til Studentereksamen som et regelret Led i Undervisningen, var det at blive Student for en ung Pige ikke mere et vanskeligt Eksperiment. Kredsen af de unge Piger, der ønskede at »studere«, udvidedes i Antal og ændredes efterhaanden helt i Art.

I de første Aar var det næsten udelukkende voksne Kvinder med Klarhed over deres Hensigter med Studiet, der forberedte sig til Artium for derigennem at faa Adgang til Universitetet, men efterhaanden blev for Flertallet Studenter eksamen ikke Midlet til videre Studium, men selve Maalet: Afslutningen paa den unge Piges Læreaar. For denne Udvikling, der er af central Betydning for hele Spørgsmaalet om de kvindelige Akademikers Stilling, skal der gøres nærmere Rede nedenfor.

Det skal her blot nævnes, at Skellet mellem Opfattelsen af Studentereksamen som en Indledning til Universitetsstudiet og som en Afslutning af Skoleundervisningen sattes med den nye Skoleordning, ved hvilken den gamle Tvedeling mellem den matematiske og den klassiske Retning, der hver for sig allerede i Skolen gav en stærk ensidig Uddannelse, afløstes af Tredelingen med Indførelse af den nysproglige Retning med dens udpræget almindelige Uddannelse. Denne Retning maatte efter hele sin Art virke tiltalende paa det højere Borgerskab, der ønskede at give sine Døtre en standsmæssig Dannelse, med Kendskab til Litteratur og Historie og de tre moderne Hovedsprog, men intet Ønske nærede om, at dets Pigebørn skulde indvies i den højere Matematik eller i de lærde klassiske Sprog, som der var lidet Brug for i deres senere Liv. Denne Ordning, ved hvilken Studentereksamen blev en udvidet Præliminæreksamen, gjorde det naturligt for de Pigeskoler, der hidtil havde afsluttet Undervisningen med denne Eksamen, at føre Eleverne et Par Aar videre frem — til Opnaaelsen af den hvide Hue.

V

EMBEDSEKSAMEN OG KANDIDATTJENESTE

I 1884 indstillede de to kvindelige Medicinere sig til første Del af medicinsk Embedseksamen. Frk Nielsen bestod særdeles godt, medens Frk. Glerup fik en mindre god Eksamen og besluttede at tage Prøven om.

Den 21. Januar 1885 fik Frk. Nielsen anden Del med 1. Karakter og var dermed den første kvindelige Kandidat. Aaret efter fik Frk. Glerup Eksaminen.

Gyrithe Frisch
(senere Fru Lemche)

Margrethe Thiele

Inger Tybjerg
(senere Fru Gram)

Studenterholdet fra N. Zahles Skole 1887.

Som Student havde Nielsine Nielsen været Volontør paa Kommnehospitalet. I Slutningen af 1884 indsendte hun en Ansøgning om Stillingen som Lægekandidat ved Hospitalet, naar hun havde faaet Eksaminen; hun var den eneste, der ansøgte om den ledige Plads. Københavns Magistrat vilde ikke give hende Stillingen, før den havde forhørt hos de kompetente Myndigheder, om man kunde antage en Kvinde som Lægekandidat. Sagen blev først forelagt Lægeraadet for de københavnske kommunale Hospitaler, og da Meningerne her var meget delte, spurgte Københavns Magistrat Direktøren for det kgl. Frederiks Hospital om, hvorledes Hospitalet agtede at stille sig. Direktøren svarede, at da Kandidatpladserne var beregnede paa at fuldstændiggøre den lægevidenskabelige Uddannelse, maatte Adgangen til dem ogsaa for Kvinder være en ligefrem Følge af, at Anordningen af 25. Juni 1875 gav Kvinder lige Adgang med Mænd til at studere; han tilføjede, at man maatte stille sig paa samme Maade m. H. t. Reservelægepladserne. Udtalelsen blev taget til Følge, og Frk. Nielsen fik Kandidatpladsen.

Hendes Ansøgning eller rettere Direktørens Udtalelse fik imidlertid et uventet og ejendommeligt Efterspil. Prof. Saxtorph, der var Overlæge ved Hospitalet, indgav nemlig i Forbitrelse sin Afskedsbegæring til Kultusministeriet, da han ikke vilde tvinges til at arbejde sammen med kvindelige Læger.

Ministeriet lod Sagen gaa til Erklæring i det medicinske Fakultet, og her blev Prof. Saxtorph kraftigt støttet af Prof. Reisz, der mente, at en Overlæge, der ikke ønskede kvindelige Lægekandidater paa sin Afdeling, skulde have Ret til at nægte det: en Ansættelse af en kvindelig Læge paa en Afdeling »mod Overlægens Følelse og Ønske« vilde være yderst uheldig for alle Parter. — Heroverfor hævdede Professor Plum, der var Overlæge paa den anden Afdeling paa Frederiks Hospital, at da Regeringen havde tilladt Kvinder at studere Medicin paa samme Betingelser som Mænd, og da de saaledes uden Tvivl havde Ret til Hospitalsuddannelse — en Uddannelse, der paahvilede Professorerne ved Frederiks Hospital —, saa vilde Følgen af, at man fritog Professor Saxtorph for kvindelige Lægekandidater, blive at han (Prof. Plum) »fik dem alle paa Halsen«, hvilket vilde

være særdeles uretfærdigt: »En Indrømmelse til Prof. Saxtorph i saa Henseende kan paa ingen Maade gjøres, uden at det paalægges mig som Pligt at modtage alle de kvindelige Læger paa min Afdeling, men herpaa vil jeg paa ingen Maade indlade mig, skjøndt jeg er fuldt villig til at opfylde min Del af Pligterne.«

Fakultetet fulgte Professor Plum, mens Konsistorium i en Følgeskrivelse til Ministeriet, hvormed det ledsagede det medicinske Fakultets Erklæring, tilføjede en Henstilling til Ministeriet om at søge at formaa Prof. Saxtorph til at blive i sin Overlægestilling ved at love ham, at der ikke skulde blive ansat nogen kvindelig Mediciner paa hans Afdeling.

Ministeriet vilde ikke følge Konsistoriums Henstilling, idet det hævdede Kvindernes Ret til at blive Kandidater paa Hospitalerne som en ligefrem Følge af, at de havde faaet Adgang til at tage Embedseksamen. Konsistorium henvendte sig nu til det rets- og statsvidenskabelige Fakultet for at faa en Udtalelse om, hvorvidt kvindelige Lægekandidater havde nogen retlig Adgang til at faa Kandidat- og Reservelægestillinger paa Hospitalerne.

Et Mindretal (Professorerne *Deuntzer* og *Lassen*) mente, at Adgangen til Kandidatstillinger ikke burde formes de kvindelige Læger, men Fakultetets Flertal holdt paa, at Anordningen af 25. Juni 1875 ikke hjemlede Kvinderne Adgang hverken til Kandidat- eller Reservelægestillinger: disse Stillinger var oprettede for Hospitalernes eget Formaals Skyld og maatte anses for at falde ind under offentlige Embeder.

Ministeriet fastholdt til Trods herfor sit tidligere Standpunkt. Professor Saxtorph fik sin Afsked, og Kvinderne kunde blive baade Kandidater og Reservelæger.

VI

ADGANG TIL EMBEDER

Ved Anordningen 1875 havde Kvinder jo faaet Ret til Studium og Eksamen ved alle Fakulteter undtagen det teologiske. Ved dette var Forholdet efter lange Forhandlinger (se Universitetsaarbog f. 1873—75, S. 12 og 1875—76, S. 39)

blevet ordnet if. Anordningen saaledes, at Kvinder, der vilde studere Teologi, kunde afslutte deres Studium med en Religionsprøve, for hvilken Reglerne fastsattes ved ministeriel Bekendtgørelse af 29. Juni 1876.

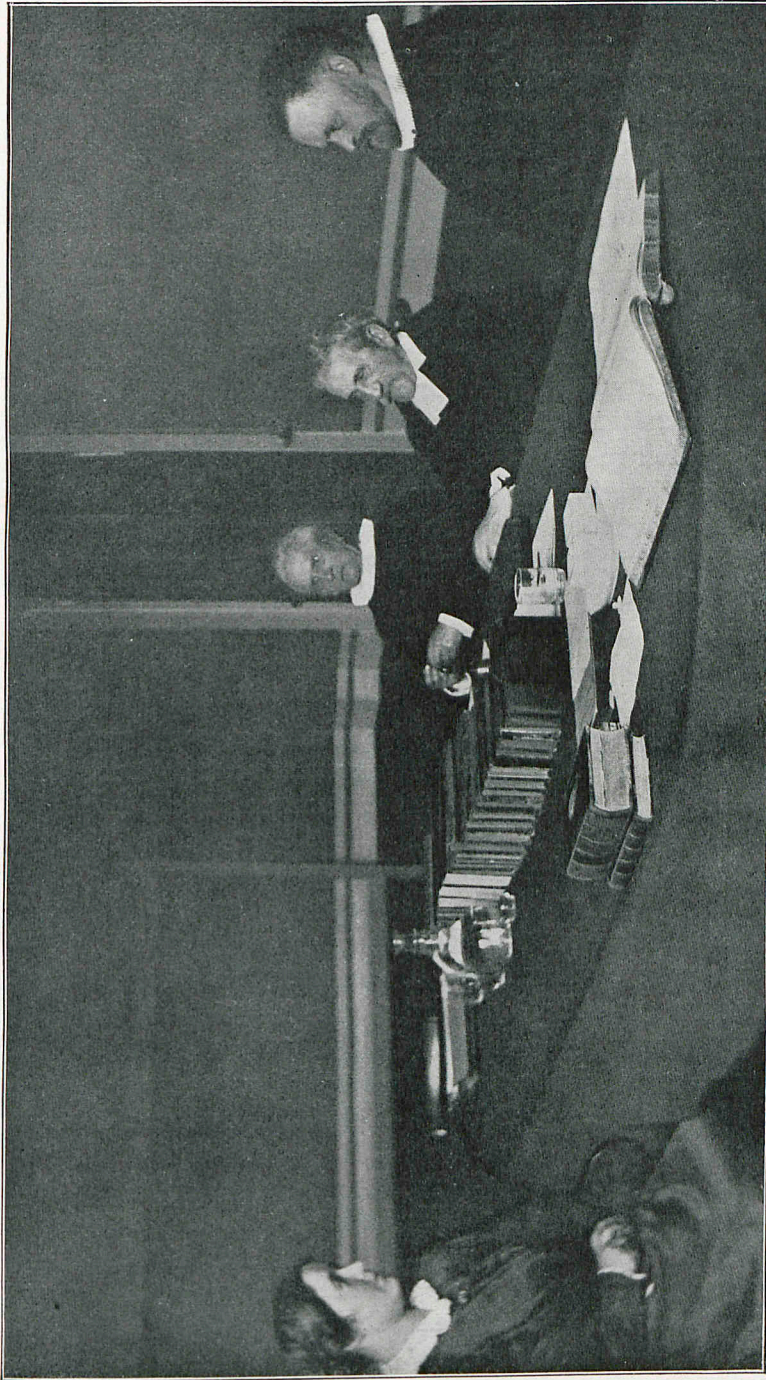
I henved 30 Aar førte det teologiske Fakultet nu en rolig af Kvinden uforstyrret Tilværelse. Ingen kvindelig Akademiker indstillede sig til den med saa megen Smerte tilvebragte Religionsprøve, ingen følte sig fristet til at studere Teologi, og ingen prøvede paa at rokke ved Fakultetets Beslutning om, at den teologiske Embedseksamen var beholdt Mænd. Men en Menneskealder efter at den første Kvinde havde indsendt sin Ansøgning til Kultusministeriet om Tilladelse til at studere Medicin ved Universitetet, begyndte en ung Kvinde som den første at studere Teologi, og samtidigt indsendte hun Ansøgning til Ministeriet, om hun maatte faa Tilladelse til at tage teologisk Embedseksamen.

Ministeriet spurgte gennem Konsistorium det teologiske Fakultet om dettes Stilling til Sagen, og den 15. Okt. 1904 forelaa Svaret. Et Flertal (Professorerne Madsen, Jacobsen, Ammundsen, Torm) anbefalede Ansøgningen og foreslog, at Forbudet mod, at Kvinder indstillede sig til den teologiske Embedseksamen, skulde stryges i Anordningen af 25. Juni 1875. Et Mindretal — Professor Scharling — fraraadede at give Tilladelsen, da den vilde blive det første Skridt til at give Kvinder Adgang til Præsteembeder.

Konsistorium delte sig ligeledes i et Flertal, der var for, og et Mindretal, der var imod. Ministeriet fulgte Flertallet, og ved kgl. Anordning af 30. Decbr. 1904 bestemtes det, at Kvinder skulde have Ret til at tage teologisk Embedseksamen og erhverve akademiske Grader ved det teologiske Fakultet, men ikke til derigennem at blive Præster.

Nu var Tilladelsen der, men den unge Dame fuldendte ikke sit Studium. Først i 1916 fik Universitetet sin første kvindelige Teolog: Frk. *Rigmor Larsen* (se hosstaaende Billede). Siden da er (indtil 1924) 5 andre unge Piger blevet cand. teol'ere.

Den Beslutning, Ministeriet havde taget — og som Mindretallet havde modsat sig, fordi det hævdede, at Konsekvensen af at give Kvinder Adgang til at tage »Præsteeksamen« meget let kunde blive, at man ikke kunde formene dem

Fik. Rigmor Larsen

Censor, Provst Anders Andersen

Eksaminator, Prof. Henrik Scharling

Censor, Pastor Luchwig Glahn

Den første kvindelige Teolog ved Eksamenbordet, 1916.

Adgang til at blive Præster — stillede i Virkeligheden ikke Kvinder med teologisk Embedseksamen anderledes end Kvinder med juridisk, statsvidenskabelig eller Skoleembedseksamen. For Mænd var Embedseksamen en Adkomst til at faa Embede, for Kvinder var den en Kundskabsprøve, som de kunde aflægge for deres private Fornøjelses Skyld, — ligesom det blev en Privatsag, om nogen af den Grund havde Lyst til at anvende dem — nogen Ret til offentlig Ansættelse opnaaede de ikke.

Men netop i disse Aar blev Spørgsmaalet taget op til Drøftelse ikke blot af Kvinderne selv i Tale og Skrift, men ogsaa af de Myndigheder, som havde Magt til at afgøre Sagen: Universitetet, Ministerierne og Rigsdagen.

I Begyndelsen af 1903 henvendte 29 Læger sig til Undervisningsministeriet med Anmodning om, at Kvinder, der havde bestaaet medicinsk Embedseksamen, maatte faa Adkomst til offentlig Embedsansættelse i Overensstemmelse med de for Mænd gældende Regler. Ministeriet æskede det medicinske Fakultets Stilling til Sagen. Fakultetets Svar — af 23. Jan. 1904 — gaar ud paa, at der ved Besættelsen af Lægeembeder ikke blot bør tages Hensyn til Ansøgerens Kundskaber, men ogsaa til andre Kvalifikationer, som ikke opnaas ved en Eksamen, og at man derfor ikke kunde besvare Spørgsmaalet i Almindelighed, men maatte henstille, at det blev undersøgt af kompetente Myndigheder for de forskellige Arter af Embeder. Hvorefter Sagen stilledes i Bero, idet Spørgsmaalet om Kvinders Adgang til Statsemployer nu toges op i Rigsdagen paa Foranledning af to af Kvindesagens Forkæmpere, *Svend Høgsbro* og Skolelærer *Ingvard Jensen*. Forslaget fremsattes dog ikke i sin hele Rækkevidde.

Ved Omordningen af Statens statistiske Bureau i 1895 havde Kvinder faaet Adgang til de underordnede Pladser her, de havde faaet Ret til at blive Bestillingsmænd, men ikke Embedsmænd. Nu vilde man prøve at faa ændret Ordret »Bestillingsmænd« til »Bestillings- og Embedsmænd«. Forslaget fremsattes 20. Jan. 1904. Ordføreren (Ingv. Jensen) haabede, at »dette lille Lovforslag« ingen Modstand vilde møde. Finansministeren (*C. Hage*) gav det — ved 1. Behandling — sin kølige Tilslutning, og det vedtoges i Folke-

tinget. Men i Landstinget sendte *Estrup* det i Udvalg med den vel af politiske Grunde dikterede, men dog sagligt ikke urimelige Motivering, at Lovgivningsmagten burde tage Stilling til *hele* Spørgsmaalet om Kvinders Adgang til Statsembeder, inden man gjorde et Par tilfældige Assistentter til Fuldmægtige i Centraladministrationen. Udvalget blev nedsat og søgte nu gennem Finansministeriet nærmere Oplysninger om de forskellige Ministeriers Stilling. Dermed gik Samlingen til Ende. I Efteraarssamlingen forelagde Ingv. Jensen igen Forslaget, og nu gav det Anledning til en indgaaende Debat, i hvilken bl. a. Dr. *Birck* med stor Styrke gik imod Lovforslaget, idet han hævdede, at der for statsvidenskabelige Kandidater var saa faa Stillinger, at disse burde forbeholdes Mandkønnet: »Jeg tror, at det er en farlig Sag at sige til de unge Mænd, som gøre et Arbejde for det videnskabelige Studiums egen Skyld [ved Foredrag og lign.]: I maa gøre eder fortrolige med, at Kvinder kommer til at konkurrere eder ud.« (!) Finansministeren meddelte, at han ikke vilde udtale sig om Sagen, før Oplysningerne fra de forskellige Ministerier forelaa. Samme Standpunkt indtog Landstinget. — Forslaget fremsattes for 3. Gang i Efteraaret 1905 og for 4. og sidste Gang i Efteraaret 1908, hvorefter det forsvandt uden at efterlade sig noget Spor.

Mere Held havde Kvinderne paa et andet Punkt: Adgangen til at blive Sagførere.

Allerede i 1888 havde en Kvinde, Frk. *Nanna Berg*, der var dansk Jurist, faaet Spørgsmaalet rejst. Frk. Berg mødte i Retten for Overretssagfører Sv. Høgsbro, hvis Fuldmægtig hun var, men blev tilbagevist. Hun anlagde da Sag mod Justitiarius ved Hof- og Stadsretten. Dommen gik hende imod, og Sagen førtes videre til Højesteret, der ved Dom af 9. Oktober 1888 fastslog, at Kvinder ikke kunde blive Sagførere. Herved blev for mange Aar det juridiske Studium praktisk talt lukket for Kvinder. Men da endelig en Kvinde havde Mod til, trods Forbudet, at give sig i Lag med Juraen, lykkedes det hende ogsaa — efter endt Eksamen — at faa en Lov gennemført, der gav Kvinder Ret til Sagførervirksomhed. Frk. *Henny Petersen*, nu Fru Overretssagfører Magnussen, tog juridisk Embedseksamen 1905, og paa hendes Initiativ forelagde i Februar 1906 Ingv. Jensen og J. Jensen

DE FØRSTE SAGFØRERE OG EMBEDSMÆND

Henny Magnussen
Overretssagfører 1909

Ingeborg Hansen
Landsretssagfører 1922

Clara Black
Arbejdsløshedsinspektør 1915

Elisa Ussing
kgl. Fuldmægtig 1919

DEN FØRSTE EMBEDSLÆGE OG OVERLÆGE

Margrete Glud
Kredslæge 1915

Maria Anchersen
Overlæge 1923

et Forslag til et Tillæg til »Loven om Adgang til Sagfører- virksomhed af 26. Maj 1868«. Forslaget anbefaledes af Jus- titsministeren (*Alberti*) og vedtoges i Folketinget 12. Marts, i Landstinget 31. Marts, og 6. April 1906 stadfæstedes Lov- ændringen af Kongen. Dens Ordlyd er følgende: »Kvinder skulle for Fremtiden have samme Adgang som Mænd til at erholde Beskikkelse som Sagførere og Autorisation som Fuldmægtige hos Sagførere«. Ved Lov af ²⁷/₅ 1908 fik Kvin- der Adgang til at blive Retsbetjentfuldmægtige, og ved Rets- plejeloven 1916 fik de Adgang til flere underordnede juri- diske Embeder, men ikke til overordnede Embeder, som f. Eks. Dommerembeder (se §§ 42 og 52).

Adgang til Ansættelse i Statstjenesten havde Kvinder dog faaet længe forinden. Allerede i forrige Aarhundrede havde de faaet Adgang til underordnede Stillinger i Post- og Telegrafvæsenet og i Centraladministrationen. Ved Lo- ven om Arbejds- og Fabrikstilsyn 1901 var der blevet oprettet Stillinger for kv. Fabriksinspektører; Lærerinder- nes Stilling ved Statsskolerne var blevet ordnet ved Skole- loven 1903; der var dog ikke her Tale om Ligestilling med Manden, men om en Særlønningslov for Kvinder. En fæl-

Undervisningsminister *Nina Bang* 1924

les Lønningslov for Lærere og Lærerinder gaves derimod 1916 (Lov af ²²/₄); ved denne fik Kvinderne Adgang til Adjunktstillinger med samme Løn som Lærere, dog at det sidste Løntrin forbeholdtes Mændene. Endelig blev ved Skoleordningen 1919 de værende Bestyrerinder ved de Privatskoler, som Staten overtog, udnævnt til Rektorer, naar de opfyldte de for dette Embede fastsatte Betingelser.

Udenfor Skolen havde enkelte Kvinder opnaaet overordnede Embeder uden nogen Ændring i de bestaaende Love — ved velvillig Fortolkning af disse.

Saaledes var Frk. cand. mag. *Clara Black*, efter at have været Sekretær i Arbejdsløshedsinspektoratet fra 1907, blevet dettes Chef 1915.

Samme Aar var den første kvindelige Embedslæge blevet udnævnt, idet Frk. *Margrete Glud* blev Kredslæge i Herning.

Fru Raadmand *Alvilda Harbou Hoff* med sin Sekretær 1925

Endelig blev nuværende Raadsformand Frk. cand. jur. *Elisa Ussing* udnævnt til kgl. Fuldmægtig i Justitsministeriet 1919 — som den første kvindelige Embedsmand i Centraladministrationen.

Men disse sidstnævnte Udnævnelser gjaldt som sagt kun Enkeltpersoner og afgang i Virkeligheden af mere eller mindre velvillig Fortolkning. Det var ikke saaledes, at Kvindens Ligeret til Embeder i Almindelighed dermed var blevet anerkendt.

Dette skete først, da Kvinderne i 1918 var blevet Medlemmer af Rigsdagen. Hele Spørgsmaalet om Kvinders Adgang til Embeder blev nu taget op. Forslaget fremsattes af Statsminister *Zahle* i Folketinget 14. Jan. 1919. Det var overordentlig omfattende: »Kvinder har under samme Betingelser som Mænd Adgang til alle ved Lov

bestemte Tjenestestillinger og Hverv under Stat og Kommune, militære ene undtagne, hvorhos Kvinder lige med Mænd skal være pligtige til at overtage alle borgerlige Ombud.« I denne Form vedtoges Forslaget i Folketinget, mens Landstinget vilde have tilføjet, at Stillinger, hvortil der krævedes Præstevielse, var undtaget. Folketinget udstemte Tilføjjelsen, som atter indsattes af Landstinget og paany udstemtes af Folketinget. Derefter henvistes Forslaget til et Fællesudvalg, som imidlertid ikke naaede at afgive Indstilling inden Folketingets Opløsning 21. April 1920. Lovforslaget var da bortfaldet. — Det forelægges imidlertid for den nye Rigsdag af Statsminister *Neergaard* med det Indhold, som var givet ved Behandlingen i Landstinget, og i denne Form blev det Lov 4. Marts 1921 — efter at være vedtaget i Folketinget 15. Febr. og i Landstinget 24. Febr. Naar nu baa de Folketinget og Landstinget gik imod Kvindernes Adgang til Præsteembeder, skyldtes det de ændrede politiske Forhold; men det maa dog tilføjes, at der i Mellemtiden var indkommet saadanne Oplysninger om Menighedsraadenes Stilling, at en demokratisk Regering, der vilde lovgive paa Grundlag af Folkeflertallet, meget vel kunde forsvare at nægte Kvinderne Ret til Præsteembeder. Fra Landets 7 Stifter forelaa Svar fra 1386 Menighedsraad, og af disse havde tre Fjerdedel modsat sig, at der overhovedet skulde gives kvindelige teologiske Kandidater Mulighed for at udnævnes til Præster, selv om vedk. Kandidat blev indstillet af et Flertal af det paagældende Menighedsraad. Det teologiske Fakultet, der var blevet adspurgt, havde derimod nu givet sin Tilslutning til, at det ikke formentes Kvinder at blive Præster (jfr. Prof. Torms Udtalelse foran S. 104). Dets Erklæring (af 1³/₂ 1919) lyder:

»Der vil efter Fakultetets Mening ikke — fra almen kristeligt eller særlig luthersk Synspunkt — kunne rejses nogen berettiget principiel Indvending imod, at Kvinder faar Adgang til det præstelige Embede, naar de i øvrigt fyldestgør Betingelserne for præstelig Virksomhed. Men Fakultetet maa mene, at de praktiske Vanskeligheder ved at bestride den præstelige Virksomhed vil for Kvinder være overordentlig store, og der turde være Grund til ved Kvinders Ansættelse som Præster at gaa frem med den største Forsigtighed, saaledes at det i hvert Fald foreløbig kun blev ganske særlige Præstestillinger, saasom ved Kvindefængsler, til hvilke Adgangen for Kvinder stod aaben.

Skulde der, hvad Ministeriets Skr. af 14. Jan. stiller i Udsigt — blive aabnet Adgang til Præstestillinger for andre end teologiske Kandidater fra Kbh.s Univ., turde der i hvert Fald være Grund til ikke for Kv. at fravige Kravet om bestaaet teol. Embedseksamen ved Univ. som Betingelse for præstelig Virksomhed.«

I 1924—25 er Sagen paany rejst i Rigsdagen; Menighedsraadene har atter stemt, og atter var der en overvejende Majoritet imod kvindelige Præster, og et Forslag stillet d. 23. Jan. 1925 af Kirkeministeren om, at Kvinder kunde faa Adgang til særlig Præstegerning i Fængsler, paa Hospitaler og lign., gik i et Udvalg — hvor det henligger endnu.

Men selv om Loven saaledes ikke gav Kvinder Ret til at blive Officerer i den danske Hær eller Præster i den danske Kirke, saa betød den jo ikke blot et Fremskridt, men en Omvæltning i de akademiske Kvinders Vilkaar. En Kvinde kunde nu — hvis hun havde Evner dertil — stige til Stadens og Statens højeste Embeder. Hun kunde det, og hun gjorde det. Til disse Embeder kræves vel ikke akademisk Uddannelse, men det er dog næppe tilfældigt, at de to Kvinder, der for Tiden beklæder et af de højeste Embeder i Hovedstaden og et af de højeste Embeder i Landet: Raadmand, fung. Borgmester, Fru Læge *Alvilda Harbou Hoff* og Undervisningsminister, Fru cand. mag. *Nina Bang*, begge har taget deres Embedseksamen ved Universitetet.

HVORLEDES RETTEN BRUGTES

Vi har i det foregaaende set, hvorledes Kvinderne opnaaede Ret til at tage Studentereksamen, uddanne sig ved Universitetet og benytte deres Eksamen. Vi skal i det følgende undersøge, hvorledes de i Skolen, ved Universitetet og bagefter — ude i Livet — brugte den opnaaede Ret.

I

ANTALLET AF STUDENTER

I 1877, to Aar efter at Kvinderne havde faaet Adgang til Universitetet, dimitteredes de to første kvindelige Studenter. I de følgende Aar var der kun en meget ringe Tilgang af kvindelige Akademikere. 1878 og 1879 var der slet ingen Kvinder, der blev Studenter, 1880 var der 2, 1881 ingen, 1882 2, 1883 5 og 1884 1. Det var saa nyt og betragtedes i Almindelighed med Misbilligelse, at Kvinder vilde studere, og som tidligere omtalt, var det desuden vanskeligt for dem at skaffe sig den fornødne Uddannelse til at indstille sig til Studentereksamen. Skolerne dimitterede ikke kvindelige Studenter, de blev derfor indstillede som Privatister, for det meste ved en af Latinskolerne. Men efter at Frk. Zahles Skole i 1886 havde faaet Dimissionsret (se foran S. 139) ændredes Forholdet. I det første Tiaar 1877—86 havde der i alt været 24 kvindelige Studenter, i det næste Tiaar 1887—96 128 — altsaa mere end det femdobbelte. Hvor stor talmæssig Indflydelse Frk. Zahles Skole har haft paa Uddannelsen af kv. Studenter, vil ses af, at af de Kvinder, der blev Studenter fra 1886 til 1902, før Latinskolerne fik Ret til at optage Piger, udgik henvend Halvdelen fra Frk. Zahles Skole.

Som omstaaende Tabel viser var Tilgangen af kv. Akademikere fra Midten af 1880erne til Begyndelsen af det 20. Aarh. jævnt stigende. I 1885—89 var det aarlige Gennemsnit af kv. Studenter 8, i 1890—94: 12, i 1895—99: 21, og i 1900

—04: 32. Da de mandlige Studenters Antal i samme Tidsrum var stagnerende, steg Kvindernes Antal stærkt i Forhold til Mændenes. I 1885—89 var der gennemsnitlig 46 mandl. Studenter for hver kvindelig, i 1890—94 kun 32, og 1900—1904 kun 11. I Perioden 1880—1924 stiller Forholdet sig saaledes:

Antal af Studenter i aarligt Gennemsnit

	Absolute Tal		Af 100 Studenter	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd
1880—1884	2	260	1	99
1885—1889	8	368	2	98
1890—1894	12	379	3	97
1895—1899	21	364	6	94
1900—1904	32	337	9	91
1905—1909	58	414	12	88
1910—1914	162	634	19	81
1915—1919	225	726	24	76
1920—1924	310	759	29	71

Ved Skoleloven af ²⁴/₄ 1903 fik Pigebørn Adgang til Stats-skolerne¹); denne Tilladelse er sikkert i væsentlig Grad Aarsagen til de følgende Par Aars stærke Stigning i de kvindelige Akademikers Antal. Stigningen faldt jo ogsaa — som Tabellen viser, hovedsagelig paa Studenter fra Provinsen. Men Skoleloven af 1903 medførte ikke blot denne forholdsvis beskedne Stigning; den indeholdt en Faktor, der blev ganske afgørende for den Rolle, Studentereksamen fremtidig kom til at spille i Pige-Uddannelsen, navnlig indenfor Overklassen. Denne Faktor var (jfr. foran S. 140) Indførelsen af den ny-sproglige Retning. Med ét Slag ændrer dette de kv. Studenters Antal. I 1909 havde der været 54 kv. Russer, i 1910 — første Aar den ny Ordning virkede — var der 108, altsaa dobbelt saa mange. I 1910—14 var det aarlige Antal vokset til 152 (mod gennemsnitlig 58 i 1905—09, altsaa næsten det tredobbelte). Siden har fra Aar til Aar Antallet været i stadig Stigen, indtil det, som Tabel I (S. 156) viser, har naaet c. 340 i 1924.

Den ny Skoleordning har, som det var at vente, ogsaa bevirket en stærk Forøgelse af de mandlige Akademikere, men dog langtfra en Forøgelse, der staar i Forhold til de

¹) Ogsaa før 1903 — men rent undtagelsesvis — var Piger blevet dimitteret fra Latinskoler.

Tabel I.

STUDENTEREKSAMEN

	Studenter							
	Kvinder							
	Fordeling efter Eksamens-Linier			Ialt	Fordeling efter Dimissionssted		Eksamens-Kommissionen (Privat-ister)	Privat-ister ialt
	Klassisk sproglig Linie	Matematisk-naturvidenskabelig Linie	Nysproglig Linie		Storkøbenhavn ¹⁾	Provincs		
1877.....	1	1	»	2	2	»	»	2
1878.....	»	»	»	»	»	»	»	»
1879.....	»	»	»	»	»	»	»	»
1880.....	2	»	»	2	2	»	»	2
1881.....	»	»	»	»	»	»	»	»
1882.....	2	»	»	2	2	»	»	2
1883.....	5	»	»	5	3	2	»	5
1884.....	1	»	»	1	1	»	»	1
1885.....	2	5	»	7	7	»	»	7
1886.....	5	»	»	5	5	»	»	»
1887.....	5	3	»	8	8	»	»	4
1888.....	8	3	»	11	10	1	»	5
1889.....	7	4	»	11	10	1	»	2
1890.....	5	2	»	7	7	»	»	7
1891.....	14	2	»	16	16	»	»	1
1892.....	8	4	»	12	12	»	»	4
1893.....	9	5	»	14	14	»	»	3
1894.....	7	7	»	14	14	»	»	5
1895.....	9	7	»	16	15	1	»	6
1896.....	15	4	»	19	16	3	»	2
1897.....	9	11	»	20	16	4	»	13
1898.....	10	13	»	23	19	4	»	8
1899.....	17	10	»	27	23	4	»	10
1900.....	14	16	»	30	25	4	1	12
1901.....	14	13	»	27	26	1	»	10
1902.....	15	11	»	26	25	1	»	8
1903.....	25	17	»	42	35	7	»	12
1904.....	17	17	»	34	27	7	»	13
1905.....	29	13	»	42	29	13	»	8
1906.....	27	32	»	59	38	20	1	20
1907.....	30	29	»	59	39	20	»	13
1908.....	39	39	»	78	53	24	1	12
1909.....	28	26	»	54	33	21	»	9
1910.....	3	16	89	108	39	56	13	14
1911.....	4	20	130	154	60	79	15	15
1912.....	3	19	133	155	74	63	18	18
1913.....	5	25	135	165	63	81	21	21
1914.....	5	33	138	176	70	81	25	25
1915.....	6	39	162	207	82	85	40	40
1916.....	4	28	138	170	69	82	19	19
1917.....	4	52	189	245	83	118	44	44
1918.....	3	40	194	237	103	100	34	34
1919.....	4	55	209	268	116	118	34	34
1920.....	12	61	208	281	133	123	25	25
1921.....	6	60	238	304	145	141	18	18
1922.....	1	87	214	302	132	144	26	26
1923.....	1	69	252	322	141	153	28	28
1924.....	2	84	253	339	155	154	30	30
Ialt....	442	982	2682	4106	1997	1716	393	597

Tabellen er udarbejdet paa Grundlag af Undervisningsministeriets aarlige Studenterfortegnelse, Unisom i Statistiske Meddelelser udeladt. Sygeeksaminerne er medregnet i det Aar de er taget, saa at Januar-

¹⁾ Ved Storkøbenhavn forstaas København, Frederiksberg og Gentofte Kommuner.

OG FILOSOFIKUM

eksamen								Filosofikum	
Mænd								Kvin- der	Mænd
Fordeling efter Eksamens-Linier			Ialt	Fordeling efter Dimissionssted		Eks- amens- Kom- mis- sion (Privat- ister)	Privat- ister ialt		
Klassisk- sproglig Linie	Matema- tisk-na- turviden- skabelig Linie	Ny- sproglig Linie		Stor- Køben- havn ¹⁾	Pro- vins				
140	40	»	180	96	84	»	28	»	
128	41	»	169	104	65	»	26	2	179
163	50	»	213	112	101	»	42	»	156
129	48	»	177	97	80	»	30	»	207
175	39	»	214	125	89	»	53	2	176
237	53	»	290	161	129	»	76	1	229
254	39	»	293	163	130	»	76	1	284
277	49	»	326	181	145	»	71	3	297
269	59	»	328	162	165	1	57	1	331
331	56	»	387	213	173	1	82	6	319
301	60	»	361	196	164	1	66	5	354
296	81	»	377	226	148	3	97	8	359
309	78	»	387	217	170	»	84	11	365
301	91	»	392	227	164	1	79	10	376
280	107	»	387	229	156	2	92	7	366
285	102	»	387	222	163	2	76	14	348
262	103	»	365	195	169	1	66	9	359
254	109	»	363	229	134	»	92	13	352
262	122	»	384	224	158	2	74	12	330
256	118	»	374	194	179	1	60	14	350
259	124	»	383	207	176	»	54	15	354
238	106	»	344	201	142	1	49	20	362
218	116	»	334	181	151	2	46	23	331
235	132	»	367	217	150	»	53	21	301
206	120	»	326	179	145	2	47	26	325
161	139	»	300	159	140	1	47	26	302
185	156	»	341	189	149	3	61	23	307
172	181	»	353	177	173	3	56	36	317
161	185	»	346	191	152	3	57	31	326
221	183	»	404	203	196	5	59	38	324
211	209	»	420	231	187	2	65	48	387
190	250	»	440	221	216	3	70	54	379
215	247	»	462	235	224	3	67	63	383
71	211	281	563	223	277	63	95	50	415
61	240	313	614	225	300	89	89	82	500
58	263	327	648	241	331	76	76	121	501
66	279	323	668	225	334	109	109	120	547
59	275	344	678	231	345	102	102	121	518
45	309	337	691	248	345	98	98	144	516
59	314	326	699	242	345	112	112	159	531
45	313	331	689	249	330	110	110	132	526
68	352	339	759	291	324	144	144	178	517
69	388	333	790	293	330	167	167	180	564
68	400	269	737	268	353	116	116	197	533
58	417	257	732	259	364	109	109	184	535
54	379	313	746	269	362	115	115	208	517
60	417	285	762	272	369	121	121	215	595
58	391	377	826	283	396	147	147	213	580
8480	8541	4755	21776	9983	10072	1721	3768	2847	18030

versitetets Aarbøger og Statistiske Meddelelser 4—43—2. Studenter, der er dimitteret paa Island, er lige-
eksaminerne er regnet sammen med den efterfølgende Sommers Studenterhold.

kvindeliges. I Femaaret 1905—09 var de mandlige Russers Antal i aarlig Gennemsnit 414, i Femaaret 1920—24 gennemsnitlig 759, altsaa en Stigning til knap det dobbelte, mens Antallet af Kvinder er steget fra henholdsvis 58 til 310, altsaa til over det femdobbelte. Dette giver sig Udslag i Forholdet mellem mandl. og kv. Studenter. Vi saa, at det for Femaaret 1885—89 var som 46 til 1, og at dette Forhold i det første Femaar af 20. Aarh. var ændret til 11:1; i det næste Femaar (1905—09) er det sunket til 7:1, i det følgende (1910—14) til 4:1 og i de sidste 10 Aar er Tallet gaaet ned under 3:1; d. v. s. at mellem en Fjerdedel og en Tredjedel af samtlige Russer er Kvinder.

II

HOVEDSTAD OG PROVINS

Det er ovf. omtalt, at inden Adgangen til Latinskolerne aabnedes, var unge Piger fra Provinsen praktisk talt afskaaret fra at faa Studentereksamen i deres Hjemegn; vilde de være Studenter, maatte de tage til Hovedstaden. Indtil 1894 var, som det ses af Tabel I foran, kun 4 kv. Studenter blevet dimitteret i Provinsen mod 113 i Hovedstaden, i det næste Tiaar dimitteredes 29 fra Provinsen mod 200 fra Kbh.; men fra 1903 ændres som sagt Forholdet mere og mere; i Tiaaret 1910—19 dimitteredes der endda lidt flere i Provinsen end i København. Siden har Dimittenderne været ligelig fordelt mellem Provinsen og Hovedstaden. Nedenstaaende procentvis udregnede Tabel vil oplyse Forholdet i de sidste 30 Aar:

Studenternes Dimissionssted

	Af 100 Studenter-			
	Kvinder		Mænd	
	Stor-Kbh. ¹⁾	Provinser	Stor-Kbh. ¹⁾	Provinser
1895—99	85	15	55	45
1900—04	88	12	58	42
1905—09	66	34	54	46
1910—14	46	54	42	58
1915—19	47	53	44	56
1920—24	50	50	43	57

¹⁾ Til Storkøbenhavn er Frederiksberg og Gentofte medregnet. Privatiser indstillede for Eksamenskommissionen er udeladt af denne Undersøgelse, da det ikke er muligt at finde Hjemsted.

Jenny Goldschmidt, * Elna Saraau, * Marie Beckett, * Josephine Marschall,
 g. Larsen, f. 1866, d. 1897 g. Munch, f. 1871 g. Fischer, f. 1872 f. 1872 g. Køster, f. 1872
 Clara Jørgensen, Ingeborg Borgen, Ane Johansen, Maria Granzow, Karen Kjær,
 f. 1869, d. 1906 g. Petersen, f. 1868 g. Højgaard, f. 1871 g. Dahl, f. 1872 f. 1857, d. 1923
 * Ellen Draminsky, * Emilie Slamborg,
 g. Mikkelsen, f. 1872 g. Thrane, f. 1869
 De med * mærkede findes i »Kvindestatene« ndf.

Studenteholdet fra N. Zahles Skole 1891

I Sammenligning med mandl. Studenter har der, selv efter den ny Eksamensordnings Ikrafttræden, været forholdsvis flere kv. Studenter fra København end fra Provinsen. Det Billede, Tabellen giver, vilde imidlertid være af ringe Betydning, hvis Dimissionsstedet i væsentlig Grad var forskellig fra Dimittendens Hjemsted, hvis m. a. Ord et større Antal af de Elever, der f. Eks. gik op ved de kbh'ske Skoler, var sendt til Hovedstaden for at »læse«, mens deres Hjem var paa Landet. Saadan er det imidlertid ikke. If. en Undersøgelse foretaget af Statistisk Departement dækkede i 95 % af de undersøgte Tilfælde Forældrenes Hjemsted og Skolens Beliggenhed hinanden (Stat. Medd. 4—43—2, Tab. 8).

III

„MATEMATIKERE“, GAMMEL SPROGLIGE OG NY SPROGLIGE

Det Punkt, hvor den ny Skoleordning blev mest gennemgribende, var m. H. t. Valget af Linje indenfor Gymnasiet. I de første 25 Aar var der forholdsvis flere Kvinder, der blev matematisk-naturvidenskabelige Studenter end Mænd, Tallene er imidlertid i hvert Fald for de første 10 Aar saa smaa for Kvinderne, at Tilfældigheder kan have spillet ind. En væsentlig Grund til de mange kvindelige »Matematikere« var dog sikkert, at Studentereksamen for de første Kvinder var Middel til en Videreuddannelse; man valgte derfor den Retning, der gav den bedste Forskole for ens senere Studium; da nu et stort Antal Kvinder vilde studere Medicin, og matematisk Artium for dette Studium havde visse Fordele, fik Matematikken alene af denne Aarsag større Tilslutning, end hvis Evner og Interesse for Faget alene havde været det afgørende. — I efterst. Tabel skal vi følge Udviklingen gennem de sidste 40 Aar.

I 1885—94 blev omkring $\frac{1}{3}$ af Kvinderne matematiske Studenter, i 1895—99 43 %, derefter er Matematikernes Antal stigende, indtil den ny Eksamensordning traadte i Kraft; i 1905—09 var det aarlige Gennemsnit naaet op paa omtr. Halvdelen af Studenterne. Af de mandlige Studenter var

Frk. Julie Pullich Ellen Bang,
g. Juncker, f. 1875

* Else Budtz, Viggo Trier Karen Hammerich, Vilh. Andersen Henriette Skram
g. Olsen, f. 1874 f. 1875, d. 1904

* Kirstine Meyer Frk. Zahle A. B. Drachmann * Fru Anna Lütken Anna Larsen,
f. 1872, d. 1922 f. 1870

William Müller * Kirstine Pedersen, Helene Rump,
f. 1872, d. 1922 f. 1868

De, hvis Fødselsaar er angivet, er Studenterne —
de øvrige er Lærere.

De med * betegnede er omtalt i
»Kvindestaten« ndf.

Studenterholdet fra N. Zahles Skole 1895

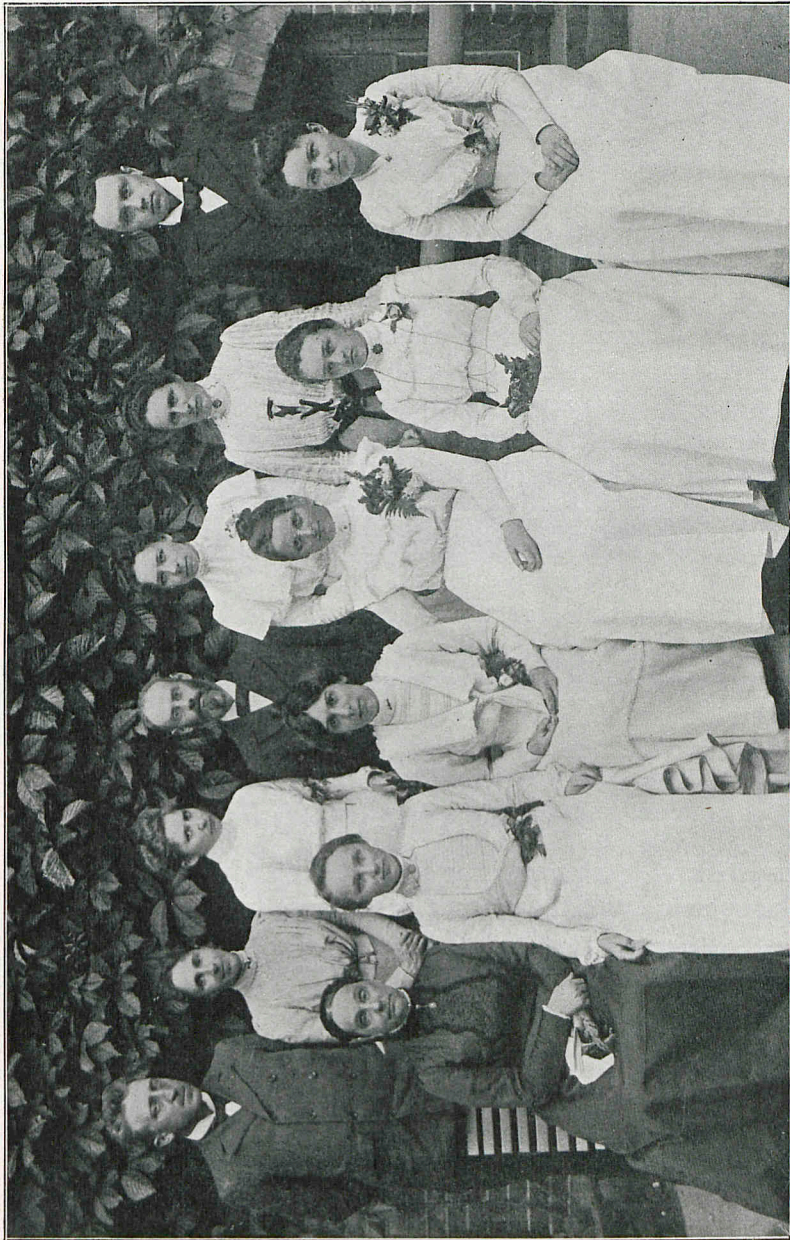
Studenter fordelt efter Eksamens-Linie

	Kvinder								Mænd							
	Aarligt Gennemsnit				Af 100 Studenter var				Aarligt Gennemsnit				Af 100 Studenter var			
	gl. spr.	mat.	ny spr.	Ialt	gl. spr.	mat.	ny spr.	Ialt	gl. spr.	mat.	ny spr.	Ialt	gl. spr.	mat.	ny spr.	Ialt
1885—89	5	3	»	8	64	36	»	100	301	67	»	368	82	18	»	100
1890—94	8	4	»	12	67	33	»	100	277	102	»	379	73	27	»	100
1895—99	12	9	»	21	57	43	»	100	247	117	»	364	68	32	»	100
1900—04	17	15	»	32	54	46	»	100	191	146	»	337	57	43	»	100
1905—09	30	28	»	58	52	48	»	100	199	215	»	414	49	51	»	100
1910—14	4	23	125	152	3	15	82	100	63	254	317	634	10	40	50	100
1915—19	4	43	178	225	2	19	79	100	57	335	333	725	8	46	46	100
1920—24	4	72	233	309	2	23	75	100	60	401	300	761	8	53	39	100

i 1885—89 knap $\frac{1}{5}$ Matematikere, deres Antal steg imidlertid fra Aar til Aar, medens de klassisk-sproglige stadig svandt ind; i 1890—94 var godt $\frac{1}{4}$ af de mandl. Studenter Matematikere, det næste Femaar ca. $\frac{1}{3}$ og i 1905—09 var der forholdsvis flere mandlige end kvindelige Matematikere, nemlig henholdsvis godt Halvdelen og knap Halvdelen; for det voksende Antal mandlige Matematikere har den forøgede Tilgang af Studenter til Polyteknisk Læreanstalt været af væsentlig Betydning. Med den nye Skoleordning ændres Forholdet som omtalt helt. De klassisk-sproglige Studenter, der allerede før 1910 var i stærk Aftagen, svinder for Kvindernes Vedkommende ind til et Minimum, og »Matematikerne« gaar væsentlig ned — alt til Fordel for den tredje Retning.

I 1905—09 havde der gennemsnitlig aarligt været 30 unge Piger med klassisk-sprogl. Artium, 1910—14 blev der gennemsnitlig 4, samtidig med at Studenterantallet steg til næsten det tredobbelte. Matematikernes Antal faldt ogsaa procentuelt, men steg absolut. Man kan med runde Tal sige, at indtil 1910 havde godt Halvdelen af de kvindelige Studenter gode Skolekundskaber i begge de klassiske Sprog; efter 1910 har 2 af 100 det. Før 1910 var henvend Halvdelen »Matematikere«, efter 1910 c. en Femtedel.

For de mandl. Studenter Vedkommende bevirkede Indførelsen af den ny-sproglige Retning ogsaa et stærkt Frafald fra Græsken, fra c. 50 % til c. 10 %, mens Matematiken

Dr. L. Moltesen * Johanne Holm, * Marie Jørgensen, Viggo Trier Paula Brønnum, g. Esther Carstensen Dr. Henrik Bertelsen
 g. Panattescu g. Krogh, f. 1874 Bøving, f. 1873 d. 1911
 Henriette Skram * Johanne Christiansen, g. Karen Bisgaard, Dagny Helweg, * Maja Petersen, * Ellen Lange,
 f. 1882 f. 1882 f. 1880 g. Gam Larsen, f. 1880, f. 1878 f. 1875
 De, hvis Fødselsaar er angivet, er Studenterne — de øvrige er Lærere. De * med * betegnede er omtalt i »Kvindestaten« ndf.

»Matematikere« fra N. Zahles Skole 1901

bevarede sin Tiltrækning — og i de sidste Aar har der været et betydeligt større Antal Matematikere end nysproglige Studenter.

IV ALDER

De første kv. Studenter var betydeligt ældre end deres mandl. Kammerater, men dette Forhold forandredes, efterhaanden som Uddannelsen til Studentereksamen ogsaa for de unge Pigers Vedkommende blev en jævn Fortsættelse af Barneskolen. I Tiaaret 1885—94 var de kv. Russer gennemsnitlig ml. 22 og 23 Aar, det følgende Femaar var deres Alder gaaet ned til knap 22; en Beregning gjort for 1915—16 viser, at Alderen da var gaaet ned til 19 Aar, naar man ikke medregner de gennemsnitl. betydelig ældre Privatister, endda til knap 19 Aar. De kv. Skole-Studenter er dog stadig noget ældre end de mandlige, hvilket skyldes, dels at de højere Pigeskoler har et Aars længere Skoletid end de øvrige Skoler, dels at Drengene i Almindelighed vistnok bliver sendt tidligere i Skole end Pigerne. Om ogsaa Alderen vil være lavere for mandlige end for kv. Studenter, naar Privatisterne medregnes, er tvivlsomt, da der i de senere Aar er forholdsvis flere mandlige end kvindelige Privatister, og deres Alder er jo gennemgaaende højere end Skoledimitternes. —

V SOCIALT NIVEAU

Statistisk Departement har foretaget en Undersøgelse af, hvilke sociale Lag Studenterne rekruteres fra:

Studenternes Fordeling efter Forældrenes Livsstilling ¹⁾

Sønner og Døtre af:	Kvinder		Mænd	
	af 100 Studenter		af 100 Studenter	
	1900—04	1910—12	1900—04	1910—12
1. Akademikere o. l., Lærere, Embedsm. og større Næringsdrivende.....	72	74	66	65
2. Funktionærer og mindre Næringsdriv..	15	16	18	21
3. Gaardejere og Husmænd	10	2	11	8
4. Arbejdere	»	1	1	1
5. Andre Erhverv	3	7	4	5
	100	100	100	100

¹⁾ Se Statistiske Meddelelser 43—4—2.

Viggo Trier Rektor Zahle Frk. Lind Bertha Jacoby, Michaela Krohn,
 g. Gille, f. 1888 g. Pooley, f. 1885
 Ellen Bjerrum, Esther Møller, Dr. Moltesen
 g. Ipsen, f. 1884 f. 1887, d. 1918.
 Dr. Barmwater Adda Hannover Cohen, Edele Bentzon, Johanne Bjerrum, *Thora Gertz,
 g. Linvald, f. 1888 g. Kayser, f. 1888 g. Bentzon, f. 1886 g. Pedersen, f. 1888
 De, hvis Fødselsaar er angivet, er Studenter. De m. * betegnede er omtalt i »Kvindestaten« ndf.
 Studentergruppe fra N. Zahles Skole 1906

Som det ses, udgaar et forholdsvis større Antal af de kv. end af de mandl. Studenter fra bemidlede Kredse; i 1912 var saaledes $\frac{3}{4}$ af de kv. Russer Døtre af Akademikere, Embedsmænd, større Næringsdrivende og Lærere, men knap $\frac{2}{3}$ af de mandl. Russer, mens omvendt kun $\frac{1}{6}$ af de unge Piger var udgaet fra Smaaborgerhjem, men godt $\frac{1}{5}$ af de unge Mænd. De Studenter, der udgaar fra Bondestanden og Arbejderklassen, er i Forhold til Studenternes Antal meget faa: 3 af 100 for de kv. Studenters Vedk., 9 af 100 for de mandl., og da disse to Klasser udgør langt den største Del af Landets Befolkning, vil man se, hvor ganske undtagelsesvis det er, at i vor Tid en Bondesøn eller Arbejdersøn — endsige en Datter — bliver Student¹⁾.

¹⁾ En Undersøgelse af Fædrenes Stilling for de Studerende ved Københavns Universitet i 1918—19 er foretaget af Finn Friis, se Nationaløkon. Tidsskr.

VI

FILOSOFIKUM OG EMBEDSEKSAMEN

Vi skal nu se, hvorledes det gaar de unge Mennesker, naar de forlader Skolen: hvormange benytter sig overhovedet ikke af deres Universitetsadgang? hvormange holder op med Universitetsstudierne, naar de har taget den første Indlednings-Eksamen: Filosofikum? og hvormange fortsætter og fuldender deres Studium?

De 6 unge Kvinder, der blev Studenter i det første Femaar 1877—82, tog alle Filosofikum.¹⁾ I det følgende Femaar var der 48 kv. Studenter, hvoraf 43 tog Filosofikum, i Aarene fra 1890 til den nye Skoleordning traadte i Kraft (1910), tog ca. $\frac{9}{10}$ af Studenterne Filosofikum, derefter kun $\frac{3}{4}$, og i de sidste 3 Aar 1920—23 er Procenten gaaet ned fra 75 til 70. —

Af mandl. Studenter har der været forholdsvis flere, der har taget Filosofikum, end af kvindelige, men Forskellen har ikke været stor (se Tabellen nedenfor), og ogsaa for de mandlige Studenter var der en relativ Nedgang efter den ny Eksamensordnings Ikrafttræden; i Femaaret 1916—20 var der endda forholdsvis færre mandlige end kvindelige Studenter, der tog Filosofikum. Den flg. Tabel viser Forholdet.

I Aarene	Kvinder			Mænd		
	Ialt	Aarligt Gennemsnit	Cand. phil'er i Forhold til Studenter ²⁾	Ialt	Aarligt Gennemsnit	Cand. phil'er i Forhold til Studenter ²⁾
1891—95	55	11	87 %	1755	351	95 %
1896—00	93	19	89 -	1698	334	93 -
1901—05	142	28	89 -	1577	315	93 -
1906—10	253	51	87 -	1888	378	91 -
1911—15	588	118	75 -	2582	516	81 -
1916—20	846	169	75 -	2671	534	71 -
1921—24	820	205	68 -	2227	445	75 -

¹⁾ Se Tabel I. Tallene for de immatrikulerede Studenter er meget lidt forskellige fra dem, der har taget Filosofikum, idet kun faa, der ikke ønskede at tage Filosofikum, har ladet sig immatrikulere.

²⁾ Forholdstallene er beregnet som Forholdet mellem dem, der har taget

Siden 1913 har Konsistorium udarbejdet en aarlig Oversigt over samtlige Studenter, der er immatrikulerede ved Universitetet. De studerende Kvinder er siden 1913 steget til det dobbelte, medens Mændene kun er steget med knap 50%; de Kvinder, der er immatrikuleret ved Universitetet, udgør altsaa nu $\frac{1}{6}$ af de mandl. Studerende mod $\frac{1}{8}$ for 10—12 Aar siden. Tabellen viser i de to første Kolonner for Kv. og M. Stigningen Aar for Aar.

Studerende ved Københavns Universitet

I Aaret	Kvinder		Mænd	
	Ialt	Studenter der endnu ikke har valgt Studium	Ialt	Studenter der endnu ikke har valgt Studium
1913	334	89	2401	100
1914	329	95	2378	101
1915	383	115	2500	129
1916	359	90	2543	118
1917	438	137	2566	144
1918	477	148	2737	149
1919	514	170	2736	173
1920	506	164	2690	159
1921	530	183	2706	142
1922	595	184	2907	132
1923	614	212	3046	136
1924	675	224	3253	122

Men mindst lige saa interessant er Tallene i de to sidste Kolonner. Det ses heraf, at medens det er en Undtagelse, at de unge Mænd gaar ved Universitetet uden at vælge et Studium — i de sidste Aar: af 100 kun 4 — saa er der af de kv. Studenter en Tredjedel, som benytter Universitetet uden virkeligt Formaal — eller rettere ikke med andet Formaal end at blive cand. phil.

Den flg. Tabel viser Forholdet mellem kv. og mandl. Kandidater. I det første Femaar var der 1 Kandidat aarlig, i det næste Femaar 2, i det tredje (1895—99) 5, og saaledes er Tallene stadig vokset jævnt, til der i Femaaret 1920—24 aarligt har været 22 Kvinder, der har taget Embedseksamen:

Filosofikum, og dem, der det foregaaende Aar har taget Studentereksamen; at nogle har taget Filosofikum flere Aar efter Studentereksamen, udlignes delvis ved den femaarige Inddeling.

Embedseksamen

	Kvinder				Mænd				Af 100 Kandida- ter var Kvinder
	Embeds- eksamen	Kandida- ter der har taget Eks. 2 ^e Gange	Kandidater		Embeds- eksamen	Kandida- ter der har taget Eks. 2 ^e Gange	Kandidater		
			Ialt	aa- rligt Gen- snit			Ialt	aa- rligt Gen- snit	
1885—89	5	»	5	1	786	19	767	153	0,6
1890—94	12	»	12	2	1158	49	1109	222	1
1895—99	27	»	27	5	1222	29	1193	239	2
1900—04	33	»	33	7	1227	26	1201	240	3
1905—09	44	1	43	9	1100	32	1068	214	4
1910—14	61	1	60	12	1071	20	1051	210	3
1915—19	89	2	87	17	1262	27	1235	207	7
1920—24	113	1	112	22	1402	28	1374	275	8
	384	5	379		9228	230	8998		

I Forhold til Antallet af Studenter er Antallet af Kandidater stadig svundet ind. I nedenstaaende Tabel er første Kolonne Antallet af kv. Studenter; i den anden Kolonne er opført, hvor mange af Studenterne der har taget Embedseksamen inden Sommeren 1924.¹⁾

Det stærke Fald i Kandidat-Antal af Studenterne fra det

Kvinder			Kvinder			Kvinder		
	Studen- ter	Af Stu- denterne blev Kan- didater		Studen- ter	Af Stu- denterne blev Kan- didater		Studen- ter	Af Stu- denterne blev Kan- didater
1877	2	2	1892	12	3	1907	59	16
1878	»	»	1893	14	6	1908	78	23
1879	»	»	1894	14	10	1909	54	15
1880	2	2	1895	16	7	1910	108	16
1881	»	»	1896	19	6	1911	154	27
1882	2	2	1897	20	11	1912	155	23
1883	5	2	1898	23	12	1913	165	18
1884	1	1	1899	27	6	1914	176	18
1885	7	5	1900	30	12	1915	207	21
1886	5	1	1901	27	11	1916	170	11
1887	8	3	1902	26	7	1917	245	8
1888	11	6	1903	42	7	1918	337	4
1889	11	5	1904	34	9	1919	268	»
1890	7	4	1905	42	13	1920	281	1
1891	16	6	1906	59	16			

Ialt . . . 376

¹⁾ For at faa Tallene er der ført Individualkort over hver enkelt kvindelig Kandidat. — De, der har taget Eksamen om, er kun medregnet een Gang. 3 kvindelige Kandidater, der har udenlandsk Studentereksamen, de to i Norge og den 3die i Philadelphia, er ikke medregnet i Tabellen.

Studentterhold 1925 fra H. Adlers Fællesskole

sidst opførte Femaar (1916—20) skyldes væsentligt, at disse Studenter endnu ikke har fuldendt deres Studium. Det er ikke umuligt, at en Del af Studenterne fra 1916 kan tage deres Embedseksamen i 1925 eller endog 26, og det er givet, at et stort Antal af de flg. Aars Studenter vil afslutte deres Universitetsstudium i indeværende og de kommende Aar. Kvinder bruger gennemsnitlig adskillig længere Tid til deres Studium end Mænd.

Den flg. lille Tabel viser procentvis Forholdet mellem kv. og mandl. Studenter og Kandidater.¹⁾

	Kvinder ²⁾	Mænd ³⁾
	Af 100 Studenter blev Kandidater	Af 100 Studenter blev Kandidater
1877—84	75	56
1885—89	50	57
1890—94	46	61
1895—99	40	63
1900—04	29	60
1905—09	28	49
1909—14	14	38
1915—16	9	37

Af de kvindelige Studenter fra de 7 første Aar tog altsaa de tre Fjerdedele Embedseksamen: allerede i det føl-

¹⁾ Tallene for de mandl. Kandidater er kun et tilnærmelsesvis Udtryk. Det er fundet ved at sætte Antallet af Kandidater fra et Femaar i Forhold til Studenterne fra det foregaaende Femaar. Studietiden ligger ml. 5 og 6 Aar, endda vist nærmere 6 end 5 (jfr. Harald Westergaard, Studenter-Matriklen, Nat. økon. Tidsskr. 1919. Det ses heraf, at efter 5 Aars Forløb vil af 100 Studenter kun $\frac{3}{5}$ have taget deres Eksamen, mens $\frac{2}{5}$ stadig læser). Herved skulde Tallene blive for smaa for de sidste Aar, hvor Studenternes Antal har været i stærk Stigning, men da Forskellen i Forholdstallene fra 5- og 6-aarige Perioder er ganske ubetydelig, er her — som ved de øvrige Tabeller — den 5-aarige Inddeling anvendt.

²⁾ De 3 Kvinder med fremmed Studentereksamen er medregnet, da det ikke har været muligt at udskille mandlige Kandidater med fremmed Studentereksamen.

³⁾ Til de mandlige Studenter er medregnet de islandske (der ellers er helt udeladt) fordi det er vanskeligt at udsondre de islandske Kandidater, og Tallene bliver for høje ved at tage Kandidaterne med og udelade Studenterne. Fra 1877 til 1918 har der været 738 islandske Studenter, og det aarlige Gennemsnit er steget fra c. 11 i 1877—79 til c. 23 i de sidste 8 Aar d. v. s. 1909—18. De islandske kvindelige Studenter er ikke medregnet, da der kun er ganske faa, ialt har der indtil 1918 været 18, den første kom i 1897; og der er ingen af de islandske kvindelige Studenter, som er blevet Kandidater. De mandlige Kandidater, der har taget Eksamen to Gange, er (analogt med de kv. Studenter) kun medregnet en Gang.

gende Femaar er kun Halvdelen blevet Kandidater. Det var blevet lettere at indrette Studiet, efter at Frk. Zahles Skole havde faaet Dimissionsret i 1886, derfor var det ogsaa mere fristende at tage Studentereksamen, uden at Fristelsen behøvede at medføre Lyst og Taalmodighed til Fortsættelse ud over Artium. De følgende Aar var der en jævn Dalen i Kandidat-Tallet, til der i det første Femaar af det 20. Aarhundrede kom et brat Fald: fra 40 % i 1895—99 til 29 % i 1900—04. Aarsagen var en ny Lettelse i Adgangen til Studentereksamen: Skoleændringen 1903, der gav Pigebørn Lov til at optages i Latinskolerne Landet over. Endelig bevirkede Gennemførelsen af den ny Eksamensordning i 1910 et nyt og betydeligt Fald, nemlig fra 28 % i 1905—09 til 14 % i 1910—14, et Tal, der yderligere i de 2 følgende Aar faldt til 9%. For hver Gang, der er indført enten en praktisk eller en aandelig Lettelse i Studentereksamen, er Tallet paa dem, der har taget Eksamen, steget, mens dette ingenlunde har betydet, at Antallet af dem, for hvem Studentereksamen var en Adgang til det egentlige Studium, er steget i samme Forhold.

Ogsaa Forholdstallet mellem mandl. Studenter og Kandidater er, som det ses, gaaet ned, men ikke i tilnærmelsesvis samme Grad som for Kvinderne. Dertil kommer, at Overgangen til Polyteknisk Læreanstalt for Mænd spiller en meget større Rolle end for Kvinder, saaledes at i Virkeligheden forholdsvis flere mandl. Studenter, end Tallet viser, fortsætter deres Studium til en Embedseksamen. Medtages de Studenter, der tager deres Embedseksamen ved Polyteknisk Læreanstalt, bliver Tallene som følger:

Embedseksamen ved Univ. og Polytekn. Læreanstalt		
Af 100 Studenter blev Kandidater og Ingeniører		
	Kvinder	Mænd
1880—84	75	57
1885—89	50	58
1890—94	46	67
1895—99	42	71
1900—04	30	71
1905—09	31	61
1910—14	15	47

Tabel II.

KVINDER

EMBEDS

	Lægevidenskabelig Embedseksamen					Skole-embedseksamen					Magisterkonferens.	Statsvidenskabelig Embedseksamen								
	Hovedkarakter				Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldførdt Eksamen	Hovedkarakter					Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldførdt Eksamen	Hovedkarakter				Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldførdt Eksamen	
	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II			Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II				Admissa	Admissa	Præ	Laud.			Haud. I
1884-1885	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»		
1885-1886	»	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»		
1886-1887	»	2	»	»	2	»	1	»	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»		
1887-1888	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»		
1888-1889	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»		
1889-1890	»	1	»	»	1	»	1	»	»	»	1	»	1	»	»	»	»	»		
1890-1891	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	»	»		
1891-1892	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	2	»	»	»	»	»	»		
1892-1893	»	»	1	»	1	»	»	1	»	»	1	»	»	1	»	»	1	»		
1893-1894	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	1	»	1	»	»	»	»	»		
1894-1895	»	3	1	»	4	»	»	3	1	»	»	4	»	»	»	»	»	»		
1895-1896	»	1	2	»	3	»	»	2	»	»	»	2	»	2	»	»	»	»		
1896-1897	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»		
1897-1898	»	2	4	»	6	»	»	»	1	»	»	1	»	1	»	»	»	»		
1898-1899	»	»	1	»	1	»	»	»	1	»	»	1	»	1	»	»	»	»		
1899-1900	»	1	»	»	1	»	»	1	»	»	»	1	»	3	»	1	»	»		
1900-1901	»	1	3	»	4	»	»	1	»	»	»	1	»	1	»	»	»	»		
1901-1902	»	2	2	»	4	»	»	1	»	»	»	1	»	1	»	»	»	»		
1902-1903	»	»	2	»	2	»	»	2	»	»	»	2	»	1	»	»	»	»		
1903-1904	»	1	3	1	5	»	»	2	»	»	»	2	»	»	3	»	»	3		
1904-1905	»	3	3	»	6	»	»	1	»	»	»	1	»	»	1	»	»	1		
1905-1906	»	2	»	1	3	»	»	»	»	»	»	»	3	»	»	2	»	2		
1906-1907	»	6	3	»	9	»	»	1	1	»	»	2	»	»	»	»	»	»		
1907-1908	»	»	2	»	2	»	1	2	1	»	»	4	»	2	»	»	»	»		
1908-1909	»	1	1	»	2	»	»	1	2	»	»	3	1	»	»	»	»	»		
1909-1910	»	3	3	»	6	»	»	2	»	»	»	2	»	1	»	»	»	»		
1910-1911	»	»	1	»	1	»	»	3	1	»	»	4	»	1	»	»	»	»		
1911-1912	»	3	1	»	4	»	»	4	2	»	»	6	»	1	»	1	»	1		
1912-1913	»	»	3	»	3	»	»	4	»	»	»	4	»	3	»	2	»	2		
1913-1914	»	4	1	»	5	»	»	4	»	»	»	4	»	3	»	»	1	1		
1914-1915	»	5	1	»	6	»	»	4	»	»	»	4	»	5	»	1	1	»		
1915-1916	»	1	1	»	2	»	»	4	4	»	»	8	»	2	»	»	»	»		
1916-1917	»	»	1	1	2	»	»	2	»	»	»	2	»	2	»	1	»	1		
1917-1918	»	2	2	»	4	»	»	4	1	»	»	5	»	1	»	1	1	»		
1918-1919	»	7	2	»	9	»	»	4	»	»	»	4	»	1	»	1	1	»		
1919-1920	»	9	3	»	12	»	»	5	1	»	»	6	»	»	»	1	»	»		
1920-1921	»	1	3	»	4	»	»	5	1	»	»	6	»	2	»	2	1	»		
1921-1922	»	5	1	»	6	»	»	3	»	»	»	3	»	5	»	»	»	»		
1922-1923	»	7	7	»	14	»	»	9	2	»	»	11	»	2	»	»	»	»		
1923-1924	»	7	1	»	8	»	»	6	»	»	»	6	»	1	»	3	»	3		
Ialt	»	82	60	3	145	»	1	82	22	»	»	105	1	50	»	17	8	1	26	»

EKSAMEN

Eksamen i Forsikringsvidenskab og Statistik			Fuldstændig juridisk Embedseksamen					Teologisk Embedseksamen					Samtlige Embedseksaminer								
Hovedkarakter			Hovedkarakter					Hovedkarakter					Hovedkarakter								
Laud.	Haud. I	Ialt	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II	Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldendt Eksamen	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II	Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldendt Eksamen	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II	Admissa	Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldendt Eksamen
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	»	1	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	1	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	»	»	3	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	»	1	3	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	1	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	2	3	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	»	»	3	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	1	2	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6	2	»	»	8	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	2	»	2	7	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	»	»	1	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	5	»	1	8	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	»	1	3	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	»	»	3	6	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	3	»	1	6	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	3	2	»	1	6	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	»	1	5	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	6	3	1	»	10	»
»	»	»	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	6	3	»	»	9	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	1	3	8	»
»	»	»	»	1	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	8	4	»	»	12	»
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	1	2	3	2	8	»
»	»	»	»	2	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	4	3	»	»	7	1
»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	5	3	»	1	9	»
»	»	»	»	1	1	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	4	3	»	1	8	»
»	»	»	»	2	»	»	2	»	»	»	»	»	»	»	»	10	3	»	1	14	»
»	»	»	»	»	1	»	1	»	»	»	»	»	»	»	»	4	6	»	3	13	»
»	»	»	»	2	2	»	4	1	»	»	»	»	»	»	»	10	3	1	3	17	1
»	»	»	»	2	2	»	4	»	»	»	»	»	»	»	»	12	4	»	5	21	»
»	»	»	»	3	1	»	4	»	»	1	»	»	1	»	»	9	6	»	2	17	»
»	»	»	»	3	»	1	4	1	»	»	»	»	»	»	»	6	1	2	2	11	1
»	»	»	»	5	»	»	5	»	»	»	»	»	»	»	»	12	4	»	1	17	»
»	»	»	»	2	5	»	7	1	»	»	»	»	»	»	»	14	8	»	1	23	1
»	»	»	»	1	»	»	1	»	»	1	»	»	1	»	»	17	4	»	»	21	»
»	»	»	»	4	»	»	4	»	»	»	»	»	»	»	»	12	5	»	2	19	»
»	»	»	»	3	2	»	5	1	»	1	1	»	2	»	»	12	4	»	5	21	1
»	2	2	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	16	11	»	2	29	»
»	»	»	»	2	1	»	3	»	»	2	»	»	2	»	»	20	2	»	1	23	»
2	2	»	34	15	1	50	4	»	5	1	»	6	»	1	220	108	5	50	384	5	

Tabel III.

MÆND

EMBEDS

	Lægevidenskabelig Embedseksamen					Skole- embedseksamen					Magi- ster- konfe- rens	Statsvidenskabelig Embedseksamen											
	Hovedkarakter				Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldfendt Eksamen	Hovedkarakter					Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldfendt Eksamen	Hoved- karakter				Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldfendt Eksamen				
	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II og Non.			Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II				Admissus **	Præ	Laud.	Haud. I			Haud. II og Non			
1884-1885	»	23	14	»	37	»	»	5	3	»	»	8	»	»	»	8	»	»	1	3	»	4	»
1885-1886	»	13	6	2	21	»	»	5	1	»	»	6	»	»	»	5	»	»	2	2	»	4	»
1886-1887	»	24	9	1	34	»	»	6	2	»	1	9	»	»	»	3	»	»	2	4	2	8	»
1887-1888	1	17	12	2	32	»	»	4	8	»	»	12	»	»	»	4	»	»	3	4	2	9	1
1888-1889	2	27	25	1	55	»	»	8	1	»	1	10	»	»	»	2	»	»	2	5	1	8	»
1889-1890	»	24	22	2	48	»	1	11	4	»	»	16	»	»	»	7	»	»	3	3	1	7	»
1890-1891	»	27	19	4	50	1	»	18	9	»	»	27	»	»	»	11	»	»	4	2	1	7	»
1891-1892	»	30	22	2	54	»	1	6	8	»	»	15	»	»	»	6	»	»	4	10	»	14	»
1892-1893	»	39	34	5	78	»	»	17	13	»	4	34	»	»	»	5	»	»	»	4	1	5	»
1893-1894	»	36	23	10	69	»	3	11	15	»	1	27	1	»	»	8	»	»	3	9	2	14	»
1894-1895	»	26	42	7	75	»	»	10	7	»	2	19	»	»	»	7	»	»	1	2	»	3	1
1895-1896	»	43	28	5	76	»	»	14	13	»	1	28	1	»	»	11	»	»	5	3	»	8	1
1896-1897	»	27	25	»	52	»	1	8	12	»	2	23	»	»	»	9	»	»	5	4	»	9	»
1897-1898	»	46	26	3	75	»	»	19	12	»	1	32	»	»	»	11	»	»	3	2	»	5	»
1898-1899	»	29	33	1	63	3	»	9	16	»	1	26	»	»	»	5	»	»	2	3	»	5	»
1899-1900	»	36	28	1	65	»	1	11	12	»	1	25	»	»	»	11	»	»	4	6	»	10	»
1900-1901	»	35	22	3	60	»	»	7	8	»	4	19	»	»	»	11	»	»	5	2	»	7	»
1901-1902	»	33	19	1	53	»	2	11	5	»	»	18	»	»	»	14	»	»	5	2	»	7	»
1902-1903	»	30	27	1	58	»	1	8	6	»	2	17	»	»	»	6	»	»	5	3	»	8	»
1903-1904	»	27	16	3	46	»	»	8	12	»	6	26	»	»	»	9	»	»	2	7	»	9	»
1904-1905	»	32	24	1	57	»	»	7	5	»	2	14	»	»	»	3	»	»	6	3	»	9	»
1905-1906	»	21	14	2	37	»	»	10	3	»	1	16	»	»	»	7	»	»	4	8	»	12	»
1906-1907	»	21	18	»	39	»	»	7	1	»	»	8	»	»	»	8	»	»	6	4	»	10	»
1907-1908	»	24	21	1	46	»	»	12	3	»	»	15	»	»	»	6	»	»	2	2	»	4	»
1908-1909	»	34	15	1	50	»	2	7	1	»	2	12	1	»	»	5	»	»	3	2	1	6	»
1909-1910	»	32	15	2	49	»	1	10	3	»	»	14	»	»	»	10	»	»	6	3	2	11	»
1910-1911	1	30	19	1	51	»	1	12	6	»	1	20	»	»	»	7	»	»	9	2	»	11	»
1911-1912	»	38	18	»	56	»	»	9	2	»	1	12	»	»	»	7	»	»	4	3	2	9	»
1912-1913	»	44	17	1	62	»	»	9	3	»	1	13	»	»	»	6	»	»	5	6	4	15	»
1913-1914	»	28	22	»	50	»	1	15	5	»	4	25	»	»	»	7	»	»	11	2	3	16	»
1914-1915	»	36	25	»	61	»	»	18	3	»	»	21	»	»	»	3	»	»	»	4	3	7	»
1915-1916	»	51	30	1	82	»	1	12	1	»	»	14	»	»	»	14	»	»	6	5	»	11	»
1916-1917	»	39	17	»	56	»	1	14	4	»	2	21	»	»	»	12	»	»	6	»	1	7	»
1917-1918	1	39	24	1	65	»	»	17	7	»	»	24	»	»	»	12	»	»	8	2	»	10	»
1918-1919	»	49	12	2	63	»	3	22	6	»	1	32	»	»	»	9	»	»	12	3	»	15	»
1919-1920	2	37	18	»	57	»	»	13	3	»	1	17	»	»	»	14	»	»	14	1	1	16	»
1920-1921	3	58	31	»	92*	»	2	13	7	»	»	22	»	»	»	10	»	»	10	4	»	14	»
1921-1922	2	51	15	»	68	»	4	11	9	»	»	24	»	»	»	5	»	»	10	4	1	15	»
1922-1923	3	59	18	»	80*	»	1	16	1	»	»	18	»	»	»	15	»	»	14	4	1	19	»
1923-1924	»	70	24	»	94	»	2	19	»	»	1	22	»	»	»	11	»	»	4	3	4	11	»
Ialt	15	1385	849	67	2316	4	28	449	240	»	44	761	3	324	»	201	145	33	379	3			

*) Desuden har i dette Aar 1 bestaaet Eksamen i Tyskland.

**) Denne Karakter gives til Kandidater, der har taget Eksamen ved andre Fakulteter og nu ved en Tillægsprøve faar Ret til at blive cand. mag.

EKSAMEN

Eksamen i Forsikringsvidenskab og Statistik			Fuldstændig juridisk Embedseksamen					Teologisk Embedseksamen					Samtlige Embedseksaminer								
Hovedkarakter			Hovedkarakter					Hovedkarakter					Hovedkarakter								
Laud.	Haud. I	Ialt	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II og Non	Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldendt Eksamen	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II og Non	Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldendt Eksamen	Præ	Laud.	Haud. I	Haud. II og Non	Admissus	Ialt	Heraf Kand., der tidl. har fuldendt Eksamen
»	»	»	»	15	18	1	34	»	»	14	16	7	37	»	»	58	54	8	8	128	
»	»	»	»	21	20	1	42	2	»	18	17	10	45	»	»	59	46	13	5	123	2
»	»	»	»	22	27	»	49	5	»	17	11	10	38	3	»	71	53	13	4	141	8
»	»	»	»	35	28	»	63	1	»	32	27	14	73	»	1	91	79	18	4	193	2
»	»	»	»	31	31	»	62	7	»	25	22	17	64	»	2	93	84	19	3	201	7
»	»	»	»	33	31	»	64	8	»	22	24	15	61	2	1	93	84	18	7	203	10
»	»	»	»	43	34	1	78	9	»	23	29	12	64	4	»	115	93	18	11	237	14
»	»	»	»	31	28	1	60	12	»	31	28	17	76	2	1	102	96	20	6	225	14
»	»	»	»	34	12	»	46	5	»	25	29	12	66	2	»	115	92	18	9	234	7
»	»	»	»	26	24	»	50	1	»	26	51	14	91	2	»	102	122	26	9	259	4
»	»	»	»	40	25	»	65	2	1	19	45	17	82	4	1	96	121	24	9	251	7
»	»	»	»	34	17	»	51	»	»	27	33	17	77	3	»	123	94	22	12	251	5
»	»	»	1	34	16	»	51	1	»	24	26	18	68	3	2	98	83	18	11	212	4
»	»	»	»	39	29	»	68	1	»	26	33	13	72	1	»	133	102	16	12	263	2
»	»	»	»	35	20	»	55	1	1	26	46	18	91	7	1	101	118	19	6	245	11
»	»	»	»	40	26	1	67	1	1	26	31	15	73	5	2	117	103	17	12	251	6
»	»	»	»	57	38	»	95	1	»	24	25	15	64	3	»	128	95	18	15	256	4
»	»	»	»	53	35	»	88	3	»	24	35	13	72	2	2	126	96	14	14	252	5
»	»	»	»	58	32	»	90	4	»	24	25	14	63	4	1	125	93	15	8	242	8
»	»	»	»	62	29	»	91	2	»	17	19	9	45	1	»	116	83	12	15	226	3
»	»	»	»	85	38	1	124	4	»	18	16	8	42	3	»	148	86	10	5	249	7
»	»	»	»	72	41	2	115	7	»	11	19	8	38	1	2	118	85	12	8	225	8
»	»	»	»	70	36	6	112	4	»	15	15	4	34	1	»	119	74	10	8	211	5
»	»	»	»	57	28	7	92	6	»	12	22	2	36	1	»	107	76	10	6	199	7
»	»	»	»	59	31	4	94	4	»	16	27	6	49	»	2	119	76	12	7	216	5
»	»	»	»	55	31	8	94	6	1	10	10	5	26	»	2	113	62	17	10	204	6
»	»	»	»	56	23	7	86	4	»	13	9	8	30	»	2	120	59	16	8	205	4
»	»	»	»	58	40	7	105	3	»	10	12	6	28	»	»	119	75	15	8	217	3
»	»	»	»	41	43	8	92	2	»	15	12	6	33	»	»	114	81	19	7	221	2
»	»	»	»	51	30	8	89	5	»	14	16	7	37	»	1	119	75	18	11	224	5
»	»	»	»	68	46	7	121	9	»	14	13	5	32	1	»	136	91	15	3	245	10
»	»	»	»	58	32	10	100	7	»	8	13	3	24	»	1	135	81	14	14	245	7
»	»	»	»	59	41	5	105	4	»	15	12	11	38	»	1	133	74	17	14	239	4
»	»	»	»	56	31	18	105	2	»	19	27	13	59	»	1	139	91	32	12	275	2
»	»	»	1	54	34	15	104	4	»	16	15	4	35	»	4	153	70	21	10	258	4
»	»	»	»	49	36	2	87	6	»	24	26	8	58	»	2	137	84	11	15	249	6
»	»	»	»	62	45	7	114	12	»	30	29	12	71	»	5	173	116	19	10	323	12
2	1	3	1	56	22	4	83	7	»	25	21	7	53	»	7	155	72	12	5	251	7
»	»	»	»	45	33	9	87	3	1	24	31	14	70	»	5	158	87	24	15	289	3
1	1	2	1	43	29	13	86	»	»	23	23	16	62	»	3	160	80	33	12	288	»
3	2	5	4	1897	1210	153	3264	165	5	802	940	430	2177	55	52	4737	3386	683	368	9226	230

Af de kv. Studenter er det forholdsvis faa, som bliver Ingeniører. Den første akademiske Ingeniør kom i 1902, men allerede i 1894 var en Kvinde, som ikke var Student, blevet Ingeniør. Indtil 1920 har der i alt været 20 kvindelige »Studenteringeniører«.

For de mandl. Studenter Vedk. opvejer den stærke Stigning i Ingeniørernes Antal jo i væsentlig Grad Nedgangen i Kandidaternes i Forhold til Studenternes; men ogsaa hos dem medførte den ny Eksamensordning en Forøgelse i Antallet af de Studenter, som ikke studerede videre. Tabellen viser, at, bortset fra det første Tiaar, er de kv. Studenter Forholdstal meget mindre end de mandliges, og det er i stadig og stærk Nedadgaaen.

VII

DE FEM FAKULTETER

De to første kvindelige Kandidater (fra 1885 og 86) var begge Medicinere. I 1887 tog den første Kvinde Skoleembedseksamen, og samme Aar blev endnu to Kvinder Læger. De følgende Aar har de kv. Kandidater gennemsnitlig været ligeligt fordelt mellem medicinsk Embedseksamen og Skoleembedseksamen (derunder medregnet Magisterkonferens). Fra 1887 til 1905 blev 75 Kvinder Kandidater: 35 tog med. Embedseksamen, 35 blev cand. mag.'er og Magistre, og 5 statsvidenskabelige Kandidater. I de senere Aar er de øvrige Fakulteter blevet noget mere søgt af Kvinderne, men langt den største Part af disse er Medicinere og stud. mag'er.

Embedseksaminer fordelt efter Fakulteter (femaarige Perioder).

	Lægevidenskabelig Embedseksamen		Skoleembedseksamen og Magisterkonferens		Statsvidenskabelig Embedseksamen		Forsikringsvidenskabelig Embedseksamen		Fuldstændig juridisk Embedseksamen		Teologisk Embedseksamen	
	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.
1884—89	4	179	1	67	»	33	»	»	»	»	»	»
1890—94	3	299	8	156	1	47	»	»	»	»	»	»
1895—99	14	341	13	171	»	30	»	»	»	»	»	»
1900—04	16	282	13	156	4	41	»	»	»	»	»	»
1905—09	22	229	15	94	3	41	»	»	4	537	»	»
1910—14	19	268	29	121	4	62	»	»	9	466	»	»
1915—19	23	327	34	162	7	50	»	»	24	535	1	188
1920—24	44	391	42	158	7	75	2	5	13	457	5	314
	145	2316	155	1085	26	379	2	5	50	1995	6	502

Af de 384 Embedseksaminer (svarende til 379 kvindelige Kandidater, da 5 har taget Eksamen 2 Gange) er 145 Læger og 155 cand. mag'ere eller Magistre, hvad der i Forhold til samtlige Læger og cand. mag'ere indenfor dette Tidsrum bliver henholdsvis c. 6% og c. 12%.

Fra den første Kvinde blev cand. jur. i 1895 indtil 1924 har der været 50 Kvinde-Eksaminer (46 Kandidater) eller godt 2% af de juridiske Embedseksaminer i disse 20 Aar.

I 1893 blev den første Kvinde statsvidenskabelig Kandidat, i 1900 den anden og i 1904 kom et 3die Hold paa 3 Kvinder, siden har der gennemsnitlig været en statsvidenskabelig kv. Kandidat aarlig.

Den første kvindelige Teolog blev Kandidat i 1916; indtil 1924 har der ialt været 6.

Nedenstaaende Tabel viser, hvorledes Eksaminerne procentvis er fordelt efter de forskellige Fakulteter i de sidste 10 Aar.

Embedseksamen 1915—24

	Kvinder		Mænd	
	Eksamen i alt	Af 100 Eksaminer	Eksamen i alt	Af 100 Eksaminer
Lægevidenskabelig Embedseksamen	69	34	718	27
Skoleembedseksamen og Magisterkonferens . .	76	37	320	12
Statsvidenskabelig Embedseksamen	14	7	125	5
Forsikringsvidenskabelig Embedseksamen	2	1	5	»
Fuldstændig juridisk Embedseksamen	37	18	992	37
Teologisk Embedseksamen	6	3	502	19
	204	100	2662	100

Som det ses, er det medicinske Fakultet og de to Skoleembedsfakulteter langt de mest søgte af Kvinder. Henved $\frac{3}{4}$ af alle kv. Kandidater bliver Læger eller cand. mag'ere (og Magistre), mens af mandl. Kandidater dette langt fra gælder Halvdelen. Af kv. Kandidater er godt $\frac{1}{6}$ Jurister, men af mandl. Kandidater godt $\frac{1}{3}$; Statsvidensk. (og Forsikringsvid.) Eksamen tages forholdsvis af flere Kvinder end Mænd, nemlig henholdsvis af 8% og 5%, men de absolute Tal er her saa smaa, at individuelle Forhold kan gøre sig

gældende. Endelig ses det, at de 6 kv. Teologer udgør 3% af de kv. Kandidater, mens de ca. 500 mandl. Teologer udgør 19% af de mandl. Kandidater.

VIII

FRAFALD — FULDENDELSE AF STUDIET

Det er den gængse Mening, at Størstedelen af Kvinderne aldrig naar frem til Eksamensbordet, men opgiver Studiet undervejs; en talmæssig Undersøgelse bekræfter denne almindelige Opfattelse. For at se, dels hvor mange Kvinder der falder fra, og dels hvor længe Kvinderne gennemsnitlig studerer, — baade de, der falder fra, og de, der tager Embedseksamen, er for Aarene 1913—15 de kvindelige Studenter, som i Rusaaret har indtegnet sig ved et af Fakulteterne, fulgt Aar for Aar ved Hjælp af Immatrikulationslisterne; desværre er Materialet for lille og for ufuldstændigt til at give mere end et Fingerpeg.

Frafald og Eksamen for kv. Studenter fra 1913, 14, 15

Af 128 Studenter	faldt fra	genoptog Studiet	har taget Eksamen	var tilbage	
efter 1 Aar	49	»	»	79	
- 2 -	9	»	»	70	
- 3 -	10	»	»	60	
- 4 -	6	»	1	53	
- 5 -	4	»	»	49	
- 6 -	3	»	5	41	
- 7 -	4	heraf genoptog Studiet	6	31	
- 8 -	3	»	15	13	
- 9 -	»	1	8	6	
- 10 -	2	»	1	3	
ialt . . .	90	÷ 1	36	3	128

Ialt havde 128 kv. Studenter indskrevet sig ved samtl. Fakulteter og deraf fuldførte 36 Studiet. Efter Tabellen skulde over en Tredjedel af Kvinderne have forladt Studiet efter 1 Aars Forløb, i Løbet af de følgende 9 Aar forlader endnu en Tredjedel Studiet, mens knap en Tredjedel tager Eksamen. I 1919 er der foretaget en Undersøgelse over de immatrikulerede Studenter (baade mandlige og kvindelige) for

de samme 3 Aar 1913—15¹⁾ ved det medicinske, juridiske statsvidenskabelige og teologiske Fakultet. Frafaldsprocenten var her efter 2 Aars Forløb 20 % mod Kvindernes 45 %.

Den gennemsnitlige Studietid har efter Tabellen at dømmes været lang: $\frac{2}{3}$ af Kandidaterne tog først Eksamen i deres 7.—9. Studieaar, men Størsteparten af Prøverne var ganske vist lægevidenskabelig Eksamen eller Skoleembedseksamen, nemlig henholdsvis 17 og 10 af de 36, og det er de to Eksaminer med den længste Studietid.

IX

EKSAMENSRESULTATER

Eksamensresultaterne er gennemgaaende gode for Kvinderne: der er forholdsvis flere Kvinder end Mænd, som har faaet 1ste Karakter, $\frac{2}{3}$ af Kvinderne mod godt Halvdelen af Mændene; derimod er der forholdsvis flere Mænd, der faar Udmærkelse, men ogsaa flere som faar 3. Karakter; begge disse Ydergrænser naar kun meget faa Kvinder. Kun én Kvinde har faaet Udmærkelse, Frøken Johanne Skovgaard (Underarkivar i Rigsarkivet); 5 Kvinder af de 336, der har taget Eksaminer, ved hvilke Karakter gives (altsaa med Fra- drag af Magistre), har faaet 3. Karakter.

Af de 6 teologiske Kandidater har de 5 faaet første Karakter og 1 anden, de 2 forsikringsvidenskabelige Kandidater har begge faaet anden Karakter. For de øvrige Eksaminer er Forholdet procentvis udregnet følgende:

Hovedkarakter til Embedseksamen

	Juridisk Embedseks.		Statsvidensk. Eksamen		Lægevidensk. Eksamen		Skoleembeds Eksamen		Samtlige Eksaminer	
	Af 100 Kvind.	Af 100 Mænd	Af 100 Kvind.	Af 100 Mænd	Af 100 Kvind.	Af 100 Mænd	Af 100 Kvind.	Af 100 Mænd	Af 100 Kvind.	Af 100 Mænd
Udmærkelse	»	(0,1)	»	»	»	1	1	4	(0,3)	(0,6)
1. Karakter	68	58	65	53	57	60	78	63	66	54
2. »	30	37	31	38	41	36	21	33	32	38
3. »	2	5	4	9	2	3	»	»	2	8
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ Se Studentermatriklen, af Harald Westergaard, Nationaløkonomisk Tidsskrift 1919.

Det ses, at kun ved medicinsk Embedseksamen faar de mandl. Kandidater forholdsvis bedre Karakterer end de kvindl.; Forskellen er dog ikke stor: 57 % af de kv. Kandidater fik 1. Karakter mod 60 % af de mandl. Kandidater. Til Skoleembedseksamen faar derimod over tre Fjerdedele af Kvinderne 1. Karakter, men knap to Tredjedele af Mændene.

X

ÆGTESKAB OG ERHVERV

I den flg. Oversigt over, hvorledes de kv. Kandidater ved de enkelte Fakulteter benytter deres Eksamen, er der stadig skelnet mellem gifte og ugifte, et Skel, der, som man vil se, er lige saa afgørende for Kvinderne som det (i denne Sammenhæng) er uvæsentligt for Mændene.

Den ugifte kv. Kandidat benytter saa at sige altid sin Eksamen. Naar Teologerne udelades¹⁾, er der 224 nulevende ugifte kv. Kandidater, og heraf er der kun 5, som (endda delvis grundet paa Sygdom og Alderdom) intet Arbejde har.

For de gifte Kandidater stiller Sagen sig anderledes. Nedenstaaende Tabel over alle de Kvinder, der har taget Embedseksamen ved de fire Fakulteter i de forløbne halvhundrede Aar, vil belyse Forholdet:

Kvindelige Kandidater med og uden Erhverv

	Ugifte		Gifte		Ialt
	med Erhverv	uden Erhverv	med Erhverv	uden Erhverv	
I Medicinere	83	1	49	12	145
II Cand. mag.er og Magistre	95	3	37	19	154
III Stats- o. Forsikr.videnskab. Kand.	18	1	3	6	28
IV Jurister	23	»	13	10	46
Ialt...	219	5	102	47	373

Af de 159 gifte Kandidater er der altsaa henimod en Tredjedel, som ikke benytter deres Eksamen, og af dem, der

¹⁾ Teologerne er ikke medtaget, da de har en Undtagelsesstilling, idet det jo er særlig vanskeligt for dem at benytte deres Eksamen. Af de 6 kvindelige Teologer er 1 gift med en Sognepræst, 1 er Kommunalærerinde, og 4 har intet Erhverv.

er medregnet som erhvervende, er der endda et betydeligt Antal, som vel har lidt Undervisning, Oversættelse og lign., men af saa ringe Omfang, at de strengt taget ikke burde medregnes til de selverhvervendes Klasse.

Stillingen indenfor de enkelte Erhvervsgrupper:

1. Af de 145 Medicinere er 11 døde. Af de tilbageværende 134 benytter 122 deres Eksamen: 77 ugifte og 45 gifte; mens 1 ugift og 11 gifte er uden selvstændigt Erhverv.

Bortset fra de Læger, der ved Siden af deres Praksis har Stats- eller Kommunalansættelse som Venerologer, Skolelæger og Jernbanelæger — i alt godt en halv Snæs — er der kun to Læger, der har egentlige Statsembeder: 1 Overlæge og 1 Kredslæge (se foran S. 149).

Der er 23 af de kvindelige Læger, som er anerkendte af den almindelige Lægeforening som Specialister; de fleste af disse har, som nedenst. Oversigt viser, Børne- eller Kvinde- sygdomme til Speciale.

Kvindelige Specialister

Intern Medicin	1
Kirurgi, Gynækologi og Obstetrik	5
Børnesygdomme	5
Nervesygdomme og Psykiatri	2
Oto-laryngologi	2
Oftalmologi	1
Dermatologi	7
	23

2. Af de 50 kv. Magistre er 35 fra det filosofiske Fakultet, 15 fra det matematisk-naturvidenskabelige; af cand. mag'erne er 83 fra det filosofiske, 21 fra det matematisk-naturvidenskabelige; et overvejende Flertal er saaledes fra det filosofiske Fakultet. Ved den følgende Undersøgelse er der ikke sondret mellem cand. mag'ere og Magistre, da det i det væsentlige er samme Stillinger, de beklæder; dog er der forholdsvis flest cand. mag'ere, der er knyttet til Skolerne, og forholdsvis flest Magistre, der er videnskabelige Assistentter eller beskæftiget med andet videnskabeligt Arbejde. De nulevende cand. mag.'ers og Magistres Livsstillinger fordeler sig saaledes:

	Ugifte	Gifte
Rektorer	3	
Lektorer	10	2
Adjunkter	24	5
Beskæftiget ved anden Undervisning	29	15
Ansæt v. Arkiver	3	1
„ „ Biblioteker	8	1
„ „ Musæer	2	
Ansæt ved andet videnskabeligt, litterært og lign. Arbejde	11	10
Minister		1
Missionær		1
Kunstnerinde		1
Uden selvst. Erhverv	3	18
Tilsammen.....	93	55

Af de 93 nulevende ugifte Kandidater er, som det ses, kun 3 uden Erhverv, heraf er 1 afskediget p. Gr. af Sygdom, saa der i Virkeligheden kun er ca. 2 Procent, der ikke benytter deres Embedseksamen. Af de 55 gifte Kandidater er 18 helt uden selvst. Erhverv, men desuden har blandt de 25, som i Oversigten er opført under »anden Undervisning« og »andet videnskabeligt Arbejde«, Størstedelen saa faa Timers ugentligt Arbejde, at de ikke kan siges at være selvstændigt erhvervende. Man maa derfor regne med, at af de gifte cand. mag.'er og Magistre benytter over Halvdelen slet ikke eller kun delvis deres Eksamen. — Af de 6 Kandidater, der nu er døde, var de 5 beskæftigede ved Undervisning, 1 havde intet særligt Erhverv.

3. Af de 26 s t a t s v i d e n s k a b e l i g e Kandidater lever 24; heraf er 16 gifte, 8 ugifte. Nedenstaaende Oversigt vil vise deres Livsstilling:

	Ugifte	Gifte
Ministeriel Ansættelse	12	3
Ansættelse i private Virksomheder..	3	»
Uden selvst. Erhverv	1	5
	16	8

Af de 15 ministerielt ansatte er 1 Kontorchef, 2 Fabrikinspektører, 1 Afdelingschef, 3 Fuldmægtige og 8 Sekretærer.

Kvindelige og mandlige Akademikere arbejder paa Den danske Ordbog paa det kgl. Bibliotek. 1918.

Det ses, at ogsaa i dette Fakultet er det sjældent, at Ægteskab og Erhverv forenes. —

Af de 2 statsvidensk. Kandidater, der er døde, var 1 gift i Amerika, 1 Sekretær under Finansministeriet.

Af de to forsikringsvidenskabelige Kandidater er den ene Overassistent i en privat Institution, den anden ansat i en Statsinstitution.

4. Af de 46 Jurister er 3 døde; de 43 nulevende har flg. Stillinger:

	Ugifte	Gifte
Landsretssagfører	1	»
Overretssagfører	2	2
Sagførerfuldmægtig	2	2
Dommerfuldmægtig	1	1
Politifuldmægtig	»	1
Næstformand i Vægeraadet	1	»
Fuldmægtig under Kbhvns Kommune	1	2
Fungerende Fuldmægtig i Invalideforsikringsretten ..	1	»
Sekretær under Stat eller Kommune	11	4
Anden Virksomhed	1	1
Uden Erhverv	»	9
	21	22

Der er altsaa 33 kv. Jurister, som benytter deres Eksamen; heraf er 9 gaaet Sagførervejen: 1 er Landsretssagfører, 4 er Overretssagførere og 4 Sagførerfuldmægtige; 23 kv. Jurister er gaaet Embedsvejen; heraf er 1 Næstformand i Vægeraadet, 2 er Dommerfuldmægtige, 1 er Politifuldmægtig, de øvrige har Ansættelse i Statens og Kommunens administrative Kontorer (Overformynderiet, Kbhvns Magistrat, Undervisningsministeriet, Aktieselskabsregistret, Handelsretten, Invalideforsikringsretten o. s. v.).

Af de 9 gifte Jurister, som nu intet Erhverv har, har 3 været Overretssagførere, men har deponeret deres Bestalling, 1 har været Politifuldmægtig, 1 Fuldmægtig i Kbhvns Magistrat, 1 Sagførerfuldmægtig, og endelig har 2 været ansat i Overformynderiet. Der er saaledes kun to kvindelige Jurister, som straks har opgivet at benytte deres Eksamen.

3 kvindelige Jurister er døde; heraf var 1 Overretssagfører, 1 Sekretær i Undervisningsministeriet og 1 (gift) uden Erhverv.

Sammenligner man Ægteskabshyppigheden blandt de kv. Kandidater med Ægteskabshyppigheden hos deres jævnaldrende ustuderede Medsøstre, viser det sig, at de studerede Kvinder meget hyppigere forbliver ugifte end de ustuderede. Grunden hertil er, at selverhvervende Kvinder altid betænker sig mere paa at opgive deres Gerning og deres Frihed end dem, for hvem Ægteskabet betyder økonomisk Forsørgelse.

Forholdet mel. gifte og ugifte kv. Kandidater

	Ugifte	Gifte	Ialt	Af 100 er gift
Medicinere.....	84	61	145	42
Cand. mag.'er (og Magistre) ...	98	56	154	36
Stats- og forsikringsvidensk. Kand.	19	9	28	32
Jurister	23	23	46	50
Teologer	5	1	6	17
	229	150	379	40

Til Sammenligning kan tjene, at af Kvinder over 25 Aar er, taget for hele Landet og for alle Samfundslag, 80 0/0 gifte. Procenten vilde dog, hvis man kun tog de øvre Samfundslag, svarende til de sociale Lag, som de kv. Kandidater tilhører, være noget lavere.

De kv. Kandidater, der gifter sig, vælger som oftest deres Mand inden for deres eget Fag. Af 56 nulevende gifte kv. Læger er 35 gift med Læger, af 55 cand. mag.'er er 26 gift med cand. mag.'er, af 22 Jurister er 13 gift med Jurister. Følgende Tabel viser Forholdet nærmere:

Nulevende gifte kv. Kandidater og deres Ægtemænd

Mandens Stilling	Læger	Cand. mag.'er og Magistre	Statsvidenskabelige Kandidater	Jurister	Teologer	Ialt
Samme Uddannelse som						
Hustruen	35	26	3	13	1	78
Anden akademisk Uddannelse	9	18	4	5	»	36
Forretningsfolk	4	3	1	3	»	11
Andre Erhverv	8	8	»	1	»	17
Ialt...	56	55	8	22	1	142

Af de 142 gifte kv. Akademikere har, som det ses, 114,

d. e. 80 %, giftet sig med Akademikere, og heraf 78, d. e. 55 %, indenfor deres eget Fakultet.¹⁾

XI

PRISAFHANDLINGER OG DISPUTATSER

Universitetets Guldmedaille er tildelt flg. Kvinder (de med * betegnede findes i »Kvindestaten«):

- 1888: **Anna Hude* for Besvarelsen af den historiske Opgave for 1886—87 om Lensvæsenets Opkomst.
- 1891: *Kirstine Frederiksen* (f. 1845, d. 1903) for Besv. af den filosofiske Opgave for 1889—90 om Opdragelsens Love. Frk. Frederiksen spillede en betydelig Rolle indenfor Pædagogiken og Kvindesagen; men hun var ikke Akademiker.
- 1900: **Herdis Krarup* for Besv. af den filosofiske Opgave for 1898—99 om Farvefornemmelsernes Systematik.
- 1902: **Birgit Trolle* for Besv. af den fysiske Opgave for 1900—01 om Bestemmelse af en Leders Selvinduktion.
- 1905: **Ellen Jørgensen* for Besv. af den historiske Opgave for 1903—04 om Helgendyrkelse i Danmark.
- 1907: **Lis Jacobsen* for Besv. af den nord-filologiske Opgave for 1905—06 om det fællesnordiske Sprogs Spaltning.
- 1909: **Jenny Hempel* (nu: Munthe) for Besv. af den plante-fysiologiske Opgave for 1906—08 om Æthernarkosens Indflydelse paa Planternes Stofskifte.
- 1912: **Maria Nielsen* for Besv. af den hist. Opgave for 1910—11 om de ikke-nordiske Landes Deltagelse i Handelen paa Nordsøen og Østersøen i 16. og 17. Aarh.
- 1914: *Agnes Hoff* for Besv. af den kemiske Opg. for 1912—1913 om Metoder til Fremstilling af ren vandfri Allylalkohol. Agnes Hoff er Polytekniker.

¹⁾ At det ogsaa andet Steds er almindeligt, at man gifter sig med den, man træffer paa sin Studievej — et Forhold, der ikke mindst gælder Læger — kan flg. lille autentiske Oplevelse vise. Fornylig havde, som saa ofte, Finsens Lysinstitut Besøg af nogle fremmede Læger. Den kvindelige Læge, der er ansat ved Institutet, sad og passiarede med en tysk og en engelsk Læge. Den tyske Læge sagde konverserende: »Sie sind verheiratet?« — Ja gewiss. — »Mit einem Arzt?« — Ja. — »Ich auch.« Englænderen, der ikke forstod et Ord Tysk, indledede derpaa flg. Konversation: »You are married?« — Yes. — »With a physician?« — Yes. — »I too.«

Desuden er Accessit givet flg.:

- 1892: *Marie Mørk* for Besv. af den nord. fil. Opg. for 1890—91 om Natursans og Naturskildring i dansk Digtning.
- 1902: **Caroline Thelin*, f. Christiansen, for Besv. af den hist. Opg. for 1900—1901 om ledende Personligheder i den engelske Revolution (1629—60).
- 1905: **Ellen Femmer* for Besv. af den filos. Opg. for 1903—04 om Stuart Mills Etik.

To kv. Akademikere har faaet tildelt Videnskabernes Selskabs Guldmedaille:

- 1899: **Kirstine Meyer* for Besv. af den fysiske Opg. om hvorvidt en fælles Tilstandsligning gives for alle Stoffer i draabeflydende og luftformig Tilstand.
- 1907: **Ellen Jørgensen* for Besv. af den hist. Opg. om fremmed Indflydelse paa den ældste danske Kirke.

Som det ses, falder alle Besvarelsene indenfor det filosofiske og det naturvidensk. Fakultet, og selv indenfor disse er det et paafaldende lille Antal kv. Akademikere, der i det forløbne halve Aarhundrede med Udbytte har givet sig i Kast med Løsningen af videnskabelige Prisopgaver — gennemgaaende en i hvert Femaar.

Ogsaa Doktorafhandlinger er det kun faa kv. Akademikere, der har haft Lyst og Evner til at affatte. Ialt er der kun 13 kv. Doktorer, og af dem har endda de fem skrevet Prisopgaver, saa det samlede Tal paa de Kvinder, der har skrevet videnskabelige Universitetsafhandlinger, kun øges med 8; — ialt bliver der omkr. 20, et ikke imponerende Tal.

Af de 13 kv. Doktorer har 8 skrevet Afhandlinger, der ligger indenfor det filosofiske og naturvidensk. Fakultet, og 5 indenfor det medicinske Fakultet. Indenfor det juridiskstatsvidensk. Fakultet og indenfor det teol. Fakultet har ingen Kvinde prøvet at blive Doktor, saa lidt som nogen kv. Akademiker har besvaret Prisopgaver indenfor disse Fakulteter.

Listen over kv. Doktorer ser saaledes ud:

Anna Hude
Dr. phil. 1893

Kirstine Thaning
Dr. phil. 1904

Kirstine Meyer
f. Bjerrum
Dr. phil. 1909

Ingeborg Hammer Jensen
Dr. phil. 1908

Ellen Jørgensen
Dr. phil. 1909

Jenny Munthe
f. Hempel
Dr. phil. 1916

Lis Jacobsen
f. Rubin
Dr. phil. 1910

Ada Adler
Dr. phil. 1917

I. Doctores philosophiæ:

1. 24. Marts 1893 forsvarede *Anna Hude* en Afhandl. om Danehoffet.
2. 20. Dec. 1904 forsvarede *Kirstine Thaning* en Afhandl. om oldengelske Ord.
3. 14. Oktober 1908 forsvarede *Ingeborg Hammer Jensen* en Afhandl. om den ældste Atomlære.
4. 10. Maj 1909 forsvarede *Kirstine Meyer* en Afhandl. om Temperaturbegrebets Udvikling.
5. 21. Juni 1909 forsvarede *Ellen Jørgensen* en Afhandl. om Helgendyrkelse i Danmark.
6. 5. Marts 1910 forsvarede *Lis Jacobsen* en Afhandl. om det danske Rigssprogs Oprindelse.
7. 31. Juli 1916 forsvarede *Jenny Hempel* (nu: Munthe) en Afhandl. om Succulenternes Fysiologi.
8. 1. Nov. 1917 forsvarede *Ada Adler* en Afhandl. om D. G. Moldenhawers Haandskriftsamling.

Eli Møller
Dr. med. 1906

II. Doctores medicinæ:

1. 9. Maj 1906 forsvarede *Eli Møller* en Afhandl. om et fødselsvidenskabeligt Emne.
2. 28. April 1912 forsvarede *Johanne Christiansen* en Afhandl. om Saltsyre i Maveindholdet.
3. 3. Okt. 1912 forsvarede *Hedvig Reinhard* en Afhandl. om Muskeltransplantation.
4. 28. Maj 1914 forsvarede *Marie Krogh* en Afhandl. om Luftdiffusionen gennem Lungerne.
5. 1. Maj 1923 forsvarede *Karen Marie Hansen* en Afhandl. om Sukkersyge.

En Sammenligning mellem Antallet af kv. og mandl. Doktorer og Kandidater viser, hvor sjældent det er, ikke blot ab-

*Johanne
Christiansen*
Dr. med. 1912

Marie Krogh
Dr. med. 1914

Hedvig Reinhard
Dr. med. 1912

Karen Marie Hansen
Dr. med. 1923

solut, men relativt, at en Kvinde bliver Doktor. Af 145 kv. Medicinere er 5 blevet Doktorer, altsaa 3%, mens af 2312 mandl. Medicinere fra samme Tidsrum 219 har taget Doktorgraden, altsaa 9%. Af 154 kv. Magistre og cand. mag.'er er 8 blevet Doktorer, d. e. 5%; for mandl. Kandidaters Vedk. er af 1082 Magistre og cand. mag.'er 196 blevet Doktorer, d. e. 18%. Medtages Doktorer ved samtlige Fakulteter, bliver den procentvise Forskel mellem mandl. og kv. Doktorer mindre, fordi det ogsaa for Mænd er saa overordentlig sjældent at tage Doktorgraden ved det juridisk-statsvidensk. eller ved det teologiske Fakultet.

Kvindelige og mandlige Doktorer 1893—1924.

	Kvinder		Mænd	
	Kandidater	Doktorer	Kandidater	Doktorer
Medicinere	145	5	2312	219
Cand. mag.'er og Magistre	154	8	1082	196
Stats- og forsikringsvidensk. Kand. ...	28	»	381	9
Jurister	46	»	3099	12
Teologer	6	»	2122	14
Ialt ...	379	13	8996	450

Kun én kv. Akademiker har benyttet sig af sin jus docendi: Lis Jacobsen, der i 1911—12 holdt Forelæsninger og Øvelser over forskellige sproghistoriske Emner.

XII

STIPENDIER OG BENEFICIER

De kvindelige Studenter var jo ifølge § 4 i Anordningen af 25. Juni 1875 blevet udelukket fra »de hidtilværende akademiske Beneficier og Understøttelser« (se foran S. 133, Bilag); men Myndighederne søgte tidligt at bøde herpaa ved at forhøje Universitetets Studieunderstøttelser for dem, der ikke havde Adgang til de egentlige Universitetsstipendier, og for dem, der i en ældre Alder havde bestemt sig for Studeringer. Senere fik Kvinderne ogsaa Adgang til egentlige Universitetsstipendier, ligesom der ved Oprettelsen af nye Studenterstiftelser som Regel gaves Kvinder lige Ret med

Mænd. I det hele taget har de kvindelige Akademikere derfor næppe, trods den oprindelige Forfordeling, været væsentlig ugunstigere stillet end deres mandlige Kammerater.

Om de enkelte Stipendier skal flg. meddeles:

Kommunitetet har foruden Understøttelserne til de almindelige Universitetsstuderende en Udgiftspost: »Andre Understøttelser« d. v. s. Understøttelser for studerende i videre Forstand. Disse Understøttelser, der bevilges paa Finansloven og bortgives af Ministeriet, falder i forskellige Underafdelinger bl. a.: Understøttelse for Studerende, der først i en fremrykket Alder har bestemt sig for et Universitetsstudium, og Understøttelser bestemt for mandl. og kv. Studerende, som ikke har Adgang til de egentlige Universitetsstipendier. Begge disse Afdelinger er i stor Udstrækning blevet benyttet til at bøde paa § 4 i Forordningen af 1875. Mange kv. Studenter har paa denne Maade faaet tildeelt Understøttelser.

Ogsaa ad privat Vej raadedes der Bod paa Anordningens berygtede § 4. Der blev ikke blot oprettet Legater, der omfattede Kvinder saavel som Mænd, men der stiftedes flere Legater udelukkende for Kvinder.

Allerede i 1876, Aaret efter at Kvinderne havde faaet Adgang til at studere, blev der oprettet et Kvindelegat, »Frøken Cathrine Sophie Cecilie Petersens Legat«, med det Formaal at yde Understøttelse til en kvindelig medicinsk Studerende. Legatet tildeltes straks den første kvindelige Mediciner — endda i alle hendes 6 Studieaar.

I 1881 oprettedes et Legat af Fru *Wilhelmine Laub f. Thomsen*: »*V. Laubs Legat*«; det var ikke et rent Kvindelegat, men favoriserede Kvinderne saaledes, at de skulde have $\frac{2}{3}$ af det aarlige Beløb.

I 1889 blev der stiftet 2 Kvindelegater: »*Frøken Estrid Rovsings Legat for Kvinder, der studere Medicin*« og »*Marie Rovsing, født Schacks Legat til studerende Kvinders Uddannelse*«.

I 1890 stiftes »*Tagea Rovsings Legat for kvindelige Studenter*«.

Da Lægen *Emmy Lange*, f. *Kramp*, døde, stiftede i 1899 en Kreds af hendes Venner et Legat til Minde om hende til Fordel for kv. Studerende.

1903 oprettedes »*Student Gemma Petersen-Studnitz' Mindelegat*«; det skulde tilfalde en kvindelig studerende ved det rets- og statsvidenskabelige eller det filosofiske Fakultet.

I 1907 blev »*Frøken Dorette Mülertz' Legat*« oprettet. Dets Formaal var at yde Rejsehjælp til en Kvinde, der studerede Lægevidenskab.

Ludvig Trier, der førte de første Kvinder op til Studentereksamen, oprettede i sit Testamente et Legat for kvindelige medicinske studerende. Legatets Fundats er fra 1912.

Endelig oprettede *Nielsine Nielsen* i sit Testamente et Legat for kvindelige Medicinere (Fundats af 1920).

Endnu skal det nævnes, at Fabrikejer *Morten Vilhelm Brandt* i 1923 testamenterede et stort Rejselegat paa Portioner à 10,000 Kr. for betydelige Videnskabskvinder og Kunstnerinder.

Kvinderne har nu ogsaa faaet Adgang til at søge de almindelige Legater og Stipendier. I en Skrivelse, Studenteraadet tilstillede Konsistorium under 9. Dec. 1913, ankede det over det uretfærdige i, at Kvinder ikke kunde faa Kommunitetet. Resultatet af denne Henvendelse blev, at man vedtog en 5-aarig Bevilling paa 7200 Kr. aarlig til 12 midlertidige Kommunitetsstipendier à 600 Kr., der skulde forbeholdes kvindelige Studerende.

Endelig foreslog Lærerforsamlingen i 1918 den gamle § 4 helt ophævet, men en endelig Afslutning paa Sagen blev dog ikke tilvejebragt.

Ved kgl. Anordning af 19. Marts 1920 fik imidlertid de kv. Studerende Ret til Stipendier og Beneficier paa samme Betingelser som de mandl. Studerende. Kun forbeholdtes Regens og Kollegier stadig Mændene, saa det eneste Kollegium, til hvilket Kvinder har Adgang, er det helt private: *G. A. Hagemanns Kollegium*.

XIII

DE, DER DROG UD —

En interessant Gruppe af de kv. Akademikere dannes af dem, der har skabt sig Stillinger langt fra deres Hjemland paa Grundlag af den Uddannelse, de har modtaget ved Københavns Universitet.

Den første, der drog ud, var Lægen *Rose Neukirch*. Henvend 30 Aar gl. tog hun (1893) medicinsk Embedseksamen, praktiserede derefter en halv Snes Aar i Danmark og nedsatte sig saa som Jordemoder i Capetown 1902. For at kunne praktisere som Læge i de engelske Kolonier maatte hun imidlertid tage engelsk Lægeeksamen; den tog hun i London 1904 og vendte saa tilbage til Afrika, hvor hun virkede som Læge til sin Død 1919.

Den næste, der nedsatte sig udenfor Landet, var *Gerda Thamsen*, der i 1909 — efter at have praktiseret i Aarhus et Par Aar — tog til Kairo, hvor hun og hendes Mand, Dr. J. Eriksen, oprettede en Øjenklinik. Den fik stor Søgning, ikke mindst havde Fru T. talrige Patienter, og af alle Nationaliteter. Efter Dr. Eriksens Død (1918) fortsatte og udvidede hun sin Virksomhed. I et Brev, hun har skrevet til nærv. Skrift, fortæller hun om sit brogede Klientel: »Børn og Voksne, Mænd og Kvinder kommer fra Kairo og dens Omegn, men ogsaa vandrende langvejs fra. Den overvejende Del af mit Klientel er Muhamedanere, fra By og Land, af alle sociale Lag: fra elegante og skønne tyrkiske Damer til grove solbarkede Fellaher. Negertyper er sjældne i min Ventesal, men ellers findes brunt i alle Schatteringer. — Idag har der været en pragtfuld vild Beduin, der talte et ganske andet Arabisk, end man taler her i Kairo. Han fortalte med Stoltshed, at han var fransk og var rejst hertil fra Tunis, hvor en af mine gamle Patienter havde anbefalet mig til ham; naar han var kureret, skulde han tilbage igen. Hvorlænge tager Rejsen, spurgte jeg. Aa, 35—40 Dage, som Vind og Vejr og Kameler er til«. — Ved Siden af sin store Privatpraksis virker Dr. Thamsen som Øjenlæge paa Polikliniken. Fra hendes Virksomhed her er omstaaende Billede taget.

To kv. Akademikere er Lægemissionærer i Indien.

Frk. *Sofie Dolmer*, der efter endt Uddannelse — hun er Kandidat fra 1915 — tog til Indien 1918, og Frk. *Anna Bramsen*, ligeledes Kandidat fra 1915, der tog til Indien 1920. Begge har siden virket som Lægemissionærer. (Om deres Virksomhed se N. Chr. Schmidt, Danske Lægemissionærer, 1923).

Tre kv. Akademikere er Læger paa Java:

Frk. *Nanna Knudsen* er Kandidat fra 1902; efter en Del Aars Praksis herhjemme tog hun 1915 til Indien som Læge ved Frelsens Hær. Denne Stilling opgav hun senere og nedsatte sig omkr. 1920 som praktiserende Læge paa Java.

Fru *Ebba Strandbygaard*, der er Kandidat fra 1920, tog 1921 til hollandsk Indien. Her har hun været Skolelæge 1921—24. For Tiden har hun Hospitalstjeneste i Danmark for at afslutte sin Uddannelse, inden hun paany drager til Østen. Om sin Virksomhed derude fortæller hun: »Hollænderne vil gerne have danske Læger, og vi Danske var de eneste, der fik jus practicandi efter 3 Aars Tjeneste, alle andre Nationers Læger maatte tjene 5 Aar. Som Skolelæge i Soerabaja havde jeg Tilsyn med alle Skoler, de rent europæiske, saavel som de javanske, chinesiske og arabiske. De kv. Lægers Stilling er meget behagelig; den indfødte Befolkning har stor Tillid til dem og foretrækker dem for de mandl. Læger til Hjælp for deres Kvinder og Børn. Chancerne for privat Praksis er derfor gode.«

Ogsaa Frk. *Anna Krebs*, der er Kandidat fra 1920, tog Aaret efter sin Eksamen til Java, hvor hun kom i hollandsk Regeringstjeneste som Skolelæge i Soerabaja.

I de danske Bilande har tre kvindelige Læger Virksomhed:

Fru *Else Mayer*, f. Johansen, der er Kandidat fra 1920, er Kommunallæge i Midvaag paa Færøerne.

Fru *Ingeborg Westergaard*, f. Carstens, der ogsaa er Kandidat fra 1920, praktiserer i Kolonien Holsteinsborg i Grønland, hvor hendes Mand er Præst.

Frk. *Thyra Rasmussen*, Kandidat fra 1923, er for Tiden Vikar i Grønland.

Ialt har saaledes 10 kv. Akademikere virket som Læger ude i Verden.

Øjenlæge Gerda Thamsen i sin Virksomhed paa Polikliniken i Kairo.

Fra de andre Fakulteter er der kun 3 Akademikere, der har skabt sig en selvstændig Virksomhed uden for Landets Grænser.

Den ene er cand. mag. Fru *Thyra Steinthal*, f. Møller, der 1895 tog Skoleembedseksamen og 1913 tog med sin Mand Pastor V. Steinthal som Missionær til Santalistan, hvor hun har virket siden.

Den anden er Fru *Margrete Bose*, f. Heiberg. Hun tog Magisterkonferens i Kemi 1901, var nogle Aar Assistent ved Univ. kem. Laboratorium, tog saa til Sydamerika, hvor hun 1909 blev ansat som Professor i Fysik ved Universitetet i La Plata, samme Sted, hvor hendes Mand, Dr. phil. E. Bose, var Direktør f. Laboratoriet. Efter hans Død 1911 har hun fortsat sin Lærervirksomhed; under en fleraarig Orlov var hun Honorar-Assistent ved Technische Hochschule i Danzig (1915—19).

Endelig er der Frk. *Ingeborg v. Stemann*, der i 1915 tog Skoleembedseksamen i Fransk, i 1917—18 var tilforordnet Kommandanten i Horserødlejren, 1921 blev Docent i skandinaviske Sprog ved det polske Universitet i Posen og 1925 ved Universitetet i Varsjava.

Ogsaa andre kv. Kandidater er draget ud, men det har været for at følge deres Mænd — ikke for selv at skabe sig en Virksomhed.

STAT
OVER
DE KVINDER, DER
HAR TAGET EMBEDSEKSAMEN VED
KØBENHAVNS UNIVERSITET
INDTIL 1925

De Oplysninger, de enkelte Biografier giver, er flg.

- I. 1) Fulde Navn, med Fremhævelse af Kaldenavnet.
2) Fødselsdag og Aar.
3) Studenteraar og Skole.
4) Kandidateksamen: Hovedfag og Aar.
5) Universitetsudmærkelser: Besvarelse af Prisopgaver.
Doktordisputats med Afhandlingens Titel og Datum for Forsvaret.
- II. Stillinger med Opgivelse af Aarstal. Her er altid meddelt den biograferedes nuv. Stilling. For tidligere Stillingers Vedk. er kun det væsentlige omtalt. For Lægers Vedk. altsaa ikke hele deres Hospitalsuddannelse, for Lærerinders ikke de skiftende Skoler osv. Nogen fuldstændig Konsekvens er ikke tilstræbt.
- III. Offentlige Hverv; herunder Medlem af Rigsdagen, Borgerrepræsentationen, andre kommunale Bestyrelser og Sogneraad. Desuden efter Skøn Tillidshverv som Regeringens Delegeret i internationale Forsamlinger, Medl. af større Regeringskommissioner o. lign. — Ikke offentlige Hverv har vi som Regel kun meddelt, naar Vedk. har været Formand for et Selskab af almen Betydning.
- IV. Litterære Arbejder. Alle selvstændig udkomne Bøger, som Vedk. er Forfatter af, er meddelt — med Undtagelse af Skolebøger. Tidsskriftafhandlinger er ikke særskilt opgivet.
- V. Ægteskab. Aarstal for Ægteskabets Indgaaelse. Mandens Navn og Stilling.
- VI. For ikke nulevende er Dødsåret, men ikke Dagen meddelt.

Biografierne er ordnede efter Fakultetsinddeling og indenfor hvert Fakultet kronologisk efter Kandidataaret. Hvert nyt Aar er markeret i Marginen, saa man kan se, hvem der blev Medicinere, Magistre, Jurister osv. et bestemt Aar. Den enkelte Kandidat vil let kunne findes v. Hjælp af det alfabetiske Register, som Kvindestaten slutter med.

Staten omfatter ligesom den foregaaende Statistik alle Kandidater, der har taget Embedseksamen inden Udgangen af Universitetsaaret 1923—24, d. v. s., at de yngste Kandidater, der er medtaget, er fra Sommeren 1924.

I

MEDICINERE

1885. *Nielsen, Nielsine* Mathilde, f. $\frac{30}{6}$ 1850. Student (privat dim.) 1877. Cand. med. 1885.— Prakt. Læge i Kbh. 1889. Kommunal Venerolog 1906. — Har oprettet Læge Frk. N. Nielsens Legat for kv. med. Studerende. — Død 1916.
1886. *Krabbe, Johanne*, f. Gleerup, f. $\frac{1}{2}$ 1850. Student (privat dim.) 1877. Cand. med. 1886. — Prakt. Læge i Kbh. 1889, i Varde 1890, i N. Nebel 1892, i Ærøskøbing 1899. Gift 1889 m. Distriktslæge Jørgen H. Krabbe. — Død 1914.
1887. *Hamburger, Elisabeth* Christine, f. $\frac{24}{30}$ 1855. Student (privat dim.) 1880. Cand. med. 1887. — Prakt. Læge i Kbh. 1890. Kommunal Venerolog 1909. — Død 1920.
- Lange, Emmy* Elisabeth Alberta, f. Kramp, f. $\frac{7}{11}$ 1851. Student (privat dim.) 1880. Cand. med. 1887. — Prakt. Læge i Kbh. — Gift 1889 m. Læge Christen Lange (d. 1919). — Død 1894.
1890. *Hansen, Johanne* Kirstine, f. Bahnsen, f. $\frac{24}{2}$ 1861. Student (privat dim.) 1883. Cand. med. 1890. — Prakt. Læge i Kbh. 1891, i Assnæs fra 1892; privatiserede i Kbh. fra 1915. — Gift 1891 m. Læge H. J. Hansen. — Død 1917.
1892. *Kaarsberg, Henriette (Henny)* Helene Therese, f. Irminger, f. $\frac{25}{11}$ 1865. Student (privat dim.) 1885. Cand. med. 1892. — Praktiserer ikke. — Gift 1892 m. Prof., Dr. med. Johannes Kaarsberg (d. 1917).
- Neukirch, Emmy* Rose, f. $\frac{30}{5}$ 1864. 1893. Student (privat dim.) 1885. Cand. med. 1893. — Prakt. Læge i Kbh. 1895, i Assens 1901, Fødselshjælperke i Capetown 1902. Med. Eksamen i London 1904. Prakt. Læge i Sydafrika fra 1904. — Død i Kongo 1919.
- Dietrichson, Honoria* Sofie, f. 1863. 1895. Student (privat dim., Kristiania) 1888. Cand. med. 1895. — Licentia practicandi i Norge ved kgl. Resolution 12. Okt. 1895. Prakt. Læge i Kristiania 1898. — Læge og Lærerinde ved forskellige private og offentlige Skoler og Institutioner. — Har udgivet en anatomisk Lærebog.
- Hoff, Vilhelmine* Ulrike *Alvilda Harbou*, f. Harbou, f. $\frac{27}{12}$ 1862. Student (privat dim.) 1885. Cand. med. 1895. — Prakt. Læge i Kbh. fra 1897, Raadmand i Magistratens 4. Afd. 1925. — Medl. af Kbh.s Borgerrepræsentation 1909-25, dens Viceform. 1913-21 og fra April 1922-25. Bestyrelsesmedl. i forsk. filantropiske og sociale Institutioner. — Gift 1899 m. Stads-læge, Etatsraad E. M. Hoff.
- Møller, Eline (Eli)*, f. $\frac{9}{12}$ 1863. Student (privat dim.) 1887. Cand. med. 1895. Dr. med. $\frac{9}{5}$ 1906 (Parvus præmaturus artificialis ved mekanisk Misforhold). — Prakt. Læge i Kbh. fra 1899. Reservelæge ved Fred. Hosp. og Rigshosp. 1907-10. Lærerinde i Anæ-

- tomi ved Statens Lærerhøjskole 1908-09 og 10-11. Privatklinik fra 1910. Specialist i Kirurgi, Gynækologi og Obstetrik. Jernbanelæge. — Bestyrelsesmedl. i forsk. med. og sociale Foreninger. — Har offentliggjort forsk. lægevidensk. Afhandl. — Gift 1913 m. Overlæge, Alfred Helsted.
- Reinhard, Hedvig* Laura, f. $\frac{5}{8}$ 1865. Student (privat dim.) 1887. Cand. med. 1895. Dr. med. $\frac{3}{10}$ 1912 (Om Muskeltransplantation ved Lammelser). — Prakt. Læge i Kbh. 1902. Skolelæge 1912. Specialist i Børnesygdomme. Jernbanelæge. — Medl. af Skolekomm. 1912. Bestyrelsesmedl. i forsk. filantropiske Institutioner.
1896. *Anchersen, Maria*, f. $\frac{30}{4}$ 1866. Student (privat dim.) 1888. Cand. med. 1896. — Prakt. Læge i Aalborg 1903-08, ansat v. Aalborg Amtssygehus 1903-07, prakt. Læge i Viborg og Afdelingslæge v. Sindssygehuset 1908, Skolelæge 1915, Overlæge ved Sindssygehosp. i Vedsted fra 1923. — Skolelæge ved de kommunale Skoler i Viborg 1915-1923. — Har udgivet: Forelæsninger over Sindssygepleje 1911. Forelæsninger over Sindssygdom og Sindssygepleje 1924.
- Christensen, Thormona Nathalie*, f. $\frac{30}{8}$ 1868. Student (N. Zahles Skole) 1888. Cand. med. 1896. — Reservelæge ved Ebberødgaard Aandssvageanstalt 1905. Læge paa Christiansø 1909. Forstander for Vodskov Aandssvageanstalt 1920.
- Hein, Estrid*, f. Hansen, f. $\frac{20}{7}$ 1873. Student (privat dim.) 1890. Cand. med. 1896. — Prakt. Læge i Kbh. 1898. Specialist i Oftalmologi; oprettede Øjenklinik 1906. — Repræsentant i den af Folkeforbundet nedsatte Komm. til Bekæmpelse af Handel m. Kvinder m. m. 1922. Medl. af Regeringskomm. af 1924 ang. degenerativt bestemte Personer. Formand for Dansk Kvindeforbunds Københavns Kreds 1909. Bestyrelsesmedl. for Blindeinstituttet 1914. Medl. af skand. Familieretskommission 1915. — Gift 1896 m. Ingeniør Hjalmar Hein (d. 1922).
- Fischer, Marie*, født Beckett, f. $\frac{13}{8}$ 1898. 1872. Student (N. Zahles Skole) 1891. Cand. med. 1898. — Prakt. Læge i Kbh. 1906. — Gift 1906 m. Læge Chr. A. P. Fischer (d. 1923).
- Hermansen, Margrethe*, f. Baronesse Zytphen-Adeler, f. $\frac{4}{10}$ 1868. Student (N. Zahles Skole) 1892. Cand. med. 1898. — Prakt. Læge paa Frederiksberg 1899. — Gift 1900 m. Ingeniør Axel Hermansen. — Død 1923.
- Holm, Elna* Caroline Margrethe, f. From, f. $\frac{9}{4}$ 1872. Student (privat dim.) 1890. Cand. med. 1898. — Gift 1899 m. Overlæge, Dr. med. Thorbjørn Holm.
- Jørgensen, Johanne* Cathrine, f. Sørensen, f. $\frac{11}{8}$ 1866. Student (privat dim.) 1890. Cand. med. 1898. — Prakt. Læge i Gedser 1900, i Vanløse 1904, privatiserer i Gedser fra 1913. — Sogneraadsmedl. for Skelby-Gedesby 1917-21. — Gift 1894 m. Dampskibsf. Hans Chr. Jørgensen (død 1912).
- Køster, Josephine* Antonie Theresia, f. Marschall, f. $\frac{17}{8}$ 1872. Student (N. Zahles Skole) 1891. Cand. med. 1898. Specialist i Venerologi. — Prakt. Læge i Flakkebjerg 1900-07, i Aarhus 1907. Komm. Venerolog smst. 1912. — Gift 1900 m. Læge C. A. Køster.
- Thrane, Emilie* Margrethe, f. Slamberg, f. $\frac{26}{8}$ 1866. Student (N. Zahles Skole) 1891. Cand. med. 1898. — Prakt. Læge i Svinninge 1898, i Kbh. 1906. Ass. v. Finsens Lysinstitut 1907-10. — Gift 1898 m. Læge Axel Thrane.
- Clausen, Paula* Christiane, f. $\frac{18}{8}$ 1899. 1872. Student (privat dim.) 1891. Cand. med. 1899. — Prakt. Læge i Roskilde 1909 og Reservelæge v. St. Maria Hosp. (til 1924). Specialist i Psykiatri.

1900. *Keiser-Nielsen, Else Marie*, f. Balle, f. $\frac{3}{2}$ 1874. Student (privat dim.) 1893. Cand. med. 1900. — Prakt. Læge i Aarhus 1902-09, i Taagerup pr. Rødby 1909-13, i Hellerup 1913-15, i Ordrup fra 1915. — Under Spansksyge-Epidemiernes Overlæge ved Kbh.s Amtssygehus's midlertidige Filialer i Gentofte Kommune. — Gift 1909 m. Sognepræst, senere Kultusminister S. Keiser-Nielsen.
1901. *Grønberg-Petersen, Regine* Mad-sine Hedvig, f. $\frac{10}{4}$ 1872. Student (N. Zahles Skole) 1893. Cand. med. 1901. — Har været Hospitalslæge ved danske Hospitaler samt Sanatorielæge i Norge. Prakt. Læge i Hellerup. — Har offentliggjort forsk. Artikler af socialt Indhold.
- Heilbuth, Clara* Josepha, f. $\frac{10}{12}$ 1862. Student (privat dim.) 1893. Cand. med. 1901. — Prakt. Læge i Kbh. 1901. Har fra 1918 op-hørt at praktisere.
- Klein, Johanne*, født Lassen, f. $\frac{23}{2}$ 1866. Student (privat dim.) 1893. Cand. med. 1901. Prakt. Læge i Kbh. — Medlem af Kbh.s Lægeforenings Repræsentantskab 1921-23. — Stifter af »Husmoder-Ringen« (virkede under Verdenskrigen), »Ubemidlede Husmødres Rekonvalescens« 1919, »Husmoder-Hjælpens Korps« 1920. — Gift 1901 m. Ørelæge Vald. Klein.
- Manicus-Hansen, Claudia* Beate Dorothea, f. $\frac{19}{9}$ 1870. Student (N. Zahles Skole) 1894. Cand. med. 1901. — Prakt. Læge i Gentofte fra 1906.
1902. *Knudsen, Nanna*, f. $\frac{20}{2}$ 1872. Student (N. Zahles Skole) 1894. Cand. med. 1902. — Prakt. Læge i Odense 1909, i Horsens 1910. Læge ved Frelsens Hær i Indien 1915, derefter Læge paa Java fra 1920.
- Olsen, Else*, f. Budtz, f. $\frac{20}{5}$ 1874. Student (N. Zahles Skole) 1895. Cand. med. 1902. — Prakt. Læge i Nykøbing F. 1902. — Gift 1902 m. Læge Jonas Olsen.
- Pedersen, Ane Kirstine*, f. $\frac{9}{6}$ 1872. Student (N. Zahles Skole) 1895. Cand. med. 1902. — Reservelæge v. Oringe Sindssygeanstalt 1918-21. — Død 1922.
- Vogel, Ida* Christine Johanne, f. $\frac{12}{9}$ 1872. Student (N. Zahles Skole) 1894. Cand. med. 1902. — Prakt. Læge i Horsens 1906, i Aarhus 1908. Kommunal Venerolog i Gørlev 1915, i Vejle 1918. — Død 1919.
- Dencker-Christensen, Maria* Man-na Charlotte, f. $\frac{21}{10}$ 1869. Student (privat dim.) 1895. Cand. med. 1903. — Prakt. Læge i Kbh. 1913. Specialist i Dermato-Venerologi. Kommunal Venerolog paa Frederiksberg 1915-1918, i Kbh. 1918.
- Petersen, Helena* Maria, f. $\frac{10}{11}$ 1870. Student (privat dim.) 1894. Cand. med. 1903. — Reservelæge v. Viborg Amtssygehus 1906-07, prakt. Læge i Odense fra 1909.
- Bichel, Anna* Margrethe, f. Jørgensen, f. $\frac{1}{8}$ 1877. Student (privat dim.) 1897. Cand. med. 1904. — Prakt. Læge i Rynkeby fra 1908. — Gift 1908 m. Læge P. Bichel.
- Bloch, Bodil Marie*, f. Hjorth, f. $\frac{11}{9}$ 1873. Student (privat dim.) 1897. Cand. med. 1904. — Prakt. Læge i Haderslev 1907-08. Reservelæge ved den Kellerske Aandssvageanstalt 1908. Prakt. Læge i Ringsted 1920. Indehaver og Leder af »Aandssvagehjemmet Korsevad«. — Overlæge v. Vodskov Aandssvageanstalt 1916-20. — Gift 1920 m. Arkitekt Johs. Bloch.
- Holstein, Bodild*, f. $\frac{10}{5}$ 1874. Student (N. Zahles Skole) 1896. Cand. med. 1904. — Prakt. Læge paa Frederiksberg og Reservelæge ved Howitz' Fødehjem fra 1910.
- Schlanbusch, Karentine* Marie, f. Hansen, f. $\frac{21}{12}$ 1876. Student (privat dim.) 1895. Cand. med. 1904. — Prakt. Læge i Søborg. — Gift 1906 m. Læge Joh. L. Schlanbusch.

- Stürup, Kirstine* Margrethe, f. $\frac{6}{7}$ 1873. Student (privat dim.) 1895. Cand. med. 1904. — Prakt. Læge paa Frederiksberg fra 1915. Specialist i Øre-, Næse- og Hals sygdomme.
1905. *Dalmark, Charlotte (Lotte)* Camilla Alvilda, f. Nielsen, f. $\frac{5}{3}$ 1877. Student (privat dim.) 1897. Cand. med. 1905. — Prakt. Læge i Sorø fra 1905. Lærer i Fysiologi m. m. — Gift 1905 m. Læge Peder Chr. Dalmark.
- Feilberg, Karen Johanne* Boertmann, f. $\frac{11}{6}$ 1878. Student (privat dim.) 1897. Cand. med. 1905. — Prakt. Læge i Kbh. 1910. Specialist i Dermato-Venerologi. Kommunal Venerolog paa Frederiksberg 1910-15, i Kbh. fra 1915.
- Knudsen, Signe* Albertine, f. $\frac{5}{9}$ 1873. Student (privat dim.) 1895. Cand. med. 1905. — Læge ved St. Hans Sindssygehospital 1906-08. Prakt. Læge i Kbh. fra 1910.
- Lundstein, Astrid* Ebba, f. Bartholdy, f. $\frac{11}{12}$ 1879. Student (N. Zahles Skole) 1898. Cand. med. 1905. — Prakt. Læge i Vordingborg fra 1913. Jernbanelæge fra 1914. — Gift 1909 m. Læge Ludvig Boye Lundstein.
- Mortensen, Marie*, f. $\frac{11}{6}$ 1871. Student (privat dim.) 1897. Cand. med. 1905. — Død 1909.
- Sørensen, Jensine (Jensa)* Thøgersine, f. $\frac{27}{3}$ 1872. Student (privat dim.) 1894. Cand. med. 1905. — Prakt. Læge i Kbh. 1909-11, i Kolding 1911, i Stege fra 1914, Sygehushæge v. Stege komm. Sygehus 1914-18.
1906. *Andersen, Karen Marie*, f. $\frac{12}{7}$ 1878. Student (privat dim.) 1899. Cand. med. 1906. — Prakt. Læge paa Frederiksberg 1909. Specialist i Kirurgi. Reservekirurg v. St. Josephs Hosp. 1912. Lærer i Anatomii v. Statens etaarige Kursus for Gymnaster 1912. Klinik paa St. Josephs Hospital. — Har offentliggjort Artikler af med. Indhold.
- Hartmann, Ida* Kristine Elise, f. Jensen, f. $\frac{15}{6}$ 1875. Student (privat dim.) 1896. Cand. med. 1906. — Prakt. Læge i Aalborg 1909-10, i Kbh. fra 1912. Specialist i Dermato-Venerologi. — Gift 1909 m. cand. pharm. Andreas Chr. Hartmann.
- Sonne, Mine Marie*, f. $\frac{25}{3}$ 1872. Student (privat dim.) 1898. Cand. med. 1906. — Prakt. Læge i Aalborg fra 1912. Specialist i Dermato-Venerologi. — Kommunal Venerolog i Aalborg fra 1918.
- Bolvig, Ida*, f. $\frac{13}{1}$ 1881. Student (N. 1907. Zahles Skole) 1899. Cand. med. 1907. — Prakt. Læge i Ribe fra 1912. — Medlem af Ribe kommunale Hjelpekasse i 8 Aar; dens Formand fra 1925.
- Christiansen, Johanne* Ostfeldt, f. $\frac{12}{10}$ 1882. Student (N. Zahles Skole) 1901. Cand. med. 1907. Dr. med. $\frac{28}{4}$ 1912 (Bestemmelse af fri og bunden Saltsyre i Maveindhold). — Ass. i patolog. Fysiologi 1913. Reservel. v. Kommunehosp. 3. Afdl. Prakt. Læge i Kbh. Specialist i Mave- og Tarmsygdomme. Censor ved med. Embedseks. — Har offentliggjort Afhandlinger af med. Indhold.
- Clausen, Agnes*, f. Madsen, f. $\frac{5}{2}$ 1877. Student (privat dim.) 1899. Cand. med. 1907. — Prakt. Læge i Hellerup 1912-19, i Holbæk 1919-25, i Ry 1925. — Har udgivet: Koranens Aag 1915. Møhameds Aag 1921 og andre Missions-Skrifter. — Gift 1910 m. Oberstltn. Th. Engell Clausen.
- Krogh, Birte Marie*, f. Jørgensen, f. $\frac{25}{12}$ 1874. Student (N. Zahles Skole) 1901. Cand. med. 1907. Dr. med. $\frac{28}{5}$ 1914 (Luftdiffusionen gennem Menneskets Lunger). — Lærer i Fysiologi v. Statens Lærerhøjskole (Skolekøkkenafd.) fra 1915. Medl. af Eksamenkommissionen v. Faglærer- og Faglærerindeeksamen fra 1919. Censor i Fysiologi v. med. Eks. fra 1919. Censor i Fysiologi v. Tandlægeskolen fra 1924. — Har offentliggjort Afhandlinger af med.

- Indhold. — Gift 1905 m. Prof. v. Univ., Dr. phil. August Krogh.
- Meisen, Helga*, f. $\frac{1}{7}$ 1882. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. med. 1907. — Prakt. Læge i Kbh. 1907. Specialist i Børnesygdomme. — Bestyrelsesmedl. i forsk. sociale og filantrop. Foreninger. — Gift 1907 m. Dr. med. Vald. Meisen (Ægteskabet opløst).
- Møller, Harriet*, f. Hansen, f. $\frac{13}{3}$ 1881. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. med. 1907. — Prakt. Læge paa Frederiksberg 1911. Reservelæge v. Frederiksberg Hosp. 1914-16, konst. Overlæge 1916-17. Læge v. Frederiksberg Tuberkulosestat., Leder fra 1916. — Gift 1910 m. Fabrikant A. E. Møller.
- Nielsen, Vilhelmine Ulrikke*, f. $\frac{20}{11}$ 1877. Student (privat dim.) 1899. Cand. med. 1907. — Prakt. Læge i Kolding fra 1916.
- Nolfi, Kirstine Yde*, f. Lehmann, f. $\frac{14}{4}$ 1881. Student (privat dim.) 1901. Cand. med. 1907. — Prakt. Læge i Kbh. 1913, Reservelæge ved Dr. Louises Børnehosp. 1917-19. — Har offentliggjort forsk. Afhandlinger af med. Indhold. — Gift 1919 m. Grosserer Aage K. Nolfi.
- Thamsen, Gerda*, f. $\frac{13}{2}$ 1881. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. med. 1907. — Prakt. Øjnelæge i Kairo fra 1909. — Gift 1907 m. Dr. med. J. Eriksen (d. 1918).
1908. *Holm, Thora Rigmor*, f. $\frac{5}{8}$ 1879. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. med. 1908. — Prakt. Læge i Nørre Sundby fra 1911, Jernbanelæge fra 1913.
- Skovmand, Alfild*, f. $\frac{24}{10}$ 1877. Student (privat dim.) 1900. Cand. med. 1908. — Prakt. Læge i Gjørløv 1910, i Aarhus 1915, i Haderslev 1920. Specialist i Oto-Laryngologi. — Skolelæge ved Haderslev kommunale Værneskole 1925.
1909. *Jensen, Karen Sofie Frederikke*, f. $\frac{9}{10}$ 1880. Student (privat dim.) 1901. Cand. med. 1909. — Prakt. Læge i Aarhus 1911. Konst. Reservelæge v. Kom. Hosp. i Aarhus 1915. Jernbanelæge 1916.
- Larsen, Ellen Emilie*, f. $\frac{9}{2}$ 1881. Student (privat dim.) 1902. Cand. med. 1909. — Prakt. Læge i Kallundborg fra 1915. Jernbanelæge fra 1917.
- Chievitz, Ingeborg*, f. Jacobsen, f. 1910. $\frac{3}{2}$ 1882. Student (N. Zahles Skole) 1901. Cand. med. 1910. — Ass. ved Seruminstitutet 1913-17. Skolelæge i Kbh. fra 1921. Specialist i Børnesygdomme. — Har offentliggjort forsk. Afhandlinger af med. Indhold. — Gift 1915 m. Overkirurg Ole Chievitz.
- Flensborg, Karen Immanuel*, f. $\frac{1}{5}$ 1884. Student (N. Zahles Skole) 1903. Cand. med. 1910. — Prakt. Læge i Kbh. 1916. Specialist i Gynækologi og Obstetrik.
- Glud, Margrete*, f. $\frac{20}{11}$ 1877. Student (privat dim.) 1898. Cand. med. 1910. Embedslægeeks. 1918. — Reservelæge ved Frederiksberg Hosp. 1914. Kreds-læge i Herning 1915, i Ringsted 1919. Specialist i Brystsyge. — Medl. af Sundheds- og Epidemikommissionen.
- Lauridsen, Laura Kirstine*, f. $\frac{22}{11}$ 1868. Student (privat dim.) 1898. Cand. med. 1910. — Reservelæge ved Fakse Sygehus 1912. Prakt. Læge i Herløv fra 1912, Kommunelæge smst.
- Salomon-Schiødte, Mette Louise Johanne Laurentze*, f. Salomon, f. $\frac{25}{11}$ 1881. Student (N. Zahles Skole) 1902. Cand. med. 1910. — Prakt. Læge i Hellerup fra 1914. — Har offentliggjort forsk. med. populære Artikler. — Gift 1908 m. Kommunelæge Vilhelm B. P. Schiødte.
- Wiggers-Hansen, Herdis*, f. $\frac{1}{2}$ 1880. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. med. 1910. — Klinisk Ass. v. Frederiksberg Hosp.s Nerveafdel. 1915. Reservelæge v. Sindssygehosp. i Middelfart 1916, v. Sindssygehosp. i Nykøbing S. 1918-21, v. Sindssygehosp. i Aarhus 1918-21, v. Sindssygehosp. i Aarhus 1915.

- hus fra 1921. — Har offentliggjort forsk. med. Undersøgelser.
1911. *Møller, Carla* Flemming, f. Andersen, f. $\frac{21}{10}$ 1882. Student (privat dim.) 1902. Cand. med. 1911. — Prakt. Læge i Kbh. 1916. Specialist i Børnesygdomme. — Gift 1912 m. Læge Poul F. Møller.
1912. *Fjeldborg, Erna*, f. Ruge, f. $\frac{14}{10}$ 1886. Student (Marselisborg Kostskole) 1905. Cand. med. 1912. — Reservelæge v. Viborg Amtssygehus 1912, v. Aalborg Kom. Hosp. 1913-15, Assistent og Reservelæge ved Rigshospitalets Fødeafd. 1918-20. Privatiserer f. T. Specialist i Gynækologi og Obstetrik. — Gift 1920 m. Reservelæge kirurg, Læge Poul Fjeldborg.
- Iversen, Jensine Marie*, f. $\frac{10}{4}$ 1874. Student (privat dim.) 1896. Cand. med. 1912. — Læge ved Skodsborg Sanatorium fra 1913.
- Madelung, Marie*, f. $\frac{24}{11}$ 1882. Student (Frederiksborg Statsskole) 1904. Cand. med. 1912. — Studerede i Berlin 1914. Ass. v. otologiske Hospitalsafdelinger i Udlandet fra 1919.
- Skov, Else Marie Sørensen*, f. $\frac{1}{3}$ 1883. Student (N. Zahles Skole) 1903. Cand. med. 1912. — Reservelæge v. Hjørring Amtssygehus 1912, v. Amtssygehuset i Herring 1912-13. Prakt. Læge i Herring 1915, nu i Ringsted.
1913. *Agerholm, Betty* Johanne Oline, f. $\frac{25}{12}$ 1883. Student (N. Zahles Skole) 1904. Cand. med. 1913. — Konst. Reservelæge v. Dr. Louis ses Børnehosp. 1916-17. Prakt. Læge i Kbh. 1920. Specialist i Børnesygdomme. — Bestyrelsesmedl. i forsk. faglige og sociale Foreninger. — Har offentliggjort forsk. med. Undersøgelser.
- Piper, Agnes* Caroline, f. $\frac{20}{3}$ 1882. Student (N. Zahles Skole) 1904. Cand. med. 1913. — Reservelæge ved Ribe Sygeh. 1914. Prakt. Læge i Kbh. fra 1922.
- Thykier, Ellen* Marie, f. Kruse, f. $\frac{30}{1}$ 1885. Student (Roskilde Katedralskole) 1904. Cand. med. 1913. — Assist. Læge v. Kbh.s Alderdomshjem 1916-18. Prakt. Læge i Gladsaxe fra 1921. — Gift 1914 m. Kunstmaler Niels Rasmussen Thykier.
- Forchhammer, Ellen* Marie, f. Halas, f. $\frac{14}{10}$ 1884. Student (Engelhardtts Skole) 1906. Cand. med. 1914. — Prakt. Læge i Bagsværd fra 1917. — Gift 1917 m. Ingeniør Olaf Forchhammer.
- Hansen, Karen Marie*, f. $\frac{12}{8}$ 1881. Student (privat dim.) 1906. Cand. med. 1914. Dr. med. $\frac{1}{5}$ 1923 (Investigations on the Blood Sugar in Man). — Reservelæge v. Refsnæs Kysthosp. 1915, v. Frederiksborg Hosp. 1923. — Har offentliggjort forsk. Artikler af med. Indhold.
- Pedersen, Karen Marie* Magdalene, f. $\frac{22}{10}$ 1886. Student (Horsens Statsskole) 1907. Cand. med. 1914. — Reservelæge v. Roskilde Amtssygehus 1914-20. Prakt. Læge i Aarhus fra 1920.
- Petersen, Estrid* Christine, f. $\frac{15}{7}$ 1887. Student (N. Zahles Skole) 1907. Cand. med. 1914. — Konst. Reservelæge ved Refsnæs Kysthosp. 1914. Prakt. Læge i Hellerup 1919.
- Sabroe, Anna*, f. $\frac{18}{12}$ 1889. Student (Vejle højere Almenskole) 1908. Cand. med. 1914. — Prakt. Læge i Kbh. fra 1922. Specialist i Kirurgi (særligt kirurgiske Kvindesygdomme). — Gift 1922 m. Direktør Byrge Heckscher.
- Bramsen, Anna* Christiane August 1915. sta Kathrine, f. $\frac{21}{9}$ 1886. Student (privat dim.) 1909. Cand. med. 1915. — Lægmissionær i Indien fra 1920.
- Brun, Thyra*, f. Sloth, f. $\frac{3}{1}$ 1889. Student (Marselisborg Kostskole) 1908. Cand. med. 1915. — Kommunal Venerolog paa Frederiksborg fra 1918. Reservelæge v. Kommunehospitalets 4. Afd. 1920-22. Prakt. Læge i Kbh. 1922. Specialist i Dermato-Venerologi. Ass. v. Finsens Lysinstitut 1923. — Har offentliggjort Afhandlin-

- ger af med. Indhold. — Gift 1922 m. Læge Olaf Brun.
- Canariis-Christensen, Marie Julie*, f. $\frac{23}{4}$ 1889. Student (privat dim.) 1908. Cand. med. 1915. — Reservelæge v. Sygeh. i Nykøbing F. 1915-16, v. Aarhus Kommunehospital 1919-21. Reservelæge v. Rigshosp. 1925.
- Dolmer, Sofie Katrine*, f. $\frac{25}{4}$ 1884. Student (Frederiksborg Stats skole) 1908. Cand. med. 1915. — Reservelæge v. Aalborg Kom. Hosp. 1915. Lægemissionær i Indien fra 1918.
- Kauffeldt, Benny Johanne*, f. Jakobsen, f. $\frac{1}{6}$ 1889. Student (N. Zahles Skole) 1908. Cand. med. 1915. — Reservelæge v. Maribo Amtssygehus 1915-16, v. Aarhus Kommunehosp. 1921. Prakt. Læge i N. Sundby fra 1921. — Gift 1921 m. Kredslæge Ewald Kauffeldt.
- Petersen, Anna Dorthea*, f. $\frac{4}{10}$ 1883. Student (privat dim.) 1906. Cand. med. 1915. — Reservelæge v. Assens Sygehus 1916-17, v. Marselisborg Hosp. 1918-21. Prakt. Læge i Kbh. fra 1922. Ass. v. Finsens Lysinstitut 1921-23. Specialist i Dermatovenerologi.
1916. *Dederding, Dida Dagmar Mary*, f. Hansen, f. $\frac{9}{1}$ 1889. Student (Engelhardts Skole) 1908. Cand. med. 1916. — Prakt. Læge i Kbh. 1922. — Gift 1916 m. Overretssagf. P. V. Dederding.
- Olsen, Julie Anda Lauregna*, f. Christensen, f. $\frac{25}{2}$ 1887. Student (privat dim.) 1907. Cand. med. 1916. — Prakt. Læge paa Frederiksberg fra 1918. — Gift 1917 m. Overretssagf. P. M. Olsen.
1917. *Holm, Bodil*, f. Wandahl, f. $\frac{29}{12}$ 1891. Student (H. Adlers Fællesskole) 1910. Cand. med. 1917. — Reservelæge v. St. Josephs Hospital fra 1922. — Gift 1918 m. Øjenlæge, Dr. med. Ejler Holm.
- Preisler, Karen Ragnhild Holst*, f. $\frac{25}{2}$ 1891. Student (Viborg Kate dralskole) 1909. Cand. med. 1917. — Reservelæge v. Sindssygehosp. Nykøbing S. 1925.
- Ellehøj, Estrid*, f. Jensen, f. $\frac{9}{2}$ 1918. 1893. Student (N. Zahles Skole) 1911. Cand. med. 1918. — Gift 1919 m. Læge Poul Jensen Ellehøj, Hollandsk Indien.
- Koudal, Kristine Kristensen*, f. $\frac{7}{4}$ 1890. Student (Th. Langs Skole, Silkeborg) 1910. Cand. med. 1918. — Prakt. Læge i Nakskov fra 1924.
- Larsen, Anna Marie*, f. $\frac{8}{1}$ 1889. Student (privat dim.) 1910. Cand. med. 1918. — Prakt. Læge i Kbh. fra 1922.
- Næser, Johanne Kirstine Martine*, f. Skjerbæk, f. $\frac{22}{6}$ 1887. Student (N. Zahles Skole) 1907. Cand. med. 1918. — Prakt. Læge i Hellerup. — Gift 1915 m. Læge Vincent Næser.
- Frandsen, Helga*, f. Sørensen, f. $\frac{2}{2}$ 1919. 1893. Student (N. Zahles Skole) 1912. Cand. med. 1919. — Klinisk Ass. ved Rigshosp. 1925. — Gift 1919 m. Reservelæge v. Rigshospitalet, Dr. med. Johs. Frandsen.
- Gormsen, Anna Elisabeth*, f. Bahnsen, f. $\frac{7}{3}$ 1894. Student (Frederiksborg Statsskole) 1912. Cand. med. 1919. — Ass. hos Prof. Gammeltoft fra 1924. — Gift 1918 m. Arkitekt Ove Gormsen.
- Heise, Agnete Engel Regine*, f. $\frac{24}{7}$ 1888. Student (Viborg Katedral skole) 1908. Cand. med. 1919. — Reservelæge v. St. Josephs Hosp. Odense 1919-20. Læge v. Røntgenafdelingen v. Viborg Sygehus fra 1923.
- Jørgensen, Gerda Marie*, f. Frehse, f. $\frac{22}{12}$ 1893. Student (Karen Kjærs Skole) 1912. Cand. med. 1919. — Praktiserer ikke. — Gift 1921 m. Kontorchef V. From Jørgensen.
- Krøll, Ellen Toni Hedvig*, f. $\frac{27}{9}$ 1892. Student (Nykøbing Katedralskole) 1911. Cand. med. 1919. — Reservelæge v. Diakonissestiftelsen.
- von Magnus, Rigmor*, f. Herbst, f. $\frac{25}{4}$ 1888. Student (Frederiks-

- borg Statsskole) 1907. Cand. med. 1919. — Kandidattjeneste v. Rigshosp. 1925. — Gift m. Godsejer Constantin von Magnus (Ægteskabet opløst).
- Nørregaard, Inger Marie*, f. $\frac{24}{7}$ 1883. Student (privat dim.) 1911. Cand. med. 1919. — Prakt. Læge i Helsingør 1923.
- Rasmussen, Ellen Marie Kathrine*, f. $\frac{5}{11}$ 1889. Student (Horsens Statsskole) 1911. Cand. med. 1919. — Prakt. Læge i Svendborg 1923.
- Svensgaard, Elisabeth*, f. $\frac{10}{10}$ 1894. Student (Esbjerg Gymnasium) 1911. Cand. med. 1919. — Reservelæge v. Aarhus Amtssygehus.
1920. *Christiansen, Petra* Kirstine, f. $\frac{9}{12}$ 1892. Student (Hesselager Almskole) 1911. Cand. med. 1920.
- Filskov, Agnes Johanne*, f. $\frac{8}{12}$ 1891. Student (Ribe Katedralskole) 1911. Cand. med. 1920. — Reservelæge v. Sindssygehosp., Nykøbing S. 1922, Afdelingslæge smst. 1925.
- Krebs, Anna* Margrethe, f. $\frac{18}{5}$ 1893. Student (M. Kruses Skole) 1912. Cand. med. 1920. — Læge i Holandsk Indien fra 1921.
- Larsen, Edel* Hertha, f. Nielsen, f. $\frac{20}{2}$ 1897. Student (privat dim.) 1913. Cand. med. 1920. — Privatiserer. — Gift 1920 m. Læge Erik J. Larsen.
- Lindhardt, Anna* Margrethe, f. $\frac{10}{9}$ 1888. Student (Hesselager Almskole) 1911. Cand. med. 1920. — Hospitalstjeneste.
- Mayer, Else* Harmand, f. Johansen, f. $\frac{20}{6}$ 1894. Student (M. Kruses Skole) 1912. Cand. med. 1920. — Kommunalæge i Midvaag, Færøerne. — Gift 1921 m. Dr. jur. Arthur Mayer.
- Mouritzen, Anna* Nielsen, f. $\frac{17}{7}$ 1893. Student (Aalborg Katedralskole) 1912. Cand. med. 1920. — Prakt. Læge i Aalborg 1925.
- Oldager, Asta*, f. $\frac{11}{4}$ 1890. Student (Aarhus Katedralskole) 1909. Cand. med. 1920. — Prakt. Læge og Jernbanelæge i Grindsted 1922.
- Raaschou, Ellen*, f. Holdt, f. $\frac{5}{10}$ 1893. Student (privat dim.) 1911. Cand. med. 1920. — Privatiserer. — Gift 1922 m. Sognepræst Anton Raaschou.
- Sode, Thora* Kristine, f. $\frac{3}{11}$ 1894. Student (Rønne Statsskole) 1913. Cand. med. 1920. — Prakt. Læge i Rønne fra 1924.
- Strandbygaard, Ebba* Margrethe, f. $\frac{27}{10}$ 1891. Student (privat dim.) 1911. Cand. med. 1920. Embedslægeeksamen 1925. — I hollandsk Regeringstjeneste som Skolelæge i Soerabaja paa Java 1921-24. Reservelæge ved Præstø Amts Sygehus i Fakse fra 1925. — Gift 1917 m. Kredsbibliotekar Wolja Erichsen. (Ægteskabet opløst).
- Westergaard, Ingeborg* Margrethe, f. Carstens, f. $\frac{12}{1}$ 1895. Student (Frederiksborg Statsskole) 1912. Cand. med. 1920. — Praktiserer i Grønland i Kolonien Holsteinsborg fra 1923. — Gift m. Pastor Westergaard i Grønland.
- Bindeslev, Marie-Louise* Christiane, f. $\frac{14}{9}$ 1889. Student (privat dim.) 1913. Cand. med. 1921. — Reservelæge paa Kolonien Filadelfia (Hospital for Sindssyge og Epileptikere) 1921-22. Reservelæge v. Sindssygehosp. i Viborg 1925.
- Jensen, Ellen* Vibeke, f. $\frac{23}{7}$ 1895. Student (Sorø Akademi) 1913. Cand. med. 1921. — Hospitalstjeneste.
- Poulsen, Else* Johanne Kirstine, f. $\frac{3}{2}$ 1895. Student (L. Wintellers Skole) 1913. Cand. med. 1921. — Reservelæge v. Odense Amts og Bys Sygehus 1925.
- Sørensen, Agnes Anker*, f. Johansen, f. $\frac{19}{12}$ 1892. Student (Aarhus Katedralskole) 1911. Cand. med. 1921. — Prakt. Læge. — Gift 1921 m. Læge i Ans Anker Sørensen.
- Christensen, Oline* Marie, f. $\frac{28}{10}$ 1922. 1888. Student (N. Zahles Skole)

1908. Cand. med. 1922. — Har offentliggjort forsk. med. Undersøgelser.
- Dalsgaard-Nielsen, Esther*, f. Kristensen, f. $\frac{3}{8}$ 1896. Student (Aarhus Katedralskole) 1914. Cand. med. 1922. — Prakt. Læge i Hellevad fra 1924. — Gift 1924 m. Læge Torvald Dalsgaard-Nielsen.
- Kristensen, Johanne Margrethe*, f. $\frac{5}{8}$ 1893. Student (Hjørring højere Almenskole) 1912. Cand. med. 1922. — Læge paa Frederiksberg.
- Norup, Karen Margrethe*, f. $\frac{30}{7}$ 1895. Student (Roskilde Katedralskole) 1913. Cand. med. 1922. — Læge i Kbh.
- Sieck, Karen Marie*, f. $\frac{22}{1}$ 1893. Student (Marselisborg Kostskole) 1912. Cand. med. 1922. — Hospitalstjeneste.
- Warhuus, Amma Margrethe*, f. $\frac{28}{6}$ 1897. Student (Hesselager Almenskole) 1914. Cand. med. 1922. — Læge i Kbh. — Hospitalstjeneste.
1923. *Andersen, Karen Marie*, f. $\frac{8}{4}$ 1896. Student (Svendborg Realskole & Gymnasium) 1916. Cand. med. 1923. — Hospitalstjeneste.
- Bredahl-Glud, Inger M. V. Esther*, f. $\frac{3}{10}$ 1895. Student (N. Zahles Skole) 1914. Cand. med. 1923. — Hospitalstjeneste.
- Castenschiold, Tofa*, f. $\frac{27}{4}$ 1894. Student (M. Kruses Skole) 1914. Cand. med. 1923. — Gift 1923 m. Reservekirurg, Dr. med. Johannes Fabricius-Møller.
- Gørtz, Astrid*, f. Valeur, f. $\frac{31}{12}$ 1893. Student (privat dim.) 1915. Cand. med. 1923. — Gift m. Læge Jens W. Gørtz. — Død 1925.
- Holbeck, Estrid Marie*, f. Kühl, f. $\frac{30}{1}$ 1896. Student (privat dim.) 1915. Cand. med. 1923. — Gift 1923 m. Distriktslæge i Grønland Paul Holbeck.
- Holbøll, Margrethe Kirstine*, f. Pedersen, f. $\frac{2}{10}$ 1893. Student (Karen Kjærs Skole) 1913. Cand. med. 1923. — Gift m. Dr. med. Svend Aage Hollbøll.
- Jøker, Anne Marie Nissen*, f. $\frac{28}{6}$ 1893. Student (privat dim.) 1915. Cand. med. 1923. — Hospitalstjeneste.
- Lester, Vera Esther*, f. $\frac{12}{1}$ 1895. Student (N. Zahles Skole) 1915. Cand. med. 1923. — Ass. v. Statens Seruminstitut fra 1924. — Har offentliggjort en Undersøgelse af ernæringsfysiologisk Indhold.
- Nielsen-Huus, Anna Frederikke Amalie*, f. Ries, f. $\frac{27}{2}$ 1897. Student (Esbjerg Gymnasium) 1916. Cand. med. 1923. — Prakt. Læge i Brønderslev 1923, i Aalborg fra 1924. — Gift 1921 m. Manufakturhandler Nielsen-Huus.
- Norheim, Anne Serine Marie*, f. $\frac{28}{2}$ 1886 i Norge. Student (Stavanger) 1910. Cand. med. 1923. — Hospitalstjeneste.
- Ottosen, Elga*, f. $\frac{3}{7}$ 1891. Student (Fredericia højere Almenskole) 1911. Cand. med. 1923. — Hospitalstjeneste.
- Rasmussen, Thyra Gertrud Fischer*, f. $\frac{30}{3}$ 1895. Student (privat dim.) 1914. Cand. med. 1923. — Vikarierer i Grønland.
- Stubbe Teglbjærg, Else*, f. Poulsen, f. $\frac{17}{9}$ 1895. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1915. Cand. med. 1923. — Gift 1925 m. Reserve-læge v. St. Hans Hosp., Roskilde, H. P. Stubbe Teglbjærg.
- Sveistrup, Karen Marie Baltasarine*, f. $\frac{30}{10}$ 1895. Student (Hesselager Almenskole) 1914. Cand. med. 1923. — Hospitalstjeneste.
- Holm, Sigrid*, f. $\frac{3}{8}$ 1897. Student 1924. (Hjørring højere Almenskole) 1915. Cand. med. 1924. — Hospitalstjeneste. — Har sammen med Dr. Helgi Tómasson offentliggjort: »En Metode til Proteinbestemmelse i Serum« 1925.
- Hyldeahl, Maren*, f. $\frac{8}{3}$ 1895. Student (Viborg Katedralskole) 1914. Cand. med. 1924. — Hospitalstjeneste.

Johnsen, Christine Margrethe Marie, f. Lund, f. $\frac{25}{1}$ 1889. Student (privat dim.) 1915. Cand. med. 1924. — Prakt. Læge i Kbh. 1924. — Gift 1923 m. Læge Rich. G. Johnsen.

Kristensen, Ingrid, f. $\frac{27}{6}$ 1898. Student (Aarhus Katedralskole) 1916. Cand. med. 1924. — Hospitalstjeneste.

Larsen, Kirstine (Didde), f. Bergsholt Hansen, f. $\frac{9}{8}$ 1892. Student (Karen Kjærs Skole) 1912. Cand. med. 1924. — Prakt. Læge i Rød-

ding 1924. — Gift 1923 m. Læge Aksel Larsen.

Ramsing, Ingrid Vallentin, f. $\frac{1}{2}$ 1897. Student (Karen Kjærs Skole) 1916. Cand. med. 1924. — Hospitalstjeneste.

Scherfig, Inga, f. $\frac{22}{6}$ 1897. Student (L. Wintellers Skole) 1915. Cand. med. 1924. — Hospitalstjeneste.

Stougaard, Marie Elisabeth Poulsen, f. $\frac{14}{12}$ 1894. Student (privat dim.) 1915. Cand. med. 1924. — Reservelæge ved Amtssygehuset i Lemvig 1925.

II

CAND. MAG.'ER OG MAGISTRE

1887. *Hude, Anna Sophie*, f. $\frac{20}{7}$ 1858. Student (privat dim.) 1882. Cand. mag. (Historie) 1887. Univ. Guldmed. 1888. Dr. phil. $\frac{24}{3}$ 1893 (Danhoffet og dets Plads i Danmarks Statsforfatning). — Ass. i Rigsarkivet 1889-90 og 1891-1910. — Medudgiver af Repertorium diplomaticum regni Danici med diævalis 1894-1912. Aktstykker vedr. Erik af Pommerns Afsættelse som Konge af Danmark 1897. Medudgiver af Sønderjydske Skatte- og Jordebøger 1899. Overs. af Holstenerpræstens Krønike 1903. Folkevandringstiden og de nye Riger («Folkenes Historie») 1908. Har desuden udgivet: The Evidence for Communication with the Dead 1913. Vejen jeg gik 1920. — Gift 1910 m. Rigsarkivar, Dr. phil. Kr. Erslev.

1889. *Rostrup, Sofie*, f. Jacobsen, f. $\frac{7}{8}$ 1857. Almuelærerindeeks. 1879. Student (privat dim.) 1884. Magisterkonf. (Zoologi) 1889. — Lærerinde 1879-1918. Konsulent v. De samvirk. danske Landboforæningers plantepatol. Forsøgsvirksomhed 1907-13. Konsulent v. Statens plantepatologiske Forsøg 1913-19. Afdelingsbestyrer 1919. — Medl. af Eksamens-

komm. for Alm. Forberedelseseks. — Har udgivet: Danske Zoocetidier 1896. Grønlandske Phytoptider 1900. Vort Landbrugs Skadedyr (3. Udg.) 1900. Talrige Art. om Landbrugets Skadedyr i Leksika og Fagblade. — Gift 1883 m. Zoologen, Dr. H. J. Hansen (Ægteskabet opløst 1890); gift 1892 m. mag. scient. Ove Rostrup.

Falbe-Hansen, Ida Mariette Hele- 1890. ne, f. $\frac{29}{2}$ 1849. Almuelærerindeeks. 1877. Student (privat dim.) 1882. Magisterkonf. (Nord. Filologi) 1890. — Privatlærerinde fra 1866, Rejsestipendium 1877-78. Lærerinde v. N. Zahles Seminarium c. 1879-92, Censor v. Skolelærereks. 1892-1911, Lærer v. Statens Lærerhøjskole 1895-1915, Statens Tilsynshavende v. For-skoleseminarierne 1901-16, Form. for Bestyrelsen f. Faglærerindeeksamen 1905-16, Ministeriets Repræsentant fra 1916. — Form. i Den danske Pigeskole 1910-19. Form. f. Danske Kvinders Nationalraad 1899-1900 og 1903-07, Æresmedlem fra 1919. — Har bl. a. udgivet: Den nye Eventyrbog 1873. Ewalds Fiskerne 1892. Oehlenschlägers Digte af 1803, 1903. Svensk-dansk Ordbog 1912.

- Gamle danske Folkeviser 1917. Udvalg af Grundtvigs selvbiografiske Digtning 1921. Oehlenschlägers nordiske Digtning og andre Afhandlinger 1921, og (s. m. Axel Olrik) Danske Folkeviser i Udvalg I og II 1899 og 1909. Har desuden skrevet litterære og pædagogiske Afhandlinger i inden- og udenlandske Tidsskrifter; har (s. m. Elisabeth Grundtvig) oversat Selma Lagerlöfs Værker paa Dansk. — Fortjenstmed. i Guld 1914. Svensk Guldmed.: Pro literis et artibus 1915. — Død 1922.
- Wibe-Simonsen, Christiane Louise*, f. Rasmussen, f. $\frac{28}{6}$ 1863. Student (privat dim.) 1883. Cand. mag. (Græsk) 1890. — Lærerinde v. N. Zahles Skole 1883-1905, v. Østersøgades Latin- og Realskole 1890-1905. — Gift 1905 m. cand. pharm. Asger Borthig Wibe-Simonsen.
1892. *Adler, Hanna*, f. $\frac{28}{6}$ 1859. Student (privat dim.) 1885. Institutbestyrerindecks. 1886. Magisterkonf. (Fysik) 1892. — Oprettede »H. Adlers Fællesskole« 1893, skænkede 1918 Skolen til Kbh.s Kommune under Navn »Sortedams Gymnasium«. Rektor her ved 1918.
- Meyer, Kirstine*, f. Bjerrum, f. $\frac{12}{10}$ 1861. Student (privat dim.) 1885. Magisterkonf. (Fysik) 1892. Vidensk. Selsk. Guldmed. 1899. Dr. phil. $\frac{10}{5}$ 1909 (Temperaturbegrebets Udvikling). — Lærerinde v. N. Zahles Skole 1885-1909, v. H. Adlers Fællesskole (nu Sortedams Gymn.) 1900, Lektor smst. fra 1920. Redaktør af Fysisk Tidsskr. 1902-13, Leder af Faglærerindernes pædagogiske Uddannelse fra 1908, Medl. af Ekskommissionen for Skolelærer- og Skolelærerindecks. fra 1909, samt andre pædagog. Hverv. — Formand i Bestyrelsen for Faglærerindecks. fra 1916. — Har udgivet: Om overensst. Tilstande hos Stofferne 1899. Radium og radioaktive Stoffer 1904. Ole Rømers Adversaria 1910 (s. m. Thyra Eibe). Ole Rømers Opdagelse af Lysets Tøven 1915. H. C. Ørstedes naturvid. Skrifter I-III 1920. — Fortjenstmed. i Guld 1920. — Gift 1885 m. mag. scient. Adolph Meyer (d. 1896).
- Lange, Nanna Dorthea Valeria*, f. 1893. $\frac{9}{12}$ 1852. Student (N. Zahles Skole) 1888. Cand. mag. (Historie) 1893. — Ansat ved Landsarkivet f. Sjælland 1893, Registratør smst. 1907-23. — Har udgivet: Slægten Weldingh i Danmark og Norge 1906. Den Bodenhoffske Slægtebog 1914. Forsk. personalhist. Afhandlinger.
- Bang, Nina Henriette Wendeline*, 1894. f. Ellinger, f. $\frac{9}{10}$ 1866. Student (privat dim.) 1889. Magisterkonf. (Historie) 1894. — Medarbejder ved Socialdemokraten fra 1898. Undervisningsminister i Ministeriet Stauning 1924. — Medl. af Hovedbestyrelsen for Socialdemokratiet fra 1903, af Kbh.s Borgerrepræsentation 1913-17, af Landstinget 1918, af dets Finansudvalg 1918-24 og af Toldrådet 1922-24. Medl. af Selsk. f. Udg. af Kilder til dansk Historie, af Rask-Ørsted Fondets Bestyrelse m. m. — Har udgivet: Tabeller over Skibsfart og Varetransport gennem Øresund 1497-1660 I-II 1906-22. Karl Marx, hans Liv og Virke 1918, og (s. m. E. Wiinblad) Arbejderklassens Liv og dens Kamp (1915). — Gift 1895 m. Historikeren, Dr. phil. Gustav Bang (d. 1915).
- Lütken, Anna Dorthea*, f. Müller, f. $\frac{5}{4}$ 1861. Student (privat dim.) 1889. Cand. mag. (Fransk) 1894. — Lærerinde ved N. Zahles Skole 1886-99, v. H. Adlers Fællesskole (Sortedams Gymn.) 1916-1921. Privat Arbejde m. Oversættelse til Fransk af videnskabelige Skrifter. — Censor ved Faglærer- og Faglærerindecks. fra 1917. — Gift 1896 m. Professor, Direktør for Haandværkerundervisningen Alfred Lütken.

1895. *Eibe, Thyra*, f. $\frac{3}{11}$ 1866. Student (N. Zahles Skole) 1889. Cand. mag. (Matematik) 1895. — Lærer v. N. Zahles Skole fra 1895 og v. H. Adlers Fællesskole (Sortedams Gymn.) fra 1898. Lektor smst. 1920. — Medl. af Studenter- eks. Opgavekomm. 1913-24. Medl. af Eksamenskomm. til Afholdelse af Studentereks. for Privatister, Censor v. Pigeskolens Faglærer- indeeks. 1905. — Har udgivet: Overs. af Euklids Elementer I-XIII 1897-1912, og (s. m. Fru Kirstine Meyer) Ole Rømers Ad- versaria 1910.
- Mortensen, Nora Helene*, f. $\frac{8}{7}$ 1864. Student (privat dim.) 1888. Cand. mag. (Engelsk) 1895. — Kommune lærerinde 1902. Lærer- inde i Anskuelsesundervisn. og Tegning v. Statens Lærerhøjsko- le 1898-1905. — Udførte et be- tydeligt Arbejde for fattige Børn. — Død 1906.
- Steinthal, Thyra Cæcilie Sofie*, f. Møller, f. $\frac{9}{5}$ 1861. Student (N. Zahles Skole) 1886. Cand. mag. (Dansk) 1895. — Lærerinde v. N. Zahles Skole. Missionær i Santalistan siden 1913. — Gift 1897 m. Missionær i Santalistan, Pastor F. V. Steinthal.
- Thiele, Margrethe*, f. $\frac{4}{4}$ 1868. Stu- dent (N. Zahles Skole) 1887. Cand. mag. (Fransk) 1895. — Har siden 1900 leveret Oversæt- telser til Fransk, særlig af vidensk. Afhandlinger, samt indsamlet dansk-fransk og fransk-dansk Ordbogsmateriale.
1896. *Munch, Elna Elisabeth*, f. Sarauw, f. $\frac{13}{6}$ 1871. Student (N. Zahles Skole) 1891. Magisterkonf. (Mate- matik) 1896. — Lærerinde 1891-1918. — Borgerrepræsentant 1917-25. Medl. af Folketinget fra 1918. Medl. af det radikale Ven- stres Hovedbestyrelse. Delege- ret v. Arbejderkonferencen i Washington 1919. Medl. af forsk. af Regeringen nedsatte Kom- missioner. — Har udgivet: Kam- pen om Kvindens Valgret 1907. — Gift 1903 m. Politikeren, Dr. phil. P. Munch.
- Møller, Ingrid*, f. Rørdam, f. $\frac{30}{3}$ 1869. Student (N. Zahles Skole) 1889. Cand. mag. (Matematik) 1896. — Gift 1897 m. Fabrikant, cand. polyt. Axel Møller.
- Thelin, Caroline*, f. Christiansen, f. $\frac{7}{7}$ 1862. Student (N. Zahles Skole) 1888. Magisterkonf. (Hi- storic) 1896. — Sekr. i Unge Hjelperes Förbund och Kumla Barnhem, Vesterås, Sverige. — Har oversat en Del Bøger fra Svensk og skrevet mindre For- tællinger. — Gift m. Pastor Thelin, Kumla.
- Wulsten, Dorothea Margrethe*, f. $\frac{9}{5}$ 1864. Student (privat dim.) 1889. Cand. mag. (Engelsk) 1896. — Timelærerinde v. højere Pige- skoler i Kbh. 1897-1904. Konst. Lærerinde 1906, nu Lektor v. Ribe Katedralskole.
- Pritzel, Anna Elisabeth*, f. $\frac{9}{8}$ 1870. 1897. Student (N. Zahles Skole) 1890. Cand. mag. (Dansk) 1897. — Skolebestyrerinde i Kbh. 1904-09, i Fredericia 1914-17, Lærer- inde i Kbh. (Bendixens Kursus og Johannesskolen) til Somm. 1922. — Død 1923.
- Draminsky, Ellen*, f. $\frac{14}{5}$ 1872. Stu- dent (N. Zahles Skole) 1891. Cand. mag. (Engelsk) 1898. Tog derefter pharm. Candidateks. — Bestyrede Dronninglund Apotek 1905. — Gift 1905 m. Apoteker S. B. Mikkelsen. (Ægteskabet opløst).
- Thaning, Kirstine*, f. $\frac{9}{9}$ 1866. Stu- dent (privat dim.) 1892. Magister- konf. (Engelsk) 1898. — Dr. phil. $\frac{20}{12}$ 1904. (Besejrede oldengelske Ord). — Lærerinde v. Ingrid Jespersens Skole fra 1894, Lek- tor 1921. Har undervist v. H. Adlers Fællesskole 1899-1905, paa Statens Lærerhøjskole fra 1909. Censor ved Skoleembeds- eks. fra 1912. Censor ved Fag- lærerindeeksamen 1908-18 og fra 1924. Medl. af Opgavekomm. for Realskolerne fra 1908.

1899. *Panaitescu, Johanne* Margrethe, f. Holm, f. $\frac{31}{8}$ 1862. Student (N. Zahles Skole) 1893. Cand. mag. (Fransk) 1899. — Lærerinde v. N. Zahles Skole til 1906, v. Hass' Skole fra 1909. — Gift 1906 m. rumænsk Oberstltn. Panaitescu (Ægteskabet opløst).
- Purgold, Alice* Catharine Sophie Elisabeth, f. Schröder, f. i Tyskland $\frac{17}{6}$ 1871. Student (privat dim.) 1894. Magisterkonf. (Historie) 1899. — Billedhuggerinde i Tyskland 1900. — Gift 1900 m. Musæumsdirektør i Gotha, Geheimerath, Dr. K. Purgold.
- Trolle, Marie Birgit*, f. $\frac{29}{3}$ 1872. Student (N. Zahles Skole) 1892. Magisterkonf. (Fysik) 1899. Univ. Guldmed. 1902. — Ass. v. det fysiske Laboratorium 1900-08. Underviser i Fysik v. Ingrid Jespersens Skole fra 1914. — Har offentliggjort faglige Tidsskriftsartikler.
1900. *Gregersen, Johanne*, f. Salomon, f. $\frac{18}{6}$ 1877. Student (N. Zahles Skole) 1894. Magisterkonf. (Engelsk) 1900. — Lærerinde til 1904. — Gift 1902 m. Dir. f. Teknolog. Institut Gunnar Gregersen. (Ægteskabet opløst).
- Krup, Herdis*, f. $\frac{28}{6}$ 1874. Student (privat dim.) 1894. Magisterkonf. (Filosofi) 1900. Univ. Guldmed. 1900. — Har udgivet: *Physisch-ophthalmologische Grenzprobleme* 1906. *Die Methaphysiologie* Alfr. Lehmanns kritisch erläutert 1907. — Død 1920.
- Rohde, Aasa*, f. Zøylner, f. $\frac{9}{6}$ 1874. Student (N. Zahles Skole) 1893. Cand. mag. (Historie) 1900. — Lærerinde 1893-1903. — Gift 1903 m. Maleren Johan Rohde.
1901. *Bose, Margrethe* Elisabeth, f. Heiberg, f. $\frac{19}{6}$ 1865. Student (privat dim.) 1895. Magisterkonf. (Kemi) 1901. — Ass. v. Univ. kemiske Laboratorium 1901-03. Prof. i Fysik v. Univ. i La Plata fra 1909. Under en Orlov Honorar-Ass. v. Techn. Hochschule i Danzig 1915-19. — Har offentliggjort en Række vidensk. Afhandlinger. — Gift 1903 m. Prof. i La Plata, Dr. phil. E. Bose (d. 1911).
- Langkilde, Kirsten*, f. $\frac{19}{6}$ 1873. Student (N. Zahles Skole) 1894. Cand. mag. (Historie) 1901. — Lærerinde v. Frk. Steenbergs Skole 1903-09, 1903 tillige v. N. Zahles Skole, Lærerinde v. Frk. Engelhardts Skole (nu Rysensteen Gymn.) 1909. Lektor v. Kbhs. komm. Gymnasier 1919. Redaktør af »Kvindernes Blad« 1912-15. — Medl. af Hovedbestyrelsen for Danske Kvinders Forsvarsforening 1907-19, Formand 1917-19. Medl. af Centralkomitéen for frivillige Korps 1910-21. Medl. af Frdberg Kommunalbestyrelse 1916-21 og fra 1925. Medl. af Frdbg. Skolekomm. 1917-21.
- Bertelsen, Sophia*, f. Yhlen-Olsen, 1902. f. $\frac{21}{10}$ 1876. Student (Friends' Central School, Philadelphia) 1894. Adgangseks. til Bryn Mawr College 1894. Baccalaureus smst. 1898. Magister smst. 1899, Fellow in Germanic Philology v. Bryn Mawr College 1899-1900. Magisterkonf. (Engelsk) v. Kbhs. Univ. 1902. — Gift 1902 m. Undervisningsinspektør, Dr. phil. Henrik Bertelsen.
- Eriksen, Louise*, f. Tryde, f. $\frac{18}{4}$ 1876. Student (N. Zahles Skole) 1896. Cand. mag. (Matematik) 1902. — Lærerinde ved forsk. kbh. Pigeskoler og Manuduktor. Beregner-Ass. i Statsanstalten for Livsforsikring 1906-09. — Gift 1909 m. Sognepræst Erik Eriksen.
- Jørgensen, Ellen* Sophie Rasmine, 1903. f. $\frac{9}{6}$ 1877. Student (N. Zahles Skole) 1896. Cand. mag. (Historie) 1903. Univ. Guldmed. 1904. Vidensk. Selsk. Guldmed. 1907. Dr. phil. $\frac{21}{6}$ 1909 (Helgendyrkelse i Danmark). — Lærerinde v. Efterslægtsselsk.s Skole 1899, siden 1903 tillige v. Frk. Engelhardts Skole. Underbibliotekar v. det kgl. Bibl. fra 1915. — Sekr.

- i Vidensk. Selsk. Komm. for Registrering af litterære Kilder til dansk Historie i Udlandet 1917-22. Formand for Selskabet til hist. Kildeskrifters Oversættelse, Bestyrelsesmedlem i Den danske hist. Forening, m. m. — Har udgivet: Fremmed Indflydelse under den danske Kirkes tidligste Udvikling 1908. Valdemar Atterdag. Udvalg af Kilder i Oversætt. 1911. Annales Danici medii ævi 1920. Catalogus codicum Latinorum medii ævi bibliothecæ Regiæ Hafniensis I 1923, samt hist. Afhandlinger i forsk. Tidsskrifter.
- Møller, Aslaug*, f. Mikkelsen, f. $^{10}/_2$ 1876. Student (privat dim.) 1897. Magisterkonf. (Engelsk) 1903. — Oversættelser, dels faglige, dels skønlitterære (Kipling, Hutchinson). — Gift 1912 m. Redaktør, cand. mag. Erik Møller.
- Smith, Kirstine*, f. $^{22}/_4$ 1878. Student (Randers Statsskole) 1897. Cand. mag. (Matematik) 1903. Dr. Sc. (Afhandling af mat.-statist. Indhold) ved Londons Universitet 1918. — Privatsekr. hos Prof. astron. Thiele 1903-04, Ass. v. den hydrogr. Afdeling af det internat. Bureau for Havundersøgelser 1904-14. — Har offentliggjort mat.-statist. og hydrogr. Afhandlinger.
1904. *Gierring, Ellen Cathrine*, f. $^{10}/_2$ 1868. Student (privat dim.) 1898. Cand. mag. (Matematik) 1904. — Lærerinde. Ansat i Tiendekontoret 1905. Afsked p. Gr. af Sygdom 1910.
- Købke, Astrid Johanne*, f. $^{22}/_4$ 1874. Student (N. Zahles Skole) 1897. Cand. mag. (Engelsk) 1904. — Lærerinde ved forsk. Skoler.
1905. *Jensen, Ingeborg Hammer*, f. Hammer, f. $^{20}/_1$ 1880. Student (N. Zahles Skole) 1898. Magisterkonf. (Klass. Filologi) 1905. Dr. phil. $^{14}/_{10}$ 1908. (Den ældste Atomlære). — Har udgivet: Die älteste Alchymie 1921, forsk. Afhandlinger i Vidensk. Selsk. Skr. samt Leksikon- og Tidsskriftartikler. — Gift 1905 m. Lektor v. Ryssensteen Gymn. Chr. Jensen.
- Madsen, Kathrine Elisabeth*, f. $^{22}/_8$ 1879. Student (privat dim.) 1898. Cand. mag. (Fransk) 1905. — Lektor v. Gammel Hellerup Gymn. 1908.
- Adler, Ada Sara*, f. $^{18}/_2$ 1878. Student (N. Zahles Skole) 1897. Magisterkonf. (Klass. Filologi) 1906. Dr. phil. $^{1}/_{11}$ 1917. (D. G. Moldenhawer og hans Haandskriftsamling). — Har udgivet: Catalogue suppl. des manuscrits grecs de la Bibliothèque royale de Copenhague 1916. Den græske Litteraturs Skæbne i Oldtid og Middelalder 1920. — Gift 1901 m. Prof., Dr. phil. Anton Thomsen (Ægteskabet opløst. Han død 1915).
- Meyer, Ellen*, f. $^{10}/_7$ 1875. Student (privat dim.) 1897. Magisterkonf. (Fransk) 1906. — Lærerinde v. private Sprog-Kursus, Oversætterinde, Universitetsmanuduktør 1925.
- Lange, Ellen Margrethe Elisabeth*, 1907. f. $^{9}/_8$ 1873. Student (N. Zahles Skole) 1901. Cand. mag. (Dansk) 1907. — Adjunkt v. Østersøgades Gymn. 1910.
- Frederiksen, Eva*, f. Meyer, f. $^{23}/_1$ 1908. 1882. Student (N. Zahles Skole) 1900. Magisterkonf. (Engelsk) 1908. — Lærerinde v. Hesselager højere Almenskole 1909. Adjunkt v. Fredericia højere Almenskole 1912. — Gift m. Adjunkt Karl Peter Frederiksen.
- Jacobsen, Lis* (Elisabeth), f. Rubin, f. $^{29}/_1$ 1882. Student (N. Zahles Skole) 1900. Kommunelærerinde eks. 1903. Univ. Guldmed. 1907. Magisterkonf. (Nord. Filologi) 1908. Dr. phil. $^{5}/_3$ 1910 (Studier til det danske Rigssprogs Historie fra Eriks Lov til Chr. III.s Bibel). — Leder af Den danske Ordbog fra 1915, Medstifter af og Form. for Det danske Sprog- og Litteraturselskab 1911. — Har udgivet: Guterlov og Gutersaga

1910. Peder Palladius' Danske Skrifter I—V 1911-25. Kvinde og Mand, en Sprogstudie fra Midaldalderen 1912. Sprogets Forandring 1913. Haandudg. af Ludv. Wimmer, De danske Runemindernesmærker 1914. Nyfundne Runeminderneskrifter i Danmark 1914. Sproglige Afhandlinger i vidensk. Tidsskrifter. Artikler om litterære og sociale Emner m. m. — Gift 1903 m. Historikeren, Dr. phil. J. P. Jacobsen (d. 1918).
- Lund, Helga*, f. $24/12$ 1881. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. mag. (Matematik) 1908. — Adjunkt v. Helsingør højere Almenskole 1912, Lektor smst. 1920. — Medl. af Helsingør Byraad fra 1919. — Har udgivet: Die Singularität von Raumkurven 1908.
- Müller, Anna Elisabeth*, f. $28/3$ 1875. Student (Randers Statsskole) 1898. Cand. mag. (Fransk) 1908. — Lærerinde 1908-12 v. Henrik Madsens Skole. Ansat v. Univ. Bibl. 1919.
- Skovgaard, Johanne*, f. $29/11$ 1879. Student (privat dim.) 1901. Cand. mag. (Historie) 1908. — Underarkivar i Rigsarkivet 1917. — Har udgivet: Danske Dronninger 1910 (s. m. Dr. phil. Ellen Jørgensen). Dronning Margrethe 1912. Den hellige Birgitta 1921.
- Thaarup, Louise Augusta*, f. $25/7$ 1870. Student (privat dim.) 1897. Cand. mag. (Historie) 1908. — Lærerinde v. Mellem- og Realskolen paa Godthaabsvej 1909.
1909. *Femmer, Ellen*, f. $31/8$ 1875. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. mag. (Dansk) 1909. — Accessit f. Universitetets filos. Prisopgave 1904. — Lærerinde v. de komm. Mellem- og Realskoler p. Frdbg. 1908.
- Hertel, Nina*, f. Gertz, f. $8/9$ 1881. Student (N. Zahles Skole) 1901. Cand. mag. (Engelsk) 1909. — Ansat v. N. Zahles Skole 1905, Lektor smst. 1919. — Gift 1909 m. Kapt. i Fodf. E. C. Hertel.
- Lundin, Anna Elisa Marie*, f. Sørensen, f. $27/6$ 1871. Student (privat dim.) 1901. Cand. mag. (Matematik) 1909. — Lærerinde v. Falkonergaardens Gymn. til 1919. — Gift m. Tilskærer T. L. Lundin.
- Crone, Helene*, f. $17/6$ 1883. Student 1910. (N. Zahles Skole) 1903. Magisterkonf. (Slavisk Filologi) 1910. — Underbibliotekar v. det kgl. Bibliotek 1924. — Medarbejder ved Salmonsens Konversationsleksikon.
- Erichsen, Margrethe (Grethe)*, f. Paludan-Müller, f. $4/6$ 1881. Student (N. Zahles Skole) 1903. Cand. mag. (Historie) 1910. — Lærerinde ved Karen Kjærs Skole (nu Nørre Gymn.) 1913, Adjunkt smst. 1920. — Gift 1911 m. Bibliotekar B. V. A. Erichsen.
- Munthe, Jenny*, f. Hempel, f. $19/2$ 1882. Student (N. Zahles Skole) 1902. Magisterkonf. (Naturhist.) 1910. Univ. Guldmed. 1909. Dr. phil. $5/7$ 1916 (Bidrag til Kundskaben om Succulenternes Fysiologi). — Ass. hos Prof. W. Johannsen v. hans Arvelighedsundersøgelser 1910-13. Ass. v. Carlsberg Laboratoriet 1914-16. Universitetsstipendiat i Plantefysiologi ved det kgl. Fredriks Universitet i Kristiania 1919-22. — Har udgivet: Researches into the Effect of Etherization on Plant-Metabolism 1911. — Gift 1917 m. Overbibliotekar Wilh. Munthe i Oslo.
- Nielsen, Maria*, f. $20/6$ 1882. Student (privat dim.) 1904. Cand. mag. (Historie) 1910. Univ. Guldmed. 1912. — Rektor v. Rysensteen Gymn. 1919. — Har offentliggjort forsk. hist. Artikler.
- Bartholin, Else Marie*, f. $23/11$ 1885. 1911. Student (N. Zahles Skole) 1905. Cand. mag. (Naturhist. og Geografi) 1911. — Lærerinde v. Johannesskolen. Kommunelærerinde i Kbh., fast ansat 1919.
- Bo, Anna Marie Elisa*, f. Johansen, f. $24/7$ 1885. Student (Fredericia højere Almenskole) 1903. Cand.

- mag. (Historie) 1911. — Adjunkt v. Lyngby Statsskole 1920. — Gift 1914 m. Adjunkt v. Lyngby Statsskole Alf Bo.
- Dickmeiss, Antoinette* Birgitte, f. $\frac{1}{11}$ 1886. Student (privat dim.) 1905. Cand. mag. (Matematik) 1911. — Lærerinde v. Helms' Skole (nu Aurehøj Gymn.) 1911. Leder af Gymnasieafdelingen 1916, Rektor 1919.
- Luker, Ella* Mathilde Henriette, f. Hauch, f. $\frac{29}{7}$ 1880. Student (Roskilde Katedralskole) 1905. Magisterkonf. (Engelsk) 1911. — Gift 1912 m. Herbert Luker, London.
- Petersen, Sophie* Clausine, f. $\frac{15}{2}$ 1887. Student (N. Zahles Skole) 1905. Cand. mag. (Naturhist. og Geografi) 1911. — Har undervist v. forsk. Pige-gymnasier. Lektor v. Nørre Gymn. fra 1920. — Medl. af »Udvalget f. Grønlands Kirkesag«. Form. for »Danmarks krist. Studenterforbund«s sønderjy. Kreds. Medlem af Østgrønlandskomitéen m. m. — Har offentliggjort forsk. Artikler af geografisk og naturhist. Indhold.
1912. *Christensen, Elisabeth Margrethe Højberg*, f. Møller, f. $\frac{21}{8}$ 1886. Student (N. Zahles Skole) 1905. Cand. mag. (Historie) 1912. — Har undervist ved forsk. københavnske Skoler til 1919. — Gift 1913 m. Rektor, Dr. phil. A. Højberg Christensen.
- Gnudtzmann, Hedevig* Lovise, f. Schütten, f. $\frac{27}{12}$ 1881. Student (privat dim.) 1905. Cand. mag. (Historie) 1912. — Adjunkt v. Lyngby Statsskole 1920, v. Rysensteen Gymn. 1922. — Gift 1915 m. Havneingeniør K. S. Gnudtzmann.
- Greve, Helga* Kjeldgaard, f. Jensen, f. $\frac{17}{3}$ 1886. Student (Horsens Statsskole) 1905. Cand. mag. (Klass. Filologi) 1912. — Privatlærerinde 1912-18. Adjunkt v. Odense Katedralskole 1918. — Gift m. Sagfører Chr. Greve.
- Henriksen, Johanne* Marie, f. $\frac{4}{2}$ 1886. Student (Nykøbing Katedralskole) 1905. Cand. mag. (Dansk) 1912. — Adjunkt v. Nakskov kommunale Gymn.
- Jacobsen, Ingeborg* Gudrine, f. $\frac{18}{9}$ 1882. Student (N. Zahles Skole) 1902. Cand. mag. (Engelsk) 1912. — Ansat v. N. Zahles Skole 1907-08 og 1909-15. Adjunkt v. St. Knuds Gymn., Odense, fra 1915.
- Poulsen, Haralda* Vilhelma, f. $\frac{1}{11}$ 1883. Student (Roskilde Katedralskole) 1904. Cand. mag. (Historie) 1912. Eksamen v. Statens Biblioteksskole 1921. — Har undervist v. forsk. Skoler. Bibliotekar v. Centralbibl. for Gl. Roskilde Amt 1922. — Har udgivet: Om Valg af Livsstilling 1923.
- Pedersen, Thora* Caroline, f. Gertz, 1913. f. $\frac{4}{1}$ 1888. Student (N. Zahles Skole) 1906. Cand. mag. (Tysk) 1913. — Lærerinde v. N. Zahles Skole fra 1913, v. Karen Kjærs Skole 1915-18. Ass. v. Univ. Bibl. 1918-19, Underbibl. smst. 1920-21. — Medarb. v. Klinisk Ordbog 1921. — Gift 1921 m. Prof., Dr. phil. & theol. Johs. Pedersen.
- Poulsen, Thora*, f. $\frac{23}{3}$ 1886. Student (privat dim.) 1906. Cand. mag. (Engelsk) 1913. — Ansat v. Frederikshavns komm. Mellem- og Realskole 1915-20. Adjunkt v. Aarhus Katedralskole 1920.
- Roed, Caroline Marie*, f. $\frac{21}{7}$ 1885. Student (N. Zahles Skole) 1907. Cand. mag. (Naturhist. og Geografi) 1913. — Lærerinde 1908-19, Adjunkt v. Rysensteen Gymn. 1919.
- Saxtorph, Ingrid*, f. Gormsen, $\frac{24}{3}$ 1889. Student (H. Adlers Skole) 1907. Cand. mag. (Historie) 1913. — Har undervist ved forsk. Skoler. — Har anmeldt historiske og skønlitterære Værker. — Gift 1914 m. Adjunkt Vilh. Saxtorph.
- Schiødte, Holga Augusta*, f. $\frac{20}{6}$ 1877. Student (N. Zahles Skole) 1902. Magisterkonf. (Nord. Filologi) 1913. — Adjunkt v. Rysensteen Gymn. 1915.
- Westergaard, Elisabeth* Margrethe

- f. Friis, f. $^{14}/_1$ 1877. Student (privat dim.) 1899. Magisterkonf. (Engelsk) 1913. Researcher v. Universitetet i Aberdeen 1913-15. — Lærerinde v. Vestre og Østre Borgerdydskole 1920. — Har udgivet: Skotsk Litteratur i 17. og 18. Aarh. 1914. Forsk. filologiske Tidsskriftartikler. — Gift 1900 m. Prof. v. Polyteknisk Læseanstalt i Edinburgh R. E. Westergaard (Ægteskabet opløst. Han d. 1920).
- Witt, Ulla*, f. Starcke, f. $^{14}/_4$ 1884. Student (N. Zahles Skole) 1903. Magisterkonf. (Kemi) 1913. — Gift 1918 m. cand. polyt. Johs. Witt, Christian College, Mukden.
1914. *Fratz, Thora Marie*, f. $^{14}/_7$ 1881. Student (privat dim.) 1907. Cand. mag. (Dansk) 1914. — Inspektør f. Gymnasiet v. Ingwersen og Ellbrechts Skole 1915.
- Gad, Andrea* Kirstine, f. $^{20}/_3$ 1887. Student (privat dim.) 1906. Magisterkonf. (Engelsk) 1914. — Lærerinde v. H. C. Ørstedesvejs Pileeskole.
- Jacobsen, Olga* Andrea, f. $^{24}/_9$ 1882. Student (Frk. Engelhardts Skole) 1907. Magisterkonf. (Naturhist.) 1914. — Lærerinde v. Th. Langs Skole i Silkeborg 1915-18. Adjunkt i Nykøbing F. — Død 1918.
- Johansen, Albertine* Hansine Søsrine, f. $^{20}/_{10}$ 1880. Student (privat dim.) 1904. Cand. mag. (Engelsk) 1914. — Adjunkt v. Hellerupsgaard Gymn. 1920.
- Kemp, Ida* Marie, f. $^{21}/_5$ 1886. Student (Vejle højere Almenskole) 1906. Cand. mag. (Engelsk) 1914. — Har undervist i forsk. Skoler. Adjunkt v. Lyngby Statsskole 1920.
- Longaard, Marie* Camilla Christiane, f. $^{25}/_9$ 1884. Student (privat dim.) 1908. Magisterkonf. (Matematik) 1914. — Lektor v. Øregaard Gymn. 1918.
- Tryde, Gerda*, f. $^{24}/_{11}$ 1887. Student (N. Zahles Skole) 1907. Cand. mag. (Engelsk) 1914. — Ansat v. Røde Kors' Krigsfangeafdeling 1917-18, i Villh. Trydes Bog- og Kunsthandel 1918-20. Lærerinde v. Frederikshavns komm. Mellem- og Realskole fra 1921.
- Andersen, Ingeborg*, f. $^{20}/_{11}$ 1887. 1915. Student (privat dim.) 1908. Magisterkonf. (Engelsk) 1915. — Oversætter til og fra Engelsk. Litterær Konsulent v. Gyldendalske Forlag 1921.
- Axelsen, Angelica (Lica)* Josepha, f. $^{20}/_1$ 1882. Student (privat dim.) 1907. Magisterkonf. (Fransk) 1915. — Underbibliotekar v. Univ. Bibl. 1918. — Sekr. i Union Internationale des Ligues Catholiques Féminines. — Har udgivet: Om Aristoteles' Poetik 1920. Studie til en litterær og sproglig Vurdering af Jeu d'Adam 1920. Supernatural Beings in the French Medieval Dramas 1923.
- Callisen, Karen* Herdis, f. $^5/_4$ 1882. Student (privat dim.) 1901. Magisterkonf. (Mineralogi og Kryсталlogi) 1915. — Ansat ved Mineralogisk Musæum 1912, Aamaens smst. 1919. Underviser v. Ingrid Jespersens Skole 1919.
- Fausbøll, Ingeborg* Annie, f. $^{20}/_{11}$ 1876. Student (Ordrup højere Almenskole) 1908. Magisterkonf. (Engelsk) 1915. — Oversætter til og fra Engelsk af vidensk. Skr. Manuduktør.
- Lassen, Agnes*, f. $^{24}/_9$ 1880. Student (N. Zahles Skole) 1898. Cand. mag. (Dansk) 1915. — Skuespillerinde v. det kgl. Teater 1901-05. Lærerinde v. N. Zahles Skole fra 1905, v. Sortedams Gymn. fra 1915, Adjunkt 1918, Lektor 1920.
- Manniche, Ellen* Marie Kristine, f. Enoksen, f. $^{10}/_8$ 1886. Student (Roskilde Katedralskole) 1906. Cand. mag. (Fransk) 1915. — Undervist v. Kursus 1915-19. — Gift 1919 m. Murermester Ludvig Manniche. Bosat i Australien.
- Møller, Else* Marie, f. Bloch, f. $^{20}/_{10}$ 1889. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1908. Magisterkonf. (Tysk) 1915. — Gift 1917 m. Højesteretsdommer Jul. Møller.

- Noack, Ellen Johanne*, f. $\frac{9}{3}$ 1884. Student (privat dim.) 1911. Magisterkonf. (Nord. Filologi) 1915. — Ansat ved Rønne Statsskole 1908, Adjunkt smst. 1916, Lektor 1920.
- v. *Stemann, Ingeborg Helga Frederikke Amalie*, f. $\frac{10}{5}$ 1889. Student (Ribe Katedralskole) 1907. Cand. mag. (Fransk) 1915. — Docent i de skand. Sprog v. det polske Univ. i Posen fra 1921, i Varsjava 1925. — Var tilforordnet Kommandanten i Krigsfangelejren i Horsørød 1917-18.
- Vefling, Agnes Marie*, f. Hvidegaard, f. $\frac{25}{11}$ 1887. Student (Aalborg Katedralskole) 1907. Cand. mag. (Engelsk) 1915. — Gymnasie lærerinde 1915-19. — Gift 1918 m. Direktør, exam. jur. Ingolf Vefling.
1916. *Baruël, Fanny Pauline*, f. $\frac{27}{5}$ 1886. Student (N. Zahles Skole) 1905. Cand. mag. (Dansk) 1916. — Gymnasie lærerinde. Adjunkt v. Rysensteen Gymn. fra 1920.
- Christiansen, Karen Oline*, f. $\frac{11}{2}$ 1888. Student (Kolding højere Almenskole) 1906. Cand. mag. (Tysk) 1916. — Adjunkt v. Marselisborg Kostskole 1916-20, v. Kolding højere Almenskole fra 1920.
- Ege, Clara*, f. $\frac{21}{5}$ 1890. Student (Randers Statsskole) 1909. Cand. mag. (Naturhist. og Geografi) 1916. — Adjunkt v. Th. Langs Skole i Silkeborg til 1924, derefter Adjunkt i Tønder.
- Gad, Lily*, f. Riise, f. $\frac{22}{8}$ 1890. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1910. Magisterkonf. (Sammenlign. Litteraturhist.) 1916. — Forfatterinde og Kursuslærerinde. — Har udgivet: Bernard Shaw. Profet og Gøgler 1920. Har oversat Ruskins Skrifter i Udvalg, m. m. — Gift 1916 m. Forf., Lektor Carl Gad.
- Iversen, Karen*, f. $\frac{11}{8}$ 1886. Student (N. Zahles Skole) 1905. Cand. mag. (Fransk) 1916. — Privatunderviser, Biblioteksarbejde.
- Jarder, Carla Augustine Magdalene* Jensen, f. $\frac{14}{10}$ 1881. Student (Frederiksborg Statsskole) 1903. Cand. mag. (Matematik) 1916. — Lærerinde v. Kvindeseminarieret i Aarhus 1909-1911. Ansat v. Birkerød Statsskole 1916, nu Adjunkt smst.
- Larsen, Ellen*, f. $\frac{1}{4}$ 1890. Student (N. Zahles Skole) 1909. Cand. mag. (Græsk) 1916. — Underbibliotekar ved Univ. Bibl. 1924.
- Nielsen, Dagny*, f. $\frac{9}{4}$ 1889. Student (Frk. Engelhardts Skole) 1908. Cand. mag. (Matematik) 1916. — Lærerinde v. Roskilde Realskole 1916-17, v. Johannesskolen 1917-19. Adjunkt v. Aurehøj Gymn. 1919.
- Østrup, Ellen*, f. Ring Andersen, f. $\frac{1}{12}$ 1880. Student (privat dim.) 1909. Cand. mag. (Engelsk) 1916. — Gift m. Kommunelærer N. Østrup (d. 1918). — Død 1918.
- Glarbo, Henny*, f. $\frac{12}{10}$ 1884. Student (privat dim.) 1910. Cand. mag. (Historie) 1917. — Underarkivar i Rigsarkivet 1919. — Har udgivet: En Adelsskole i det 16. og 17. Aarh. 1923 samt Leksikon og Tidsskriftartikler.
- Gregersen, Sigrid*, f. $\frac{2}{12}$ 1891. Student (N. Zahles Skole) 1910. Magisterkonf. (Alm. og sammenlign. Litteraturhist.) 1917. — Ass. v. det kgl. Bibl. 1916-18. Bibliotekar v. Teknologisk Institut fra 1918.
- Rehling, Gudrun*, f. Schneekloth, f. $\frac{21}{11}$ 1887. Student (Schneekloths Latin og Realskole) 1907. Magisterkonf. (Nord. Filologi) 1917. — Lærerinde 1918. — Gift 1912 m. Adjunkt Erik Rehling.
- Vinter Hansen, Julie Marie*, f. $\frac{20}{7}$ 1890. Student (N. Zahles Skole) 1910. Magisterkonf. (Astronomi) 1917. — Beregner v. Universitets-Observatoriet 1915, Assistent 1919, Observator 1922. — Bestyrelsesmedl. i forsk. faglige Foreninger og Kvindeforeninger. Dansk Redaktør af »Nord. astron. Tidsskrift«. — Har offentliggjort Afhandlinger af astronomisk Indhold.

- Wilhelm, Sofie Frederikke Hedevig*, f. $^{23}/_2$ 1892. Student (Randers Statsskole) 1910. Cand. mag. (Engelsk) 1917. — Adjunkt v. Haslev Gymn. 1919.
1918. *Bockelund, Elise Margrethe*, f. $^{21}/_2$ 1890. Student (N. Zahles Skole) 1908. Cand. mag. (Historie) 1918. — Lærerinde. Sekretær i K. F. U. K.
- Bolt-Jørgensen, Johanne Kirstine*, f. $^{2}/_8$ 1884. Student (Roskilde Katedralskole) 1908. Cand. mag. (Tysk) 1918. — Lærerinde v. Roskilde Pigeskole. — Medlem af Bestyrelsen for den private Realskoles Lærerggruppe.
- Mortensen, Louise Margrethe*, f. $^{20}/_1$ 1891. Student (Ribe Katedralskole) 1911. Cand. mag. (Fysik) 1918. — Adjunkt v. Ribe Katedralskole 1919.
- Pallis, Elisabeth Fredrika*, f. Hude, f. $^{8}/_1$ 1894. Student (Frederiksborg Statsskole) 1911. Cand. mag. (Engelsk) 1918. — Medarb. v. Ordbog over d. danske Sprog fra 1915. — Sekretær i »Kvindelige Akademikere«. — Har offentliggjort vidensk. Afhandl. samt Oversættelser til og fra Engelsk. — Gift 1919 m. Underbibliotekar, Dr. phil. Svend Aage Pallis.
- Smith, Karen Wiggers*, f. $^{10}/_2$ 1893. Student (Aarhus Katedralskole) 1910. Cand. mag. (Dansk) 1918. — Adjunkt v. Falkonergaardens Gymn. 1919.
1919. *Alstrup, Laura*, f. Hansen, f. $^{20}/_{12}$ 1893. Student (privat dim.) 1913. Cand. mag. (Naturhist. og Geografi) 1919. — Adjunkt v. Esbjerg Statsskole 1923. — Gift 1920 m. Sagf. S. Alstrup.
- Danø, Emmy*, f. Pöckel, f. $^{21}/_8$ 1890. Student (Aarhus Katedralskole) 1910. Cand. mag. (Dansk) 1919. — Gift 1919 m. britisk Vice-Konsul J. B. Danø.
- Hansen, Esther*, f. $^{22}/_{12}$ 1890. Student (L. Wintellers Skole) 1911. Cand. mag. (Engelsk) 1919. — Adjunkt ved Frederiksborg Statsskole 1923.
- Lilliequist, Inger*, f. $^{27}/_8$ 1894. Student (Frk. Kruses Skole) 1913. Cand. mag. (Geologi) 1919. — Adjunkt v. Falkonergaardens Gymn. 1920.
- Schack, Komtesse Ellen*, f. $^{9}/_8$ 1884. Student (privat dim.) 1911. Magisterkonf. (Semitisk Filologi) 1919. — Sekretær hos Veterinærphysikus 1924.
- Bertram, Agnete*, f. $^{8}/_{10}$ 1893. Student (Frk. Kruses Skole) 1912. Cand. mag. (Dansk) 1920. — Privat Gymnastiklærerinde 1915. Gymnastiklærerinde ved Univ. 1920. Grundlægger og Leder af »Agnete Bertrams Kvindegymnastikskole« 1920. — Har offentliggjort Afhandlinger om Litteraturhist. og Gymn. i forsk. Tidsskr. — Gift 1924 m. Universitetsgymnastiklærer N. C. D. Petersen.
- Christensen, Nelly Tagea Elisabeth Egede*, f. $^{17}/_4$ 1892. Student (Esbjerg Gymnasium) 1912. Cand. mag. (Tysk) 1920. — Biblioteksass. ved Aarhus Statsbibliotek 1924.
- Friis, Astrid*, f. $^{1}/_8$ 1893. Student (Karen Kjærs Skole) 1913. Magisterkonf. (Historie) 1920.
- Lehmann, Inge*, f. $^{18}/_8$ 1888. Student (H. Adlers Fællesskole) 1906. Cand. mag. (Matematik) 1920. — Videnskab. Ass. v. Forsikringsmatematisk Laboratorium 1923.
- Sieverts, Ruth*, f. Gerner Lund, f. $^{3}/_8$ 1891. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1911. Cand. mag. (Historie) 1920. — Lærerinde, Journalist og Foredragsholder. — Gift 1920 m. Adjunkt v. Tønder Statsskole Kaj Sieverts.
- Simonsen, Ragnhild Blicher*, f. $^{20}/_2$ 1891. Student (N. Zahles Skole) 1912. Cand. mag. (Naturhist. og Geografi) 1920. — Manuduktør i Filosofi. Lærerinde v. forsk. Skoler. — Har udgivet: »Mosekonen brygger«, m. m.
- Wentzel, Astrid Gerda*, f. $^{21}/_{10}$ 1888. Student (N. Zahles Skole) 1907. Cand. mag. (Latin) 1920. — Kommunelærerinde i Kbh. fra 1911.

1921. *Bang, Yrsa* Kirstine, f. $^{23}/_2$ 1886. Student (privat dim.) 1908. Magisterkonf. (Alm. og sammenlign. Litteraturhist.) 1921. — Litterær Virksomhed. Bosat i Berlin.
- Brøndsted, Charlotte*, f. $^{5}/_2$ 1892. Student (Karen Kjærs Skole) 1912. Magisterkonf. (Klass. Arkæologi) 1921. — Underinspektør v. Nationalmusæet 1923.
- Ege, Gerda*, f. $^{22}/_6$ 1893. Student (Randers Statsskole) 1911. Cand. mag. (Fransk) 1921. — Adjunkt v. Rønne Statsskole 1922.
- Hansen, Aase*, f. $^{23}/_3$ 1893. Student (Frederiksborg Statsskole) 1913. Cand. mag. (Dansk) 1921. — Lærerinde v. forsk. Skoler fra 1922.
- Hansen, Ellen* Kristine, f. Tulinius, f. $^{28}/_6$ 1895. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1914. Cand. mag. (Matematik) 1921. — Gift 1925 m. Aktuar, mag. sc. Chr. Hansen.
- Mose, Elisabeth*, f. Olsen, f. $^{15}/_{12}$ 1894. Student (Hjørring højere Almenskole) 1913. Cand. mag. (Engelsk) 1921. — Lærerinde v. Købmandsskolen fra 1921. — Gift 1922 m. Sekr. i Justitsminist., cand. jur. Svend Mose.
- Schroll, Magda*, f. $^{10}/_{12}$ 1887. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1908. Magisterkonf. (Fransk) 1921. — Ansat i Udenrigsministeriets Arkiv 1925.
- Skovgaard, Maren Marie*, f. Lauridsen f. $^{24}/_{11}$ 1895. Student (Birkerød Kostskole) 1913. Cand. mag. (Dansk) 1921. — Lærerinde. — Gift m. Sekr. i de samvirk. sjæll. Landboforeninger K. Skovgaard.
- Stochholm, Johanne*, f. $^4/_1$ 1894. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1912. Cand. mag. (Engelsk) 1921. — Oversætter. Foredragsholder. Stipendie-Rejse i Amerika 1923-25.
- Zeuthen, Else* Marie, f. Bengtsson, f. $^{20}/_{10}$ 1897. Student (Frk. Kruses Skole) 1915. Magisterkonf. (Engelsk) 1921. — Har udført Oversættelsesarbejde og undervist ved forsk. Skoler. Manuduktør til Skoleembeds og Translatør eks. 1923. — Gift 1924 m. Fuldm. i Socialministeriet, cand. polit. Fr. Zeuthen.
- Andersen, Caroline Emilie*, f. $^{20}/_3$ 1922. 1895. Student (privat. dim.) 1914. Magisterkonf. (Historie) 1922. — Har undervist og driver egne Studier.
- Christoffersen, Gunborg* Laurine Larsine, f. $^{18}/_{12}$ 1893. Student (privat dim.) 1914. Cand. mag. (Engelsk) 1922. — Lærerinde v. Johannesskolen 1920.
- Deichmann, Elisabeth*, f. $^{12}/_6$ 1896. Student (Frk. Kruses Skole) 1914. Magisterkonf. (Naturhist.) 1922. — Gymnasie lærerinde fra 1925.
- Kirketerp-Møller, Caja* Randlev, f. Klock, f. $^{20}/_7$ 1893. Student (Hjørring højere Almenskole) 1911. Cand. mag. (Engelsk) 1922. — Underviser privat. — Gift 1924 m. Sekr. i Skattedepartementet, cand. jur. H. Kirketerp-Møller.
- Sørensen, Agnes*, f. $^{30}/_7$ 1897. Student (Viborg Statsskole) 1915. Cand. mag. (Engelsk) 1922. — Lærerinde v. Høng Kursus fra 1922.
- Christensen, Alma* Kristine, f. $^2/_2$ 1923. 1898. Student (Karen Kjærs Skole) 1916. Cand. mag. (Historie) 1923. — Lærerinde v. Ingwersen og Ellbrechts Skole 1924.
- Dirckinck-Holmfeld, Ellen* Augusta, Baronesse, f. Blom, f. $^{23}/_2$ 1894. Student (Frk. Kruses Skole) 1913. Cand. mag. (Dansk) 1923. — Lærerinde v. Rysensteen Gymn. 1923-25. — Gift 1925 m. Adjunkt v. Haderslev Statsskole E. F. Dirckinck-Holmfeld.
- Hartmann, Ellen*, f. $^{17}/_3$ 1895. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1913. Cand. mag. (Dansk) 1923. — Adjunkt v. Nørre Gymn. 1924.
- Hasselriis, Ellen*, f. $^2/_10$ 1891. Student (Aarhus Katedralskole) 1911. Cand. mag. (Dansk) 1923. — Adjunkt v. Horsens Statsskole 1923-25, v. Rysensteen Gymn. 1925.
- Hasselriis, Ingeborg*, f. $^8/_11$ 1892. Student (Aarhus Katedralskole) 1911. Cand. mag. (Dansk) 1923.

- Adjunkt v. Christianshavns Gymn. fra 1924.
- Kaspersen* (Caspersen), *Marie*, f. $\frac{13}{8}$ 1890. Student (privat dim.) 1916. Cand. mag. (Dansk) 1923. — Medarbejder ved »Hovedstaden« 1918-19. Lærerinde v. N. Zahles Seminarium fra 1922. Bestyrerinde af Døtreskolen paa Christianshavn fra 1923.
- Linderstrøm-Lang*, *Karen* Johanne, f. $\frac{20}{3}$ 1894. Student (Karen Kjærs Skole) 1913. Cand. mag. (Dansk) 1923. — Lærerinde v. Th. Langs Skole i Silkeborg 1923.
- Nyrop*, *Karen*, f. $\frac{14}{6}$ 1895. Student (N. Zahles Skole) 1915. Magisterkonf. (Fransk) 1923. — Oversætter og Manuduktør.
- Peitersen*, *Estrid*, f. Olsen, f. $\frac{17}{2}$ 1893. Student (Nykøbing Katedralskole) 1916. Cand. mag. (Dansk) 1923. — Privat Gymnastiklærerinde. Lærerinde v. Christianshavns Døtreskole 1925. — Gift 1923 m. Kommunelærer Steen Peitersen.
- Petersen*, *Eva* Delbanco, f. $\frac{5}{4}$ 1882. Student (privat dim.) 1917. Cand. mag. (Fysik) 1923. — Lærerinde v. Pigeskolen paa Østerbro 1924.
- Veibel*, *Eva*, f. $\frac{21}{7}$ 1889. Student (Nykøbing Katedralskole) 1914. Cand. mag. (Engelsk) 1923. — Lærerinde.
- Wad*, *Sigrid*, f. Müller, f. $\frac{1}{10}$ 1895. Student (privat dim.) 1915. Cand. mag. (Tysk) 1923. — Ass. i Raadstuearkivet 1923. — Gift 1923 m. Fuldm. ved Banktilsynet T. Wad.
- Werner*, *Poula*, f. $\frac{14}{3}$ 1893. Student (Karen Kjærs Skole) 1912. Magisterkonf. (Fransk) 1923.
- Gaunby*, *Ingeborg* Johanne, f. $\frac{27}{10}$ 1924. 1897. Student (L. Wintelers Skole) 1917. Cand. mag. (Dansk) 1924. — Adjunkt v. Randers Statsskole 1925.
- Jakobsen*, *Magda* Christiane Marie, f. $\frac{30}{1}$ 1900. Student (privat dim.) 1920. Magisterkonf. (Matematik) 1924.
- Nielsen*, *Agnete* Brandt, f. $\frac{5}{6}$ 1896. Student (Esbjerg Gymnasium) 1915. Cand. mag. (Tysk) 1924. — Konst. Adjunkt v. Randers Statsskole 1925.
- Nielsen*, *Astrid* Valborg, f. $\frac{15}{6}$ 1896. Student (Karen Kjærs Skole) 1915. Cand. mag. (Historie) 1924. — Underviser.
- Nielsen*, *Gerda*, f. $\frac{11}{12}$ 1897. Student (Nykøbing Katedralskole) 1915. Cand. mag. (Historie) 1924. — Timelærerinde v. Rysensteen Gymn. 1925.
- Prip-Olsen*, *Astrid*, f. $\frac{20}{11}$ 1895. Student (N. Zahles Skole) 1915. Cand. mag. (Klass. Filologi) 1924. — Adjunkt v. Haslev Gymn. 1924.
- Sørensen*, *Sigrid*, f. Nielsen, f. $\frac{20}{9}$ 1897. Student (Karen Kjærs Skole) 1916. Cand. mag. (Historie) 1924. — Gift 1921 m. cand. phil. N. P. Sørensen (Ægteskabet opløst).

III

STATSVIDENSK. KANDIDATER

1893. *Hansen*, *Meta* Kirstine, f. $\frac{22}{12}$ 1865. Student (N. Zahles Skole) 1888. Cand. polit. (Statsvid. Eks.) 1893. — Ass. i Statens statist. Bureau 1896, Fuldm. 1921. — Har været Formand for Kbh.s Kvindevalgretsforening og Bestyrelsesmedl. i politiske, sociale og Kvindeforeninger.
- Sveistrup*, *Anna Marie*, f. Nøks 1900. kentved, f. $\frac{14}{5}$ 1874. Student (N. Zahles Skole) 1894. Cand. polit. (Økon. statist. Eks.) 1900. — Ass. i Finansminist. 1901, Fuldm. 1920-23. — Gift 1908 m. Fuldm., cand. jur. Chr. Sveistrup.
- Black*, *Clara*, f. $\frac{15}{11}$ 1875. Student 1904. (N. Zahles Skole) 1896. Cand.

- mag. (Økon.-statist. Eks.) 1904. — Ass. i Sygekasseinspektoratet 1905-7. Sekretær i Arbejdsløshedsinspektoratet 1907-15. Arbejdsløshedsinspektør 1915-21. Kontorchef i Direktoratet for Arbejds- og Fabriktilsynet 1925. — Medl. af Arbejderforsikrings-Raadets Afd. f. Søfart og Fiskeri. Tilførdnet v. Invalideforsikringsretten. Bestyrelsesmedl. i forsk. sociale Foreninger. Formd. f. »Kv. Akademikere« 1922. — Har offentliggjort forsk. Tidsskrift-Afhandlinger.
- Nygaard, Elna Hendrikine*, f. Dahlberg, f. $\frac{23}{10}$ 1879. Student (N. Zahles Skole) 1900. Cand. mag. (Økon.-statist. Eks.) 1904. — Fuldm. i Kongeriget Danmarks Hypotekbank 1908-11. — Gift 1911 m. Kontorchef i nævnte Bank, Overretssagf. E. O. Nygaard.
- Olsen, Anna Maria*, f. $\frac{2}{3}$ 1875. Student (privat dim.) 1898. Cand. mag. (Økon.-statist. Eks.) 1904. — Medhjælper i Landbrugsministeriet 1905-12.
1905. *Wentzel, Margrethe Oluffa*, f. $\frac{10}{6}$ 1877. Student (N. Zahles Skole) 1898. Cand. polit. 1905. — Revisor i Tienderevis. 1905-8. Ass. i Finansminist. 1908, Fuldm. 1921. — Gift 1909 m. Docent, Dr. techn. J. Hartmann.
1906. *Birkmose, Harriet*, f. Hansen, f. $\frac{13}{3}$ 1878. Student (Rønne Statsskole) 1898. Cand. polit. 1906. — Ass. i Tiendekontoret 1906-10. Ass. i Arbejderforsikrings-Raadet 1910, Fuldm. 1916, Afdelingschef 1920. — Gift 1921 m. Kontorchef, cand. polit. Axel Birkmose.
- Schou, Ragna Stella Rosine*, f. Wieth-Knudsen, f. $\frac{22}{2}$ 1879. Student (N. Zahles Skole) 1899. Cand. polit. 1906. — Ansat i det statist. Bureau 1900-03 og 1906-10. Redaktør af »Kvinden og Samfundet« 1903-05. Tilsynsass. v. Fabriktilsynet 1913. Fabrikinspektør 1921. — Medl. af det intern. Kvinderaads Udvalgt. f. Kvindernes Retsstilling fra 1901. — Har skrevet forsk. Afhandl. og Artikler om sociale Emner. — Gift 1901 m. Kontorchef i Arbejds- og Fabriktilsynet, cand. polit. Laur. Chr. Schou. (d. 1918).
- Lokrantz, Edith*, f. Laage-Petersen, f. $\frac{15}{10}$ 1886. Student (Viborg Katedralskole) 1906. Cand. polit. 1912. — Ansat ved udenl. Arkiver 1912-14. — Gift 1915 m. J. G. Lokrantz, New York. — Død 1925.
- Carl, Anna Marie Ingeborg*, f. Lissau, f. $\frac{9}{4}$ 1889. Student (N. Zahles Skole) 1908. Cand. polit. 1913. — Gift 1914 m. Skibsreder H. P. Carl.
- Jernholt, Sigrid*, f. Møller, f. $\frac{20}{7}$ 1888. Student (privat dim.) 1907. Cand. polit. 1913. — Ansat v. Kbh.s Mag.s 3. Afd. 1913-15. Ass. v. Odense Forsørgelsesvæsen 1915-16, v. Arbejderforsikrings-Raadet 1916-18. — Gift m. Fuldm. under Magistraten M. H. Jernholt.
- Dalsgaard, Mette Katrine*, f. $\frac{22}{3}$ 1914. 1886. Student (N. Zahles Skole) 1906. Cand. polit. 1914. — Ass. i Livsforsikringsselsk. »Hafnia« 1915. Ass. i Kongeriget Danmarks Tiendebank 1916, Sekr. smst. fra 1919.
- Gjessing, Kirsten*, f. $\frac{1}{12}$ 1889. Student (N. Zahles Skole) 1909. Cand. polit. 1915. — Ansat i det statist. Departement 1915. Ass. v. Arbejds- og Fabriktilsynet 1916. Fabrikinspektør 1921.
- Wilkens, Fritze*, f. $\frac{15}{7}$ 1890. Student (N. Zahles Skole) 1909. Cand. polit. 1915. — Ass. (Sekr.) i Arbejderforsikr.-Raadet 1916, Fuldm. 1921.
- Parkov, Inger Johanne*, f. $\frac{15}{4}$ 1890. Student (N. Zahles Skole) 1910. Cand. polit. 1917. — Ass. i det statist. Departement 1917. Sekr. i Kbh.s Magistrats 3. Afd. 1918.
- Arup, Ingeborg Munk*, f. $\frac{25}{5}$ 1883. Student (privat dim.) 1911. Cand. polit. 1918. — Ass. i Sønderj.

- Minist. 1920, i det danske Konsulat i Flensborg 1920-22, i Udenrigsminist. 1922-23. Kommunese-kretær i Graasten 1924.
- Fridericia, Ida*, f. $\frac{25}{11}$ 1889. Student (N. Zahles Skole) 1910. Cand. polit. 1918. — Ass. (Sokr.) i Hovedrevis. for Post-, Telegraf- og Vandbygningsvæs. 1918.
1919. *Christensen, Sophie* Dorthea, f. Grønnegaard, f. $\frac{21}{6}$ 1893. Student (Nykøbing Katedralskole) 1912. Cand. polit. 1919. — Gift 1919 m. Fuldm. i Justitsminist. Christian Christensen.
- Heckscher, Esther*, f. $\frac{3}{7}$ 1892. Student (M. Kruses Skole) 1911. Cand. polit. 1919. — Sekr. i det statist. Departement 1919. — Død 1924.
1920. *Piper, Ellen* Sophie, f. $\frac{6}{1}$ 1894. Student (M. Kruses Skole) 1914. Cand. polit. 1920. — Sekr. i Arbejderforsikrings-Raadet 1921.
1921. *Hatt, Helga* Margrethe, f. $\frac{4}{5}$ 1893. Student (N. Zahles Skole) 1913. Cand. polit. 1921. — Sekr. i Invalideforsikringsfonden 1921.
- Kjær, Edith* Margrethe, f. $\frac{22}{3}$ 1895. Student (Roskilde Katedralskole) 1914. Cand. polit. 1921. — Ansat i Invalideforsikringsfonden 1921, Sekretær 1922.
- Schiøttz-Christensen, Eja*, f. $\frac{10}{8}$ 1895. Student (Aalborg Katedralskole) 1913. Cand. polit. 1921. — Journalist v. »Fyens Stiftstidende« 1925.
- Alsing, Inger* Kristiane Marie, f. $\frac{3}{6}$ 1923. 1897. Student (Aarhus Katedralskole) 1917. Cand. polit. (Eks. i Forsikringsvid. og Statistik) 1923. — Volontør i statist. Departement.
- Bjerregaard, Elna Margrethe*, f. $\frac{14}{7}$ 1898. Student (M. Kruses Skole) 1917. Cand. polit. (Eks. i Forsikringsvid. og Statistik) 1923. — Ansat i Livsforsikringselsk. »Hafnia« 1918, Overassistent 1924.
- Gran, Rigmor*, f. $\frac{17}{8}$ 1897. Student 1921. (N. Zahles Skole) 1917. Cand. polit. 1924. — Sekr. i det statist. Departement.
- Rée, Dorrit*, f. $\frac{24}{8}$ 1898. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1918. Cand. polit. 1924.
- Scheller, Nanna* Marie Henriette, f. $\frac{9}{6}$ 1898. Student (Birkerød Kostskole) 1915. Cand. polit. 1924. — Sekr. i Invalideforsikringsfonden 1924.

IV JURISTER

1905. *Magnussen, Henny* Sophie, f. Petersen, f. $\frac{28}{12}$ 1878. Student (privat dim.) 1900. Cand. jur. 1905. — Overretssagfører i Kbh. 1909. — Deltager i Udførelsen af off. og beneficerede Sager fra 1916. Formand for Dansk Kvindesamfunds Kbh.s Kreds 1907-09. — Gift 1913 m. Overretssagf., Lektor O. K. Magnussen.
1907. *Holten-Bechtolsheim, Astrid* Sophie, f. Rickmann, f. $\frac{24}{11}$ 1879. Student (N. Zahles Skole) 1901. Cand. jur. 1907. — Overretssagf. 1910 (benytter f. T. ikke Bestallingen). Medl. af Sorø Byraad og Form. for Sorø Købstads Væge-
- raad 1917-21. — Gift 1914 m. Lektor v. Sorø Akademis Skole Hans Holten v. Mauchenheim kaldet Bechtolsheim.
- Krabbe, Thora Agnete*, f. Hindenburg, f. $\frac{20}{2}$ 1883. Student (N. Zahles Skole) 1902. Cand. jur. 1909. — Gift 1909 m. Dr. med. Knud H. Krabbe.
- Ussing, Edele Elisa* Minona, f. $\frac{9}{6}$ 1885. Student (N. Zahles Skole) 1904. Cand. jur. 1909. — Sagførerfuldm. i Kbh. Ass. (Sokr.) i Justitsminist. 1911, Fuldm. 1919. Overretssagf. 1912 (depon. Bestalling). Næstform. f. Væge-raadet f. Kbh. 1923. — Sekr. v.

- forsk. ministerielle Kommissio-
ner.
1911. *Hammerich, Esther* Johanne Marie, f. Jørgensen, f. $20/5$ 1887. Student (Randers Statsskole) 1905. Cand. jur. 1911. — Sagførerfuldm. i Randers. Herredsfuldm. i Stege 1914. Sagf. i Randers 1915. Sagf. i Stege 1917. Overretssagf. 1919 (depon. Bestalling). — Gift 1913 m. Dommerfuldm. Martin Hammerich.
- Hauschultz, Mathilde Malling*, f. $2/12$ 1885. Student (Frk. Engelhardt's Skole) 1905. Cand. jur. 1911. — Overretssagf. 1914. Deltager i Udførelsen af off. og beneficerede Sager fra 1923. — Medl. af Folketinget (Konservative Folkeparti) 1918. Bestyrelsesmedl. af forsk. politiske Foreninger, Medl. af Rigsdagsudvalg m. m. — Gift 1915 m. Overretssagf. Rudolph Hauschultz.
1912. *Berlème-Nix, Karen* Sophie Petræa, f. Bruun, f. $29/1$ 1883. Student (privat dim.) 1906. Cand. jur. 1912. — Sagf. 1919 (depon. Bestalling). Herredsfuldm. 1912-19, Politifuldm. i Aarhus 1919. — Gift 1913 m. Politifuldm., cand. jur. i Aarhus C. A. V. Berlème-Nix.
- Jacobsen, Asta*, f. Jensen, f. $12/8$ 1888. Student (Aalborg Katedral-skole) 1906. Cand. jur. 1912. — Ansat i Overformynderiet 1913-15. — Gift 1913 m. cand. jur. Grosserer Poul Jacobsen.
1914. v. *Buchwald, Emilie*, f. $17/2$ 1889. Student (Horsens Statsskole) 1908. Cand. jur. 1914. — Ass. i Finansminist. 1915. Overretssagf. i Kbh. 1917.
- Hansen, Ellen* Johanne Poulaine, f. $29/8$ 1888. Student (N. Zahles Skole) 1908. Cand. jur. 1914. — Fuldm. v. Frederiksberg Birk 1914. Ass. i Forsikringsselsk. »Danmark« 1916. Sekr. i Kbh.s Overpræsidium 1919. Medl. af Frederiksberg Kommunalbestyrelse 1921.
- Schierning, Julie* Antonie, f. Stokkemark, f. $29/7$ 1885. Student (privat dim.) 1904. Cand. jur. 1914. — Sagførerfuldm. 1915-17. Fuldm. i Kbh.s Magistrat fra 1920. — Gift 1919 m. Sekr. i Skattedepartementet Viggo Schierning.
- Teisen, Fritze*, f. $11/3$ 1887. Student (privat dim.) 1906. Cand. jur. 1914. — Ass. i Kbh.s Laane- & Diskontobank 1907-12. Ass. i Kbh.s Overpræsidium 1914, Fuldm. 1918. — Medl. af Borgerrepræsentationen fra 1921.
- Guldberg, Else*, f. Richter, f. $17/8$ 1891. Student (Horsens Statsskole) 1909. Cand. jur. 1915. — Gift 1916 m. Dommerfuldm. Frede Guldberg. — Død 1919.
- Prahl, Henny*, f. $10/7$ 1890. Student (N. Zahles Skole) 1908. Cand. jur. 1915. — Sekr. i Undervisningsminist. 1919. — Død 1923.
- Steenbuch, Charlotte* Johanne Elisabeth, f. $25/6$ 1889. Student (Odense Katedralskole) 1909. Cand. jur. 1915. — Overretssagf. i Kbh. 1918. — Død 1922.
- Harding, Gunna*, f. Ingerslev, f. 1916. $21/10$ 1890. Student (N. Zahles Skole) 1909. Cand. jur. 1916. — Gift 1917 m. Fabrikant W. Harding.
- Jørgensen, Gudrun* Brix, f. $10/1$ 1891. Student (Aalborg Katedralskole) 1909. Cand. jur. 1916. — Fuldm. v. Vejle Amt. 1919-21. Sagfører i Terndrup.
- Kjersmeier, Amalie*, f. Edelsten, f. $15/7$ 1891. Student (Frk. Engelhardt's Skole) 1909. Cand. jur. 1916. — Ass. i Kbh.s Magistrat 1918, nu Sekr. — Gift 1919 m. Sekr. i Kbh.s Byret, cand. jur. Carl V. R. N. Kjersmeier.
- Rée, Fanny*, f. Laage-Petersen, f. $12/2$ 1892. Student (H. Adlers Fællesskole) 1910. Cand. jur. 1916. — Sagførerfuldm. i Kbh. 1916. Ass. i Kbh.s Magistrat 1916-19. Overretssagf. 1919 (depon. Bestalling). — Gift 1919 m. cand. jur., Grosserer Poul Rée.
- Jensen, Inge* Margrethe Thygesen, 1917. f. $29/8$ 1887. Student (privat dim.) 1914. Eks. jur. 1914. Cand. jur.

1917. — Ansat i Finansminist. 1917, nu Sekr.
- Jensen, Karen Marie Cathrine Elfrida*, f. $^{12}/_1$ 1893. Student (Frk. Engelhardts Skole) 1911. Cand. jur. 1917. — Sekr. i Landsover-skatteraadet 1921.
- Schröder, Marie-Lucie*, f. Andresen, f. $^{12}/_7$ 1889. Student (N. Zahles Skole) 1912. Cand. jur. 1917. — Fuldm. v. Randers Amt 1917. Fuldm. i Kbh.s Magistrat 1921-25. — Gift 1922 m. Overretssagf. Ivar Schröder.
1918. *Bjørøng, Elisa* Margrethe, f. Abrahamson, f. $^{18}/_6$ 1891. Student (privat dim.) 1909. Cand. jur. 1918. — Assistent i Kbh.s Magistrat 1918. Sagførerfuldm. i Aarhus 1919. Politifuldm. v. Hasle m. fl. Hrd. samt Frijsenborg-Faurskov Birk 1919-23. — Gift 1919 m. Landsretssagf. i Aarhus Niels Bjørøng.
- Jacobsen, Estrid* Margrethe Wätzold, f. $^{10}/_7$ 1890. Student (Horsens Statsskole) 1910. Cand. jur. 1918. — Sekr. v. Aktieselskabsregistret fra 1918.
- Marcussen, Nanny*, f. $^{21}/_5$ 1894. Student (Aalborg Katedralskole) 1912. Cand. jur. 1918. — Sekr. i Overformynderiet 1920. Sekr. i Den overordentlige Kommission af $^{8}/_8$ 1914.
- Siersted, Agnes* Margrethe f. $^{9}/_6$ 1894. Student (L. Wintelers Skole) 1912. Cand. jur. 1918. — Sagførerfuldm. 1918. Ansat i Kirke-
minist. 1919, Sekr. 1920.
- Torkild-Hansen, Estrid* Dencker, f. Nielsen, f. $^{10}/_{12}$ 1891. Student (Marselisborg Kostskole) 1911. Cand. jur. 1918. — Ass. i Kbh.s Overpræsidium 1918-20. Sekr. i Undervisningsminist. 1920. — Gift 1925 m. Landsretssagf. C. Torkild-Hansen.
1919. *Balthazar-Christensen, Aslaug* Margrete, f. $^{9}/_1$ 1891. Student (privat dim.) 1910. Cand. jur. 1919. — Fuldm. v. Holsteinborg Birk 1919. Sekr. i Sø- og Handelsretten fra 1920.
- Buhl, Ulla* Christiane, f. van Osten Hackhe, f. $^{23}/_4$ 1892. Student (privat dim.) 1909. Cand. jur. 1919. — Sekr. i Kbh.s Magistrat 1919. Opprettede et juridisk-bygningsteknisk Oplysningsbureau i Kbh. 1923. — Gift m. Overretssagf. Viggo Buhl (Ægteskabet opløst).
- Hansen, Ingeborg* Cathrine, f. $^{17}/_2$ 1886. Student (privat dim.) 1912. Cand. jur. 1919. — Landsretssagf. i Kbh. 1922. — Form. for Dansk Kvindesamfunds Kbh.s Kredt 1921-23. Bestyrelsesmedl. i »Rets-hjælpen« og forsk. Kvindefor-
eninger.
- Jørgensen, Anne Marie*, f. $^{9}/_5$ 1893. Student (Karen Kjærs Skole) 1912. Cand. jur. 1919. — Sekr. v. Aktieselskabsregistret fra 1919.
- Kern, Ellen* Kirstine, f. Eegholm, f. $^{30}/_7$ 1892. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1911. Cand. jur. 1919. — Sagførerfuldm. 1919. — Gift 1919 m. Kontorchef i Generaldirektoratet f. Postvæsenet H. C. Kern.
- Meisen, Ingrid*, f. Dons, f. $^{9}/_4$ 1894. Student (Th. Langs Skole) 1912. Cand. jur. 1919. — Dommerfuldm. v. Frederiksberg Birk 1919. Sekr. i Universitetskvæsturen 1920. Sagførerfuldm. — Gift 1) 1919 m. Ingeniør Chr. Theilmann (Ægteskabet opløst). 2) 1923 m. Dr. med. V. Meisen.
- Olesen, Carla* Gustava Just, f. Carlsen, f. $^{10}/_4$ 1890. Student (Frk. Engelhardts Skole) 1910. Cand. jur. 1919. — Dommerfuldm. v. Tyrsting-Vrads Hrd. 1919. — Gift 1924 m. Sygehuslæge i Brædstrup Just Olesen.
- Pontoppidan, Inger*, f. Pontoppidan, 1920. f. $^{10}/_{10}$ 1888. Student (N. Zahles Skole) 1908. Cand. jur. 1920. — Sagførerfuldm. 1920-22. — Gift 1922 m. Ingeniør, cand. polyt. Carl Pontoppidan.
- Ammitzbøll, Sigrid* Elisabeth, f. $^{15}/_4$ 1921. 1894. Student (N. Zahles Skole) 1914. Cand. jur. 1921. — Fuldm. v. Aarhus Stiftamts Kontor 1921. Revisor i Spare- og Laanekas-

- sen for Skanderborg By og Omegn 1923.
- Crüger-Hansen, Gerda* Elisabeth, f. $\frac{24}{6}$ 1894. Student (Frk. Engelhardtts Skole) 1914. Cand. jur. 1921. — Ansat i Invalideforsikringsretten 1922, Fuldm. 1924.
- Nielsen, Ingrid*, f. $\frac{9}{8}$ 1896. Student (Ingrid Jespersens Skole) 1915. Cand. jur. 1921. — Fung. Sekr. i Statens Sygekasseinspektorat fra 1922.
- Vöhtz, Agnete* Sophie, f. $\frac{18}{6}$ 1895. Student (N. Zahles Skole) 1914. Cand. jur. 1921. — Sekr. i Undervisningsminist. 1921.
1922. *Gjellerup, Ragnhild* Louise Catrine Dorothea Lindegaard Smith, f. Fabricius, f. $\frac{25}{3}$ 1896. Student (Karen Kjærs Skole) 1916. Cand. jur. 1922. — Konst. Sekr. v. Kbh.s Byret 1923, Protokolsekr. 1924. — Gift 1922 m. Grosserer H. O. Gjellerup.
- Holm, Agnes*, f. Pedersen, f. $\frac{18}{6}$ 1898. Student (privat dim.) 1917. Cand. jur. 1922. — Sagførerfuldm. 1922. — Gift 1922 m. Disponent Anker Holm.
- Klausen, Ida Marie* Sofie Schow, f. $\frac{10}{8}$ 1896. Student (Frk. Engelhardtts Skole) 1915. Cand. jur. 1922. — Ansat hos Dommeren i Kbh.s Amts nordre Birk 1922-23. Dommerfuldm. i Lysgaard samt en Del af Houbjerg Hrd. 1923.
- Lütken, Karla* Andrea, f. Nielsen, f. $\frac{29}{6}$ 1898. Student (privat dim.) 1916. Cand. jur. 1922. — Sekr. i Sø- og Handelsretten 1922. — Gift 1923 m. Bankass., cand. phil. A. J. Lütken.
- Goldschmidt, Agnete*, f. $\frac{4}{8}$ 1899. 1924. Student (N. Zahles Skole) 1918. Cand. jur. 1924. — Fung. Sekr. i Invalideretten 1925.
- Johnsen, Karen* Emilie, f. $\frac{9}{6}$ 1899. Student (N. Zahles Skole) 1918. Cand. jur. 1924. — Volontør v. Sjællands Stiftamts Kontor 1924-25. Sekr. v. Kbh.s Byret 1925.
- Møller, Karen* Margrethe Nielsen, f. $\frac{2}{6}$ 1898. Student (Nykøbing Katedralskole) 1918. Cand. jur. 1924. — Sagførerfuldm. i Maribo 1925.

V

TEOLOGER

1916. *Larsen, Rigmor* Karen Sophie, f. $\frac{29}{4}$ 1892. Student (privat dim.) 1909. Cand. teol. 1916. — Kom-munelærerinde i Kbh. 1917.
1920. *Olufsen, Edle* Margarethe Sophie Catharina, f. $\frac{14}{6}$ 1889. Student (N. Zahles Skole) 1908. Cand. teol. 1920. — Underviser og mæ-nuducerer.
1922. *Carstens, Gudrun* Elisabeth, f. $\frac{5}{1}$ 1898. Student (Frederiksborg Statsskole) 1915. Cand. teol. 1922. — Sekr. i Danmarks kriste-lige Studenterforbund 1924-25.
- Rasmussen, Xenia* Kristine Marie Nørbech, f. Rasmussen, f. $\frac{21}{6}$ 1897. Student (Vejle højere Al-menskole) 1916. Cand. teol. 1922. — Gift 1922 m. Sognepræst til Darum Helge Rasmussen.
- Christensen-Buhl, Marie* Christine, 1924. f. $\frac{10}{4}$ 1899. Student (Kolding højere Almenskole) 1917. Cand. teol. 1924. — Højskolelærerinde.
- Madsen, Anne* Munck, f. $\frac{20}{12}$ 1897. Student (Th. Langs Skole) 1917. Cand. teol. 1924.

REGISTER

	Side		Side
<i>Adler, Ada</i>	214	<i>Christensen, Nathalie</i>	202
— <i>Hanna</i>	211	— <i>Oline</i>	208
<i>Agerholm, Betty</i>	206	— <i>Sophie, f. Grønnegaard</i>	223
<i>Alsing, Inger</i>	223	— <i>Taga Egede</i>	219
<i>Alstrup, Laura, f. Hansen</i>	219	<i>Christensen-Buhl, Marie</i>	226
<i>Ammitzbøll, Sigrid</i>	225	<i>Christiansen, Johanne</i>	204
<i>Anchersen, Maria</i>	202	— <i>Oline</i>	218
<i>Andersen, Caroline Emilie</i>	220	— <i>Petra</i>	208
— <i>Ingeborg</i>	217	<i>Christoffersen, Gunborg</i>	220
— <i>Karen, cand. med., 1906</i>	204	<i>Clausen, Agnes, f. Madsen</i> ..	204
— <i>Karen, cand. med., 1923</i>	209	— <i>Paula</i>	202
<i>Anker Sørensen, se Sørensen</i>	208	<i>Crone, Helene</i>	215
<i>Arup, Ingeborg</i>	222	<i>Crüger-Hansen, Gerda</i>	226
<i>Axelsen, Angelica</i>	217	<i>Dalmark, Lotte, f. Nielsen</i> ..	204
<i>Balthazar-Christensen, Aslaug</i> ..	225	<i>Dalsgaard, Katrine</i>	222
<i>Bang, Nina, f. Ellinger</i>	211	<i>Dalsgaard-Nielsen, Esther, f.</i>	
— <i>Yrsa</i>	220	<i>Kristensen</i>	209
<i>Bartholin, Else</i>	215	<i>Danø, Emmy, f. Pøckel</i>	219
<i>Baruël, Fanny</i>	218	<i>Dederding, Dida, f. Hansen</i> ..	207
<i>Berlème-Nix, Karen, f. Bruun</i> ..	224	<i>Deichmann, Elisabeth</i>	220
<i>Bertelsen, Sophia, f. Yhlen-Ol-</i>		<i>Dencker-Christensen, Manna</i> ..	203
<i>sen</i>	213	<i>Dirckinck-Holmfeld, Ellen, f.</i>	
<i>Bertram, Agnete</i>	219	<i>Blom</i>	220
<i>Bichel, Anna, f. Jørgensen</i>	203	<i>Dickmeiss, Antoinette</i>	216
<i>Bindsev, Marie-Louise</i>	208	<i>Dietrichson, Honoria</i>	201
<i>Birkmose, Harriet, f. Hansen</i> ..	222	<i>Dolmer, Sofie</i>	207
<i>Bjerregaard, Margrethe</i>	223	<i>Draminsky, Ellen</i>	212
<i>Bjørg, Elisa, f. Abrahamsen</i> ..	225	<i>Ege, Clara</i>	218
<i>Black, Clara</i>	221	— <i>Gerda</i>	220
<i>Bloch, Bodil Marie, f. Hjorth</i> ..	203	<i>Eibe, Thyra</i>	212
<i>Bo, Anna, f. Johansen</i>	215	<i>Ellehøj, Estrid, f. Jensen</i>	207
<i>Bockelund, Elise</i>	219	<i>Erichsen, Grethe, f. Paludan-</i>	
<i>Bolt-Jørgensen, Johanne</i>	219	<i>Müller</i>	215
<i>Bolvig, Ida</i>	204	<i>Eriksen, Louise, f. Tryde</i>	213
<i>Bose, Margrethe, f. Heiberg</i> ..	213	<i>Falbe-Hansen, Ida</i>	210
<i>Bramsen, Anna</i>	206	<i>Fausbøll, Ingeborg</i>	217
<i>Bredahl-Glud, Inger</i>	209	<i>Feilberg, Johanne</i>	204
<i>Brix Jørgensen, se Jørgensen</i> ..	224	<i>Femmer, Ellen</i>	215
<i>Brun, Thyra, f. Sloth</i>	206	<i>Filskov, Agnes</i>	208
<i>Brøndsted, Charlotte</i>	220	<i>Fischer, Marie, f. Beckett</i>	202
<i>v. Buchwald, Emilie</i>	224	<i>Fjeldborg, Erna, f. Ruge</i>	206
<i>Buhl, Ulla, f. van Osten Hackhe</i> ..	225	<i>Flensborg, Immanuela</i>	205
<i>Callisen, Karen</i>	217	<i>Forchhammer, Ellen, f. Hallas</i> ..	206
<i>Canariis-Christensen, Marie</i> ..	207	<i>Frandsen, Helga, f. Sørensen</i> ..	207
<i>Carl, Ingeborg, f. Lissau</i>	222	<i>Fratz, Marie</i>	217
<i>Carstens, Gudrun</i>	226	<i>Frederiksen, Eva, f. Meyer</i> ..	214
<i>Castenschiold, Tofa</i>	209	<i>Fridericia, Ida</i>	223
<i>Chievitz, Ingeborg, f. Jacobsen</i> ..	205	<i>Friis, Astrid</i>	219
<i>Christensen, Alma</i>	220	<i>Gad, Andrea</i>	217
— <i>Margr. Højberg, f. Møller</i> ..	216	— <i>Lily, f. Riise</i>	218

	Side		Side
<i>Gaunby, Ingeborg</i>	221	<i>Holm, Elna, f. From</i>	202
<i>Giersing, Ellen</i>	214	— <i>Rigmor</i>	205
<i>Gjellerup, Ragnhild, f. Fabricius</i>	226	— <i>Sigrid</i>	209
<i>Gjessing, Kirsten</i>	222	<i>Holstein, Bodild</i>	203
<i>Glarbo, Henny</i>	218	<i>Holten-Bechtolsheim, Astrid, f. Rickmann</i>	223
<i>Glud, Margrete</i>	205	<i>Hude, Anna</i>	210
<i>Gnudtzmann, Hedevig, f. Schütten</i>	216	<i>Hyldahl, Maren</i>	209
<i>Goldschmidt, Agnete</i>	226	<i>Højberg Christensen, se Christensen</i>	216
<i>Gormsen, Anna, f. Bahnson</i> ..	207	<i>Iversen, Jensine</i>	206
<i>Gran, Rigmor</i>	223	— <i>Karen</i>	218
<i>Gregersen, Johanne, f. Salomon</i> ..	213	<i>Jacobsen, Asta, f. Jensen</i>	224
— <i>Sigrid</i>	218	— <i>Estrid</i>	225
<i>Greve, Helga, f. Jensen</i>	216	— <i>Ingeborg</i>	216
<i>Grønberg-Petersen, Regine</i> ..	203	— <i>Lis, f. Rubin</i>	214
<i>Guldborg, Else, f. Richter</i>	224	— <i>Olga</i>	217
<i>Gortz, Astrid, f. Valeur</i>	209	<i>Jakobsen, Magda</i>	221
<i>Hamburger, Elisabeth</i>	201	<i>Jarder, Carla</i>	218
<i>Hammer Jensen, se Jensen</i> ..	214	<i>Jensen, Elfrida</i>	225
<i>Hammerich, Esther, f. Jørgensen</i>	224	— <i>Ellen</i>	208
<i>Hansen, Aase</i>	220	— <i>Inge Thygesen</i>	224
— <i>Ellen, f. Tulinius</i>	220	— <i>Ingeborg Hammer, f. Hammer</i>	214
— <i>Ellen</i>	224	— <i>Karen</i>	205
— <i>Esther</i>	219	<i>Jernholt, Sigrid, f. Møller</i>	222
— <i>Ingeborg</i>	225	<i>Johansen, Albertine</i>	217
— <i>Johanne, f. Bahnsen</i>	201	<i>Johnsen, Karen</i>	226
— <i>Karen Marie</i>	206	— <i>Margrethe, f. Lund</i>	210
— <i>Meta</i>	221	<i>Jøker, Anne Marie</i>	209
— <i>Vinter se Vinter Hansen</i> ..	218	<i>Jørgensen, Anne Marie</i>	225
<i>Harding, Gunna, f. Ingerslev</i> ..	224	— <i>Ellen</i>	213
<i>Hartmann, Ellen</i>	220	— <i>Gerda, f. Frehse</i>	207
— <i>Ida, f. Jensen</i>	204	— <i>Gudrun Brix</i>	224
<i>Hasselriis, Ellen</i>	220	— <i>Johanne, f. Sørensen</i> ..	202
— <i>Ingeborg</i>	220	<i>Kaarsberg, Henny, f. Irminger</i> ..	201
<i>Hatt, Helga</i>	223	<i>Kaspersen, Marie</i>	221
<i>Hauschultz, Mathilde Malling, f. Malling</i>	224	<i>Kauffeldt, Benny, f. Jakobsen</i> ..	207
<i>Heckscher, Esther</i>	223	<i>Køjser-Nielsen, Else, f. Balle</i> ..	203
<i>Heilbuth, Clara</i>	203	<i>Kemp, Ida</i>	217
<i>Hein, Estrid, f. Hansen</i>	202	<i>Kern, Ellen, f. Eegholm</i>	225
<i>Heise, Agnete</i>	207	<i>Kirketerp-Møller, Caja, f. Klock</i>	220
<i>Henriksen, Johanne</i>	216	<i>Kjersmeier, Amalie, f. Edelsten</i> ..	224
<i>Hermansen, Margrethe, f. Zytphen-Adeler</i>	202	<i>Kjær, Edith</i>	223
<i>Hertel, Nina, f. Gertz</i>	215	<i>Klausen, Ida Marie</i>	226
<i>Hoff, Alvilda Harbou, f. Harbou</i>	201	<i>Klein, Johanne, f. Lassen</i>	203
<i>Holbeck, Estrid, f. Kühl</i>	209	<i>Knudsen, Nanna</i>	203
<i>Holbøll, Margrethe, f. Pedersen</i> ..	209	— <i>Signe</i>	204
<i>Holm, Agnes, f. Pedersen</i>	226	<i>Koudal, Kristine</i>	207
— <i>Bodil, f. Wandahl</i>	207	<i>Krabbe, Agnete, f. Hindenburg</i> ..	223
		— <i>Johanne, f. Gleerup</i> ..	201
		<i>Krarup, Herdis</i>	213

	Side
<i>Krebs, Anna</i>	208
<i>Kristensen, Ingrid</i>	210
— <i>Margrethe</i>	209
<i>Kroggh, Marie, f. Jørgensen</i> ..	204
<i>Krøll, Toni</i>	207
<i>Købke, Astrid</i>	214
<i>Køster, Josephine, f. Marschall</i>	202
<i>Lange, Ellen</i>	214
— <i>Emmy, f. Kramp</i>	201
— <i>Nanna</i>	211
<i>Langkilde, Kirsten</i>	213
<i>Larsen, Didde, f. Bergholt Han-</i>	210
<i>sen</i>	210
— <i>Edel, f. Nielsen</i>	208
— <i>Ellen</i>	218
— <i>Emilie</i>	205
— <i>Marie</i>	207
— <i>Rigmor</i>	226
<i>Lassen, Agnes</i>	217
<i>Lauridsen, Laura</i>	205
<i>Lehmann, Inge</i>	219
<i>Lester, Vera</i>	209
<i>Lilliequist, Inger</i>	219
<i>Linderstrøm-Lang, Karen</i>	221
<i>Lindhardt, Anna</i>	208
<i>Lokrantz, Edith, f. Laage-Pe-</i>	222
<i>tersen</i>	222
<i>Luker, Ella, f. Hauch</i>	216
<i>Lund, Helga</i>	215
<i>Lundin, Anna, f. Søe-Petersen</i>	215
<i>Lundstein, Astrid, f. Bartholdy</i>	204
<i>Lütken, Anna, f. Müller</i>	211
— <i>Karla, f. Nielsen</i>	226
<i>Longaard, Marie</i>	217
<i>Madelung, Marie</i>	206
<i>Madsen, Anne</i>	226
— <i>Kathrine</i>	214
<i>v. Magnus, Rigmor, f. Herbst</i>	207
<i>Magnussen, Henny, f. Petersen</i>	223
<i>Manicus-Hansen, Claudia</i>	203
<i>Manniche, Ellen, f. Enoksen</i> ..	217
<i>Marcussen, Nanny</i>	225
<i>Mayer, Else, f. Johansen</i>	208
<i>Meisen, Helga, f. Laage-Peter-</i>	205
<i>sen</i>	205
— <i>Ingrid, f. Dons</i>	225
<i>Meyer, Ellen</i>	214
— <i>Kirstine, f. Bjerrum</i>	211
<i>Mortensen, Louise</i>	219
— <i>Marie</i>	204
— <i>Nora</i>	212
<i>Mose, Elisabeth, f. Olsen</i>	220
<i>Mouritzen, Anna</i>	208

	Side
<i>Munch, Elna, f. Sarauw</i>	212
<i>Munthe, Jenny, f. Hempel</i>	215
<i>Müller, Elisabeth</i>	215
<i>Møller, Aslaug, f. Mikkelsen</i> ..	214
— <i>Carla, f. Andersen</i>	206
— <i>Eli</i>	201
— <i>Else Marie, f. Bloch</i>	217
— <i>Harriet, f. Hansen</i>	205
— <i>Ingrid, f. Rørdam</i>	212
— <i>Karen</i>	226
<i>Neukirch, Rose</i>	201
<i>Nielsen, Agnete Brandt</i>	221
— <i>Astrid</i>	221
— <i>Dagny</i>	218
— <i>Gerda</i>	221
— <i>Ingrid</i>	226
— <i>Maria</i>	215
— <i>Nielsine</i>	201
— <i>Vilhelmine</i>	205
<i>Nielsen-Huus, Anna, f. Ries</i> ..	209
<i>Noack, Ellen</i>	218
<i>Nolfi, Kirstine, f. Lehmann</i> ..	205
<i>Norheim, Marie</i>	209
<i>Norup, Karen</i>	209
<i>Nygaard, Elna, f. Dahlberg</i> ..	222
<i>Nyrop, Karen</i>	221
<i>Næser, Johanne, f. Skjerbæk</i> ..	207
<i>Nørregaard, Inger Marie</i>	208
<i>Oldager, Asta</i>	208
<i>Olesen, Carla Just, f. Carlsen</i>	225
<i>Olsen, Anda, f. Christensen</i> ..	207
— <i>Anna Maria</i>	222
— <i>Else, f. Budtz</i>	203
<i>Olufsen, Edle</i>	226
<i>Ottosen, Elga</i>	209
<i>Pallis, Elisabeth, f. Hude</i>	219
<i>Panaïtescu, Johanne, f. Holm</i>	213
<i>Parkov, Inger</i>	222
<i>Pedersen, Karen</i>	206
— <i>Kirstine</i>	203
— <i>Thora, f. Gertz</i>	216
<i>Peitersen, Estrid, f. Olsen</i>	221
<i>Petersen, Anna</i>	207
— <i>Estrid</i>	206
— <i>Eva Delbanco</i>	221
— <i>Helena</i>	203
— <i>Sophie</i>	216
<i>Piper, Agnes</i>	206
— <i>Ellen</i>	223
<i>Pontoppidan, Inger, f. Pontop-</i>	225
<i>pidan</i>	225
<i>Poulsen, Else</i>	208
— <i>Haralda</i>	216

	Side		Side
<i>Poulsen, Thora</i>	216	<i>Stochholm, Johanne</i>	220
<i>Prahl, Henny</i>	224	<i>Stougaard, Marie Elisabeth</i> ..	210
<i>Preisler, Karen</i>	207	<i>Strandbygaard, Ebba</i>	208
<i>Prip-Olsen, Astrid</i>	221	<i>Stubbe Teglbjærg, Else, f. Poul-</i>	
<i>Pritzel, Anna</i>	212	<i>sen</i>	209
<i>Purgold, Alice, f. Schröder</i> ..	213	<i>Stürup, Kirstine</i>	204
<i>Raaschou, Ellen, f. Holdt</i>	208	<i>Sveistrup, Anna Marie, f. Nøk-</i>	
<i>Ramsing, Ingrid</i>	210	<i>kentved</i>	221
<i>Rasmussen, Kathrine</i>	208	— <i>Karen</i>	209
— <i>Thyra</i>	209	<i>Svensgaard, Elisabeth</i>	208
— <i>Xenia, f. Rasmussen,</i>	226	<i>Sørensen, Agnes</i>	220
<i>Rée, Dorrit</i>	223	— <i>Agnes Anker, f. Johan-</i>	
— <i>Fanny, f. Laage-Petersen</i>	225	<i>sen</i>	208
<i>Rehling, Gudrun, f. Schnee-</i>		— <i>Jensa</i>	204
<i>kloth</i>	218	— <i>Sigrid, f. Nielsen</i>	221
<i>Reinhard, Hedvig</i>	202	<i>Teglbjærg se Stubbe Teglbjærg</i>	209
<i>Roed, Marie</i>	216	<i>Teisen, Fritze</i>	224
<i>Rohde, Aasa, f. Zöylner</i>	213	<i>Thaarup, Louise</i>	215
<i>Rostrup, Sofie, f. Jacobsen</i> ...	210	<i>Thamsen, Gerda</i>	205
<i>Sabroe, Anna</i>	206	<i>Thaning, Kirstine</i>	212
<i>Salomon-Schiødte, Mette, f. Sa-</i>		<i>Theelin, Caroline, f. Christian-</i>	
<i>lomon</i>	205	<i>sen</i>	212
<i>Saxtorph, Ingrid, f. Gormsen</i> ..	216	<i>Thiele, Margrethe</i>	212
<i>Schack, Ellen</i>	219	<i>Thrane, Emilie, f. Slamberg</i> ..	202
<i>Scheller, Nanna</i>	223	<i>Thykier, Ellen, f. Kruse</i>	206
<i>Scherfig, Inga</i>	210	<i>Torkild-Hansen, Estrid, f. Niel-</i>	
<i>Schierning, Julie, f. Stokke-</i>		<i>sen</i>	225
<i>marke</i>	224	<i>Trolle, Birgit</i>	213
<i>Schiødte, Augusta</i>	216	<i>Tryde, Gerda</i>	217
<i>Schiøttz-Christensen, Eja</i>	223	<i>Ussing, Elisa</i>	223
<i>Schlanbusch, Karentine, f. Han-</i>		<i>Vefling, Agnes, f. Hvidegaard</i>	218
<i>sen</i>	203	<i>Veibel, Eva</i>	221
<i>Schou, Ragna, f. Wieth-Knud-</i>		<i>Vinter Hansen, Julie Marie</i> ..	218
<i>sen</i>	222	<i>Vogel, Ida</i>	203
<i>Schroll, Magda</i>	220	<i>Vöhtz, Agnete</i>	226
<i>Schröder, Marie-Lucie, f. An-</i>		<i>Wad, Stigrid, f. Müller</i>	221
<i>dresen</i>	225	<i>Warhuus, Amma</i>	209
<i>Sieck, Karen</i>	209	<i>Wentzel, Astrid</i>	219
<i>Siersted, Agnes</i>	225	— <i>Margrethe</i>	222
<i>Sieverts, Ruth, f. Gerner Lund</i>	219	<i>Werner, Poula</i>	221
<i>Simonsen, Ragnhild</i>	219	<i>Westergaard, Elisabeth, f. Friis</i>	216
<i>Skov, Else</i>	206	— <i>Ingeborg, f. Carstens</i> ..	208
<i>Skovgaard, Johanne</i>	215	<i>Wibe-Simonsen, Christiane, f.</i>	
— <i>Marie, f. Lauridsen</i>	220	<i>Rasmussen</i>	211
<i>Skovmand, Alfhild</i>	205	<i>Wiggers-Hansen, Herdis</i>	205
<i>Smith, Karen</i>	219	<i>Wilhelm, Hedevig</i>	219
— <i>Kirstine</i>	214	<i>Wilkens, Fritze</i>	222
<i>Sode, Thora</i>	208	<i>Witt, Ulla, f. Starcke</i>	217
<i>Sonne, Marie</i>	204	<i>Wulsten, Dorothea</i>	212
<i>Steinbuch, Elisabeth</i>	224	<i>Zeuthen, Else, f. Bengtsson</i> ..	220
<i>Steinthal, Thyra, f. Möller</i>	212	<i>Østrup, Ellen, f. Ring Ander-</i>	
<i>v. Stemann, Ingeborg</i>	218	<i>sen</i>	218

TILLÆG
KVINDELIGE AKADEMIKERE
I ANDRE LANDE

I

NAAR RETTEN VANDTES

I Sammenligning med andre Nationer har Danmark vist Forðomsfrihed overfor Kvindernes Krav om Ret til at deltage i den akademiske Undervisning; selv om der var en Del Betænkeligheder at overvinde, selv om enkelte optraadte som stærke Modstandere, undgik vi dog den bitre Kamp, som er blevet ført i mange Lande, før Kvinderne fik Adgang til Landets højeste Undervisning.

Ogsaa hvad Tidspunktet angaar, indtager vi en hæderlig Plads. I 1875 var der kun 4 europæiske Lande, som havde aabnet deres Universiteter for Kvinderne, medens de øvrige Lande er kommet 5—10—15 Aar senere, Tyskland endog en hel Menneskealder efter os.

Det første Universitet i Europa, der tillod Kvinden at studere, var Züricher-Universitet i Schweiz. Allerede 1840 kunde Kvinder faa Adgang hertil ved en særlig Tilladelse, dog uden at blive immatrikulerede. 1864 fik de Ret til Immatrikulation ved det medicinske Fakultet, og fra 1867 kunde de paa samme Vilkaar som de mandl. Studenter følge et regelret Studium ved alle Fakulteter. I de første Aar blev Universitetet som det eneste europæiske Universitet, til hvilket Kvinder havde Adgang, overstrømmet af udenlandske, navnlig russiske, kvindelige Studenter. Af disse benyttede en Del Universitets-Immatrikulationen som Paa-skud til at faa Opholdstilladelse. I Sommeren 1873 var der saaledes 114 kvindelige Studenter hvoraf 100 russiske. Dette Misbrug var naturligvis en stor Fare, og en Krise truede

Universitetet. Da kaldte et Ukas af 1. Juni 1873 alle de russiske Kvinder tilbage, og den schweiziske Regering benyttede Lejligheden til at udstede en Forordning, ved hvilken der stilledes visse Kundskabskrav til de Udlændinge, der vilde have Adgang til Universitetet, saa Misbrug fremtidig hindredes. — Der er nu ikke mindre end 6 Universiteter i Schweiz. Af disse giver Universiteterne i Basel, Genève, Lausanne og Zürich de kv. Studenter fuldstændig Ligestilling med de mandlige. I Bern har Kvinderne ikke Adgang til Veterinær-Fakultetet og det katolsk-teologiske Fakultet. Ogsaa ved det katolske Universitet i Freiburg er det teologiske Fakultet lukket for Kvinder.

I Frankrig, hvor der i en Menneskealder var ført en meget ivrig Agitation for Kvindestudiet, gik Paris i Spidsen, idet det i 1868 tillod enkelte Kvinder at studere Medicin. Meget hurtigt aabnedes Adgangen til de andre Fakulteter og Universiteter, saaledes at fra 1870 kun det teologiske Fakultet var lukket for kvindelige Studerende.

I Holland ansøgte en Kvinde i 1871 om at maatte studere ved Groningens Universitet. Hun fik Tilladelse for et Aar, og da dette Prøveaar var vel overstaaet, aabnede Groningen sit Universitet for Kvinder: snart fulgte alle Landets Universiteter efter.

Sverrig gav i 1870 Kvinderne Ret til at studere ved det medicinske Fakultet, 1873 fik de ogsaa Adgang til de øvrige Fakulteter, dog kunde de ikke opnaa juris licentia; ligeledes var de udelukket fra visse Dele af det teologiske Studium, men disse Undtagelser, der senere er blevet ophævet, har ingen Betydning haft, da der i Praksis altid er blevet givet Dispensation.

I Belgien fik Kvinderne i 1875 Adgang til at studere Medicin ved Universitetet i Liège og i 1882 ved Universitetet i Gand. I Brüssel fik de i 1890 Adgang til alle Fakulteter. Nu har de belgiske Kvinder Ret til Studium paa lige Vilkaar med Mænd ved alle Landets Universiteter.

I Norge fik Kvinderne Ret til at tage Studentereksamen og Filosofikum i 1882; og i 1884 fik de uden Indskrænkning Adgang til Studium ved de forskellige Fakulteter.

I England havde Kvinderne allerede fra Midten af forrige Aarhundrede kæmpet for at faa Adgang til Universi-

tetsuddannelse. Resultatet af Kampen var, at Cambridge i 1870 og Oxford et Par Aar senere gav Kvinder Tilladelse til at indstille sig til de lavere, men ikke til de højere Fakultetsprøver. Man kan dog først regne, at de engelske Kvinder fik Adgang til Universitetsuddannelsen, da de fik Lov til ogsaa at erhverve de højere Grader. Her gik London i Spidsen: 1878, Cambridge fulgte efter: 1881, og endelig kom Oxford: 1884; de nyere Universiteter har straks givet Kvinderne Adgang. Naar undtages, at Cambridge Universitetet kun giver titulære Grader til Kvinderne, saa de ingen Ret har til at stemme eller til at blive Medlem af Universitetets Senat, er de engelske Kvinder nu ligestillede med Mændene ved den akademiske Uddannelse. Derimod er der i de ydre Studiekaar Adskillelse mellem kv. og mandl. Studerende. Ved de ældre Universiteter, som Oxford og Cambridge, findes nemlig særlige Kvindekollegier, hvor de kv. Studenter bor og delvis faar Undervisning. Men denne Undervisning suppleres med Universitetsundervisning, i hvilken Kvinderne deltager sammen med deres mandl. Kammerater. Ved de nyere Universiteter (Manchester, Birmingham o. s. v.) er der særlig Bolig til Kvinderne, men Undervisningen er fuldstændig fælles for kv. og mandl. Studenter.

I Skotland fik Kvinderne 1892 Adgang til Universiteterne, dog paa særlige Betingelser: i Glasgow blev den i 1883 oprettede Kvindehøjskole forenet med Universitetet, og Kvinderne fik Tilladelse til at indstille sig til de højere Prøver ved det medicinske og det filosofiske Fakultet; ogsaa ved Universitetet i Edinburgh fik Kvinder Ret til at indstille sig til de højere Prøver ved det medicinske Fakultet, medens der for selve det medicinske Studium var en særlig Kvindehøjskole.

I Østrig blev det medicinske Fakultet aabnet i 1890, det filosofiske i 1897, medens de øvrige Fakulteter først gav Kvinder Adgang efter Revolutionen i 1918. De teologiske Fakulteter er dog stadig lukkede for Kvinder; de kan overvære Forelæsninger, men ikke aflægge nogen Prøve.

I de Oplysninger, vi har modtaget fra Spanien, meddeles det, at Kvinderne altid har haft Adgang til Universiteterne her. I denne Forbindelse kan det nævnes, at i Begyndelsen af det 16. Aarh. holdt adskillige lærde Damer Fore-

læsninger for Studenter; fremhæves maa særligt *Fransisca de Nebrija*, den berømte Humanist Antonio de Nebrijas Datter, der en Tid vikarierede for sin Fader ved Universitetet. Allerede i 1785 fik Spanien sin første kvindelige Doktor i Filosofi; der skulde imidlertid gaa næsten 100 Aar, før hun 1880 fik sin Efterfølgerske.

Ogsaa Italien har oplyst, at Kvinder altid har haft Adgang til dets Universiteter; det er dog først fra 1890, at de italienske Kvinder i enhver Henseende har faaet samme Vilkaar som Mændene.

Tyskland er et af de sidste Lande i Europa, der har givet Kvinderne Adgang til akademisk Uddannelse, og et af de Lande, hvor Bevægelsen har fremkaldt de bitreste Kampe. Da tyske Kvinder ikke kunde studere i Hjemlandet, søgte de til udenlandske Universiteter; de fleste tog til Züricher-Universitetet, der som tysk-schweizisk var særlig vel egnet; en enkelt tysk Kvinde søgte til Kbhvn.s Universitet og tog Studentereksamen og Magisterkonferens her (se Alice Purgold i »Kvindestaten«). I 1889 blev der oprettet en Skole i Berlin, som skulde forberede de unge Kvinder til det schweiziske Universitet. — Af de tyske Stater, der aabnede deres Universiteter for Kvinder, gjorde Baden Begyndelsen, idet Regeringen i 1891 gav Tilladelse til, at Kvinder studerede ved det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet i Heidelberg. Men Vejen var lang, inden Kvinderne opnaaede Ligeret med Mænd til Universitetsuddannelse i hele Tyskland. Først da Preussen i 1908 gav Kvinder lige Adgang med Mænd til dets Universiteter, havde tyske Kvinder opnaaet den Ret, danske Kvinder fik 1875.

Rusland har altid udelukket Kvinderne fra Universitetsuddannelse. En Tid kunde de dog faa Tilladelse til at overvære Forelæsningerne som frie Tilhørerinder, men i 1908 blev det forbudt Universiteterne at give flere saadanne Tilladelser. Et Surrogat for Universitetsuddannelsen har de russiske Kvinder haft i særlige Kvindehøjskoler og Kvindekursus, især medicinske. Den første Skole af denne Art blev oprettet i 1872, men atter ophævet 1886; i de følgende Aar var der en stærk Bevægelse imod Kvindestudiet i Rusland. Først i 1897 blev der atter oprettet en Kvindehøjskole — som endog blev støttet af Staten. Efter Revolutio-

nen har russiske Kvinder fuldkommen Ligeret med Mænd til al Universitetsuddannelse.

Adskillige Aar før noget europæisk Land har De forenede Stater givet Kvinder Adgang til at studere. Det første Universitet, hvortil Adgang gaves, var det dengang nyoprettede Oberlin College i Ohio; det skete i 1833. De amerikanske Universiteter og Kollegier kan imidlertid ikke sammenlignes med de europæiske; med ganske enkelte Undtagelser indtager de en Mellemstilling mellem Universitet og Gymnasium, og i de fleste Tilfælde staar de Gymnasierne nærmest. En fuldstændig Ligestilling mellem mandl. og kv. Studerende findes kun ved enkelte Universiteter. Det er saaledes meget almindeligt, at Kvinderne ikke har Adgang til det juridiske og det teologiske Fakultet. — Foruden de Universiteter, der er fælles for Mænd og Kvinder, findes der en Del Universiteter i Amerika udelukkende for Mænd eller udelukkende for Kvinder, væsentlig oprettet ved private Midler.

II

HVORLEDES RETTEN BRUGTES

Medens ret fyldige Oplysninger har kunnet gives om, naar de forskellige Lande har aabnet deres Universiteter for Kvinder, er de Meddelelser, vi har om, hvorledes Kvinderne i de resp. Lande har brugt deres Ret desværre saa uensartede, at der ikke lader sig bygge nogen samlet Fremstilling herpaa.

Vi maa nøjes med at kaste et Strejflys over Forholdene i Norge og Sverrig; men selv her er Materialet saa uensartet, at en fælles Beretning vil være misvisende. Hvert Land behandles derfor for sig.

Norge: Studenter og Kandidater.

I de første Aar, efter at Norge havde givet Kvinderne Adgang til Universitetet, var der aarlig kun ganske faa kvindelige Studenter, men ligesom herhjemme steg deres Tal hurtigt, i 1890erne var der gennemsnitlig 20 aarlig, i 1904—13: 138 aarlig og 1914—23: 318 aarlig; i Forhold til samtlige Stu-

Studenter.

	Norge			Danmark		
	Kvinder	Mænd	Kvinder i Forhold til samtlige Studenter	Kvinder	Mænd	Kvinder i Forhold til samtlige Studenter
1904—13	1378	4295	24 %	908	4918	16 %
1914—23	3179	7916	29 %	2512	7283	26 %
1923	432	1083	28 %	322	762	30 %

denter ugjorde Kvinderne for de to tiarige Perioder henholdsvis 24 % og 29 %, medens de i Danmark udgjorde 16 % og 26 %.

De norske kv. Studenter er endnu mere tilbøjelige til at fortsætte og afslutte deres Studium end de danske. Nedenstaaende procentvis udregnede Tabel vil belyse Forholdet mellem de to Lande.

Kvindelige Studerende.			Kvindelige Kandidater.		
	Kvinder i Forhold til samtlige studerende			Kvinder i Forhold til samtlige Kandidater	
	Norge	Danmark		Norge	Danmark
1913	10 %	12 %	1904—13	3 %	4 %
1923	15 %	17 %	1914—23	6 %	7 %

Sverrig: Studenter og Kandidater.

I Sverrig er der forholdsvis færre kvindelige Studerende end i Danmark og Norge. — I de første Aar, efter at Kvinderne havde faaet Lov til at studere, var der naturligt kun faa kvindelige Studenter; men allerede ved Aarhundredskiftet var der aarlig ca. 50 Russer, og i det 20. Aarh. er de kv. Studenter Tal steget fra 85 i 1901—05 til 334 i 1921—23 i aarligt Gennemsnit, i 1924 var der 466. I Forhold til samtlige Studenter er de kv. Studenter steget fra 8 % til 21 %; i Danmark steg Tallene samtidig fra 9 % til 29 %.

Fra Sverrig har vi kun Oplysninger om Tallet paa de immatrikulerede kv. Studenter, derimod ikke paa kv. Kandidater. I 1916—20 og 1922—24 udgjorde de kvindelige studerende henholdsvis 11 % og 15 % af samtlige Universitetsstuderende, medens Tallene for Danmark er henholdsvis

Studenter

	Sverrig			Danmark		
	Kvinder	Mænd	Kv. i Forhold til samtlige Stud.	Kvinder	Mænd	Kv. i Forhold til samtlige Stud.
1901—05	85	1048	8 %	34	333	9 %
1906—10	153	1391	10 %	72	458	14 %
1911—15	243	1511	13 %	171	660	21 %
1916—20	320	1668	16 %	240	735	25 %
1921—23	334	1663	17 %	309	747	29 %
1924	466	1746	21 %	339	826	29 %

15 % og 17 %; der er altsaa forholdsvis flere kv. Studenter hos os.

Doktorer og Universitetslærere.

For at faa Oplysninger om, hvor mange Kvinder der gaar den videnskabelige Vej, har vi spurgt forskellige Lande om Antallet af dets kvindelige Doktorer og Universitetslærere. Doktorernes Antal varierer stærkt, da Doktorgraden i nogle Lande opnaaes meget let — lettere end en Embedseksamen hos os — i andre Lande meget vanskeligt: kun gennem store lødige videnskabelige Afhandlinger.

For Sverrigs og Norges Vedkommende er en Sammenligning med Danmark mulig, idet Doktorgraden der saa nogenlunde svarer til Doktorgraden hos os. I Norge har der indtil 1923 været 8 kv. Doktorer (mod 13 hos os), i Sverrig indtil 1919 25 kv. Doktorer (mod 12 hos os); men efter 1919 er der kommet ikke mindre end 11 kv. Doktorer, saa Sverrig nu i alt har 36 kv. Doktorer, altsaa omtr. 3 Gange saa mange som Danmark, skønt de kv. Studenter Antal kun er 25 % større. Det skal dog tilføjes, at det forholdsvis store Antal svenske kv. Doktorer ikke skyldes, at de svenske Kvinder er særlig videnskabeligt anlagte i Modsætning til de danske, men at Sverrig i det hele har langt bedre Vilkaar for videnskabelig Forskning end Danmark. En Sammenligning mellem Antallet af svenske og danske mandlige Doktorer vilde vise et forholdsvis endnu større Overtal for Sverrigs Vedkommende. Forholdet mellem Danmarks og Sverrigs Folkemængde (3,4:6) svarer aldeles ikke til Forholdet mellem de to Landes videnskabelige Ydeevne.

Den første Kvinde, der blev Universitetslærer, var som bekendt den russiske Matematiker Sonja Kovalevsky, der 1889 blev Professor ved Stockholms högskola. I de snart 40 Aar, der er gaaet siden, har hun ikke — til Trods for den gennemgribende Ændring i Universiteternes Stilling overfor kv. Studerende, faaet mange Efterfølgere. Naar man ser bort fra Kvindeuniversiteterne i Amerika og Kvindekollegierne i England, er det kun et meget lille Antal Kvinder, der beklæder Professorstillinger; flere er derimod Docenter, og mange er Assistenten ved Universiteternes videnskabelige Laboratorier og lign. — Ogsaa hvad Universitetslærere angaar, maa vi nøjes med at give nærmere Oplysninger om Norge og Sverrig.

I Norge er der 1 kv. Professor i Zoologi: Dr. phil. *Kristine Bonnevie*, 2 kv. Docenter i Kemi og Botanik og 4 Amanuenses.

Sverrig har ingen kv. Professor, men har haft 5 Docenter, 1 ved det juridiske Fakultet (hun er nu død) og 4 ved det filosofiske (hvoraf 1 har opgivet sin Stilling). En svensk Lektor, Dr. *Valfrid Palmgren Munch-Petersen*, er ansat ved Københavns Universitet.

Det skal endnu nævnes, at det er ganske undtagelsesvis, at Kvinder er optaget i videnskabelige Akademier. I det danske Videnskabernes Selskab, hvor ingen dansk Kvinde har Sæde, er som udenlandsk Medlem optaget Kemikeren *Marie Curie* som Anerkendelse af hendes og hendes afd. Mands videnskabelige Fortjenester.

